

²SEXTI ³AURELII^{us}
VICTORIS

DE
VIRIS ILLUSTRIBUS URBIS ROMAE

NEC NON

DE

CAESARIBUS,

do użytku szkół zastosował,

i

słownik, wyrazy, starożytności, i inne szczegóły
objaśniający, przyłączył

JÓZEF MUCZKOWSKI,

Nauczyciel języka greckiego i łacińskiego w Gimnazjum
poznańskiem.

W POZNANIU.

NAKŁADEM J. A. MUNKI.

1822.

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU

310845

Wypożycza się
tylko do czytelní

III 622

nTh

A. Werner
Copy 1623

ak 3403

IX 641

²SEXTI ^{us}AURELII
³VICTORIS

DE

VIRIS ILLUSTRIBUS URBIS ROMAE

NEC NON

DE

CAESARIBUS,

do użytku szkół zastosował,

i

słownik, wyrazy, starożytności, i inne szczegóły
obiaśniający, przyłączył

JÓZEF MUCZKOWSKI,

Nauczyciel języka greckiego i łacińskiego w Gimnazjum
poznańskim.

W POZNANIU.

NAKŁADEM J. A. MUNKI.

1822.

IMPRIMATUR.

Posen am 26. Aug. 1821.

STOEPHASIUS, C.

310845

1954 Dg 491P

LIII, 6, 334.

JERZEMU SAMUELOWI
BANDTKIE

Doktorowi Filozofii, Professorowi i Bibliotekarzowi w Szkole Głównej Jagiellońskiej w Krakowie, Towarzystw uczonych, Królewskiego Przyjaciół Nauk w Warszawie, Krakowskiego, górnego Łuzacy i Wrocławskiego, Członkowi;

memu czcigodnemu

i

naytroskliwшему Nauczycielowi

i

Dobrodzieiowi,

te pierwiastki pracy mojej,

poświęcam,

w dowód dozgonney

wdzięczności.

J. MUCZKOWSKI.

PRZEDMOWA.

Nikt niezaprzeczy (mówi Harles w przedmowie do wydania Aureliusza Wiktora), że skoro tylko młodzież nauczyła się pierwszych zasad języka łacińskiego, potrzeba ją obeznawać z dziełami rzymskimi, by tém chętniej czytała i lepiej rozumiała innych starożytnych pisarzy. Mniemam więc (mówi dalej), że księgi pod imieniem Aureliusza Wiktora wydane, nie dla piękności w wyrażeniu, której dzieci czuć nie potrafią, lecz dla łatwości, dla rozmaitości rzeczy i dla krótkości, z jaką pisarz wystawia dzieje ludu rzymskiego, są do tego celu naystosowniejsze; i że ie wprzód, aniżeli życia sławnych mężów, przez Korneliusza Neposa, lubo nie równie pięknie napisane, czytać należy.

To zdanie wielkiego w naszym wieku Filologa *) było mi pobudką do zrobienia stosownego, do potrzeby młodzieży, Wiktora wydania; w którym, opuściwszy wszystko cooby skromność obrażało, wołałem tu i owdzie przyiść do myśli uczonych Krytyków, aniżeli, przez zachowanie oczywistych pomyłek, utrudzać zrozumienie myśli. Żałuję tylko, że od samego początku nie trzymałem się tej zasady; gdyż natenczas niektóre, prawdę mówiąc inniej potrzebne

*) Harles umarł 2. Grudnia 1815.

przypisy, nie byłyby pomnożyły objętości dziełka. Wskazanie źródeł, z którychby można czerpać poprawy pod względem historycznym, jeżeli dla dzieci jest niepotrzebne, to przynajmniej bieglejszym i nauczycielowi, któryby nie miał krytycznego wydania, tyle będzie użyteczne, że go przestrzeże o błędzie pisarza. W słowniczku, wszystkie, z pierwotnem wyrazu znaczeniem, inne spowinowacane obymniącym, szczególniej starałem się starożytności, ięografiją i trudniejsze zdania, ile mogłem, dokładnie wyrazić i objaśnić; o czém się łatwo każdy przekonać może. Jednę tylko ośmielam się zrobić uwagę, to jest, że; jeżeli nauczyciel chce, aby uczniowie z tego słowniczka umieli korzystać, niechay sobie zada pracy i każe im przynajmniej na jedną lub dwie powieści w klassie, przy sobie, głośno, rozbiór robić, a prostując błędy w użyciu, do rozbieganej myśli, niestosownych wyrazów, da im poznać i uczuć, że gotując się na lekcję, nie należy (jak to dzieci zwykle robią) brać pierwszego lepszego, z stojących przy łacińskim, wyrazu, ale przebieść wszystkie, i zastanowić się, któryby się najlepiej stosował do przeczytanej myśli. Przytém szczególniej potrzeba zwracać uwagę młodzieży na pierwotne każdego wyrazu znaczenie. Poświęcone kilka godzin na to zatrudnienie, nie będą stracone, ale owszem nader obfite przyniesą korzyści. Tak bowiem nauczą się dzieci używać słowników.

Pozostać mi jeszcze wspomnieć o wyrażeniu *munus quaestorium* (74, 1.) w którego wykładzie, iak mnie mam, tłumacze niemieccy pomylili się, kiedy ie przez igrzyska kwest orskie wyrażają. Rzecz bowiem tak się ma: gdy pod panowaniem cesarzów obowiązek wyprawiania igrzysk włożony był na podskarbach (Tacit. Ann. XI. 22.

Suet. Domit. 4.) poszło zatem, że igrzyska przedtem aedilitia (sc. munera) zwane, zmieniły dawne nazwisko. Aurellusz żyjący pod cesarzami mówiąc o takim munus, które Lucullus iako aedilis był wyprawił, nazywa je munus quaestorium, zamiast munus aedilitium, a to idąc za ówczesnym zwyczajem. Wszakże Cicero de Off. II. c. 16. wspomina o tym samym Lukullu, że magnifica aedilitate functus est, co tem lepiej przekonywa, że ie Lukullus nie iako Quaestor, lecz iako Aedilis wyprawił. zob. w słowniczku wyraz Quaestorius.

Nakoniec winienem podziękować P. Munkowi, który podiawszy znaczne wydatki na ogłoszenie tego dziełka, umiarkowaną onego cenę, bo po złp. trzy za exemplarz, a dla szkół, któreby się bezpośrednio do niego zgłosiły, po trzyczęści pięć od sta, oznaczył. Tem chwalebniejsze jest to umiarkowanie, że u nas nie zawsze bywa wzgląd miany na niedostatek kupujących młodzieży.

Pisałem w Poznaniu 21. Lutego 1822.

O Sekscie Aureliusz Wiktorze.

Sextus Aurelius Victor, rzymski dzieiopis, iak się zdaie rodem z Afryki, żył w czwartym wieku po narodzeniu Jezusa Chrystusa i był ulubieńcem Juliana cesarza, który go na najwyższe wyniósł godności, gdyż około r. 361. przełożył go nad Pannonią niższą (Pannonia secunda) i zawdzięczając iego troskliwość i pilność w urzędowaniu, wystawił mu posąg miedziany. Pod Teodozjuszem zaś był gubernatorem miasta Rzymu (Praefectus urbi).

Przypisują mu pospolicie następujące dzieła: 1) de Romanae gentis origine. 2) de viris illustribus urbis Romae. 3) de Caesaribus. 4) Epitome, czyli krótki wyciąg z poprzedzającego. Jednakże pierwszego odmawiają mu niektórzy Krytycy; dziełko zaś de viris illustribus, iedni Korneliuszowi Neposowi, drudzy Pliniuszowi Nowokomeńskiemu, inni nakoniec Swetoniuszowi mylnie przysądzaią. Jakkolwiek bądź, wszystkie te pisma zdaia się bydź płodem nie iednego pióra, i wszystkie obeymują wiele szczegółów i okoliczności, od innych pisarzy albo wcale nie-
tkniętych, albo nie tak dokładnie opisanych.

Naylepsze wydania:

- Samuelis Pitisci, Traiecti ad Rhenum 1696. 8 m.
Joan. Arntzenii, Amstelod. 1733. 4. —
Joan. Frid. Gruneri, Coburgi. 1757. 8. —
Theoph. Christoph. Harlesii, Erlangae. 1787. 8.

SEXTUS AURELIUS
VICTOR
DE
VIRIS ILLUSTRIBUS
URBIS ROMAE.

I. Procas, rex Albanorum.

1) Procas, rex Albanorum, Amulium et Numitorem filios habuit; quibus regnum annuis vicibus habendum reliquit. Sed Amulius fratri imperium non dedit; et, ut eum sobole privaret, Rheam Silviam, filiam eius, Vestae sacerdotem praefecit, ut virginitate perpetua teneretur: quae... (*tamen*) Romulum et Remum edidit. 2) Amulius ipsam in vincula compegit; parvulos in Tiberim abiecit, quos aqua in sicco reliquit. 3) Advagitum lupa accurrit, eosque uberibus suis aluit. Mox Faustulus pastor collectos Accae Larentiae coniugi educandos dedit. 4) Qui postea, Amulio interfecto, Numitori avo regnum restituerunt: ipsi, pastoribus adunatis, civitatem condiderunt, quam Romulus augurio victor, quod ipse XII, Remus VI vultures viderat, Romam vo-

cavit; et ut eam prius legibus muniret, quam moenibus, edixit, ne quis vallum transiliret: quod Remus irridens, transiit, et a Celere centurione rutro fertur occisus.

II. *Romulus, Romanorum rex I.*

1) Romulus asylum convenis patefecit, et, magno exercitu facto, cum videret coniugia deesse, per legatos a finitimis civitatibus petiit. 2) Quibus negatis, ludos Consualia simulavit: ad quos cum utriusque sexus multitudo venisset, dato suis signo virgines raptae sunt. Ex quibus cum una pulcherrima cum magna omnium admiratione duceretur, Talassio eam duci responsum. 3) Quae nuptiae quia feliciter cesserunt, institutum est, ut omnibus nuptiis Talassii nomen invocaretur. Cum feminas finitimorum Romani vi rapuissent, primi Caeninenses contra eos bellum sumserunt. 4) Adversus quos Romulus processit, et exercitum eorum, ac ducem Acronem singulari proelio devicit. 5) Spolia opima Jovi Feretrio in Capitolio consecravit. *) [Antemnates, Crustumini, Fidenates, Veientes,] Sabini [etiam] ob raptas bellum adversus Romanos sumserunt. 6) Et cum Romae appropinquarent, Tarpeiam virginem nacti, quae aquae, causa sacrorum, hauriendae descenderat, ei T. Tatius optionem muneris dedit, si exercitum suum in Capitolium perduxisset. Illa petiit, quod illi in sinistris manibus gerebant, videlicet annulos et armillas, quibus dolose repromissis, Sabinos in arcem perduxit, ubi Tatius scutis eam ob-

rui

*) Porównaj r. 25 i 45. Więcéy podobnych zdarzeń nieprzeczając dziełopisowie rzymscy.

ruipraecepit; nam et ea in laevis habuerant. 7) Romulus adversus Tatium, qui montem Tarpeium tenebat, processit; et in eo loco, ubi nunc Romanum forum est, pugnam conseruit: ibi Hostus Hostilius fortissime dimicans cecidit, cuius interitu consternati Romani fugere coeperunt. 8) Tunc Romulus Jovi Statori aedem vovit, et exercitus seu forte, seu divinitus restitit. 9) Tunc raptae in medium processerunt; et hinc patres, inde coniuges deprecatae, pacem conciliarunt. 10) Romulus foedus percussit, et Sabinos in urbem recepit; populum a Curibus, oppido Sabinorum, Quirites vocavit. 11) Centum senatores a pietate Patres appellavit. Tres equitum centurias instituit, quas a suo nomine Ramnenses, a Tito Tatio, Tatienses, a Lucumone Luceres appellavit. 12) Plebem in triginta curias distribuit, easque raptarum nominibus appellavit. 13) Cum ad Caprae paludem exercitum lustraret, nusquam comparuit:*) unde inter Patres et populum seditione orta, Julius Proculus, vir nobilis, in concionem processit, et iureiurando firmavit, Romulum a se in colle Quirinali visum augustiore forma, cum ad Deos abiret; eundemque praecipere, ut seditionibus abstinerent, virtutem cole- rent; futurum, ut omnium gentium domini existerent. Huius auctoritati creditum est. 14) Aedes in colle Quirinali Romulo constituta, ipse pro Deo cultus, et Quirinus est appellatus.

III. Numa Pompilius, Romanorum rex II.

1) Post consecrationem Romuli, cum diu interregnum esset, et seditiones orirentur, Numa

A 2

Pom-

*) zob. Florus lib. 1, c. 1.

Pompilius, Pomponis filius, Curibus, oppido Sabinorum, accitus, cum addicentibus avibus Romam venisset, ut populum ferum religione molliret, sacra plurima instituit. Aedem Vestae fecit; virgines Vestales legit; Flamines tres, Dialem, Martialem, Quirinalem; Salios, Martis sacerdotes, quorum primus Praesul vocatur, XII instituit; Pontificem maximum creavit; Portas Jano gemino aedificavit. 2) Annum in XII menses distribuit, additis Januario et Febuario. Leges quoque plures et utiles tulit: omnia quae gerebat iussu Egeriae nympphae, uxoris suae, se facere simulans. Ob hanc tantam iustitiam bellum ei nemo intulit. 3) Morbo solutus in Janiculo sepultus est, ubi post multos annos arcula cum libris a Terentio quodam exarata; qui libri, quia leves quasdam sacrorum causas continebant, ex auctoritate Patrum cremati sunt.

IV. Tullus Hostilius, Romanorum rex III.

1) Tullus Hostilius, quia bonam operam adversum Sabinos navaverat, rex creatus, bellum Albanis indixit, quod trigeminorum certamine finivit. 2) Albam propter perfidiam ducis Metii Fufetii diruit: Albanos Romam transire iussit. Curiam Hostiliam constituit. 3) Montem Coelium urbi addidit. 4) Et dum Numam Pompilium sacrificiis imitatur, Jovi Elicio litare non potuit, fulmine ictus cum regia conflagravit.

5) Quum inter Romanos et Albanos bellum fuisset exortum, ducibus Hostilio et Fufetio, placuit rem pau-

paucorum certatione finire. *) 6) Erant apud Romanos trigemini Horatii, tres apud Albanos Curiatii: quibus foedere icto concurrentibus, statim duo Romanorum ceciderunt, tres Albanorum vulnerati. 7) Unus Horatius, quamvis integer, quia tribus impar erat, fugam simulavit, et singulos per intervalla, ut vulnere erat dolor, insequentes, interfecit. 8) Et cum spoliis onustus rediret, sororem obviam habuit: quae, viso paludamento sponsi sui, qui unus ex Curiatiis erat, flere coepit. Frater eam occidit. 9) Qua re apud Duumviros condemnatus ad populum provocavit: ubi patriis lacrimis condonatus, ab eo, expiandi gratia, sub tigillum missus; quod nunc quoque viae suppositum, Sororium appellatur.

10) Metius Fufetius, dux Albanorum, cum se invidiosum apud cives videret, quod bellum solo trigeminorum certamine finisset, ut rem corrigeret, Veientes et Fidenates adversum Romanos incitavit. 11) Ipse ab Tullo in auxilium arcessitus, aciem in collem subduxit, ut fortunam sequeretur. 12) Qua re Tullus intellecta, magna voce ait, suo illud iussu Metium facere. Qua re hostes territi et victi sunt. 13) Postera die Metius cum ad gratulandum Tullo venisset, iussu ipsius quadrigis religatus, et in diversa distractus est.

V. Ancus Marcius, Romanorum rex IV.

1) Ancus Marcius, Numae Popilii ex filia nepos, aequitate et religione avo similis, Latinos bello domuit. Aventinum et Janiculum montes
ur-

*) zob. Liv. I, 21 — 26.

urbi addidit: nova moenia oppido circumdedit. Silvas ad usum navium publicavit. 3) Salinarum vectigal instituit. 3) Carcerem primus aedificavit. Ostiam, coloniam maritimis com meatibus opportunam in ostio Tiberis, deduxit. 4) Jus feciale,*) quo legati ad res repetundas uterentur, ab Aequiculis transtulit; quod primus fertur Rhesus excogitasse. 5) His rebus intra paucos dies confectis, immatura morte praereptus, non potuit praestare, qualem promiserat, regem.

VI. L. Tarquinius Priscus, Romanorum rex V.

1) Lucius Tarquinius Priscus, Damarati Corinthii filius, eius, qui Cypseli tyrannidem fugiens, in Etruriam commigravit. 2) Ipse Lucumo dictus, urbe Tarquiniis profectus Romam petiit. 3) Advenienti aquila pileum sustulit; et cum alte subvolasset, reposuit. 4) Tanaquil coniux, auguriorum perita, regnum ei portendi intellexit. 5) Tarquinius pecunia et industria dignitatem, atque etiam Ancii regis familiaritatem consecutus est: a quo tutor liberis relictus, regnum intercepit, et ita administravit, quasi iure adeptus fuisset. 6) Centum Patres in curiam legit, qui minorum gentium sunt appellati. 7) Equitum centurias numero duplicavit: nomina mutare non potuit, Attii Navii auguris auctoritate deterritus, qui fidem artis suae novacula et cote firmavit. Latinos bello domuit. Circum maximum aedificavit. 8) Ludos magnos instituit. De Sabinis et priscis Latinis triumphavit. 9) Murum lapideum urbi circumdedit. Filium XIII annorum, quod in proelio hostem percussisset,

*) 20b, Liv, I, 32.

sisset, praetexta bullaque donavit; unde haec ingenuorum puerorum insignia esse coeperunt. Post ab Anci liberis, immissis percussoribus, per dolum regno exutus et interfectus est.

VII. Servius Tullius, Romanorum rex VI.

1) Servius Tullius, Tullii Corniculani et Ocre-siae captivae filius, cum in domo Tarquinii Prisci educaretur, flammae species caput eius amplexa est. 2) Hoc visu Tanaquil summam dignitatem portendi intellexit. 3) Coniugi suasit, ut ita eum, ut liberos suos, educaret. 4) Qui cum adolevisset, gener a Tarquinio assumptus est: et, cum rex occisus esset, Tanaquil ex altiore loco ad populum despiciens, ait, Priscum gravi quidem, sed non letali, vulnere accepto, petere, ut interim, dum convalescit, Servio Tullio dicto audientes essent. 5) Servius Tullius quasi precario regnare coepit; sed recte imperium administravit. 6) Etruscos saepe domuit: collem Quirinalem et Viminalem et Esquilias urbi addidit; aggerem, fossasque fecit. 7) Populum in quatuor tribus distribuit, *) ac post plebi distribuit annonam. 8) Mensuras, pondera, classes, centuriasque constituit. **) 9) Latinorum popu-

*) Nie lud rzymski, lecz obywateli miasta Rzymu, podzielił on na trzy Tribus; a państwo rzymskie na piętnaście.

**) Servius Tullius, podzielił obywateli na 6 klas, stosownie do majątku każdego; każda klasa miała pewną ilość Centuryi. W tym podziale Centurya nie znaczyła sto ludzi. Pierwsza klasa składająca się z najbogatszych ludzi liczyła 98 Centuryi; kiedy wszystkie pięć klassinne zuboższych składające się, miały ogółem tylko 95 Centuryi. Tak więc ile razy Centuryami głosy liczono, sami tylko najmożniejsi dorządu wpływali. W dawniejszych czasach, kiedy każdy obywatel, osobno

populis persuasit, uti exemplo eorum, qui Dianae Ephesiae aedem fecissent, et ipsi aedem Dianae in Aventino aedificarent. 10) Quo effecto, bos cuidam Latino mirae magnitudinis nata, et responsum somnio datum, eum populum summam imperii habiturum, cujus civis bovem illam Dianae immolasset. 11) Latinus bovem in Aventinum egit, et causam sacerdoti Romano exposuit. 12) Ille callidus dixit; prius eum vivo flumine manus abluere debere. 13) Latinus dum ad Tiberim descendit, sacerdos bovem immolavit, 14) Ita imperium civibus, sibi gloriam facto consilioque quaesivit.

15) Servius Tullius filiam alteram ferocem, mitem alteram habens, cum Tarquinii filios pari animo videret, ut omnium mentes morum diversitate leniret, ferocem miti, mitem feroci in matrimonium dedit. 16) Sed mites seu forte, seu fraude perierunt: feroces morum similitudo coniunxit. 17) Statim Tarquinius Superbus a Tullia incitatus, advocato senatu, regnum paternum repetere coepit. 18) Qua re audita, Servius, dum ad curiam properat, iussu Tarquinii gradibus deiectus, et domum refugiens, interfectus est. 19) Tullia statim in forum properavit, et prima coniungem regem salutavit: a quo iussa turba decedere, cum domum rediret, viso patris corpore, mulio-

głosował, przemagali zawsze ubożsi, których liczba nierównie większą była. Lecz przez ten sam podział, ubożsi doznawali ulgi, w podatkach i służbie wojskowej. Klasy bowiem, więcej Century liczące, więcej też podatku płacić, i więcej ludzi na wycnę wyprawiać obowiązane były. — Obywateli pierwszey klasy dla różnicy nazywano *classici*, innych klas zaś *infra classem*. Ztąd *classici auctores*, naylepsi, naywybornieysi pisarze.

lionem evitantem super ipsum corpus carpentum agere praecepit: unde vicus ille Sceleratus dictus. Postea Tullia cum coniuge in exsilium acta est.

VIII. Tarquinius Superbus, Romanorum Rex VII.

1) Tarquinius Superbus cognomen moribus meruit. 2) Oeciso Servio Tullio, regnum scelestè occupavit. Tamem bello strenuus, Latinos Sabinosque domuit, Suessam Pometiam Volscis eripuit; Gabios per Sextum filium, simulato transfugio, in potestatem redegit; et ferias Latinas primus instituit. 3) Foros in Circo, et cloacam maximam fecit, ubi totius populi viribus usus est: unde illae fossae Quiritium sunt dictae. 4) Cum Capitolium inciperet, caput hominis invenit; unde cognitum est, eam urbem caput gentium futuram. 5) Et cum in obsidione Ardeae filius eius Lucretiae stuprum intulisset, cum eo in exsilium actus, ad Porsenam, Etruriae regem, confugit, cuius ope regnum retinere tentavit. 6) Pulsus, Cumas concessit; ubi per summam ignominiam reliquum vitae tempus exegit.

IX. L. Tarquinius Collatinus, et Lucretia uxor.

1) Tarquinius Collatinus, sorore Tarquinii Superbi genitus, in contubernio iuvenum regionum Ardeae erat: ubi cum forte in liberiore convivio conjugem suam unusquisque laudaret, placuit experiri. 2) Itaque equis Romam petunt. Regias nurus in convivio et luxu deprehendunt. Exinde Collatiam petunt. Lucretiam inter ancillas

cillas in lanificio offendunt: itaque ea pudicissima iudicatur. 3) Ad quam corrumpendam Tarquinius Sextus nocte Collatiam rediit, et iure propinquitatis in domum Collatini venit, et cubiculum Lucretiae irrupit, pudicitiam expugnavit. 4) Illa, postero die advocatis patre et coniuge, rem exposuit; et se cultro, quem veste texerat, occidit. 5) Illi in exitium regum coniurarunt, eorumque exsilio necem Lucretiae vindicaverunt.

X. Junius Brutus, primus Romanorum consul.

1) Lucius Junius Brutus, sorore Tarquinii Superbi genitus, cum eandem fortunam timeret, in quam frater inciderat, qui ob divitias et prudentiam fuerat ab avunculo occisus, stultitiam finxit; unde Brutus dictus. 2) Juvenibus regiis Delphos *) euntibus deridiculi gratia comes adscitus, baculo sambuceo aurum infusum Deo donum tulit. 3) Ubi responsum est, eum Romae summam potestatem habiturum, qui primus matrem oscularetur: ipse terram osculatus est. **) 4) Deinde propter Lucretiae stuprum, cum Tricipitino et Collatino in exitium regum coniuravit. 5) Quibus in exsiliu actis, primus consul creatus, filios suos, quod cum Aquiliis et Vitelliis ad recipiendum in urbem Tarquinius coniuraverant, virgis caesos securi percussit. 6) Deinde in proelio, quod adversus eos gerebat, singulari certamine

*) zob. Delphi. Radzenie się wyroczni, było w starożytności powiększły części wynalazkiem polityki, za pomocą którego możniejsi izwierzchnicy ludem polubownie władać mogli.

**) udając że upadł, nieznacznie ziemię pocałował, iako matkę wspólną wszystkim ludziom.

mine cum Arunte filio Tarquinii congressus se ambo mutuis vulneribus occiderunt. 7) Cuius corpus in foro positum, a collega laudatum *) matronae anno luxerunt.

XI. Horatius Cocles.

1) Porsena, rex Etruscorum, cum Tarquinius in urbem restituere tentaret, et primo impetu Janiculum cepisset, Horatius Cocles, (illo cognomine, quod in alio proelio oculum amiserat) pro ponte sublicio stetit, et aciem hostium solus sustinuit, donec pons a tergo interrumpere-tur, cum quo in Tiberim decidit, et armatus ad suos transnavit. 2) Ob hoc ei tantum agri publice datum est, quantum uno die circumarari potuisset. Statua quoque ei in Vulcanali posita.

XII. C. Mutius Scaevola.

1) Cum Porsena rex urbem obsideret, Mutius Cordus, vir Romanae constantiae, senatum adiit, et veniam transfugiendi petiit, necem regis repromittens. 2) Accepta potestate, in castra Porsenae venit, ibique purpuratum **) pro rege, deceptus occidit. 3) Apprehensus et ad regem pertractus, dextram aris imposuit: hoc supplicii a rea exigens, quod in caede peccasset. 4) Unde cum misericordia regis abstraheretur, quasi beneficium referens, ait, trecentos adversus eum similes

*) Mowy pogrzebowe mawiano e męre, pro rostris są słowa Swetoniusza, Jul. Caesar. 6.

**) podług Liwiusza 2, 32. serjham regis,

les coniurasse. Qua re ille territus, bellum, acceptis obsidibus, deposuit. 5) Mutio prata trans Tiberim data, ab eo Mutia appellata. 6) Statua quoque ei honoris gratia constituta est.

XIII. Cloelia virgo.

1) Porsena Cloeliam virginem nobilem inter obsides accepit: quae, deceptis custodibus, noctu castris eius egressa, equum, quem fors dederat, arripuit, et Tiberim traiecit. 2) A Porsena perlegatos repetita, reddita est. 3) Cuius ille virtutem admiratus, cum quibus optasset, in patriam redire permisit. 4) Illa virgines puerosque elegit, quorum aetatem iniuriae obnoxiam sciebat. 5) Huic statua equestris in foro posita.

XIV. Fabii trecenti sex.

1) Romani cum adversum Veientes bellarent, eos sibi hostes familia Fabiorum privato nomine deposcit: et profecti trecenti sex, duce Fabio consule, fuerunt. 2) Cum saepe victores existissent, apud Cremeram fluvium castra posuerunt. 3) Veientes ad dolos conversi, pecora ex diverso in conspectu illorum *) protulerunt: ad quae progressi Fabii, in insidias delapsi, ad unum occisione perierunt. 4) Dies quo id factum est, inter nefastos relatus. 5) Porta, qua profecti erant, Scelerata est appellata. 6) Unus ex ea gente, propter impuberem aetatem **) domi relictus, genus pro-

*) t. i. ante oculos eorum.

**) najmłodszy wiek do wojska był lat 17cie, najstarszy 46.

propagavit ad Q. Fabium Maximum, qui Hannibalem mora fregit, Cunctator ab obtrectatoribus dictus.

XV. P. Valerius Poplicola.

1) Publius Valerius, Volesi filius, primum de Veientibus, iterum de Sabinis, tertio de utrisque gentibus triumphavit. 2) Hic, quia in locum Tricipitini *) collegae consulem non subrogaverat, **) et domum in Velia tutissimo loco habebat, in suspicionem regni affectati venit. 3) Quo cognito, apud populum questus, quod de se tale aliquid timuissent: immisit, qui domum suam diruerent. 4) Secures etiam fascibus demisit, eosque in populi concione submisit. 5) Legem de provocatione a magistratibus ad populum tulit. Hinc Poplicola dictus. 6) Cum diem obiisset, publice sepultus et annuo matronarum luctu honoratus est.

XVI. A. Postumius.

1) Tarquinius eiectus, ad Mamilium Tusculanum generum suum confugit: qui cum Latio concitato Romanos graviter urgeret, A. Postumius, dictator dictus, apud Regilli lacum cum hostibus confligit. 2) Ubi cum victoria nutaret, magi-

*) Tricipitini. Idąc za podaniem historycznym, należałoby tu czytać Bruti, lecz gdy nie masz żadnej wątpliwości, że Tricipitini, iest prawdziwem Aureliusza wyrażenem, wypada więc że się Autor pomylił.

**) iak tylko ieden z Kousulów umarł, zaraz na iego miejsce innego obierano.

magister equitum equis frenos detrahi iussit, ut irrevocabili impetu ferrentur: ubi et aciem Latīnorum fuderunt, et castra ceperunt. 3) Sed inter eos duo iuvenes candidis equis insigni virtute apparuerunt, *) quos dictator quaesitos ut dignis muneribus honoraret, non reperit: Castorem et Pollucem ratus, communi titulo dedicavit.

XVII. L. Quinctius Cincinnatus.

1) Lucius Quinctius Cincinnatus filium Caesonem petulantissimum abdicavit, qui et a censoribus notatus, ad Volscos et Sabinos confugit, qui duce Cloelio Graccho bellum adversum Romanos gerebant, et Q. Minucium consulem in Algidio monte cum exercitu obsidebant. Quinctius dictator dictus, ad quem missi legati nudum eum arantem trans Tiberium offenderunt: qui, insignibus sumtis, consulem obsidione liberavit. 2) Quare a Minucio et eius exercitu corona aurea et obsidionali donatus est. 3) Vicit hostes; ducem eorum in deditionem accepit, et triumphi die ante currum egit. 4) Sextodecimo die dictaturam, quam acceperat, deposuit, et ad agriculturam reversus est. 5) Iterum post viginti annos dictator dictus, Spurium Moelium, regnum affectantem, a Servilio Ahala magistro equitum occidi iussit: domum eius solo aequavit: unde locus ille Aequimelium dictus.

Mene-

*) Liwiusz obszernie tę bitwę w x. II. r. 19, 20, opisując nie o tych młodzieńcach nie wspomina,

XVIII. Menenius Agrippa Lanatus.

1) Menenius Agrippa, cognomento Lanatus, dux electus adversum Sabinos, de his triumphavit. 2) Et cum populus a Patribus secessisset, quod tributum et militiam toleraret, *) nec revocari posset; Agrippa apud eum, *Olim*, inquit, *humani artus, cum ventrem otiosum cernerent, ab eo discordarunt, et suum illi ministerium negaverunt.* 3) Cum eo pacto et ipsi deficerent, intellexerunt, ventrem acceptos cibos per omnia membra dissevere; et cum eo in gratiam redierunt. 4) Sic senatus et populus quasi unum corpus discordia pereunt, concordia valent. 5) Hac fabula populus regressus est. 6) Creavit tamen tribunos plebis, qui libertatem suam adversum nobilitatis superbiam defenderent. 7) Menenius autem tanta pauperte decessit, ut eum populus collatis quadrantibus sepeliret, locum sepulcro senatus publice daret.

XIX. Cn. Marcius Coriolanus.

1) Cneus Marcius, captis Coriolis, urbe Volscorum, Coriolanus dictus, ob egregia militiae facinora a Postumio optionem munerum accipiens, equum tantum et hospitem sumsit, virtutis et pietatis exemplum. 2) Hic consul gravi
anno-

*) Początkowo u Rzymian każdy własnym kosztem w wojsku utrzymywać się musiał. Zatem daniny, wydatki na utrzymanie się, przez oddalenie się na wyprawę zanie dbanie gospodarstwa, przyprowadzały lud ubogi do niedostatku i nędzy, tak iż ten co raz bardziej brnąc w dług, utracił wolność, stawszy się własnością swych wierzycieli patrycyuszów,

annona advectum e Sicilia frumentum magno pretio dandum populo curavit; ut hac iniuria plebs agros, non seditiones coleret. 3) Ergo a tribuno pleb. Decio die dicta, ad Volscos concessit; eosque duce Attio Tullo adversus Romanos concitavit, et ad quartum ab urbe lapidem castra posuit. 4) Cumque nullis civium legationibus flecteretur, a Veturia matre, et Volumnia uxore, matronarum numero comitata, motus, omisso bello, ut proditor occisus est. 5) Ibi templum Fortunae muliebri constitutum est.

XX. C. Licinius Stolo.

1) Fabius Ambustus ex duabus filiabus alteram Licinio Stoloni plebeio, alteram Aulo Sulpicio patricio coniugem dedit. Quarum plebeia cum sororem salutaret, cuius vir tribunus militaris consulari potestate erat, fasces lictorios foribus appositos*) indecenter expavit. 2) A sorore irrita, marito quæsta est: qui, adiuvante socero, ut primum tribunatum plebis aggressus est, legem tulit, ut alter consul ex plebe crearetur. Lex, resistente Appio Claudio, lata tamen; et primus Licinius Stolo consul factus. 3) Idem legem scivit, ne cui plebeio plus centum iugera agri habere liceret. 4) Et ipse cum iugera quinquaginta centum haberet, et altera emancipati filii nomine possideret, in iudicium vocatus, et primus omnium sua lege punitus est.

XXI L. Vir.

*) Kiedy urzédnik mający przed sobą liktorów do domu powracał, lub do obcego przychodził, natenczas liktor swoim pękiem uderzał we drzwi, Liv. 6, 34. Plin. 7, 30, 31.

XXI. *L. Virginius Centurio.*

1) Populus Romanus, cum seditiosos magistratus ferre non posset, decemviros legibus scribendis creavit, qui eas ex, libris Solonis translatas, duodecim tabulis exposuerunt. 2) Sed cum pacto dominationis magistratum sibi prorogarent, unus ex his Appius Claudius Virginiam, Virgini centurionis filiam, in Alcido militantis, adamavit. Quam cum corrumpere non posset, clientem subornavit, qui eam in servitium deposceret; facile victurus, cum ipse esset et accusator, et iudex. 3) Pater, re cognita, cum ipso die iudicii supervenisset, et filiam iam addictam videret, ultimo eius alloquio impetrato, cum eam in secretum abduxisset, occidit; et corpus eius humero gerens ad exercitum profugit, et milites ad vindicandum facinus accendit: qui, creatis decem tribunis, Aventinum occuparunt, decemviros abdicare se magistratu praeceperunt, eosque omnes aut morte aut exsilio punierunt. 4) Appius Claudius in carcere necatus est.

XXII. *Aesculapius Romam advectus.*

1) Romani ob pestilentiam, responso monente, ad Aesculapium Epidauro arcessendum decem legatos, principe Q. Ogulnio, miserunt. 2) Quñ cum eo venissent, et simulacrum ingens mirarentur, anguis e sedibus eius elapsus, venerabilis, non horribilis, per mediam urbem cum admiratione omnium ad navem Romanam perrexit, et se in Ogulnii tabernaculo conspiravit. 3) Legati, Deum vehentes, Antiam provecti sunt, ubi per mollitiem maris anguis proximum Aesculapii

lappii fanum petiit, et post paucos dies ad navem rediit: et cum adverso Tiberi subveheretur, in proximam insulam desiluit; ubi templum ei constitutum, et pestilentia mira celeritate sedata est.

XXIII. *M. Furius Camillus.*

1) Furius Camillus cum Faliscos obsideret, ac ludi literarii magister principum filios ad eum adduxisset, vinctum eum iisdem pueris in urbem redigendum et verberandum tradidit. 2) Statim Falisci se ei ob tantam iustitiam dediderunt. 3) Veios decenni obsidione domuit,*) deque his triumphavit. 4) Postmodum est crimini datum, quod albis equis triumphasset, et praedam inique divisisset: die dicta ab L. Apuleio, tribuno plebis, damnatus Ardeam concessit. 5) Mox cum Galli Senones, relictis ob sterilitatem agris suis, Clusium, Italiae oppidum, obsiderent, missi sunt Romae tres Fabii, qui Gallos monerent, ut ab oppugnatione desisterent. 6) Ex his unus contra ius gentium in aciem processit, et ducem Senonum interfecit. 7) Quo commoti Galli, petitis in deditionem legatis, nec impetratis, Romam petierunt, et exercitum Romanum apud Alliam fluvium ceciderunt, die XVI Kalend. Augusti; qui dies inter nefastos relatus, Alliensis dictus. 8) Victores Galli urbem intraverunt, ubi nobilissimos senum in curulibus et honorum insignibus, primo ut Deos venerati, deinde ut homines despicati, interfecere

*) Tak długie obleżenie Weiów było przyczyną, że odtąd wojsku rzymskiemu żółd płacić zaczęto.

cere. 9) Reliqua iuventus cum Manlio in Capitolium fugit, ubi obsessa, Camilli virtute est servata. Qui absens dictator dictus, collectis reliquiis, Gallos improvisos internecione occidit. 10) Populum Romanum migrare Veios volentem retinuit. 11) Sic et oppidum civibus, et cives oppido reddidit.

XXIV. *M. Manlius Capitolinus.*

1) Manlius ob defensum Capitolium Capitolinus dictus, sedecim annorum voluntarium militem se obtulit. 2) Triginta septem militaribus donis a suis ducibus ornatus, viginti tres cicatrices in pectore habuit. 3) Capta urbe auctor in Capitolium confugiendi fuit. 4) Quadam nocte clangore anseris excitus, Gallos ascendentes deiecit. Patronus a civibus appellatus, et farre donatus est. Domum etiam in Capitolio publice accepit. 5) Qua superbia elatus, cum senatum suppressisse Gallicos thesauros argueret, et addictos propria pecunia liberaret, regni affectati suspicione in carcerem coniectus, populi consensu liberatus est. 6) Rursus cum in eadem culpa et gravius perseveraret, reus factus, et ob conspectum Capitolii ampliatus est. *) 7) Alio deinde loco damnatus, et de saxo Tarpeio praecipitatus est: domus diruta: bona publicata. 8) Gentilitas eius Manlii cognomen eiuravit.

XXV. *A. Cornelius Cossus.*

1) Fidenates, fidei Romanorum hostes, ut sine spe veniae fortius dimicarent, legatos ad se missos interfecerunt: ad quos Quinctius Cincinnatus

*) 10b. Liv. VI. 20.

natus dictator missus magistrum equitum habuit Cornelium Cossum, qui Lartem Tolumnium duces sua manu interfecit. 2) De eo spolia opima Jovi Feretrio secundus ab Romulo consecravit.

XXVI. P. Decius Mus, pater.

1) Publius Decius Mus bello Samnitico sub Valerio Maximo et Cornelio Cosso consulibus tribunus militum, exercitu in angustiis Gauri montis insidiis hostium clauso, accepto, quod postulaverat, praesidio, in superiorem locum evasit; hostes terruit. 2) Ipse intempesta nocte per medias custodias somno oppressas incolumis evasit. 3) Ob hoc ab exercitu civica corona [de quercu, quae dabatur ei, qui cives in bello servasset; obsidionali, quae dabatur ei, qui obsidione cives liberasset] donatus est. 4) Consul bello Latino, collega Manlio Torquato, positus apud Vesperim fluvium castris, cum utrique consuli somnio obvenisset, eos victores futuros, quorum dux in proelio cecidisset; 5) tum collato cum collega somnio, cum convenisset, ut, cuius cornu in acie laboraret, Diis se Manibus voveret, inclinante sua parte, se et hostes per Valerium pontificem Diis Manibus devovit.*) Impetu in hostes facto, victoriam suis reliquit.

XXVII P. Decius, filius.

1) Publius Decius, Decii filius, primo consul de Samnitibus triumphans, spolia ex his Cereri consecravit. 2) Iterum et tertio Consul, multa domi militiaeque gessit. 3) Quarto consulatu cum Fabio

*) zob Liv. VIII. 9.

bio Maximo, cum Galli, Samnites, Umbri, Tusci contra Romanos conspirassent; ibi exercitu in aciem ducto, et cornu inclinante, exemplum patris imitatus, advocato Marco Livio pontifice, hastae insistent, et solennia verba respondens, se et hostes Diis Manibus devovit. 4) Impetu in hostes facto, victoriam suis reliquit. 5) Corpus a collega laudatum, magnifice sepultum est.

XXVIII. *T. Manlius Torquatus.*

1) Titus Manlius Torquatus ob ingenii et linguae tarditatem a patre rus relegatus, cum audisset ei diem dictam a Pomponio tribuno plebis, nocte urbem petiit. 2) Secretum colloquium a tribuno impetravit, et gladio stricto dimittere eum accusationem terrore multo compulit. 3) Sulpicio dictatore tribunus militum Gallum provocatorem occidit. Torquem ei detractum cervici suae induit. 4) Consul bello Latino filium suum, quod contra imperium pugnasset, securi percussit. Latinos apud Vesperim fluvium, Decii Collegae devotione, superavit. 5) Consulatum recusavit, quod diceret, neque se populi vitia, neque illum severitatem suam posse sufferre.

XXIX. *M. Valerius Corvinus.*

1) Reliquias Senonum Camillus persequabatur. Adversum ingentem Gallum provocatorem solus Valerius Tribunus militum, omnibus territis, processit. 2) Corvus ab ortu solis galeae eius insedit, et inter pugnandum ora oculosque Galli verberavit. Hoste devicto, Valerius Corvinus dictus. 3) Hic, cum ingens multitudo, aere alieno oppressa,
Capu-

Capuam occupare tentasset, et ducem sibi Quintium necessitate compulsum fecisset, sublato aere alieno, seditionem compressit.

XXX. *Sp. Postumius.*

1) Caius Veturius, et Spurius Postumius consules, bellum adversum Samnites gerentes, a Pontio Thelesino duce hostium in insidias deducti sunt. 2) Nam ille simulatos transfugas misit, qui Romanis dicerent, Luceriam Apulam a Samnitibus obsideri, quo duo itinera ducebant, aliud longius et tutius, aliud brevius et periculosius. 3) Festinantibus itaque cum insidias statuisset, (qui locus Furculae Caudinae vocabatur) Pontius accitum patrem Herennium rogavit, quid fieri placeret. 4) Ille ait aut omnes occidendos, ut vires frangerentur; aut omnes dimittendos, ut beneficio obligarentur; utroque improbato consilio, omnes sub iugum misit ex foedere, quod a Romanis postea improbatum est. 5) Postumius Samnitibus deditus, nec receptus est.

XXXI. *L. Papirius Cursor.*

1) Lucius Papirius, a velocitate Cursor, cum consulem se adversis ominibus adversum Samnites progressum esse sensisset, ad auspicia repetenda Romam regressus, edixit Fabio Rutilio, quem exercitui imponebat, ne manum cum hoste consereret. Sed ille, opportunitate ductus, pugnavit. 2) Reversus securi eum ferire voluit: ille in urbem confugit; nec supplicem tribuni tuebantur. 3) Dein pater lacrimis, populus precibus veniam impetrarunt. 4) Papirius de Samnitibus triumphum.

triumphavit. 5) Item cum Praenestinum praetorem gravissime increpuisset; expedi, inquit, lictor secures. 6) Et cum eum metu mortis attonitum vidisset; incommodam ambulanti bus radicem excidi iussit.

XXXII. Q. Fabius Rutilius.

1) Quintus Fabius Rutilius, primus ex ea familia ob virtutem Maximus, magister equitum a Papirio securi paene percussus, primum de Apulis et Nucerinis, iterum de Samnitibus, tertio de Gallis, Umbris, Marsis, atque Tuscis triumphavit. 2) Censor libertinos tribubus amovit. *) Iterum censor fieri noluit, dicens, non esse ex usu reipublicae, eosdem censores saepius fieri. 3) Hic primus instituit, uti equites Romani Idibus Quintilibus ab aede Honoris, equis insidentes, in Capitolium transirent. 4) Mortuo hoc, tantum aeris populi liberalitate congestum est, ut inde filius viscerationem et epulas publice daret.

XXXIII. M. Curius Dentatus.

1) Marcus Curius Dentatus primo de Samnitibus triumphavit, quos usque ad mare superum

*) Serwiusz Tulliusz podzielił miasto Rzym na 4; Kray zaś cały na 26 Tribus; z których tamte *urbanae* (miejskie) a te *rusticae* (wiejskie) nazywano. Tribus wiejskie liczyły najbogatszych obywateli. Liczba Tribus ogółem czasem do 35 pomnożoną była; tak więc było 31 wiejskich, które też w większym były znaczeniu, aniżeli Trib. *urbanae*. Q. Fabiusz Cenzor r. R. 449, wszystkich libertinów i najuboższych ludzi, z Trib. wiejskich przeniósł do miejskich, co tak miło przyjęto, że iak Liv. (IX. 46) świadczy, dla tego Maximus go zwano. Kiedy lud przez Tribus głosował, to nazywano *Comitia tributa*. Co pięć lat Cenzorowie popis ludu czyniąc, obywatele według zasług albo do wyższych Trib. wynosili, albo też stracali (*tribu movebant*.)

rum perpacavit. Regressus, in concione ait: Tantum agri cepi, ut solitudo futura fuerit, nisi tantum hominum cepissem; tantum porro hominum cepi, ut fame perituri fuissent, nisi tantum agri cepissem. 3) Iterum de Sabinis triumphavit. Tertio de Lucanis ovans urbem introivit. 4) Pyrrhum Epirotam Italia expulit. 5) Quaterna dena agri iugera viritim populo divisit. Sibi deinde totidem constituit, dicens, neminem esse debere, cui non tantum sufficeret. 6) Legatis Samnitum aurum offerentibus, cum ipse in foco rapas torreret: malo, inquit, haec in ficitilibus meis esse, et aurum habentibus imperare. 7) Cum interservae pecuniae argueretur, cadum ligneum, quod uti ad sacrificia consueverat, in medium protulit, iuravitque, se nihil amplius de praeda hostili in domum suam convertisse. Aquam Anienem de manubiis hostium in urbem induxit. 9) Tribunus plebis Patres auctores fieri coëgit comitiis, quibus plebeius magistratus creabatur. Ob haec merita domus ei apud Tiphantam, et agri iugera quingenta publice data,

XXXIV. *Appius Claudius Caecus.*

1) Appius Claudius Caecus in censura libertinos quoque in senatum legit. Epulandi decantandique ius tibicinibus in publico ademit. 2) Duae familiae ad Herculis sacra sunt destinatae, Potitiorum et Pinariorum. 3) Potitios Herculis sacerdotes pretio corrumpit, ut sacra Herculea servos publicos edocerent: unde caecatus est: gens Potitiorum funditus periit. 4) Ne consulatus cum

cum plebeiis communicaretur, acerrime restitit. *) 5) Ne Fabius solus ad bellum mitteretur, contradixit. Sabinos, Samnites, Etruscos bello domuit. 6) Viam usque Brundisium lapidibus stravit: **) unde illa Appia dicta. 7) Aquam Anienem ***) in urbem induxit. 8) Censuram solus omni quinquennio obtinuit. 9) Cum de pace Pyrrhi ageretur, et gratia potentum per legatum Cineam pretio quaereretur, senex et caecus lectica in senatum latus, turpissimas conditiones magnifica oratione discussit.

XXXV. *Pyrrhus, rex Epirotarum.*

1) Pyrrhus, rex Epirotarum materno genere ab Achille, paterno ab Hercule oriundus, ****) cum imperium orbis agigaret, et Romanos potentes videret, Apollinem de bello consuluit. 2) Ille ambigue respondit:

Aio te, Aeacida, Romanos vincere posse.

3) Hoc dicto in voluntatem tracto, auxilio Tarentinorum bellum Romanis intulit. Laevinum consu-

*) Liwiusz (6, 40) twierdzi to o Appiuszu Klaudiuszu Krasu; o tém zaś mówi, (10, 6) że niechciał na to pozwolić, aby Kapłanów i Wieszczków z plebeiuszów wybierano.

**) Nie aż do Brundisium, lecz do Kapuy (iako to już Gruner uważał) Appiusz Klaudiusz Caecus kazał bić ów sławny gęściniec. Ktoby go zaś aż do Brundisium doprowadził, nie jest wiadomo.

***). *Aquam Anienem*, i t. d. Arnzeniusz mniema, że to wyraził przez niedbalstwo piszącego z poprzedzającego rozdziału wciśnęły się; i dla tego Schottus czyta *Appiam*. Ze wodę appijską do miasta sprowadził, o tém mówi Liwiusz innai.

****) *materno-oriundus*. Tak czyta Arnzeniusz idąc za powagą rękopismów i dawniejszych wydań. Schottus zaś: *paterno genere ab Achille, materno ab Hercule oriundus*; które to czytanie, zgada się z podaniem historycznym.

consulem apud Heracleam elephantorum novitate turbavit. 4) Cumque Romanos adversis vulneribus occisos videret: Ego, inquit, talibus militibus brevi orbem terrarum subigere potuissem. 5) Amicis gratulantibus, quid mihi cum tali victoria, inquit, ubi exercitus robur amittam? 6) Ad vicesimum ab urbe lapidem castra posuit: captivos Fabricio gratis reddidit. 7) Viso Laevini exercitu, eandem sibi, ait, adversus Romanos, quam Herculi adversus hydram, fuisse fortunam. 8) A Curio et Fabricio superatus, Tarentum refugit; in Siciliam traiecit. 9) Mox in Italiam Locros regressus, pecuniam Proserpinae avehere tentavit. Sed ea naufragio relata est. 10) Tum in Graeciam regressus, cum Argos oppugnaret, ictu tegulae prostratus est. 11) Corpus ad Antigonum, regem Macedoniae, relatum magnifice sepultum.

12) *) (Pyrrhus cum secundo proelio a Romanis esset pulsus Tarentum, interiecto anno, contra Pyrrhum Fabricius missus est, qui prius inter legatos sollicitari non poterat, quarta regni parte promissa. 13) Cum vicina castra ipse et rex haberent, medicus Pyrrhi nocte ad eum venit, promittens, se Pyrrhum veneno occisurum, si sibi quidquam pollicitaretur: 14) quem Fabricius vinctum reduci iussit ad dominum, Pyrrhoque dici, quae contra caput eius medicus spondisset. 15) Tum rex admiratus eum, dixisse fertur: ille est Fabricius, qui difficilius ab honestate, quam sol a suo cursu averti posset.)

XXXVI. Decius

*) 12—15. Arnzeniusz porównyując dawne rękopisma i w żadnym z nich rozdziału tego nieznalazłszy, wnosi że ten od jakiego pisarka z Eutropiusza (2, 8 a) podług Tsch. 14) jest wypisany.

XXXVI. *Decius Mus.*

1) Volsinii, Etruriae nobile oppidum, luxuria paene perierunt. Nam cum temere servos manumitterent, dein in curiam legerent, consensu eorum oppressi. 2) Cum multa indigna paterentur, clam Romae auxilium petierunt. 3) Missusque Decius Mus mox libertinos omnes aut in carcere necavit, aut dominis in servitutem restituit.

XXXVII. *Appius Claudius Caudex.*

1) Appius Claudius, victis Volsiniensibus cognomento Caudex dictus, frater Caeci fuit. 2) Consul ad Mamertinos liberandos missus est, quorum arcem Carthaginienses et Hiero, rex Syracusanus, obsidebant. 3) Primo ad explorandos hostes fretum piscatoria nave traiecit, et cum duce Carthaginensium egit, ut praesidium arce deduceret. Rhegium regressus, quinqueringem hostium copiis pedestribus cepit: ea legionem in Siciliam traduxit. 4) Carthaginenses Mesana expulit. Hieronem proelio apud Syracusas in deditionem accepit; qui eo periculo territus, Romanorum amicitiam petiit, iisque postea fidelissimus fuit.

XXXVIII. *C. Duilius.*

1) Caius Duilius primo Punico bello dux contra Carthaginenses missus, cum videret, eos multum mari posse, classem magis validam, quam decoram, fabricavit; et [quas corvos vocare] manus ferreas cum irrisu hostium primus instituit, quibus inter pugnandum hostium naves apprehen-

prehendit, qui victi et capti sunt. 2) Hannibal, dux classis, Carthaginem fugit, et a senatu quaesivit, quid faciendum censerent. 3) Omnibus, ut pugnaret, acclamantibus; Feci, inquit, et victus sum: sic poenam crucis effugit. Nam apud Poenos dux, male re gesta, puniebatur. 4) Duilio concessum est, ut praelucente funali, et praecinente tibicine, a coena publice rediret.

XXXIX. *Atilius Calatinus.*

1) Atilius Calatinus, dux adversus Carthaginienses missus, maximis et munitissimis civitatibus, Enna, Drepano, Lilybaeo, hostilia praesidia deiecit. Panormum cepit. 2) Totam Siciliam pervagatus, paucis navibus magnam hostium classem, duce Hamilcare superavit. 3) Sed cum ad Camerinam ab hostibus obsessam festinaret, a Poenis in angustiis clausus est, ubi tribunus militum Calpurnius Flamma, acceptis trecentis sociis, in superiorem locum evasit, consulem liberavit: ipse cum trecentis pugnans cecidit. Postea ab Atilio semianimis inventus, et sanatus magno postea terrori hostibus fuit. 4) Atilius gloriose triumphavit.

XL. *M. Atilius Regulus.*

1) Marcus Atilius Regulus consul, fuis Sallentinis, triumphavit; primusque Romanorum ducum in Africam classem traiecit. 2) Ea quassata, de Hamilcare naves longas tres et sexaginta accepit. Oppida ducenta, et hominum ducenta millia cepit. Absente eo, coniugi eius et libris ob paupertatem sumtus publice dati.

3) Mox

3) Mox arte Xanthippi Lacedaemonii, mercenarii militis, captus in carcerem missus. *) 4) Legatus de permutandis captivis Romam missus, dato iureiurando, ut, si non impetrasset, ita demum rediret; in senatu conditionem dissuasit, relictisque a se coniuge et liberis, Carthaginem regressus; ubi in arcam ligneam coniectus, clavis introrsum adactis, vigiliis ac dolore punitus est.

XLI. C. Lutatius Catulus.

1) Caius Lutatius Catulus primo Punico bello trecentis navibus adversum Poenos profectus, sexcentas eorum naves commeatibus, et aliis oneribus impeditas, duce Hamilcare, apud Aegates, insulas inter Siciliam et Africam, depressit, aut cepit, finemque bello imposuit. 2) Pacem petentibus hac conditione concessit, Sicilia, Sardinia, et ceteris insulis intra Italiam Africamque decederent; Hispania citra Hiberum abstererent.

XLII. Hannibal, Carthaginiensis dux. (247 pd. C.)

1) Hannibal, Hamilcaris filius, novem annos natus, a patre aris admotus, odium in Romanos perenne iuravit. Exinde socius et miles in castris patri fuit. 2) Mortuo eo, causam belli quaerens, Saguntum Romanis foederatum intra sex menses evertit. 3) Tum Alpibus patefactis, in Italiam traiecit. 4) P. Scipionem apud Ticinum, Sempronium Longum apud Trebiam, Flaminium apud Trasymenum, Paullum et Varonem

*) mos arte Xanthippi: porównay Polybiusza I, 32.

ronem apud Cannas superavit. 5) Cumque urbem capere posset, in Campaniam devertit, cuius deliciis elanguit. 6) Et cum ad tertium ab urbe lapidem castra posuisset, tempestatibus repulsus, primum a Fabio Maximo frustratus, deinde a Valerio Flacco repulsus, a Graccho et Marcello fugatus, in Africam revocatus, a Scipione superatus, ad Antiochum regem Syriae confugit, eumque hostem Romanis fecit: quo victo ad Prusiam, Bithyniae regem, concessit: unde Romana legatione [per Titum Flaminium] repetitus, [ne Romanis traderetur] hausto, quod sub annuli gemma habebat, veneno, absumentus est, positus apud Libyssam in arca lapidea, in qua hodieque inscriptum est: 7) *Hannibal hic situs est.*

XLIII. Q. Fabius Maximus.

1) Quintus Fabius Maximus Cunctator, ut Verrucosus a verruca in labris, ita Ovicula a clemantia morum, consul de Liguribus triumphavit. 2) Hannibalem mora fregit. 3) Minucium magistrum equitum imperio sibi aequari passus est: nihilo minus periclitanti subvenit. 4) Hannibalem in agro Falerno inclusit. 5) Marium Statilium, transfugere ad hostes volentem, equo et armis donatis retinuit; et Lucano cuidam fortissimo, ob amorem mulieris infrequentem, eandem emtam dono dedit. 6) Tarentum ab hostibus recepit: Herculis signum inde translatum in Capitolio dedicavit. 7) De redemptione captivorum cum hostibus pepigit: quod pactum cum a senatu improbaretur, fundum suum ducentis millibus vendidit, et fidei satisfacit.

XLIV. P. Sci.

XLIV. P. Scipio Nasica.

1) Publius Scipio Nasica, a senatu vir optimus iudicatus, Matrem Deum hospitio recepit. 2) Is cum adversum auspicia consulem se a Graccho nominatum comperisset, magistratu se abdicavit. 3) Censor statuas, quas sibi quisque per ambitionem in foro ponebat, sustulit. Consul Delminium, urbem Dalmatarum, expugnavit. 5) Imperatoris nomen a militibus, et ab senatu triumphum oblatum recusavit. 6) Eloquencia primus, iuris scientia consultissimus, ingenio sapientissimus; unde vulgo Corculum dictus.

XLV. M. Claudius Marcellus.

1) Marcus Marcellus Viridomarum, Gallorum ducem, singulari proelio fudit. 2) [Spolia optima Jovi Feretrio tertius a Romulo consecravit. 3) Primus docuit, quomodo milites cederent, nec terga praeberent. 4) Hannibalem] apud Nollam, locorum angustia adiutus, vinci docuit. 5) Syracusas per tres annos expugnavit. 6) Et cum per caluniam triumphus ei a senatu negaretur, de sua sententia in Albano monte triumphavit. 7) Quinquies consul, insidiis Hannibalis deceptus occubuit, et magnifice sepultus. 8) Ossa Romam remissa a praedonibus intercepta perierunt.

XLVI. Claudia, virgo Vestalis.

1. Hannibale Italiam devastante, ex responso librorum Sibyllinorum Mater Deum a Pessinunte arcessita, cum adverso Tiberi veheretur, repente in alto stetit. Et cum moveri nullis viribus

ribus posset, ex libris cognitum, castissimae deum feminae manu moveri posse. 2) Tum Claudia, virgo Vestalis, falso incesti suspecta, Deam oravit, ut, si pudicam sciret, sequeretur; et zona imposita navem movit, simulacrum Matris Deum adduxit. 3) Templum aedificavit Nasica, qui vir optimus iudicabatur.

XLVII. M. Porcius Cato Censorius. (132. a. C.)

1) Marcus Porcius Cato, genere Tusculanus, a Valerio Flacco Romam sollicitatus, tribunus militum in Sicilia, quaestor sub Scipione fortissimus, praetor iustissimus fuit: in praetura Sardiniam subegit, ubi ab Ennio Graecis literis institutus. 2) Consul Celtiberos domuit; et, ne rebellare possent, literas ad civitates singulas misit, ut muros diruerent. Cum unaquaeque sibi soli imperari putaret, fecerunt. 3) Syriaco bello tribunus militum sub M' Acilio Glabronne, occupatis Thermopylarum iugis, praesidium hostium depulit. 4) Censor L. Flaminium consularem senatu movit, quod ille in Gallia, ad cuiusdam scorti spectaculum, eductum quendam e carcere in convivio iugulari iussisset. 5) Basilicam suo nomine primus fecit. 6) Matronis ornamenta, erepta Oppia lege, repetentibus restitit. 7) Accusator assiduus malorum, Galbam octogenarius accusavit; ipse quadragies quater accusatus, gloriose absolutus. 8) Carthaginem delendam censuit. *) Post octoginta annos filium genuit.

*) Kato, od czasu jak był z Kartaginy powrócił, dokąd w celu załatwienia sporu między nią, a Massinissą był wysłanym, każdą swą mowę temi zakończał słowy: *Practerea censeo Carthaginem esse delendam.* Flor., II, 15.

genuit. 9) Imago huius, funeris gratia e curia produci solet.

XLVIII. C. Claudius Nero, et Hasdrubal, frater Hannibalis.

1) Hasdrubal, frater Hannibalis, ingentibus copiis in Italiam transiecit; actumque erat de Romano imperio, si iungere se Hannibali potuisset. 2) Sed Claudius Nero, qui in Apulia cum Hannibale castra coniunxerat, relicta in castris parte, cum delectis ad Hasdrubalem properavit, et se Livio collegae apud Senam oppidum et Metaurum flumen coniunxit: amboque Hasdrubalem vicerunt. 3) Nero regressus pari celeritate, qua venerat, caput Hasdrubalis ante valium Hannibalis proiecit. 4) Quo ille viso, vinci se fortuna Carthaginis confessus. 5) Ob haec Livius triumphans, Nero ovans, urbem introierunt.

XLIX. P. Cornelius Scipio Africanus.

1) Publius Scipio ex virtutibus nominatus Africanus, Jovis filius creditus: nam antequam conciperetur, serpens in lecto matris eius apparuit; et ipsi parvulo draco circumfusus, nihil nocuit. 2) In Capitolium intempesta nocte euntem nunquam canes latraverunt. 3) Nec hic quidquam prius coepit, quam in cella Jovis diutissime sedisset, quasi divinam mentem accepisset. 4) Decem et octo annorum patrem apud Ticinum singulari virtute servavit. 5) Clade Cannensi nobilissimos iuvenes, Italiam deserere cupientes, sua auctoritate compescuit. 6) Reliquias incolumes per media hostium castra Canusium perduxit. 7) Vi-

ginti quatuor annorum praetor in Hispaniam missus, Carthaginem, qua die venit, cepit. 8) Virginem pulcherrimam, ad cuius adspectum concurrebatur, ad se vetuit adduci,*) patrique eius ac sponso restitui iussit. 9) Hasdrubalem Magonemque, fratres Hannibalis, Hispania expulit. 10) Amicitiam cum Syphace, Maurorum rege, coniunxit. 11) Masinissam in societatem recepit. 12) Victor domum regressus, consul ante annos factus, concedente collega, in Africam classem traiecit. 13) Hasdrubalis et Syphacis castra una nocte perrupit. 14) Revocatum ex Italia Hannibalem superavit. 15) Victis Carthaginienfibus leges imposuit. 16) Bello Antiochi legatus fratri fuit: captum filium gratis recepit. 17) A Petilliis ac Naevio**) tribuno plebis repetundarum accusatus, librum rationum in conspectu populi scidit: Hac die, inquit, Carthaginem vici: quasi bonum factum, in Capitolium eamus, et Diis supplicemus. 18) Inde in voluntarium exilium concessit; ubi reliquam egit aetatem. 19) Moriens ab uxore petiit, ne corpus suum Romam referretur.

L. M. Livius Salinator.

- 1) Livius Salinator primo consul de Illyriis trium-

*) według Polybiusza (10, 19) i Liwiusza (26, 50) dziewicę tę przyprowadzono przed Scypiona, lecz on ją natychmiast oycu i oblubieńcowi oddał

**) *A Petilliis ac Naevio*. Tak ma Schottus i wydanie Strasburskie z r. 1510. Zwyczajne czytanie jest: *A Petillio Actaeo tribuno plebis i t. d.* Liwiusz (38, 50) mówi: *Publio Scipioni Africano duo Q. Petillii diem dixerunt; a w r. 56. Non de accusatore convenit: alii M. Naevium, alii Petillios diem dixisse scribunt. Actaeo mógł nieważny pisarz utworzyć z ac Naevio,*

triumphavit; deinde ex invidia peculatus reus, ab omnibus tribubus, excepta Metia, condemnatus. 2) Iterum cum Claudio Nerone inimico suo consul, ne respublica discordia male administraretur, amicitiam cum eo iunxit, et de Hasdrubale triumphavit. 3) Censor cum eodem collega omnes tribus, excepta Metia, aerarias fecit, stipendio privavit, eo crimine, quod aut prius se iniuste condemnassent, aut postea tantos honores non recte tribuissent.

LI. T. Quinctus Flaminius.

1) Quinctus Flaminius, Flamini, qui apud Trafinenum periit, filius, consul Macedoniam sortitus, ducibus Caropae principis pastoribus, provinciam ingressus, regem Philippum proelio fudit, castris exiit. 2) Filium eius Demetrium obsidem accepit; quem, pecunia mulctatum, in regnum restituit. 3) A Nabide quoque Lacedaemonio filium obsidem accepit. 4) Liberos etiam Graecos Nemeae per praeconem pronuntiavit. 5) Legatus etiam ad Prusiam, ut Hannibalem repeteret, missus.

LII. M. Fulvius Nobilior.

1) Marcus Fulvius Nobilior consul Oretanos superavit: unde ovans urbem introiit. 2) Consul Aetolos, qui bello Macedonico interfuerant, post ad Antiochum defecerant, proelii frequentibus victos, et in Ambraciam oppidum coactos, in deditionem accepit; tamen signis tabulisque pictis spoliavit: de quibus triumphavit. 3) Quam victoriam, per se magnificam, Quinctus Ennius, amicus eius, insigni laude celebravit.

LIII. L. Sci-

LIII L. Scipio Asiaticus.

1) Scipio Asiaticus, frater Africani, infirmo corpore, tamen in Africa virtutis nomine a fratre laudatus, consul, Antiochum regem Syriae legato fratre, apud Sipylum montem, cum arcus hostium pluvia hebetati fuissent, vicit, et regni relictum a patre parte privavit: hinc Asiaticus dictus. 2) Post reus pecuniae interceptae, ne in carcerem duceretur, Gracchus (pater), tribunus plebis, intercessit. 3) M. Cato censor equum ei ignominiae causa ademit.

LIV. Antiochus, rex Syriae.

1) Antiochus, Syriae rex, nimia opum fiducia bellum Romanis intulit, specie Lyfimachiae repetundae, quam a maioribus suis in Thracia conditam Romani possidebant: statimque Graeciam insulasque eius occupavit. In Euboea luxuria elanguit. 2) Adventu Acilii Glabrioris excitus, Thermopylas occupavit: unde industria Marci Catonis eiectus, in Asiam refugit. 3) Naveli proelio, cui Hannibalem praefecerat, a L. Aemilio Regillo superatus, filium Scipionis Africani, quem inter navigandum ceperat, patri remisit: qui ei, quasi pro reddenda gratia, suavit, ut amicitiam Romanam peteret. 4) Antiochus, spreto consilio, apud Sipylum montem cum L. Scipione conflixit. 5) Victus, et ultra Taurum montem relegatus*), a sodalibus, quos temulentus in convivio pulsaverat, occisus est.**)

LV. Cn.

*) porównaj Entropiusza 4, 2. (Tsch 4).

**) Hieronimus i Justinus w x. 32, 2. twierdzą, że gdy w nocy z wojskiem wpadł do świątyni, Jovis Elymaei dla zabrania z niego skarbów, od mieszkańców został zabity.

LV. Cn. Manlius Vulso.

1) Cnaeus Manlius Vulso [consul] missus ad ordinandam Scipionis Asiatici provinciam, cupidine triumphi bellum Pisidis et Gallograecis, qui Antiocho affuerant, intulit. 2) His facile victis, inter captivos uxor regis Ortiagontis centurioni cuidam in custodiam data: a quo vi stuprata, de iniuria tacuit; et post, impetrata redemptione, marito adulterum interficiendum tradidit.

LVI. L. Aemilius Paullus Macedonicus.

1) Lucius Paullus Aemilius, filius eius, qui apud Cannas cecidit, primo consulatu, quem post tres repulsas adeptus erat, de Liguribus triumphavit. 2) Rerum gestarum ordinem in tabula pictum publice posuit. 3) Iterum consul Persen, Philippi filium, regem Macedonum, apud Samothraces cepit; quem victum flevit, et assidere sibi iussit: tamen in triumphum duxit. 4) In hac laetitia duos filios amisit; et progressus ad populum, gratias Fortunae egit, quod, siquid adversi reipublicae imminēbat, sua esset calamitate decisum. 5) Ob haec omnia ei a populo et a senatu concessum est, ut ludis circensibus triumphali veste uteretur. 6) Ob huius licentiam*) et paupertatem, post mortem eius dos uxori, nisi venditis possessionibus, non potuit exsolvi.

LVII. Tib. Sempronius Gracchus.

1) Tiberius Sempronius Gracchus, nobilissima familia ortus, Scipionem Asiaticum, quamvis inimicum, duci in carcerem non est passus.***) Praetor

*) zob. w słowniku wyraz *licentia*.

**) zob. r. 53, 2.

tor Galliam domuit,*) consul Hispaniam; altero consulatu Sardiniam: tantumque captivorum adduxit, ut longa venditione res in proverbium veniret, *Sardi venales*. 3) Cenfor libertinos, qui rusticas tribus occupant, in quatuor urbanas divisit:**) ob quod a populo collega eius Claudius (nam ipsum auctoritas tuebatur) reus factus; et cum eum duae classes condemnassent, Tiberius iuravit, se cum illo in exilium iturum: ita reus absolutus est. 4) Cum in domo Tiberii duo angues e geniali toro repfissent, responso dato, eum de dominis periturum, cuius sexus anguis fuisset occisus; amore Corneliae coniugis marem iussit interfici.

LVIII. P. Scipio Aemilianus.

1) Publius Scipio Aemilianus, Paulli Macedonici filius, a Scipione Africani filio adoptatus, in Macedonia cum patre agens, victum Persen tam pertinaciter persecutus est, ut media nocte in castra redierit. 2) Lucullo in Hispania legatus apud Intercatiam oppidum provocatorem singulari proelio vicit. 3) Muros hostilis civitatis primus ascendit. 4) Tribunus in Africa sub M. Manlio imperatore, cohortes octo obsidione vallatas consilio et virtute servavit, a quibus corona obsidionali aurea donatus. 5) Cum aedilitatem peteret, consul ante annos ultro factus, Carthaginem intra sex menses delevit. 6) Numantiam in

*) Nie Gracchus podbił Galię, lecz Fabius Maximus Allobrogicus i to ieszczenie coła, lecz tylko południową wschodnią część terazniejszą Francyi i Prowancyę; i wschodnią część Langwedocyi, którą Rzymianie Gallia Narbonensis inaczey Prowicia Romana nazywali.

**) zob. Liw. 45, 15.

in Hispania, correcta prius militum disciplina, fame vicit. hinc Numantinus. 7) Caio Laelio plurimum usus, ad reges adeundos missus, duos secum, praeter eum, servos duxit. 8) Ob res gestas superbus, Gracchum iure caesum videri respondit: obstrepente populo, taceant, inquit, quibus Italia noverca, non mater est; et addidit, quos ego sub corona vendidi. 9) Censor, Mummio collega segniore, in senatu ait, Utinam mihi collegam aut dedissetis, aut non dedissetis. 10) Suscepta agrariorum causa, domi repente exanimis inventus, obvoluto capite elatus, ne livor in ore appareret. 11) Huius patrimonium tam exiguum fuit, ut XXXII libras argenti, duas et semilibram auri reliquerit.

LIX. A. Hostilius Mancinus.

1) Aulus Hostilius Mancinus *) praetor **) adversum Numantinos, vetantibus, avibus et nescio qua vocerevocante, profectus, cum ad Numantiam venisset, exercitum Pompeii ***) acceptum prius corrigere decrevit, et solitudinem petiit. 2) Eo die Numantini forte solemni nuptu filias locabant: et unam speciosam duobus competentibus, pater puellae conditionem tulit, ut ei illa nuberet, qui hostis dextram retulisset. 3) Profecti iuvenes, abscessum Romanorum in modum fugae

*) Zamiast *Aulus*; Schottus w swoim wydaniu ma *Caius* co też jest prawdziwym przedimieniem Hostiliusza i Maniusza.

**) *praetor* znaczy tu wodza; albowiem Caius Hostilius Mancinus nie iako Praetor, lecz iako Consul Numantynów zwyciężył.

***) *Pompeii*. Schottus czyta *Popilii* co też z dziejami zgadza się; lecz Aureliusz zapewne i tutaj w imieniu pomylił się.

fugae properantium cognoscunt: rem ad suos referunt. 4) Illi statim quatuor millibus suorum viginti millia Romanorum ceciderunt. 5) Mancinus, auctore Tiberio Graccho, quaestore suo, in leges hostium foedus percussit: quo per senatum improbato, Mancinus Numantinis deditus, nec receptus, augurio in castra deductus, praeturam postea consecutus est.

LX. L. Mummius Achaicus.

1) Lucius Mummius, devicta Achaia, Achaicus, adversus Corinthios missus, victoriam alieno labore quaesitam interceptit. *) Nam cum illos Metellus Macedonicus apud Heracleam fuisset, et duce Critolao privasset; cum lictoribus et paucis equitibus in Metelli castra properavit, et Corinthios apud Leucopetram **) vidit duce Diaeo, qui domum refugit, eamque incendit: conjugem interfecit, et in ignem praecipitavit: ipse veneno interiit. 3) Mummius Corinthum signis tabulisque spoliavit: quibus cum totam repleisset Italiam, in domum suam nihil contulit. ***)

LXI. Q. Cae-

*) *alieno labore quaesitam, Florus (2, 16, 4) naylepiéy to obiaśnia mówiąc: Et uno proelio peractum erat bellum: iam et urbem ipsam terrebat obsidio: sed (o fata rerum!) quum Metellus dimicasset, ad victoriam Mummius venit. Dla tego też Aureliusz w następującym rozdziale (61, 2) mówi: Achaeos triumphandos Mummio tradidit.*

**) Florus (2, 16, 5) mówi, że bitwa była stoczona sub ipsis Isthmi faucibus.

***) Nie zrobił on tego z bezinteresowności, lecz dla tego, że (jak mówi Velleius Paterculus 1, 13, 4) tam rudis fuit, ut, capta Corintho, cum maximorum artificum perfectas manibus tabulas aعاتuas, in Italiam portandas locaret, iuberet praedici conducentibus, si eas perdidissent, novas esse reddituros.

LXI. Q. Caecilius Metellus Macedonicus.

1) Quintus Caecilius Metellus a domita Macedonia Macedonicus, praetor Pseudophilippum, qui idem Andriscus dictus est, vicit. 2) Achaeos bis proelio fudit: triumphandos Mummio tradidit. 3) Invisus plebi ob nimiam severitatem, et ideo post duas repulsas consul aegre factus, Arbacos in Hispania domuit. 4) Apud Contrebiā oppidum cohortes loco pullas, redire et locum recipere iussit. 5) Cum omnia proprio et subito consilio ageret, amico cuidam, quid acturus esset roganti, Tunicam, inquit, meam exurerem, si eam consilium meum scire existimarem. 6) Hic quatuor filiorum pater, supremo tempore humeris eorum ad sepulcrum latus est: ex quibus tres consulares, unum etiam triumphantem vidit.

LXII. Q. Caecilius Metellus Numidicus.

1) Quintus Caecilius Metellus Numidicus, qui de Jugurtha rege triumphavit, censor Quinctium, qui se Tiberii Gracchi filium mentiebatur, in censum non recepit. 2) Idem in legem Appuleiam, per vim latam, *) iurare noluit: qua re in exsilium actus, Smyrnae exsulavit. 3) Calidia deinde rogatione revocatus, cum ludis forte literas in theatro accepisset, non prius eas legere dignatus est, quam spectaculum finiretur. 4) Metellae sororis suae virum laudare noluit, quod is solus iudicium contra leges detrectarat.

LXIII. Q. Metellus Pius.

1) Quintus Metellus Pius, Numidici filius,
Pi.

*) zob. Flor. 3, 16.

Pius, quia patrem lacrimis et precibus assidue ab exilio revocavit, praetor bello sociali Q. Pompeium, Marforum ducem, interfecit. 2) Consul in Hispania Herculeios fratres oppressit: Sertorium Hispania expulit. 3) Adolescens in petitione praeturae et pontificatus, consularibus viris praelatus est.

LXIV. *Tiberius Gracchus.*

1) Tiberius Gracchus, Africani ex filia nepos, quaestor Mancino in Hispania, foedus eius flagitiosum probavit. *) 2) Periculum deditio-
nis eloquentiae gratia effugit. 3) Tribunus plebis legem tulit, ne quis plus mille agri iugera haberet. 4) Octavio collega intercedente, novo exemplo magistratum abrogavit. 5) Dein tulit, ut de familia, quae ex Attali hereditate erat, ageretur, et populo divideretur. 6) Deinde cum prorogare sibi potestatem vellet, adversis auspiciis in publicum processit, statimque Capitolium petiit, manum ad caput referens; quo salutem suam populo commendabat. 7) Hoc nobilitas ita accepit, quasi diadema posceret: segniterque cessante Mucio consule, Scipio Nasica sequi se iussis, qui salvam rempublicam vellent, Gracchum in Capitolium persecutus oppressit. 8) Cuius corpus Lucretii aedilis manu in Tiberim missum; unde ille Vespillo dictus. 9) Nasica ut invidiae subtraheretur, per speciem legationis in Asiam ablegatus est.

LXV. *C. Gracchus.*

1) Caius Gracchus pestilentem Sardiniam quaestor

*) porównay 59, 5.

stor sortitus, non veniente successore, sua sponte decessit. 2) Asculanae et Fregellanae defectionis invidiam sustinuit. 3) Tribunus plebis agrarias et frumentarias leges tulit: *) colonos etiam Capuam et Tarentum mittendos censuit. 4) Triumviros agris dividendis se, et Fulvium Flaccum, et C. Crassum constituit. 5) Minucio Rufo, tribuno plebis, legibus suis abrogante in Capitolium venit, ubi cum Antyllius, praeco Opimii consulis, in turba fuisset occisus, in forum descendit, et imprudens concionem a tribuno plebis advocavit; qua re arcessitus, cum in senatum non venisset, armata familia Aventinum occupavit, ubi ab Opimio victus, dum a templo Lunae defiliit, talum intorsit, et Pomponio amico apud portam Trigeminam, P. Laetorio in ponte sublicio, persequentibus resistente, in lucum Furinae pervenit. 6) Ibi vel sua, vel servi Eupori manu interfectus: **) caput a Septimuleio, amico Gracchi, ad Opimium relatum, auro expensum fertur, propter avaritiam infuso plumbo gravius effectum.

LXVI. *M. Livius Drusus,*

1) Marcus Livius Drusus, ***) genere et eloquentia magnus, sed ambitiosus et superbus, aedilis munus magnificentissimum dedit. 2) Et ibi Remmio collegae, quaedam de utilitate reipublicae fug-

*) zob. Flor. 3, 15.

**) Val. Max. 6, 8. 3 mówi że od niewolnika został zabitym.

***) Już Arnzenius a po nim Pighius (Annal. Tom. III.) uważali, że Aureliusz w tym rozdziale dwóch mężów tego imienia t. i. oycę i syna często pomieszał.

suggerenti, *Quid tibi, inquit, cum republica nostra?* 3) Quaestor in Asia nullis insignibus uti voluit, ne quid ipso esset insignius. 4) Tribunus plebis Latinis civitatem, plebi agros, equitibus curiam, senatui iudicia permisit. 5) Nimiae liberalitatis fuit: ipse etiam professus, nemini se ad largiendum praeter coelum et coenum reliquisse; ideoque cum pecunia egeret, multa contra dignitatem fecit. 6) Magulsam, Mauritaniae principem, ob regis similitudinem profugum, accepta pecunia Boccho prodidit: quem ille elephantum obiecit. 7) Adherbalem, filium regis Numidarum, obsidem domi suae sumxit, redemptionem eius occultam a patre sperans. 8) Caepionem inimicum, actionibus suis resistentem, ait, se de saxo Tarpeio praecipitaturum. 9) Consuli, *) legibus agrariis resistenti, ita collum in comitio obtorsit, ut multus sanguis efflueret e naribus: quam ille, luxuriam exprobrans, muriam de turdis esse dicebat. 10) Deinde ex gratia nimia in invidiam venit. Nam plebs acceptis agris gaudebat, expulsi dolebant; equites in senatu lecti laetabantur; [sed praeteriti querebantur:] senatus permissis iudiciis exultabat; sed societatem cum equitibus aegre ferebat. 11) Unde Livius anxius, ut Latinorum postulata differret, qui promissam civitatem flagitabant, repente in publico concidit, sive morbo comitali, seu haurito caprine sanguine, semianimis domum relatus. 12) Vota pro illo per Italiam publice suscepta sunt. Et cum Latini consulem in Albano monte interfecturi essent, Philippum admonuit,

*) t. i Philippo.

nuit, ut caveret, unde in senatu accusatus, *) cum domum se reciperet, immisso inter turbam percussore, corruit. 13) Invidia caedis apud Philippum et Caepionem fuit.

LXVII C. Marius pater.

1) Caius Marius septies consul, Arpinas, humili loco natus, primis honoribus per ordinem functus, legatus Metello in Numidia, criminando eum **) consulatum adeptus, Jugurtham captum ante currum egit. 2) In proximum annum consul ultro factus, Cimbros in Gallia apud Aquas Sextias, Teutonas in Italia, in campo Raudio vicit, ***) deque his triumphavit. 3) Usque sextum consulatum per ordinem factus, Appuleium Saturninum tribunum plebis, et Glauciam praetorem, seditiosos, ex senatus consulto interemit. 4) Et cum Sulpicia rogatione provinciam Sullae eriperet, armis ab eo victus, Minturnis in palude latuit. 5) Inventus, et in carcerem coniectus, immissum percussorem Galum vultus auctoritate deterruit; acceptaque navicula in Africam traiecit. ibi diu exsulavit. 6) Mox Cinnana dominatione revocatus, ruptis
erga-

*) unde in senatu accusatus. Już Gruner uważał, że miejsce to zapewne przez nieuwagę przepisujących, jest zfałszowane, albo że podanie Aureliusza jest niedokładne. Albowiem Drusus sam zwołał Senat, a wnosząc różne na Filippa skargi, podał Senatowi nawet żelźywe mowy, i takich ten przeciw niemu na zgromadzeniu użył był. Zatem nie Drusus, lecz Konsul Filipp był oskarżonym. — nakoniec, wszystko to inni dzieiopisowie opowiadają o Marku Druzcie, synu.

**) zob. Sall. Jug. 63.

***) Maryusz będąc po czwarty raz Konsulem zbił Cymbrów przy Vercellae.

ergastulis exercitum fecit; caesisque inimicis iniuriam ultus, septimo consulato, ut quidam ferunt, voluntaria morte decessit.

LXVIII. C. Marius filius.

1) Caius Marius, filius, viginti septem annorum consulatum invasit: quem honorem tam immaturum mater flevit. 2) Hic patri saevitia similis, curiam armatus obsedit, inimicos trucidavit. quorum corpora in Tiberim praecipitavit. 3) In apparatu belli, quod contra Sullam parabatur, apud Sacriportum vigiliis et labore defessus, sub divo requievit: et absens victus, fugae, non pugnae interfuit. 4) Praeneste refugit, ubi per Lucretium Ofellam obsessus, tentata per cuniculum fuga; cum omnia septa intelligeret, iugulandum se Pontio Telefino prae-buit.

LXIX. L. Cornelius Cinna.

1) Lucius Cornelius Cinna flagitiosissimus, rempublicam summa crudelitate vastavit. 2) Primo consulatu legem de exsulibus revocandis ferens, ab Octavio collega prohibitus, et honore privatus, urbe profugit; vocatisque ad pileum servis, adversarios vicit, Octavium interfecit. Janiculum occupavit. 3) Iterum et tertium consulem se ipse fecit. 4) Quarto consulatu cum bellum contra Sullam pararet, Anconae ob nimiam crudelitatem ab exercitu lapidibus occisus est.

LXX. C. Flavius Fimbria,

1) Caius Flavius Fimbria (saevissimus quippe
Cin-

Cinnae fatelles) Valerio Flacco consuli legatus in Asiam profectus, per similitudinem dimissus, corrupto exercitu, ducem interficiendum curavit.

2) Ipse, correptis imperii insignibus, provinciam ingressus, Mithridatem Pergamo expulit.

3) Ilium, ubi tardius portae patuerunt, incendi iussit: ubi Minervae templum inviolatum stetit, quod divina maiestate servatum nemo dubitavit.

4) Ibidem Fimbria militiae principes securi percussit: mox a Sulla Pergami obsessus, corrupto exercitu desertus semet occidit.

LXXI. *Viriathus Lusitanus.*

1) Viriathus, genere Lusitanus, ob pauper-tatem primo mercenarius, deinde alacritate vector, audacia latro, ad postremum dux, bellum adversum Romanos sumit, eorumque imperatorem Claudium Unimanum, dein C. Nigidium oppressit.

2) Pacem a populo Romano maluit integer petere, quam victus: et cum alia dedisset, et arma retinerentur, bellum renovavit.

3) Caepio cum vincere aliter non posset, duos satellites pecunia corrumpit, qui Viriathum humi depositum peremerunt.

4) Quae victoria, quia empta erat, senatu non probata.

LXXII. *M. Aemilius Scaurus.*

1) Marcus Aemilius Scaurus nobilis, pauper; nam pater eius, quamvis patricius, ob pauper-tatem carbonarium negotium exercuit.

2) Ipse primo dubitavit, honores peteret, an argentariam faceret: sed eloquentiae consultus ex ea gloriam peperit.

3) Primo in Hispania corniculum meruit: sub Oreste in Sardinia stipendia

se-

fecit. 4) Aedilis, iuri reddendo magis, quam muneri edendo studuit. 5) Praetor adversus Jugurtham, tamen eius pecunia victus. Consul legem de sumtibus et libertinorum suffragiis tulit. 6) P. Decium praetorem, transeunte ipso sedentem, iussit assurgere, eique vestem scidit, sellam concidit, ne quis ad eum in ius iret, edixit. 7) Consul Ligures et Gaulticos domuit, atque de his triumphavit. 8) Censor viam Aemiliam stravit: pontem Mulvium fecit. 9) Tantumque auctoritate potuit, ut Opimium contra Gracchum, Marium contra Glauciam et Saturninum, privato consilio armaret. 10) Idem filium suum, quia praesidium deseruerat, in conspectum suum vetuit accedere: ille ob hoc dedecus mortem sibi conscivit. 11) Scaurus senex cum a Vario tribuno plebis argueretur, quasi socios et Latium ad arma coëgisset, ad populum ait: Varius Sucronensis Aemilium Scaurum ait socios ad arma coëgisse; Scaurus negat: utri potius credendum putatis?

LXXIII. L. Appuleius Saturninus.

1) Lucius Appuleius Saturninus, tribunus plebis seditiosus, ut gratiam Marianorum militum pararet, legem tulit, ut veteranis centena agrorum iugera in Africa dividerentur: intercedentem Baebium collegam, facta per populum lapidatione, submovit. 2) Glaucia praetori, quod is eo die, quo ipse concionem habebat, ius dicendo partem populi avocasset, sellam concidit, ut magis popularis videretur. 3) Quendam libertini ordinis subornavit, qui se Tiberii Gracchi filium fingeret. 4) Ad hoc testimonium Sempronia, soror

foror Gracchorum, producta, nec precibus, nec minis adduci potuit, ut dedecus familiae agnosceret. 5) Saturninus, Aulo Nonio competitore interfecto, tribunus plebis reffectus, Siciliam, Achaïam, Macedoniam novis colonis destinavit; et aurum, dolo, an scelere Caepionis partum, ad emtionem agrorum convertit. 6) Aqua et igni interdixit ei, qui in leges suas non iurasset. 7) Huic legi multis nobilibus abrogantibus cum tonuisset, clamavit: Jam, inquit, nisi quiescitis, grandinabit. 8) Metellus Numidicus exfulare, quam iurare, maluit. 9) Saturninus tertio tribunus pleb. reffectus, ut satellitem suum Glauciam praetorem faceret, Memmium competitorem eius in campo Martio necandum curavit. 10) Marius senatus consulto armatus, quo censeretur, darent operam consules, ne quid respublica detrimenti caperet, Saturninum et Glauciam in Capitolium persecutus obsedit, maximoque astu incisissimis fistulis, in deditionem accepit: nec deditis fides servata. 11) Glaucia fracta cervix: Apuleius cum in curiam fugisset, lapidibus et tegulis desuper interfectus est. 12) Caput eius Rabirius quidam senator per convivia in ludibrium circumtulit.

LXXIV. L. Licinius Lucullus.

1) Lucius Licinius Lucullus nobilis, disertus et dives, munus quaestorium amplissimum dedit. 2) Mox*) per Murenam in Asia classem Mithridatis, et Ptolemaeum regem Alexandriae consuli Sullae conciliavit. 3) Praetor Africam iustissime rexit. 4) Adversus Mithridatem missus, collegam

*) Mox za deinde.
Sext. Aur. Victor.

gam suum Cottam Chalcedone obfessum libera-
vit. Cyzicum obsidione solvit. 5) Mithridatis
copias ferro et fame afflixit; eumque regno suo,
id est, Ponto expulit. 6) Quem rursus cum
Tigrane, rege Armeniae, subveniente magna fe-
licitate superavit. 7) Nimius in habitu:*) ma-
xime signorum et tabularum amore flagravat. 8)
Post cum alienata mente desipere coepit, tutela
eius M. Lucullo fratri permissa est.

LXXV. L. Cornelius Sulla.

1) Cornelius Sulla, in fortuna Felix dictus, cum
parvulus a nutrice ferretur, mulier obvia, Sal-
ve, inquit, puer tibi et reipublicae tuae felix:
et statim quaesita, quae haec dixisset, non po-
tuit inveniri. 2) Hic quaestor Marii, Jugurtham
a Boccho in deditionem accepit.***) 3) Bello Cim-
brico et Teutonico legatus, bonam operam na-
vavit.****) Praetor inter cives ius dixit. 4) Prae-
tor Ciliciam provinciam habuit. 5) Bello sociali Sa-
mnites, Hirpinosque superavit. 6) Ne monumen-
ta Bocchi tollerentur, *****) Mario restitit. 7) Con-
sul

*) Jak bardzo w tych czasach przepych w sukniach pano-
wał, iak wielkie, na nie, równie iak i na inne zbytki na-
kłady czyniono, przekonać się można z tąd, że Lucul-
lus przeczony od przyjaciela o pożyczanie 500 sukni na
wyprawienie widowiska, 5000 mu ofiarował, zob. Hora-
tii Epist. lib. 1, 6, 40—44.

**) Gdy według umowy Bocchus, Sulla i Jugurta zeszli się,
ostatni bezbronny od ludzi Sulli został poymany, a to-
warzyszających mu zabito. Z. Plutarchi Sul. c. 3. i Sallust.
bel. Jug. 113 i dalsze.

****) poymań w niewolę Teutobocha Króla Tolosatów, na-
rodu z Cimbrami połączonego i w południowy Gallii
którego stolica Tolesa (Toulouse) mieszkającego.

*****) Ne monumenta Bocchi tollerentur: były to znaki zwy-
cięstwa Rzymian przeciw Jugurcie, które Bocchus na
czeszć Sulli w Kapitolium wraz z obrazem Jugurty za-
wiesić kazał.

ful Asiam fortitus, Mithridatem apud Orchomenum et Chaeroneam proelio fudit: Archelaum, praefectum eius, Athenis vicit: Portum Piraeum recepit, Medos et Cardanos in itinere superavit. 8) Mox cum rogatione Sulpicia*) imperium eius transferretur ad Marium, in Italiam regressus, corruptis adversariorum exercitibus, Carbonem Italia expulit: Marius**) apud Sacriportum, Telerinum apud portam Collinam vicit. 9) Mario Praeneste interfecto, Felicem se edicto appellavit. Proscriptionis tabulas primus proposuit. Novem millia deditorum in villa publica cecidit. 10) Numerum sacerdotum auxit: tribunitiam potestatem minuit. 11) Republica ordinata, dictaturam deposuit: unde sperni coeptus, Puteolos concessit, et morbo, qui phthiriasis vocatur, interiiit.

LXXVI. *Mithridates, rex Ponti.*

1) Mithridates, rex Ponti, oriundus a septem Persis,***) magna vi animi et corporis, ut sexiuges equos regeret, quinquaginta gentium****) ore loqueretur. 2) Bello sociali dissidentibus Romanis, Nicomedem Bithynia, Ariobarzanem Cappadocia expulit. 3) Literas per totam Asiam misit, ut quicumque Romanus esset, certa die interficeretur: et factum est.*****) 4) Graeciam infu-

*) z Eutrop. V. 3 (Tsch, 4.)

**) t. i. filium

***) od owych siedmiu Persów, z pomiędzy których Daryusz przez rżenie konia, Królem był obrany. zob. Justini lib. I. c. 9, 10.

****) Inni zaś pisarze twierdzą, że Mitrydates umiał tylko dwadzieścia i dwa języków.

*****) na mocy tego rozkazu wyróżniono 80,000 Rzymian.

fulasque omnes, excepta Rhodo, occupavit. 5) Sulla eum proelio vicit, classem eius prodicione Archelai intercepit: ipsum apud Orchomenum oppidum fudit, et oppressit; et potuit capere, nisi adversum Marium festinans, qualemcunque pacem componere maluisset. 6) Deinde eum Cabiris resistentem Lucullus fudit. 7) Mithridates post a Pompeio nocturno proelio victus, in regnum confugit: ubi per seditionem popularium a Pharnace filio in turre obsessus, venenum sumit. 8) Quod cum tardius biberet, quia adversum venena multis antea medicaminibus corpus firmarat; immissum percussorem Gallum Sithocum auctoritate vultus territum revocavit, et in caedem suam manum trepidantis adiuvit.

LXXVII. Cn. Pompeius Magnus.

1) Cn. Pompeius Magnus, civili bello Sullae partes secutus, ita egit, ut ab eo maxime diligeretur. 2) Siciliam sine bello a proscriptis recepit. Numidiam, Hiarbae ereptam, Masinissae restituit. 3) Viginti sex annos natus triumphavit. Lepidum, acta Sullae rescindere volentem, privatus Italia fugavit. 4) Praetor in Hispaniam pro consulibus missus, Sertorium vicit. 5) Mox piratas intra quadragessimum diem subegit. Tigranem ad deditionem, Mithridatem ad venenum compulit. 6) Deinde mira felicitate nunc in septentrione Albanos, Colchos, Heniochos, Caspios, Iberos, nunc in oriente Parthos, Arabes, atque Judaeos cum magno sui terrore penetravit. 7) Primus in Hyrcanum, Rubrum et Arabicum mare usque pervenit. 8) Moxque diviso orbis imperio, cum Crassus Syriam, Caesar Galliam, Pompeius

peius urbem obtineret; post caedem Crassi Caesarem dimittere exercitum iussit. 9) Cuius infesto adventu urbe pulsus, in Pharsalia victus, ad Ptolemaeum, Alexandriae regem, fugit. 10) Huius latus sub oculis uxoris et liberorum a Septimio, Ptolemaei praefecto, mucrone confossum est. 11) Jamque defuncti caput gladio praecisum, quod usque ad ea tempora fuerat ignoratum. 12) Truncus Nilo iactatus, a Servio Codro rogo inustus, humatusque est, inscribente sepulcro, *Hic positus est Magnus*. Caput ab Achilla, Ptolemaei satellite, Aegypto velamine involutum, cum anulo Caesari praesentatum est; qui non continens lacrimas, illud plurimis et pretiosissimis odoribus cremandum curavit.

ADDITAMENTUM
VIRORUM ILLUSTRUM
 EX LIBRIS
 ANTIQUIS MANU DESCRIPTIS.

LXXVIII. Caius Julius Caesar.

- 1) Caius Julius Caesar, veneratione rerum gestarum Divus dictus, contubernalis Thermo in Asiam profectus, cum saepe ad Nicomedem, regem Bithyniae, commearet, impudicitiae infamatus est. 2) Mox Dolabellam iudicio oppressit. 3) Dum studiorum causa Rhodum petit, a piratis captus et redemptus, eosdem et postea captos punivit. 4) Praetor Lusitaniam, et post Gal-

Galliam, ab Alpibus usque, et Oceanum bis classe transgressus, Britanniam subegit. *) 5) Cum ei triumphus a Pompeio negaretur, armis eum urbe pulsus in Pharsalia vicit. 6) Capite eius oblato, flevit, et honorifice sepeliri fecit: mox a satellitibus Ptolemaei obsessus, eorum et regis nece Pompeio parentavit. 7) Pharnacem, Mithridatis filium, fama nominis fugavit. 8) Iubam et Scipionem in Africa, Pompeios iuvenes in Hispania apud Mundam oppidum ingenti proelio vicit. 9) Deinde ignoscendo amicis **) odia cum armis deposuit: nam Lentulum tantum, et Afranium, et Faustum, Sullae filium, iussit occidi. 10) Dictator in perpetuum factus a senatu, in curia, Cassio et Bruto caedis auctoribus, tribus et viginti vulneribus occisus est: cuius corpore pro rostris posito, sol orbem suum celasse dicitur.

LXXIX. *Caesar Octavianus.*

1) Caesar Octavianus ex Octavia familia in Juliam translatus, in ultionem Julii Caesaris, a quo heres fuerat institutus, Brutum et Cassium, caedis auctores, in Macedonia vicit. 2) Sextum Pompeium, Cnaei Pompeii filium, bona paterna repetentem, in freto Siculo superavit. 3) Marcum Antonium consulem Syriam obtinentem, amore Cleopatrae devinctum, in Actiaco Ambraciae litore debellavit. Reliquam orbis partem per legatos domuit. 4) Huic Parthi

*) Cezar nie podbił Brytanię, lecz małą tylko ię część wojskiem rzymskim obszedł, którą też późnię Rzymianie utracili, i dla tego Tacit Agric z mowi o nim, *ne potest videri ostendisse posteris non tradidisse,*

**) amicis t. i. Pompeiorum iuvenum.

thi signa, quae Crasso sustulerant, ultro reddiderunt. 5) Indi, Scythae, Sarmatae, Daci, quos non domuerat, dona miserunt. 6) Jani gemini portas bis ante se clausas, primo sub Numa, iterum post primum Punicum bellum, sua manu clausit. 7) Dictator in perpetuum factus, a senatu, ob res gestas Divus Augustus est appellatus.

LXXX, Cato Praetorius.

1) Cato praetorius, Catonis censorii pronepos, cum in domo avunculi Drusi educaretur, nec pretio, nec minis potuit adduci a Q. Popedio Silone, Marforum principe, ut favere se causae sociorum diceret. 2) Quaestor in Cyprum missus ad vehendam ex Ptolemaei hereditate pecuniam, *) cum summa eam fide perduxit: praeterea coniuratos **) puniendos censuit. 3) Bello civili Pompeii partes secutus est: quo victo, exercitum per deserta Africae duxit: ubi Scipioni consulari delatum ad se imperium concessit. 4) Victis partibus, Uticam concessit; ubi filium hortatus, ut clementiam Caesaris experiretur, ipse, lecto Platonis libro, qui de bonis mortis est, semet occidit.

LXXXI. M. Tullius Cicero.

1) Marcus Tullius Cicero, genere Arpinas, pa-

*) aby się przekonać, iak niegodziwym sposobem Rzymianie Cypr w prowincyą swoją zamienili, i że podły Clodius chcąc Cicerona pozbawić z obrońcy dla tego wyrobił, by Catona do Cypru wysłano, z Florus III. 9 i tamże Zevocot i Stadius.

**) przez *coniuratos* rozumieją się tu owi spiskowi, którzy się z Katyliną na zgubę Rptéy sprzysięgli byli, zob. r. 81, 4.

patre equite Romano natus, genus a Tullo Attio rege duxit. 2) Adolefcens Rosciano iudicio eloquentiam, et libertatem suam adversus Sullanos ostendit: ex quo veritus invidiam Athenas studiorum gratia petivit, ubi Antiochum, Academicum philosophum, studiose audivit. Inde eloquentiae gratia Asiam, post Rhodum petiit, ubi Molonem Graecum, rhetorem tum disertissimum, magistrum habuit; qui flecte dicitur, quod per hunc Graecia eloquentiae laude privaretur. 3) Quaestor Siciliam habuit. Aedilis Caium Verrem repetundarum damnavit. Praetor Ciliciam latrocinii liberavit. 4) Consul coniuratos capite punivit. Mox invidia P. Clodii, instinctuque Caesaris et Pompeii, quos dominationis suspectos, eadem, qua quondam Sullanos, libertate perstrinxerat, sollicitatis Pisoni et Gabinio consulibus, qui Macedoniam Asiamque provincias in stipendium opera huius *) acceperant, in exilium actus; mox, ipso referente Pompeio, rediit, eumque civili bello secutus est. 5) Quo victo, veniam a Caesare ultro accepit: quo interfecto, Augustum fovit; Antonium hostem iudicavit. 6) Et cum Triumviros se fecissent, Caesar, Lepidus, Antoniusque, concordia non aliter visa est inter eos iungi posse, nisi Tullius necaretur: 7) qui, immissis ab Antonio percussoribus, cum forte Formiis quiesceret, imminens exitium corvi auspicio didicit, et fugiens occisus est. **) Caput ad Antonium relatum.

LXXXII. Mar.

*) opera huius i. e. Clodii.

**) zob. Flexi lib. 4, 6, i tamże przypis Stadinsza.

LXXXII. Marcus Brutus.

1) Marcus Brutus, avunculi Catonis imitator, Athenis philosophiam, Rhodi eloquentiam didicit. 2) Cytheridem mimam cum Antonio et Gallo poëta amavit. 3) Quaestor cum Caesare in Galliam proficisci noluit, quod is bonis omnibus displicebat.*) 4) Cum Appio Claudio in Cilicia fuit: et cum ille repetundarum accusaretur, ipse ne verbo quidem infamatus est. 5) Civili bello a Catone ex Cilicia retractus, Pompeium secutus est. quo victo, veniam a Caesare accepit, et proconsul Galliam rexit; tamen cum aliis coniuratis in curia Caesarem occidit. 6) Et ob invidiam veteranorum in Macedoniam missus, ab Augusto in campis Philippicis victus, Stratoni cervicem praebuit.

LXXXIII. C. Cassius Longinus.

1) Caius Cassius Longinus quaestor Crassi in Syria fuit, post cuius caedem, collectis reliquiis, in Syriam rediit. 2) Ofacem, praefectum regium, apud Orontem fluvium superavit. 3) Dein, quod coëmtis Syriacis mercibus foedissime negotiaretur, Caryota cognominatus est. 4) Tribunus plebis Caesarem oppugnavit. 5) Bello civili Pompeium secutus classi praefuit. A Caesare veniam accepit; tamen adversus eum coniurationis auctor cum Bruto fuit, et in caede dubitanti cuidam, vel per me, inquit, feri: magnoque exercitu comparato, in Macedonia Bruto

*) Quaestor quod is bonis omnibus displicebat. Ponieważ is wyraźnie pokazuje, że zginęło z tekstu imię tego, z którym Brutus. będąc pod nim Kwestorem, do Gallii iść nie chciał; przeto dopełniliśmy cum Caesare, idąc za domysłem Sylburga.

coniunctus in campis Philippicis ab Antonio victus, cum eandem fortunam Bruti putaret, qui Caesarem vicerat, Pindaro liberto iugulum praebuit. 6) Cuius morte audita, Antonius exclamasse dicitur, Vici.

LXXXIV. *Sextus Pompeius.*

1) Sextus Pompeius in Hispania apud Mundam victus, amisso fratre, reliquiis exercitus collectis, Siciliam petiit; ubi ruptis ergastulis mare obsedit. 2) Interceptis comitatibus Italiam vexavit; et cum mari feliciter uteretur, Neptuni se filium confessus est, eumque bobus auratis et equo placavit. 3) Pace facta, epulatus in navi cum Antonio et Caesare non invenuste ait: Hae sunt meae carinae; quia Romae in Carinis domum eius Antonius tenebat. 4) Rupto per eundem Antonium foedere, *) Sextus ab Augusto per Agrippam navali proelio victus in Asiam fugit, ubi ab Antonianis militibus occisus est.

LXXXV. *Marcus Antonius.*

1) Marcus Antonius, in omnibus expeditionibus Julio Caesari comes, Lupercalibus diadema ei imponere tentavit: mortuo divinos honores decrevit. 2) Augustum perfidiose tractavit; a quo apud Mutinam victus, Perusii fame domitus **) in Galliam fugit. Ibi Lepidum sibi collegam adiunxit: Brutum, exercitu eius corrupto, occidit: repa-

*) zamiast tego czyta Arntzenius: *rupto per eundem foedere*. A ponieważ wiadomo jest, że Pompeiusz pokóy zerwał, przeto Schottus mniema, że trzeba czytać: *per eundem Pompeium*.

**) Inni twierdzą to nie o M. Antoniuszu, lecz o jego bracie L. Antoniuszu.

reparatis viribus in Italiam regressus, cum Caesare in gratiam rediit. 3) Triumvir factus, proscriptionem a Lucio Caesare avunculo suo coepit. 4) In Syriam missus, bellum Parthis intulit: a quibus victus, vix tertiam partem de quindecim legionibus in Aegyptum perduxit: ibi Cleopatrae amore devinctus, in Actiaco litore ab Augusto victus est. 5) In Alexandriam regressus, cum habitu regio in solio regalis sedisset, necem sibi conscivit.

LXXXVI. *Cleopatra regina.*

1) Cleopatra, Ptolemaei regis Aegyptiorum filia, a fratre suo Ptolemaeo eodemque marito, quem fraudare regno voluerat, pulsa, ad Caesarem bello civili in Alexandriam venit: ab eo specie sua regnum Ptolemaei et necem impetravit.

2) 3) Postea Antonio iuncta cum eo victa, cum se illi inferias ferre simularet in Mausoleo eius, admotis aspidibus periit.

SEXTUS AURELIUS VICTOR
DE
CAESARIBUS
HISTORIAE

Ab Augusto Octaviano, id est, a fine Titi Libii, usque ad consulatum decimum Constantii Augusti, et Juliani Caesaris tertium.

I. Octavianus Augustus. (31. ante C. n.)

Anno urbis septingentesimo fere vicesimoque secundo etiam mos Romae incessit uni prorsus parendi. 2) Namque Octavianus, patre Octavio, atque adoptione magni avunculi Caesaris, ac mox procerum consulto ob victoriam patriam placide exercitam, Augusti cognomento dictus, illectis per dona militibus, atque annonae curandae specie vulgo, ceteros haud difficulter subegit. 3) Eoque modo annis quatuor circiter et quadraginta actis, morbo Nolae consumtus, adiectis imperio civium Rhaetis, Illyricoque ac pacata exterarum gentium ferocia, nisi Germaniae.*) 4) Quamquam tertius post Numam, victo Antonio, Janum clauserit, quod iure Romano quiescentibus bellis accidebat. 5) Mores viro civiles lepidi-

*) Sławna jest klęska w Teutoburskich borach (Westfalii,) którą 9. roku po nar. Ch. Rzymianie pod dowództwem Kwinktylinsa Wara ponieśli.

pidique; flagrante haud modice luxuria, ludorumque cupidine atque ad somnum intemperantie.*) 6) Doctorum, qui abunde erant, necessariorumque percultor, cum eloquentiae studio, ac religionibus mire retineretur.***) Pater Patriae, ob clementiam, ac tribunitia potestate***) perpetuo habitus: hincque uti Deo, Romae provinciisque omnibus per urbes celeberrimas, viro mortuoque templa, sacerdotes, et collegia sacrare. 7) Felix adeo, (absque liberis tamen simulque coniugio****) ut Indi, Scythae, Garamantes, ac Bactri legatos mitterent orando foederi.

II. Claudius Tiberius Nero. (14. post C. n.)

1) Dein Claudius Tiberius Nero, in Augusti liberos e privigno redactus arrogatione, ubi, quae metuebantur, satis tuta animadvertit, imperium complexus est, cuius nomen astu abnuebat: subdolos et occultior, hisque saepe simulando infensus, quae maxime cuperet, et insidiosae deditus; quae odio erant; ingenio ad repentina longe acriore; bonis initiis idem perniciosus, quae sitissimis in omnem fere aetatem sexumque libidinibus; atque

*) Suetoniusz przeciwnie twierdzi zob. Octav. 78.

**) zob. Sust. Oct. 31.

***) władzę trybuna dla tego August przyjął, aby tym sposobem uczynił się obrońcą pospółstwa i miał wpływ na uchwały Senatu. Z resztą August dążąc prawdziwie do samowładztwa, umiał sobie je zapewnić, przez przybranie na siebie wszystkich najwyższych godności. Tak więc Konsulat, godność Cenzora czyli praefectura morum, pontificatus maximus, tribunitia potestas, Proconsulat. i t. d. w jego osobie połączone, czyniły go samowładczą, dając mu silny wpływ we wszystkich gałęziach rządu. A tak lubo pozostały imiona dawnych republikańskich urzędów, on jednak przez nie, ale niegodność principis, stał się samowładczą.

****) praeter, praeterquam, si liberos coniugiumque excipias.

atque atrocius puniens infontes, suos pariter externosque. 2) Adhuc dum urbes et conventus exsecratur, Capreas insulam quaesierat flagitiis obtentui. 3) Quare solutis militiae artibus, direpta pleraque iuris Romani; nihilque praeter Cappadocas, idque inter exordia, in provincia subactum, remoto rege Archelao, compressaque Getulorum latrocinia, quae, Tacfarinate duce, passim proruperant. 4) Praetorias, quae dispersae proximis municipiis, seu Romae, quaeque per domos habebantur, in castra apud urbem redegit, qua tenebantur praefecturam appellans, vel augens, Praetorio: nam ceteros paritorum praefidesque Augustus instituerat.

III. Caius Caesar Caligula. (37 p. C. n.)

1) Igitur Claudio fato an insidiis oppresso, cum imperium tres atque viginti, aevi octogesimum uno minus annos egisset, Caius Caesar, cognomento Caligula, aventibus cunctis deligitur, maiorum gratiae parentisque. 2) Namque per filiam proavus Augustus; genere materno, Agrippa; Drusus, Germanici pater, e quo is oriebatur, avi erant. 3) Quorum modestia atque immaturo, absque Octaviani, interitu, vulgus, simul matris fratrumque, quos Tiberius exitio interceperat, permovebatur. 4) Qua causa nitebantur omnes casum tantae familiae lenire adolescentuli spe: tum quia natus in exercitu (unde cognomentum calceamento militari quaesiverat) legionibus carus acceptusque habebatur. 5) Praeterea prudentissimus quisque similem fore suis credebat; quod longe secus, quasi naturae lege, quae crebro tanquam ex industria malos e bo-

e bonis, agrestes e doctioribus, et ceteros huiusmodi seu contra gignit. 6) Quo demum exemplo sapientium plures caruisse liberis utilius duxere. 7) Ceterum in Caligula haudquaquam vero plurimum aberant, quippe qui diu immania animi ita pudore, ac parendi specie, obtexerat, uti merito vulgaretur, neque meliores famulos, neque atraciorem dominum illo fuisse. Denique nactus potestatem, uti talia ingenia veteris solent anni mensibus,*) egregia ad populum, inter Patres cum militibus gessit: delataque coniuratione, quasi minus credens, praedicaret, vix convenire in eum, cuius vita nullius oneri aut incommodo esset. 8) Sed repente caesis primum vario facinore innocentium paucioribus, tanquam belluae hausto sanguine ingenium exercuit: itaque deinceps triennium consumtum, cum senatus atque optimi cuiusque multiplici clade terrarum orbis foedaretur. 9) 10) Neque secus contractis ad unum legionibus, spe in Germaniam transgrediendi, conchas umbilicosque in ora maris Oceani legi iussit. 11) Cum ipse nunc fluxu cultu Venerioque interesset, nunc armatus spolia a se non ex hominibus, sed coelestium capi dictitaret; scilicet quod huiusmodi pisces Graecorum dicto, quibus augendi omnia studium est, Nympharum lumina accepisset. 12) His elatus, dominum dici, atque insigne regni capiti nectere tentaverat. 13) Qua causa, auctore Chaerea, moti, quibus Romana virtus inerat, tanta pernicie rempublicam, confosso eo, levare: praelatumque excellens Bruti facinus eiecto Tarqui-

*) uti—mensibus: zamiast tego czytać należy; uti talia ingenia veros solent animi mentiri sensus.

quinio foret, si per Quirites modo militia exerceretur. 14) Verum ubi cives desidia externos barbarosque in exercitum cogere libido incessit; corruptis moribus, libertas oppressa, atque habendi auctum studium. 15) Interim dum senatus decreto gentem Caesarum, etiam muliebri sexu, omnemque affinitatem armati persequuntur, forte unus, ortus Epiri, e cohortibus, quae palatium per opportunos locos obsidebant, Ti. Claudium occultantem se reperit deformi latebra: protractoque eo, exclamat apud socios, si sapiant, adesse principem. 16) Et sane quia vecors erat, mitissimus videbatur imprudentibus; quae res adversum nefariam patrum Neronis mentem auxilio, neque apud fratris filium Caligulam invidiae fuit: quin etiam militares plebisque animos conciliaverat, dum, flagrante suorum dominatione, ipse contemptui miserabilior haberetur. 7) Talia plerisque memorantibus, repente eum, nullo retractante, quae aderant turbae circumstant, simulque affluebant reliqui militum, et vulgi magna vis. 18) Quod ubi Patres accepere, mittunt ocus ausum comprimere. Sed postquam variis tetrisque seditionibus civitas cunctique ordines lacerabantur, tanquam ex imperio omnes dedere se. 19) Ita Romae regia potestas firmata, proditumque apertius, mortalium conatus vacuos a fortuna cassosque esse.

IV. Claudius. (41 p. Ch. n).

1) Igitur Claudius, quamquam ventri foede obediens, vecors iuxta atque immemor, pavidusque animi et ignavior esset, pleraque per formidinem tamen egregie consultabat, nobilitatis praecipue

cipue consiliis, quae metu colebatur: quippe stolidorum ingenia proinde agunt, uti monitores sunt. 2) Denique bonis auctoribus compressa per eum vitia, ac per Galliam Druidarum famosae superstitiones; lata iura quam commodissima; curatum militiae officium; retenti fines, seu dati imperio Romano; Mesopotamia per orientem, Rhenus Danubiusque ad septemtrionem, et a meridie Mauri accessere provinciis, demtis regibus post Jubam; caesaque Musalamiorum manus; simul, ultima occasus, Britanniae partes contusae, *) quam solam adiit, Ostia profectus mari: nam cetera duces curavere. 3) Adhuc**) annonae egestas composita, quam Caligula induxerat, dum, adactis toto orbe navigiis, pervium mare theatris curribusque damno publico efficere contendit. Neque secus censu novato, cum, senatu motis pluribus, lascivum adolescentem, quem sibi probatum parens asseruerat, retinuisset, censorem et liberis patrem debere esse, recte adiecerat. 4) Ast ubi Messalinae coniugis, simulque libertorum delinimentis, quibus semet dediderat, in pravam abstractus, non illa modo tyrannorum admissa, ***) verum quae postremum genus mulierum, atque servile quibat facere ****) viro amenti dominoque. 5) 6) Quod si qui talia horruerat; afficto crimine, in ipsum omnemque familiam saeviebatur. 7) Namque Claudium, uti supra docuimus, natura performidolosum, iniecto metu sui agitabant, maxime coniurationis: quo commento liberti etiam, quos vellent, perditum ibant. 8) Qui primo scel-

leri-

*) Przez Britanii części, które tu Aureliusz *ultima occasus*, nazywa, rozumie się *Ivernia*, *Scotia* i przyległe wyspy, lecz tam bawia tylko dni siedmiu ście. **) za ad hoc insuper. ***) scil. sunt. ****) scil. sub.

leribus colludentes, ubi pares patronae facti sunt, eam quoque ignaro, quasi iubente tamen, domino, per satellites interfecere. 9) Et sane in id progressa mulier erat, uti, animi... gratia Ostiam profecto, Romae nuptias cum altero frequentaret: et hinc notior, dum mirum videtur apud imperatorem virum, viro quam imperatori nuptam esse. 10) Ita liberti potestatem nacti summam, stupris, exilio, caede, proscriptionibus, omnia foedabant, eoque herilem stultitiam perpulere, uti senex fratris filiam in nuptias concupisceret. 11) Quae quamvis superiore absurdior haberetur, idcircoque paria extimesceret; veneno coniugem interemit. 12) Huius anno sexto, cum quatuordecim regnarit, octingentesimus urbis mire celebratus: visusque apud Aegyptum Phoenix, quam volucrem ferunt anno quingentesimo ex Arabis memoratos locos advolare; *) atque in Aegaeo mari repente insula ingens emerit, nocte, qua defectus lunae acciderat. 13) Tetrum funus, **) uti quondam in Prisco Tarquinio, diu occultatum; dum arte mulieris corrupti custodes, aegrum simulant, atque ab eo mandatam interim privigno, quem paulo ante in liberos adsciverat, curam rei publicae.

V. L. Domitius Nero. (§4 post C.)

1) Eo modo L. Domitius (nam id certe nomen Neroni, patre Domitio, erat) imperator factus est. 2) Qui cum longe adolescens dominatum parem annis ***) vitrico gessisset, quinquennium tamen tantus fuit, augenda urbe maxime, uti merito

*) zob. Tacitus Annalium VI. 28; pamiętnik Warszawski z roku 1819 Ner. 10. stron. 137. **) *tetrum funus* znaczy tu trup zgniłego, i fetor wydającego. ***) t. i. tyle lat co oyczym.

rito Traianus saepius testaretur, procul differre cunctos principes Neronis quinquennio: quo etiam Pontum in ius provinciae, Polemonis*) permissu, redegit; cuius gratia Polemoniacus Pontus appellatur: itemque Cottias Alpes, Cottio rege mortuo. 3) Quare satis compertum, neque aevum impedimento virtuti esse; eam facile mutari, corrupto per licentiam ingenio; omissamque adolescentiae quasi legem perniciosius repeti. 4) Namque eo dedecore reliquum vitae egit, uti pigeat pudeatque memorare huiusmodi quemquam, nedum rectorem gentium, fuisse. 5) Qui dum psallere per coetus, Graecorum invento, in certamen coronae**) coepisset, eo progressus est, utineque suae, neque aliorum pudicitiae parcens, ad extremum amictus nubentium virginum specie, palam***) senatu, dote data, cunctis festa more†) celebrantibus, in manum conveniret lecto ex omnibus prodigiosis. 5) Quod sane in eo (narrantur scelera Neronis) levius aestimandum. 7)..... 8)..... Id ego, quamquam scriptoribus diversa firmanibus, verum puto. 9) Namque ubi mentem invaserint vitia, nequaquam inverecundiae eternis satiatae humanis legibus datur peccandi consuetudo, nova, et eo dulciora, affectans, ad extremum in suos agens. 10) Quod his proditum magis, dum quasi quodam progressus, illa per alteros ad patrum nuptias, atque alienorum cruciatibus,††) mariti exitium: hic paulatim ad sacerdotem Vestae deinde in se, postremo uterque in sui scelus processerunt. 11) Neque blandi-

mentis

*) t. i. secundi. **) t. i. walczył z drugimi o pierwszeństwo. ***) t. i. coram. †) za de more.

††) dopok. ad,

mentis talibus tamen coalescere potuere, sed eo praeceps dati, dum insidiantur invicem, mater perversa interiit. 12) Igitur cum omne ius fasque parricidio trivisset, ac magis magisque in optimos saeviretur; coniuravere plures varia sane tempestate, ad liberandam rempublicam. 13) Quis proditis, caesisque immanior, urbem incendio, plebem feris vulgo emissis, senatum pariter morte tollere decreverat, nova sede regno quaesita, maximeque incitante legato Parthorum, qui forte inter epulas, aulicis, uti mos est, canentibus, cum sibi citharistam poposcisset, responso dato, liberum esse, adiecerat, fumeret ipse, quem vellet e suis, ostentans, qui convivio aderant; quod liber sub imperio nullus haberetur. 14) Ac ni Galba, qui Hispaniae praesidebat, cognito*) mandatum sui exitium, quamquam senecta aetate, imperio correpto subvenisset; tantum facinus haud dubie patraretur. 15) Verum eius adventu desertus undique, nisi ab spadone, semet ictu transegit; cum implorans percussorem, diu ne ad mortem quidem meruisset cuiusquam officium.

16) Hic finis Caesarum genti fuit: quem fore prodigiorum multa denuntiavere, praecipueque eorum praediis arescens lauri nemus dictum triumphantibus; atque interitus gallinarum, quae adeo multae albaeque, aptiores erant religionibus, ut iis Romae habeatur hodie locus.

VI. Servius Galba. (68. post. C. n.)

1) At Galba, haud secus nobilis e gente clarissima Sulpiciorum, ubi Romam ingressus est, quasi

*) quum cognosset,

quasi luxuriae aut etiam crudelitati auxilio ventitasset, rapere, trahere, vexare, ac foedum in modum vastare cuncta, et polluere. 2) Quis rebus intestabilior, (dum gravius offendunt, quos mollius consulturos spes erat) simul quia opes militum nimis pecuniae cupidus attenuaverat, Othone auctore interficitur; qui praelatum adoptione eius Pisonem impatientius dolens, accensas cohortes, armatasque in forum deduxerat. 3) Quocum lorica tectus Galba tumultum leniturus contenderet, ad lacum Curtium caesus est mense imperii ac die septimo.

VII. Salvius Otho

1) Igitur Salvius Otho, Neroni quoque quondam criminose familiaris, haud multo sine adolescentiae grandior,*) potentiam invadit. 2) Qui dies fere quinque et octoginta praecognitis moribus potitus, postquam a Vitellio, qui e Gallia descenderat, Veronensi proelio **) pulsus est, mortem sibi conscivit.

VIII. A. Vitellius. (69. post. C. n.)

1) Ita ad Aulum Vitellium potestas delata, quae progressu funestior talibus initiis foret, si Vespasianus aliquamdiu Judaeorum bello, ***) quod Neronis iussu susceperat, impensius attineretur. ****) Is ubi gesta per Galbam, ipsumque oppressum accepit, simul quoniam legati Moesiae, Pannoni-

*) zaczął wtedy rok 37my.

**) ta bitwa była stoczona pod Bedriacum miasteczkiem między Weroną i Kremoną; i dla tego Aureliusz nazywa ją *proelium Veronense*.

*** i. e. contra Judaeos. ****) za detentus fuisset.

nicique exercitus hortantium venerant, imperium capit. 3) Namque milites praedicti, postquam, Othonem principem praetoriis, Vitellium Germanicianis legionibus factum comperere, aemuli, ut inter se solent, ne dissimiles viderentur, Vespasianum perpulere; in quem iam Syriacae cohortes ob egregia vitae*) consenserant. 4) Quippe Vespasianus, nova senator familia, Reatinis maioribus, industria rebusque pacis ac militiae longe nobilis habebatur. 5) Huius legatorum in Italiam transgressu, fufisque apud Cremonam suis, Vitellius ab Sabino, urbi praefecto, Vespasiani fratre, sestertium millies pepigerat, arbitris militibus imperio decedere: sed postquam mox circumventum se nuntio ratus est, quasi renovato furore ipsum ceterosque adversae partis, cum Capitolio, quod saluti remedium ceperant, cremavit.**)

6) Ast ubi vera esse, ac propinquare hostes patet factum est, productus e tugurio, quo se abdiderat, ianitoris, iniecto laqueo, parricidarum more ad scalas Gemonias, perque eas pertractus; simul ictibus, quantum quisque valuerat, confosso corpore in Tiberim deiicitur, tyrannidis octavo mense, annos natus septuaginta et quinque amplius.

7) Hi omnes, quos paucis attigi, praecipueque Caesarum gens, adeo literis culti atque eloquentia fuere, ut, ni cunctis vitiis, absque Augusto, nimii forent, tantae artes profecto texissent modica flagitia. 8) Quis rebus***) quamquam satis

*) za ob egregiam vitam,

**) Podobnież opowiadaia Suet. i Eutrop. VII. 12. Lecz Tacit. Hist. III. 74. i Dio Cassius LXV. p. 741. mówią że Sabinus, okuty w kaydany, do Witelliusza był przyprowadzonym i tamże zabitym.

***) quis (za quibus) rebus za quare.

tis constet praeferre mores; tamen cuique, praefertim summo rectori, utroque, si queat, iuxta opus: sin autem, vitae proposito in immensum progrediente; elegantiae saltem atque auctoritatis sumat eruditionem. *)

IX. *Flav. Vespasianus. (69. p. C. n.)*

1) Hoc item ex genere Vespasianus, sanctus omnia, **) facundiae haud egens promendis, quae senserat, ex sanguine diu, fessumque terrarum orbem brevi refecit. 2) Namque primum satellites tyrannidis, nisi qui forte atrocius longe procefferant, flectere potius maluit, quam excruciatos delere; prudentissime ratus, nefaria ministeria a pluribus metu curari. 3) Dein coniurationum multas scelere inulto abscedere patiebatur; comiter, uti erat, stultitiae arguens, qui ignorarent, quanta moles molestiaeque imperio inesset. 4) Simul divinis deditus, (quorum vera plebisque negotiis compererat) successores fidebat liberos Titum ac Domitianum fore. 5) Praeterea legibus aequissimis monendo, quodque vehementius est, vitae specie, ***) vitiorum plura aboleverat. 6) Infirmus tamen, uti quidam prave putant, adversum pecuniam: ****) cum satis constet, aerarii inopia, ac labe *****) urbium, novas eum, neque aliquamdiu postea habitas, vegeta-

*) i. e. sin autem non queat in utroque genere eniti; quum principis vita infinitis prope occupationibus distineatur; saltem iis rebus studeat, quae elegantiam morum atque auctoritatem conciliant. Gruner.

) i. e. per omnia. *) i. e. vitae probitate, recto probaeque vivendi genere. ****) zob. Taciti Hist. II, 5, i Eutropii VII, 13. *****) h. e. clade.

tigalium pensiones exquisivisse.*) 9) Namque Romae Capitolium, quod conflagraffe supra memoravimus, aedes Pacis, Claudii monumenta, amphitheatri tanta vis,**) multaeque aliae, ac forum coepta ac patrata. 8) Adhuc per omnes terras, qua ius Romanum est, renovatae urbes cultu egregio, viaeque operibus maximis munitae, et cavati montes per Flaminiam*** prono transgressu. 9) Quae tot tantaque brevi confecta, intactis cultoribus, prudentiam magis, quam avaritiam probavere: simul censu more veterum exercito, senatu motus probrosior quisque; ac lectis undique optimis viris, mille gentes compositae, cum ducentas aegerrime reperisset, extinctis saevitia tyrannorum plerisque. 10. Ac bello****) rex Parthorum Vologaesius in pacem coactus, atque in provinciam Syria, cui Palaestinae nomen, Judaeique, annitente filio Tito,*****) quem transgrediens in Italiam reliquerat externae militiae, moxque victorem praefectura praetorio extulerat. 11) Unde etiam honos is, ingens a principio, tumidior, atque alter ab Augusto imperio fuit. 12) Verum hac tempestate dum honorum honestas despectatur, mixtique bonis

*) zob. Suetonii. Vesp. c. 16. **) i. e. moles ogrom.

***) sc. viam, która przez Etrurią do Umbrii prowadzi.

****) albo Aureliusz Wiktor omylił się, albo też tak iak w Epit. 9, 12. napisał był *metu solo*.

*****) Znowu błąd historyczny; albowiem Judea część Palestyny, gdy Archelaus, syn Heroda, w niędy panujący, od Augusta około 7go roku po Chrystusie został wygnany, w prowincyą rzymską zamieniona i do Syrii przyłączona była. Potém około r. 35 po C. i Tetrarchią Filipa po jego śmierci do Syrii przyłączono. Nadto Wespazjan powracając nie do Italii lecz do Alexandryi się udał, chcąc zająć warownie Egiptu. Wnosi więc Casaubonus, że Wespazjan z reszty Judei część tylko inną, nie zaś całą krainę, w prowincyą zamienił. Gruner.

nis*) indocti, ac prudentibus inertes**) sunt, fecere nomen plerique potentia vacuum insolens per iniurias, subiectum pessimo cuique, et annona specie rapax.

X. T. Flav. Vespasianus. (69 p. C. n)

1) Ceterum Titus, postquam imperium adeptus est,***) incredibile [est] quantum, quem imitabatur, anteerit; praesertim literis, clementiaque ac muneribus. 2) Denique cum concessa per priores principes firmari ab insequentibus mos esset; simul****) imperium cepit, talia possidentibus edicto sponte cavit, prospexitque. 3) Neque minus sancte facilis in tuendis, qui forte in se conspirassent: adeo ut cum amplissimi*****) ordinis duo abnuere cogitatum scelus nequirent, Patresque censuissent de confessis supplicium sumendum, deductos in spectaculum se utrinque assidere iussit, petitoque ex industria gladiatoris, quorum pugnae visebantur, gladio, quasi ad explorandam aciem, uni atque alteri committere. 4) Quois percussis, et constantiam mirantibus: Videtisne, inquit, potestates fato dari, frustra tentari facinus potiundi spe, vel amittendi metu? 5) Ita biennio post, ac menses fere novem,*****) amphitheatri perfecto opere, lautusque veneno interiit, anno aevi quadragesimo,*****) cum eius pater septuagesimo obiisset: imperator decennii. 6) Huius sane mors adeo provinciis luctui

*) i. e. doctis, peritis. **) i. e. sine arte, imprudentes.

***) rozumie się solus bożu dawniey od oycy był przybrany

****) h. e. simulac. *****) wł. mówiąc o senatorach.

*****) post biennium, ac menses duos, diesque viginti, quam successerat patri. Suet. Tit. ii.

*****) nadto 8 miesięcy i dni 15cie.

ctui fuit, uti, generis humani delicias appellantes, orbatum orbem deflerent.

XI. T. Flav. Domitianus. (80. p. C. n.)

1) Igitur Domitianus, fratris atque imperatoris optimi nece, privato scelere publicoque amenior, simul maculosae adolescentiae, praedas, caedem, supplicia agere occoepit. 2) Maior libidinum flagitio, ac plus quam superbe utens patribus: quippe qui se dominum Deumque dici coegerit; quod confestim ab insequentibus remotum, validius multo posthac deinceps retulere. 3) Sed Domitianus primo clementiam simulans, neque adeo iners domi, belloque tolerantior videbatur. 4) Idcircoque Dacis et Cattorum manu devictis,*) Septenbrem Octobremque menses, Germanici superiorem, et suo nomine alterum appellaverat: multaque opera inchoata per patrem, vel fratris studio, atque inprimis Capitolium, absolvit. 5) Dehinc atrox caedibus bonorum, segnisque, ridicule, remotis procul omnibus, muscarum agmina persequabatur, postquam ad libidinem minus virium erat cuius foedum exercitium Graecorum lingua *klinopálen* vocabat. 6) Hincque iocorum pleraque: nam percunctanti cuidam, quisquamne in palatio esset, responsum: Ne musca quidem, nisi forte apud palaestram. 7) Is ergo magis magisque saevitia nimius, eoque suspectior etiam suis, libertorum consilio, uxore non ignara, quae amorem histriionis viro praetulerat, poe-

nas

*) Daków niezwyciężył Domicjan, lecz był zwyciężony od Decebala ieh króla. I nad Kattami też, mimo chępliwych do senatu rzymskiego doniesień, żadnego nie odniósł zwycięstwa, przeciwnie od Markomannów został na głowę porażony.

nas luit, quinto et quadragesimo anno vitae, dominationis ciroiter quintodecimo. 8) At senatus gladiatoris more funus ferri, radendumque nomen decrevit. 9) Quo moti milites, quibus privatae commoditates dispendio publico largius procedunt, auctores necis ad supplicium petere, more suo deditiosius coeperunt. 10) Qui vix agree per prudentes cohibiti, tandem in gratiam optimatum convenere. 11) Neque minus per se moliebantur bellum, quod his conversum imperium moestitiae erat, ob omissionem praedarum per dona munifica.*)

12) Hactenus Romae, seu per Italiam orti imperium rexere: hinc advenae; nescio quoque, an, ut in Prisco Tarquinio, longe meliores. 13) At mihi quidem audienti multa legentique plane compertum, urbem Romam externorum virtute, atque insitivis artibus praecipue crevisse.

XII. Cocceius Nerva.

1) Quid enim Nerva Narniensi prudentius, magisque moderatum? 2) Qui cum extrema aetate apud Sequanos, quo tyranni defecit metu, imperium arbitrio legionum cepisset; ubi prospexit, nisi a superioribus robustioribusque corpore animoque geri non posse, mense sexto ac decimo semet eo abdicavit, dedicato prius foro, quod appellatur Pervium, quo aedes Minervae eminentior confurgit, et magnificentior. 3) Id cum sem-

*) w zdaniu tém gdyby przed quod his, sed albo raczég quam w tracono, byłoby jaśniejszém cate wyrażenie którego sens iest ten: Non tam per se bellum h. e. pugnam indeque sequituram caedem, non moliebantur, quam quoniam mutatum idque melius imperium erat ingratum et nihil doni munerumque amplius adtulit. Harles,

semper egregium sit metiri, quantum queas, neque ambitione praeceps agi; tum in imperio; cuius adeo cupidi mortales sunt, ut id vel ultima senectus avidè petat. 4) Huc accedit, quod suspecti virtute quantus consilio esset, magis magisque patefecit.

XIII. *Ulpus Traianus. (98. p. C. n.)*

1) Namque Ulpium Traianum, Italica, urbe Hispaniae, ortum, amplissimi ordinis tamen atque consulari loco, arrogatum accepit et dedit. 2) Hoc aegre clarior domi, seu militiae reperietur. 3) Quippe primus, aut solus etiam, vires Romanas trans Istrum propagavit, domitis in provinciam Dacorum pileatis Sacisque nationibus, Decibalo rege, ac Sardonio: simul ad ortum solis cunctae gentes, quae inter Indum et Euphratem, amnes inclitos, sunt, concussae bello; atque imperati obsides Persarum*) regi, nomine Coldroë, et inter ea iter conditum per feras gentes, quo facile ab usque Pontico mari in Galliam permeatur. 4) Castra suspectioribus atque opportunis locis ex structa; ponsque Danubio impositus; ac deductae coloniarum pleraeque. 5) Adhuc**) Romae a Domitiano coepta fora, atque alia multa, plusquam magnifice coluit, ornavitque: et annonae perpetuae mire consultum, reperto firmatoque pistorum collegio:***) simul noscendis ocius, quae ubique e republica gerebantur

*) i. e. Parthorum, których często Rzymianie Persae nazywali.

) h. e. ad haec, praeterea. *) rep, firm. p. pist. collegio. Miewszce to ściaga się do przyjętego zwyczaju rozdawania ludowi zboża bezpłatnie. Lipsiusz z niego wnosi, że Trajan zaprowadził zwyczaj rozdawania chleba zamiast zboża.

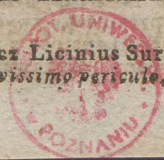
tur admota media publici cursus. 6) Quod equidem munus satis utile, in pestem orbis Romani vertit posteriorum avaritia, insolentiaque; nisi quod his annis suffectae vires Illyrico sunt, praefecto medente Anatolio. 7) Boni malique in republica nihil est, quod in diversum traduci nequeat moribus praesidentium. 8) Aequus, clemens, patientissimus, atque in amicos perfidelis: quippe qui Surae familiari opus sacraverit, quae Suranae sunt. 9) Usque eo innocentiae fidens, uti praefectum praetorio Saburanum*) nomine, cum insigni potestatis, uti mos erat, pugionem daret crebro, monuerit; Tibi istum ad munimentum mei committo, si recte agam; sin aliter, in me magis: quod moderatorem omnium vel errare minus fas sit. Quin etiam vinolentiam, quo vitio, uti Nerva, agebatur prudentia molliverat; curari vetans iussa post longiores epulas. 10) His virtutibus acto imperio annos prope viginti, cum terrae motu gravi apud Antiochiam ceteraque Syriae extremis**, afficeretur, rogatu patrum militiam repetens, morbo periit, grandaeva aetate; ascito prius ad imperium Hadriano cive propinquoque. 11) Abhinc divisa nomina Caesarum atque Augusti: inductumque in rempublicam, uti duo, seu plures summae potentiae, dissimiles cognomento ac potestate dispari sint. 12) Quamquam alii Plotinae, Traiani coniugis, favore imperium affecutum putent, quae viri testamento heredem regni institutum simularat.

XIV. Aelius Hadrianus. (118 p. C n.)

1) Igitur Aelius Hadrianus eloquio, togaeque
 situ-

*) nie Saburanus, lecz Licinius Sura był praefectus praetorio.

) h. e. straszno et gravissimo periculo. *) beati tutaj zamożni.

studiis accommodatior, pace ad orientem composita, Romam regreditur. 2) Ibi Graecorum more, seu Pompilii Numae, caerimonias, leges, gymnasia, doctoresque curare occoepit; adeo quidem, ut etiam ludum ingenuarum artium, quod Athenaeum vocant, constitueret. 3) Atque initia Cereris, Liberaeque, quae Eleusina dicitur, Atheniensium modo Roma percoleret. 4) Deinde, uti solet tranquillis rebus, remissior rus proprium Tibur secessit, permessa urbe Lucio Aelio Caesari. 5) Ipse, uti beatis locupletibus mos, palatia exstruere, curare epulas, signa, tabulas pictas: postremo omnia satis anxie prospicere, quae luxus lasciviaeque essent. 6) Hinc orti rumores... Antinoi flagravisse famoso ministerio, neque alia de causa urbem conditam eius nomine, aut locasse ephebo statuas. 7) Quae quidem alii pia volunt, religiosaeque: quippe Hadriano cupiente fatum producere, cum voluntarium ad vicem magi poposcissent, cunctis retractantibus, Antinoum obiecisse se referunt; hincque in eum officia supra dicta. 8) Nos rem in medio relinquemus; quamquam in reniisso ingenio suspectam aestimantes societatem aevi longe imparilis. 9) Interim Aelio Caesare mortuo, cum ipse animo parum valeret, idcircoque despectui haberetur, ad creandum Caesarem Patres convocat. 10) Quibus propere accurrentibus, forte Antoninum conspexit, senis soceri, aut genitoris anxios gressus levantem manu. 11) Quo mire oblectatus, adoptatum legibus Caesarem iubet; statimque ab eo senatus, cui ludibrio fuerat, magnam partem necari. 12) Neque multo post apud Baïas tabe interiit: anno imperii, absque mense,

viceſimo ſecundo, ſenecta viridiorē. *) 13) At Patres ne principis oratu quidem ad Divi honorem eidem deferendum ſectebantur; tantum amiſſos ſui ordinis tot viros moerebant. 14) Sed poſtquam ſubito prodire, **) quorum exitium dolori erat, quique ſuos complexi, cenſent quod abnuerant.

XV. Antoninus Pius. (138. p. C. n.)

1) Aurelio Antonino cognomentum Pii. Hunc fere nulla vitiorum labes maculavit. 2) Vir veterrimae familiae, e Lanuvino municipio, ſenator urbis: adeo aequalis, probisque moribus, uti plane docuerit, neque iugi pace, ***) ac longo otio abſoluta ****) ingenia corrumpi: eoque demum fortunatas urbes fore, ſi regna ſapientiae ſint. 3) Denique annis, quibus publica egit, viginti, idem manſit, celebrato magnifice urbis nongentefimo. *****) 4) Niſi forte triumphorum expertem, ſocordiae videtur: quod longe ſecus eſt, cum maius haud dubie ſit, neque quemquam turbare auſum compoſita, neque ipſum oſtentandi ſui *****) bellum feciſſe quietis gentibus. 5.) Quin etiam maribus fruſtratus, filiae conſultavit.

XVI. M. Aurelius Antoninus et L. Verus. (161. p. C. n.)

1) Namque M. Boionium, qui Aurelius Antoninus habetur, eodem oppido, pari nobilitate, philoſophandi vero, eloquentiaeque ſtudiis longe

*) *h. e. robuſtiorē przenoſnia wzięta od drzewa.*

) albowiem których Hadrian pozabijać kazał, tych Antoniusz ukrył był. *) t. i. perenni, continua pace. ****) *h. e. perfecta.* *****) że wyrażenie Wiktora nie o ſtoletnięj przyczystości, której Antoniusz nieobchodził, lecz o dzieſięcioletnięj, która na rok 600 przypadła, mają ſię rozumieć, dowiódł uczenie Grunex. *****) *ſc. cauſa.*

ge praestantem, in familiam atque imperium asci-
vit. 2) Cuius divina omnia domi, militiaeque
facta, consultaque: quae imprudentia regendae
coniugis attaminavit..... 3) Igitur Aurelius,
focero apud Lorios, anno vitae post quintum et
septuagesimum mortuo, confestim fratrem Lu-
cium Verum in societatem potentiae accepit. 4)
Eius ductu Persae, cum primum superavissent,
ad extremum triumpho cessere, rege Vologeso.
5) Lucius paucis diebus moritur; hincque ma-
teries fingendi, dolo consanguinei circumventum:
quem ferunt, cum invidia gestarum rerum an-
geretur, fraudem inter coenam exercuisse. Nam-
que lita veneno cultriparte, vulvae frustum, quod
de industria solum erat, eo praecidit; consum-
toque uno, uti mos est inter familiares, alterum,
qua virus contigerat, germano porrexit. 6) Haec
in tanto viro credere, nisi animi ad scelus pro-
ni, non queunt. 7) Quippe cum Lucium satis
constet Altini, Venetiae urbe, consumtum, tan-
tumque Marco sapientiae, lenitudinis, innocen-
tiae ac literarum fuisse, ut is Marcomannos, cum
filio Commodο, quem Caesarem suffecerat, pe-
titurus, philosophorum obtestantium circumfun-
deretur, ne se expeditioni aut pugnae prius com-
mitteret, quam sectarum ardua* et occulta ex-
planavisset. 8) Ita incerta belli**) eius saluti et
doctrinarum studiis metuebantur:*** tantumque
illo imperante floruerunt artes bonae, ut illam glo-
riam etiam temporum putem. 9) Legum am-
bigua mire distincta, vadimoniorumque solemnī
remo-

†) ardua t. i. difficultates. ††) doper. sorte. †††) t. i. ita
ut in eodem periculo versari viderentur anius Marci salus
et doctrinarum studia.

remoto, denuntiandaeque litis operiendaeque ad diem commode ius introductum. 10) Data cunctis promiscue civitas Romana; multae urbes conditae, deductae, repositae, ornataeque; atque inprimis Poenorum Carthago, quam ignis foede consumserat, Asiaeque Ephesus, ac Bithyniae Nicomedia, constratae terrae motu, aequae ac nostra aetate Nicomedia Cereali consule. 11) Triumpho acti ex nationibus, quae regi Marcomanno *) ab usque urbe Pannoniae, cui Carnuto nomen est, ad media Gallorum protendebantur. 12) Ita anno imperii octavo decimoque, aevi validior, Vendobonae interiit: maximo gemitu mortalium omnium. 13) Denique quae seiunctim aliis **) Patres ac vulgus, soli omnia decrevere, templa, columnas, sacerdotes.

XVII. L. Aurelius Commodus. (180 p. C. n.)

1) At filius saeva a principio dominatione detestabilior habebatur, praecipue per maiorum ***) controversam memoriam; quae posteris usque eo gravis est, ut absque communi in impios odio, quasi corruptores generis execrabiliores sint. 2) Bello plane impiger: quo in Quados prospere gesto, Septembrem mensem Commodum appellaverat. 3) Moenia ****); Romana potentia vix digna, lavandi usui instituit. 4) Immiti prorsus feroque ingenio, adeo quidem ut gladiatores, specie depugnandi, crebro trucidaret: cum ipse fer-

rum.

*) t. i. Marcomannorum.

**) t. i. imperatoribus.

***) t. i. Antoniorum, Hadriani et Traiani.

****) t. i. opera, aedificia.

rum obiectum veronibus plumbeis uteretur. *) 5) Cumque eo modo plures confecisset, forte eum Scaeva nomine, audacia ac robore corporis pugnantique arte perfidens, ab studio tali deterruit: qui spreto gladio, quem inutilem cernebat, sufficere utrique ait, quo armabatur ipse. 6) Eo metu, ne inter congressum, uti solet, extorto pugione conficeretur, Scaevam removit, atque ad alios formidolosior, in feras belluasque ferociam convertit. 7) Quis rebus cum insatiabilem sanguinis cuncti horrescerent, coniuravere in eum maxime proximus quisque, quippe dominationi adeo fidus nemo, ipsique satellites, cum incestam mentem pravamque putant, et Commodum quidem primo occultatius veneno petivere, anno regni tertio fere atque decimo. 8) Cuius vis frustrata per cibum, quo se casu repleverat: cum tamen alvi dolorem causaretur, auctore medico, principe factionis, in palaestram perrexit. 9) Ibi per ministrum unguendi (nam forte is quoque e consilio erat) faucibus, quasi arte exercitii, brachiorum nodo validius pressis, exspiravit. 10) Quo cognito, senatus, qui ob festa Ianuاريorum frequens primo luci **) convenerat, simul plebes hostem Deorum atque hominum appellavere, radendumque nomen sanxere: confestimque praefecto urbi Publio Helvio Pertinaci imperium defertur.

XVIII. Publ. Helvius Pertinax. (193 p. C. n.)

1) Hic doctrinae omnis ac moribus antiquissimis, immodice parcus, Curios aequaverat Fabri-

*) utur stoicum Accusativo. **) za prima luce, wrodz, męzkim.

briciosque. 2) Eum milites, *) quīs, exhausto iam perditoque orbe satis videtur nihil, impulso Didio, foede iugulavere octogesimo imperii die.

XIX. *Didius Julianus.* (193 p. C. n.)

1) At Didius Salvius Julianus, fretus praetorianis, quos in societatem promissis magnificentioribus perpulerat, ex praefectura vigilum, ad insignia dominatus processit. 2) Genus ei pernobile, iurisque urbani praestans scientia; quippe qui primus edictum **) quod varie inconditeque a praetoribus promebatur, in ordinem composuerit. 3) Hincque satis compertum, cohibendae cupidini, ingenium ni iuvet, eruditionem imbecillum esse: cum praeceptor et asper quidem, rectius vivendi, in facinus processerit, quod novo supplicio plectendum ediderat. ***) Neque tamen cupito potitus diu. Namque eum, acceptis illico, quae acciderant, Septimius Severus, qui forte Syriae ****) legatus in extremis terris bellum gerebat, imperator creatus, pontem proxime Milvium acie devicit; missique, qui fugientem insequerentur, apud palatium Romae obtruncavere.

XX.

*) sc. praetoriani.

**) edictum perpetuum miał ułożyć pradziad lub dziad Juliana a to za panowania Hadriana zob. Eutrop. VIII. 9. (Tsch. 17.)

***) i. e. patrarat. Zdanie cum praeceptor — ediderat, tak się rozumie. Eo, quod Pertinacem occidit, facinus patravit novo supplicio plectendum, quum ipse praeceptor fuisset rectius videndi. Harles.

****) Severus nie Syrią, lecz Illyrią i całą Pannonią zarządzał; w Syrii zaś sprawował rzady Niger Pescennius.

XX. *Septimius Severus. (193. p. C. n.)*

1) Igitur Septimius, Pertinacis nece, simul flagitiorum odio, dolore, atque ira commotior, cohortes praetorias statim militia exemit; cunctisque partium *) caesis, Helvium senatusconsulto inter Divos refert; Salvii nomen, atque eius scripta factave aboleri iubet: quod unum effici nequivit. 2) Tantum gratia doctarum artium valet, ut scriptoribus ne saevi mores quidem, ad memoriam officiant. 3) Quin etiam mors huiusmodi, ipsis gloriae, execrationi auctoribus est: 4) cum omnes, praecipueque poster, sic habent, **) illa ingenia nisi publico latrocinio, ac per dementiam, opprimi non potuisse. 5) Quo bonis ***) omnibus ac mihi fidendum magis, qui rure ortus, tenuique indocto patre in haec tempora ****) vitam praestiti, studiis tantis honestiorem. 6) Quod equidem gentis nostrae reor, quae fato quodam bonorum parte foecunda, quos eduxit tamen, quemque ad celsa suos habet. *****) 7) Velut Severum ipsum, quo praeclarius in republica fuit nemo: quem, quamquam exacta aetate, mortuum, iustitio elogioque laudandum sanxere, adstruentes illum iustum *****) nasci, aut emori minime convenisse. 8) Scilicet quod corrigendis moribus nimium, postquam ad veterum innocentiam, quasi

*) *dopeł. Juliani.*

**) *i. e. existimant.*

***) *i. doctis artis suae peritis zob. C. 9, 15.*

****) *sub Constantino, et Juliano.*

*****) *i. e. ad celsa promovet.*

*****) *Wyraz iustum należytey objaśnić słowa. Spartian z r. 18. De hoc (i. e. Severo) mówi on, senatus ita iudicavit, illum aut nasci non debuisse, aut non mori; quod et nimis crudelis et nimis utilis reipublicae videretur.*

quasi mentium sanitatem, pervenerant, clementem habuere. 9) Ita honestas, quae principio anxia habetur, ubi contigerit, voluptati luxuriaeque est. 10) Pescennium Nigrum apud Cyzicenos, *) Clodium Albinum Lugduni victos coëgit mori: quorum prior Aegyptum dux obtinens, bellum moverat, spe dominationis; alter Pertinacis auctor occidendi, cum eo metu in Britannos, quam provinciam a Commodio meruerat, transmittere nitebatur, in Gallia invaserat imperium. 11) Horum infinita caede crudelior habitus, ac cognomento Pertinax; quamquam ob vitae parsimoniam similem, ipsum magis ascrivisse plures putent: nobis mens ad credendum prona, acerbitati impositum. 12) Nam cum quidam hostium, quem tamen, uti bellis civilibus solet, conditio loci ad Albinum detulerat, causa exposita, novissime conclusisset, Quid, queso, faceres, si tu esses? Ille respondit, Ea perferrem, quae tu. 13) Quo dicto factoque durius nihil: cum boni sanctique huiuscemodi dissensiones: quamvis studiosius coeptas, fortunae increpent; **) magisque in protegendis, quam ad perdendum cives, verum corrumpi patiantur. 14) At iste delendarum cupidus factionum, quo deinceps mitius ageret, necessitudinem ***) facti ulcisci maluit, ne paulatim spe veniae in labem publicam per coniurationes procederetur, ad

*) myli się Aureliusz, bo pod Cyzycum Aemilianus, Nigri legatus, od wodzów Sewera był zwyciężonym, sam zaś Nigler w Cilicyi pod m. Issus, z Sewerem zważywszy się, został zwyciężonym, i w ucieczce do Eufratu od żołnierzy Sewera zabitym. Herodianus. III. 2 - 8.

**) h. e. imputent, omnem indignationem in eam vertant.

***) necess. facti, i. e. omnes factionis conscios.

ad quas vitio temporum animos *) intelligebat: neque ego abnuo, ea delictorum, quae grassari immodice coeperint, plus paene quam severe excidenda esse. 15) Felix ac prudens, armis praecipue; adeo ut nullo congressu nisi victor discefferit, auxeritque imperium, subactō Persarum rege nomine Abgaro. 16) Neque minus Arabas, simul adortus ut est, in ditionem redegit, provinciae modo. 17) Adiabena quoque, nī terrarum macies despectaretur, in tributarios concessisset. 18) Ob haec tanta Arabicum, Adiabenicum, et Parthici cognomento Patres dixere. 19) His majora aggressus, Britanniam, quae ad ea utilis erat, pulsis hostibus, muro munivit, per transversam insulam ducto utrinque ad finem Oceani **) 20) Quin etiam Tripoli, cuius Lepti oppido oriebatur, bellicosae gentes submotae procul. 21) Quae factu ardua, facilius eo patrabantur, quo implacabilis delictis, strenuum quemque praemiis extollebat. 22) Denique ne parva latrocinia quidem impunita patiebatur, in suos animadvertens magis, quod vitio ducum, aut etiam per factionem fieri vir experiens intelligeret. 23) Philosophiae, declamandi, cunctis postremo liberalium deditus studiis; idemque abs se gesta ornatu et fide paribus composuit. 24) Legum conditor longe aequabilium. Huic tanto domi, forisque, uxoris ***) probra summam gloriae demsere: quam adeo famose amplexus est, uti, cognita libidine, ac ream coniurationis,

re-

*) dopełniy: *procedere*.

**) ten mur był na 32 mil rzymskich długi, zob. Eutrop. VIII. 19.

***) *Juliae*.

retentari. 25) Quod cum infimo turpe, tum potentibus; et illi magis, cui non privati, neque singuli, aut flagitiosi, verum imperia, et exercitus, atque ipsa vitia *) concessere. 26) Nam cum pedibus aeger bellum moraretur, idque milites anxie ferrent, eiusque filium Bassianum, qui Caesar una aderat, Augustum fecissent; in tribunal se ferri, adesse omnes, imperatoremque ac tribunos, centuriones ac cohortes, quibus auctoribus acciderat, sisti reorum modo, iussit. 27) Quo metu stratus humi victor, cum tantorum exercitus veniam precaretur: Sentitis, inquit, pulsans manu **), caput potius, quam pedes imperare? 28) Neque multo post Britanniae municipio, cui Eboraci nomen, annis regni duodeviginti ***) morbo exstinctus est. 29) Ortus medie humilis, primo literis, deinde imbutus foro, quo parum commodante, uti rebus arctis solet, dum tentat, aut exquirat varia melioraque, conscendit imperium. 30) Ibi graviora expertus, laborem, curas, metum, et incerta prorsus omnia, quasi testis vitae mortalium, Cuncta, inquit, fui; conducit nihil. 31) Funus, quod liberi, Geta Bassianusque, Romam detulerant, mire celebratum, illatumque Marci sepulcro, [quem] adeo percoluerat, ut eius gratia Commodum inter Divos referri suaserit, fratrem appellans; Bassianoque Antonini vocabulum addiderat; quod ex illo, [post multos dubiosque eventus, auspicia honorum cepisset patrocinio] Hsci.

*) vitia t. i. temporum, z których wiele Severus ostrością swoją poprawił.

**) domyślaj się caput.

***) i. e. anno duodevicesimo.

fisci. 32) Proinde laborantibus *) secundarum initia earumque auctores memoriae sunt.

33) At posteri, **) quasi bellum inter se mandatis accepissent, confestim secessere. Ita Geta, cui nomen paterno ab avo erat, cum eius modestiore ingenio frater angeretur, obsessus interiit. 34) Quae victoria Papiniani exitio foedior facta, ut sane putant memoriae curiosi; quippe quem ferunt illo tempore Bassiani scrinia curavisse ***) monitumque, uti mos est, destinanda ****) Romam quam celerrime componeret, dolore Getae dixisse, haudquaquam pari facilitate velari parricidium, qua fieret: idcirco morte affectum. 35) Sed haec improbe absurda sunt, cum constet fatis, praefecturam praetorio gessisse, neque incondite illum virum tantam contumeliam imponere potuisse, cui amor ac magisterio erat. *****)

XXI.

*) Laborantes nazywa Aureliusz *novos homines*, qui *emergere laborant*: secundarum scilicet *fortunarum*; initia znaczy pierwszy ów godności stopień, przez który wzmagać się zaczyna; a secundarum auctores, znaczy tych, którzy pierwsi nie będących w znaczeniu, wynoszą. Więc od Bassianoque aż do memoriae sunt, tak się ma rozumieć: Severus Bassianum filium Antonium vocavit eius Antonini gratia, ex quo fisci patrocinium, honorum auspiciū suscepit; adeo novis hominibus primus mitioris fortunae gradus eiusque auctores memoriae adhaerent.

**) posteri. t. i. Geta i Bassianus, mandatis h. e. ultima patris voluntate, s. testamento.

***) Papinianus nie był scriniorum magister u Bassiana; więc się Aureliusz pomylił.

****) destinanda, t. i. to, co Papinianus miał podyktować, a co do Rzymu miano posłać; mowę przez którąby się przed Senatem i ludem z zarzutów usprawiedliwił.

*****) t. i. a quo amabatur, et apud quem scriniorum magistratus officio fungebatur.

XXI. *Antoninus Caracalla.* (211. p. C. n.)

1) Ceterum Antoninus incognita munerum specie urbem Romanam adiciens: quod indumenta in talos demissa largiretur, Caracalla dictus; cum pari modo vesti Antonianae nomen e suo daret. 2) Alamannos, gentem populosam, ex equo mirifice pugnans prope Moenum amnem devicit. patiens, communis, *) tranquillusque; pari fortuna, et eodem matrimonio, quo pater. 3) Namque Juliam novercam cuius facinora supra memoravi forma captus, coniugem affectavit. 4) Aegypti sacra per eum deportata Romam, atque aucta urbs magno accessu viae novae, et ad lavandum absoluta opera pulchri cultus. 5) Quibus confectis, cum Syriam circumgrederetur, anno potentiae sexto moritur. 6) Corporis reliqua **) luctu publico relata Romam, atque inter Antoninos funerata sunt.

XXII. *Opilius Macrinus et Diadumenus.*

1) Dehinc Opilius Macrinus, qui praefecturam praetorio gerebat, imperator, eiusque filius Diadumenus nomine Caesar a legionibus appellatur. 2) Quibus eo, quod ingens amissi principis desiderium erat, adolescentem Antoninum vocavere. 3) Horum nihil praeter saevos atque inciviles animos interim reperimus. 4) Qua gratia mensibus ferme quatuor ac decem vix retento imperio, per quos creati fuerant, interfecti sunt.

XXIII.

*) t. i. blandus, obvius, popularis.

**) t. i. popiolus.

XXIII. *M. Aurelius Antoninus Heliogabalus.*

(218. p. C. n.)

1) Accitusque Marcus Antoninus Bassiano genitus, qui, patre mortuo, in Solis sacerdotium, quem Heliogabalum Syri vocant, tanquam asy-lum insidiarum metu confugerat, hincque He-liogabalus dictus; translatoque Romam Dei si-mulacro, in palatii penetralibus palam templum constituit. ... 2) Haec cum augerentur in dies, ac magis magisque Alexandri, quem, comperta Opilii nece, Caesarem nobilitas nuncupaverat, amor cumularetur, in castris praetoriis tricesimo regni mense oppressus est.

XXIV. *Aurelius Alexander.* (222 p. C. n.)

1) Statimque Aurelio Alexandro Syriae *) or-to, cui duplex, Caesarea, et Arca nomen est, militibus quoque annitentibus, Augusti potentia delata. 2) Qui, quamquam adolescens, inge-nio supra aevum tamen, confestim apparatu magno bellum adversum Xerxem, Persarum re-gem, movet: quo fuso fugatoque, in Galliam maturrine contendit, quae Germanorum dire-ptionibus **) tentabatur. 3) Ibi tumultuantes legionum plerasque constantissime abiecit; quod in praesens gloriae, mox exitio datum. 4) Nam dum tantae severitatis vim milites inhorrescunt, (unde etiam Severi cognomentum accesserat) agentem casu cum paucis vico Britanniae, cui vocabulum Sicila, trucidavere. 5) Opus urbi flo-

*) Syriae za e Syria, albowiem imiona krain niekiedy tak się kładą iak imiona miast.

**) Albowiem Germanowie przeszedłszy przez Ren i Dunaj, wkroczyli w granice państwa rzymskiego.

florentissimum celebritate *) fabricatus est, matrisque cultu, quae nomine Mammaea erat, plus quam pius. 6) Adhuc Domitium Ulpianum, quem Heliogabalus praetorianis praefecerat, eodem honore retinens, Paulloque inter exordia patriae reddito, iuris auctoribus, quantus erga optimos atque aequi studiosos esset, edocuit. 7) Neque ultra annos tredecim imperio functus, rempublicam reliquit firmatam undique. 8) Quae iam tum a Romulo ad Septimium certatim evolans, Bassiani consiliis, tanquam in summo constitit, Quo ne confestim laberetur, Alexandri fuit **) 9) Abhinc dum dominandi suis, quam subigendi externos, cupientiores sunt, atque inter se armantur, magis Romanum statum quasi abrupto praecipitavere, immisique in imperium promiscue boni malique, nobiles atque ignobiles, ac barbariae multi. 10) Quippe ubi passim confusaeque omnia, neque suo feruntur modo, quique fas putant, uti per turbam, rapere aliena officia, quae regere nequeunt, et inscientia bonarum artium, foede corrumpunt. 11) Ita fortunae vis licentiam nacta, perniciose libidine mortales agit: quae diu quidem virtute, uti muro prohibita postquam paene omnes flagitiis subacti sunt, etiam infirmis genere institutoque publica permittit.

XXV.

*) t. i. opus, quod multi homines celebrabant, i. e. frequentabant, ubi multi homines confluere solebant.

**) Quae iam Alexandri fuit; zdanie to tak się rozumie: Res publica a Romulo ad Septimium per varios gradus et consilia operamque variorum, qui quasi inter se certassent, ad summam dignitatem atque auctoritatem adscendit; at Bassiani consiliis in summo, (t. i. periculo, discrimine) constitit. Atque illa celeriter corruisset, nisi Alexandri virtute et consiliis fuisset servata.

XXV. Caius Julius Maximinus.

1) Namque Caius Julius Maximinus, praeficiens rei bellicae, primus e militaribus *) literarum fere rudis, potentiam cepit suffragiis legionum. 2) Quod tamen etiam Patres, dum periculosum existimant inermes armato resistere, approbaverunt, filiusque eius pari nomine Caius Julius Maximinus Caesar factus est.

XXVI. Gordianus, Pupienus et Balbinus.

1) Queis biennium summis potitis, haud incommode proelio gesto contra Germanos, repente Antoninus Gordianus Africae proconsul, ab exercitu princeps apud Thydri oppidum absens sit. 2) Quo ut accitus pervenit, tanquam ea re creatus foret, seditione excipitur: qua lenita facile, Carthaginem petit. 3) Ibi cum advertendis prodigiis, quorum metu haud inane angebatur, rem divinam solitis ageret, repente hostia partum edidit. 4) Id haruspices, atque ipse maxime, (nam huius scientiae usu immodice prudens erat) ita accepere, illum quoque destinatum neci, verum liberis **) pariturum imperium: progressique coniectu longius liberi***) quoque exitum denuntiavere, mitem atque innoxium praefantes fore, ut illud pecus, nec diuturnum tamen, subiectumque insidiis. 5) Interim Romae, comperto Gordiani interitu, hortante Domitio, urbi praefectus, reliquique iudices vulgo caeduntur per praetorias cohortes.

*) t. i. nie będąc jeszcze senatorem, i bez uchwały senatu Cesarzem ogłoszony.

) liberis tutaj liczba mnoga za pojedynczą. *) za filii.

tes. 6) Quippe Gordianus, postquam delatum sibi imperium cognovit, praemia amplum in modum ostentans, Romam legatos ac literas destinaverat; quibus, necato eo, frustratos se militesangebantur, genus hominum pecuniae cupidius, fidumque ac bonum solo quaestu. 7) At senatus metuens, ne nullis rectoribus, specie captae urbis, atrociora acciderent, primo potestatum vices, mox conscriptis iunioribus, Clodium Pupienum, Caelium Balbinum Caesares constituit.

XXVII. Gordianus nepos. (239 p. C. n.)

1) Iisdemque per Africam diebus milites Gordianum, Gordiani filium, qui forte contubernio patris praetextatus, ac deinceps praefectus praetorio intererat, Augustum creavere; neque sane factum nobilitas *) aspernata. 2) Denique accito eo, inter implana urbis atque ipso finu praetoriae manus acie deletae per gladiatorum familias, tyronumque exercitum. 3) Dum haec Romae geruntur, Julii Maximini, quos forte ea tempestate Thracia retinebat, acceptis, quae evenerant, Italiam propere petunt. 4) Eos Pupienus Aquileiae obsidione confecit, postquam proelio victos reliqui paulatim deseruerant. 5) Horum imperio ad biennium per huiusmodi moras annus quaesitus. **) 6) Neque

*) t. i. senatus.

**) t. i. imperio Maximinorum, quum biennium durasset, annum alterum accessisse per superiores tumultus et moras. Lecz Maximinowie panowali tylko rok ieden, miesięcy dwa, dni siedm: zatém wśród rozruchów przez stronnictwa wzniecanych, upłynął rok ieden i blisko pięć miesięcy.

que multo post tumultu militarium Clodio Caesioque Romae intra Palatium caesis, Gordianus solus regnum obtinuit. 7) Eoque anno lustricertamine, quod Nero Romam invexerat, aucto firmatoque, in Persas profectus est; cum prius Jani aedes, quas Marcus clauserat, patentes more veterum fecisset. 8) Ibi gesto insigniter bello, Marci Philippi praefecti praetorio, infidiis periit sexennio imperii.

XXVIII. Philippi duo, pater et filius. (249 p. C n.)

1) Igitur Marcus Julius Philippus Arabs Thraconites, sumto in consortium Philippo filio, rebus ad Orientem compositis, conditoque apud Arabiam Philippopoli oppido, Romam venire: exstructoque trans Tiberim lacu, quod eam partem aquae penuria fatigabat, annum urbis millesimum ludis omnium generum celebrant. 2) Et quoniam nomen *) admonuit, nostra quoque aetate post mille, centesimus, consule Philippo, excessit, nullis, uti solet, solemnibus frequentatus: adeo in dies cura minima **) Romanae urbis. 3) Quod equidem denuntiaturum illo tempore prodigiis portentisque: ex quibus unum... haruspices solutionem ***) posterorum portendere, vitiaque fore potiora, interpretati.... 8) longe aliud Etruscorum artes cecinerant, quae, bonis ****) parte plurima iacentibus, mollissimum quemque beatum fore asserebant. 9) Eos
ego

*) scil. Philippi.

**) minima za minor.

***) t. i. dissolutionem, dissolutos et effoeminatos mores.

****) bonis, t. i. non perditis — iacentibus, t. i. qui negliguntur, neque dignitatem consequi possunt — mollissimum t. i. luxuriosissimum.

ego ignorasse verum plane puto. Etenim quamvis rerum omnium prospero successu, pudore amisso tamen, fortunatus quis esse potest? cum, eodem retento, cetera tolerabilia sint. 10) His actis, filio urbi relicto, ipse, quamquam debili per*) aetatem corpore, adversum Decium profectus, Veronae cadit, pulso amissoque exercitu. 11) Quis Romae compertis, apud castra praetoria filius interficitur. Annos potentiae quinque egere.

XXIX. *Decius. (249. p. C. n.)*

1) Et Decius, Syrmienfium vico ortus, militiae gradu ad imperium conspiraverat, laetiorque hostium nece, filium Etruscum nomine, Caesarem facit; statimque eo in Illyrios praemisso, Romae aliquantum moratur moenium gratia, quae instituit, dedicandorum. 2) Et interea ad eum Jotapiani, qui Alexandri tumens stirpe, per Syriam tentans nova, militum arbitrio occubuerat, ora, uti mos est, inopinato feruntur, simulque per eos dies Lucio Prisco, qui Macedonas praesidatu regebat, delata dominatio, Gothorum concursu, postquam, direptis Thraciae plerisque, illo pervenerant. 3) Qua causa Decio quam potuit maturime Roma digresso, Julius Valens cupientissimo vulgo imperium capit. Verum utrique mox caesi cum Priscum nobilitas**) hostem patriae censuisset. 4) Decii barbaros trans Danubium perfectantes Abruti ***) fraude cecidere, exacto regni biennio. 5) Sed Deciorum mortem plerique illustrem ferunt.

Nam

*) per za propter. **) zob. str. 93. ***) w Mezzi.

Namque filium audacius congredientem cecidisse in acie: patrem autem, cum perculsi milites ad solandum imperatorem multa praefarentur, strenue dixisse, detrimentum unius militis parum videri sibi. Ita resecto bello cum impigre decertaret, interiisse pari modo.

XXX. *Gallus et Hostilianus.*

1) Haec ubi Patres comperere, Gallo Hostilianoque Augusta imperia, Volusianum, Gallo editum, Caesarem decernunt. 2) Dein pestilentia oritur: qua atrocius saeviente, Hostilianus interiit, Gallo Volusianoque favor quaesitus, quod anxie studioseque tenuissimi cuiusque exsequias curarent.

XXXI. *Aemilius Aemilianus.*

1) Igitur his Romae morantibus, Aemilius Aemilianus summam potestatem, corruptis militibus, arripuit. 2) Ad quem expugnandum profecti, Interamnae ab suis caeduntur, spe praemii maioris ab Aemilio, cui nullo labore seu detrimento victoria obveniebat: simul quia immodici per luxum lasciviamque, officia benevolentiae corruperant. 3) His sane omnibus biennio profecit. *) Nam Aemilianus quoque tres menses usus modesto imperio, morbo absumptus est; cum procures primo hostem, dein, extinctis superioribus, pro fortuna, ut solet, Augustum appellavissent.

XXXII.

*) t. i. utilitatem adtulit ad biennium.

XXXII. *Licinius Valerianus.* (260. p. C. n.)

1) At milites, qui contracti undique apud Rhaetias ob instans bellum morabantur, Licinio Valeriano imperium deferunt. 2) Qui quamquam genere satis claro, tamen, uti mos tum etiam erat, militiam sequebatur. 3) Eius filium Gallienum senatus Caesarem creat; statimque Tiberis adulta aestate diluvii facie inundavit. 4) Prudentes perniciosum reipublicae cecinere, adolescentis fluxo *) ingenio, quia Etruria accitus venerat, unde amnis praedictus. Quod equidem confestim evenit, 5) Nam cum eius pater bellum per Mesopotamiam anceps diuturnumque instruit, Persarum regis, cui nomen Sapor erat, dolo circumventus, foede laniatus, interiit, imperii anno sexto, aetate robustiore.

XXXIII *Licinius Gallienus cum Salonino.* (268 p. C. n.)

1) Sub idem tempus Licinius Gallienus, cum a Gallia Germanos strenue arceret, in Illyricum properans descendit. 2) Ibi Ingebum, quem curanten Pannonos, comperta Valeriani clade, imperandi cupido inceserat, Mursiae devicit; moxque Regallianum, qui receptis militibus, quos Mursina labes reliquos fecerat, bellum duplicaverat. 3) His prospere ac supra vota cedentibus, more hominum, secundis solutior, rem Romanam quasi naufragio dedit, cum Salonino filio, cui honorem Caesaris contulerat, adeo uti Thraciam **) Gothi libere progressi, Macedonas

*) ob fluxum, t. i. molle, voluptatibus deditum, ingenium.

**) et in Thraciam.

donas Achaeosque et Asiae finitima occuparent: Mesopotamiam Parthi: Orienti latrones *) seu mulier** dominaretur: Alemannorum vis tunc aequae Italiam; Francorum gentes, direpta Gallia, Hispaniam possiderent, vastato ac paene direpto Tarraconensium oppido, nactisque in tempore navigiis, pars in usque Africam permearet: et amissa ***) trans Istrum, quae Traianus quaesierat. 4) Ita quasi ventis undique saevientibus, parvis maxima, ima summis orbe toto miscebantur. 5) Simulque Romam pestilentia grassabatur****) quae saepe curis gravioribus, atque animi desperatione oritur. 6) Inter haec ipse popinas obiens, . . . vinariorum amicitiiis haerebat, . . . qua causa etiam civiles motus longe atrociores orti. 7) Namque primus omnium Postumus, qui forte barbaris per Galliam praesidebat, imperium ereptum ierat, explosaque*****) Germanorum multitudine, L. Aeliani bello excipitur: 8) quo non minus feliciter fuso, suorum tumultu periit; quod flagitantibus Moguntiacorum direptiones, quia L. Aelianum iuverant, abnuisset. 9) Igitur eo occisso, Marius ferri quondam opifex, neque etiam tum militiae satis clarus, regnum capit. 10) Proinde cuncta ad extremum reciderant, ut talibus imperia ac virtutum omnium decus ludibrio essent. 11) . . . Hinc denique ioculariter dictum, nequaquam mirum

vi

*) t. i. Syri

**) t. i. Zenobia, Królowa Palmyry, która wielką część Syrii są jedynych krajów, po śmierci matronka Odena posiadała.

***) scil. Dacia

****) za populabatur.

*****) t. i. fugata.

videri, si rem Romanam Marius reficere contenderet, quam Marius eiusdem artis auctor, stirpisque ac nominis, solidavisset. 12) Hoc iugulato post biduum, Victorinus deligitur, belli scientia Postumo par, verum libidine praecipiti: qua cohibita in exordio, post biennii imperium,.... accensis furtim militibus per seditionem Agrippinae occiditur. 13) Tantum Actuariorum, quorum loco Attitianus habebatur, in exercitu factiones vigent, ut arduum petentibus malitia patraretur: *) genus hominum, praesertim hac tempestate, nequam, venale, callidum, seditiosum, habendi cupidum, atque ad patrandas fraudes velandasque quasi ab natura factum; annonae dominans, eoque utilia**) curantibus, et fortunis aratorum infestum; prudens in tempore his largiendi, quorum vecordia damnoque opes contraxerit. 14) Interim Victoria, amisso Victorino filio, legionibus grandi pecunia comprobantibus, Tetricum imperatorem facit, qui familia nobili, praesidatu Aquitanos tuebatur; filioque eius Tetrico Caesarea insignia impartiuntur. 15) At Romae Gallienus pacata omnia, ignaris publici mali, improbe suadebat, crebro etiam, uti rebus ex voluntate gestis solet, ludos ac festa triumphorum, quo promptius simulata confirmarentur, exercens. 16) Sed postquam periculum propinquabat, tandem urbe egreditur. 17) Namque Aureolus, cum per Rhætiæ legionibus praecesset, excitus, uti mos est, socordia tam ignavi ducis, sumto imperio Romanam

*) t. i. ut caedes illa Victorini ab iis, qui arduum petebant, perficeretur.

**) tutay za alimenta, cibos militum.

nam contendebat. 18) Eum Gallienus apud pontem, cui ex eo Aurelio nomen est, fufum acie Mediolanum coëgit. 19) Quam urbem dum machinationibus omnis generis oppugnat, ab suis interiit. 20) Quippe Aureolus, ubi solvendi obfidii spem inanem videt, ducum Gallieni tribunorumque nomina, quasi destinata ab eo ad necem, astu composuit, literasque e muro, quam occultissime potuit, abiecit; quae forte a memoratis repertae, metum suspicionemque iniecere mandati exitii, verum eas effluxisse incuria ministrorum. 21) Qua causa Aureliani consilio, cuius gratia in exercitu atque honore praestabant, simulata prurptione hostium, nullis, uti re trepida ac repentina solet, tectum stipatoribus, tabernaculo educunt nocte intemperata *); teloque traicitur, cuiusnam, per tenebras incertum. 22) Ita auctoris necis errore **), an quia bono publico acciderat, inulta caedes fuit. 23) Quamquam eo prolapsi mores sunt, uti suo, quam reipublicae, magisque potentiae, quam gloriae studio plures agant. 24) Hinc quoque rerum vis ac nominum corrupta; cum plerumque potior flagitio, ubi armis superaverit, tyrannidem amotam vocaverit, damno publico oppressos ***) 25) Quin etiam aliquanti ****) pari libidine in coelestium numerum referuntur, aegre exsequiis digni. 26) Queis ni fides rerum gestarum obstitisset, quae neque

*) *za intempesta.*

**) *t. i. num quia auctor necis ignorabatur.*

**) *t. i. amissa sunt vera rerum nomina: nam plerumque is, qui flagitio alios antecedit, si armis fit superior, tyrannos amotos, damno publico oppressos vocat.*

****) *t. i. aliquot.*

quē honestos praemiis memoriae frustrari finit, neque improbis aeternam illustremque famam procedere; nequicquam peteretur virtus, cum verum illud atque unicum decus pessimo cuique gratia tribueretur, demtum impie bonis. 27) Denique Gallienum subacti a Claudio Patres, quod eius arbitrio imperium cepisset, Divum dixere *) 28) Nam cum profluvio sanguinis, vulnere tam gravi, mortem sibi adesse intelligeret, insignia imperii ad Claudium destinaverat, honore tribunatus **) Ticini retinentem praefidiariam manum. 29) Quod ***) sane extortum: cum neque Gallieni flagitia, dum urbes erunt, occultari queant, et quisque pessimus erit, par similisque semper ipsi habebitur. 30) Adeo principes atque optimi mortalium, vitae decore ****) quam quaesitis nominibus, atque compositis, quantum coniiciatur, coelum adeunt, seu fama hominum Dei celebrantur modo. 31) At senatus, comperto tali exitio, satellites propinquosque *****) per scalas Gemodinas

*) Ubóstwianie monarchów, ów wynalazek egipski, tak było z czasem używane, że w Italii, każdego Cesarza, który nie okrutnie panował, Senat publiczną uchwałą pomiędzy Bogi policzał. Przytaczamy w treści z Herodiana (x. IV. r. 2.) sposób jakim odprawiano to ubóstwienie (*consecratio*) którego obrzędy z pogrzebem były połączone. Z wosku ulaną i zupełnie do zmarłego podobną osobę kładziono na wspaniałe usłaném łożu, i po siedmiu dniem przez lekarzy i krewnych, właśnie jak gdyby chorego, odwiedzaniu, uznawano go za zmarłego. Po tém wynoszono ją na rynek, a z tam na pole Marsowe, gdzie złożoną na sto się palono. Na wierzchu stosu był przywiązany orzeł żywy, który, jak tylko ogień wzmagając się, nie na której był przywiązanym spalił, wzbijał się w powietrze, a lud obecny mówił, że duszę zmarłego Cesarza do nieba unosi.

**) honore tribunatus, iako Trybun

***) rozumie się Gallienum consecrare, s. inter divos referre.

****) przed quam domysłay się potius.

*****) domysłay się Gallieni.

nias praeceps agendos decrevit, patronoque fisci in curiam perducto effossos oculos pendisse satis constat; cum irruens vulgus, pari clamore, Terram matrem, Deosque inferos precaretur, sedes impias uti Gallieno darent. 32) Ac nisi Claudius confestim recepta Mediolani urbe, tanquam postulato exercitus parcendum, qui forte eorum supererant, praecepisset; nobilitas plebesque atrocius grassarentur. 33) Et Patres quidem, praeter commune Romani malum orbis, stimulat proprii ordinis contumelia. 34) Quia primus ipse, metu socordiae suae, ne imperium ad optimos nobilium transferretur, senatum militia vetuit; etiam adire exercitum. 35) Huic novem annorum potentia fuit.

XXXIV. *Claudius*. (* 270. p. C. n.)

1) Sed Claudii imperium milites, quos fere contra ingenium perditae res subigunt recta consilere, ubi afflicta omnia perspexere, avide approbant, extolluntque, viri laborum patientis, aequique ac prorsus dediti reipublicae: 2) quippe ut longo intervallo Deciorum morem renovaverit. 3) Nam cum pellere Gothos cuperet, quos diuturnitas nimis validos, ac prope incolas effecerat, proditum ex libris Sibyllinis est, primum ordinis amplissimi *) victoriae vovendum. 4) Cumque is, **) qui esse videbatur, semet obtulisset, sibi potius id muneris competere ostendit, qui revera senatus, atque omnium princeps erat. 5) Ita nullo exercitus detrimento fusi

*) primum t. i. principem naczelnika; ord., ampliss. t. i, senatus.

**) Pomponius Bassus.

fusi barbari summotique, postquam imperator vitam reipublicae dono dedit. Adeo bonis salus civium ac longa sui memoria cariora sunt; quae non gloriae modo, verum etiam ratione quadam posterorum felicitati prospiciunt. 7) Hoc siquidem Constantinus, atque imperatores nostri *** corporisque acceptior militibus, praemiorum spe, seu lasciviae. 8) Quo aegra asperiorque victoria fuit, dum, uti mos subditis erat, studio impune peccandi, remissa *) imperia promptius, quam utilia defendunt.

XXXV *Aurelianus.* (* 275. p. C. n.)

1) Ceterum Aurelianus successu tanto vehementior, confestim, quasi belli reliquiae superes sent, in Persas progressus est. 2) Quis deletis, Italiam repetivit, cuius urbes Alamannorum vexationibus affligebantur. Simul Germanis Gallia demotis, Tetrici, de quo supra commemoravimus, caesae legiones, proditore ipso duce. 4) Nam Tetricus, cum Faustini praesidis dolo corruptis militibus plerumque peteretur, Aureliani per literas praesidium imploraverat, eique adventanti, producta ad speciem acie, inter pugnam se dedit. 5) Ita, uti rectore nullo sollet, turbati ordines oppressi sunt: ipse post celsum biennii imperii in triumphum ductus, Lucaniae correcturam filioque veniam atque honorem senatorium cooptavit. **) 6) Neque secus intra urbem monetae opifices deleti: qui, cum auctore Felicissimo rationali ***) nummariam

*) t. i. minus severa; ubi omnia sunt permissa; przenośnia wzięta od cugli.

**) t. i. impetravit.

***) rationali t. i. procuratori fisci, cui procuratio fisci mandata erat.

riam notam corrosissent, *) poenae metu bellum fecerant, usque eo grave, uti per Coelium montem congressi, septem fere millia bellatorum confecerint. 7) His tot tantisque prospere gestis, fanum Romae Soli magnificum constituit, donariis ornans opulentis; ac ne unquam, quae per Gallienum evenerant, acciderent, muris urbem quam validissimis laxiore ambitu circumsepsit, simulque usus porcinae carnis, quo plebi Romanae assatim cederet, prudenter munificeque prospectavit, deletaeque fiscales et quadruplatorum, quae urbem miserabiliter affecerant, calumniae; consumtis igni tabulis, monumentisque huiusmodi negotiorum; atque ad Graeciae morem decreta abolitione, inter quae avaritiae peculatum, provinciarum praedatores, contra morem militarium, quorum e numero erat, immane quantum insectabatur. 8) Qua causa ministri scelere, cui secretorum officium crediderat, circumventus, apud Coenofrurium interiit: cum ille praemii **) conscientia delictique, scripta calide composita tribunis, quasi per gratiam, prodidisset, quibus interfici iubebantur: illique, eo metu accensi, facinus patravere. 9) Interea milites, omisso principe, legatos statim Romam destinant, uti suoapte arbitrato Patres imperatorem deligerent. 10) Quibus hoc ipsorum potissimum convenire muniis ***) respondentibus, rursus legendi ius ad eos eiiciunt. Ita utrinque pudore ac modestia certabatur, rara in hominibus virtute, rebus

*) Nummariam notam i. e. nummos corrosissent; ut ponderis quantitatem minuerent. Eutrop. (9, 14) nazywa to pecunias vitare.

**) - za poenae.

***) t. i. officiis.

bus praefertim huiusmodi, ac prope ignota militibus. 11) Tantum ille severitate atque incorruptis artibus potuit, ut eius *) necis auctoribus exitio, pravis metui, stimulo dubiis, optimo cuique desiderio, nemini insolentiae aut ostentationi esset. 12) Atque etiam soli, quasi Romulo, interregni species obvenit, longe vero gloriosior. 13) Quod factum praecipue edocuit, cuncta in orbis modo verti; nihilque accidere, quod rursus naturae vis ferre nequeat aevi spatio. 14) Adhuc virtutibus principum res atrolli facile, vel afflictas, easque firmiores praeceptis vitiis dari.

XXXVI. Tacitus et Florianus.

1) Igitur tandem senatus, mense circiter post Aureliani interitum sexto, Tacitum e consularibus, mitem sane virum, imperatorem creat; cunctis fere laetioribus, quod a militari ferocia legendi ius principis procures recepissent. 2) Quae tamen laetitia brevis, neque exitu tolerabilis fuit. Namque Tacito confestima ducentesima regni luce Tyanae mortuo; cum tamen prius auctores Aureliani necis, maximeque Mucaperem ducem, quod ipsius ictu occiderat, excruciativisset; Florianus, eiusdem frater, nullo senatus seu militum consulto, imperium invaserat.

XXXVII. Probus. (282 p. C. n.)

1) Qui uno mense aut altero vix retentata dominatione, apud Tarsum ab suis interficitur. 2) Post quem Probum, in Illyrico **) factum, acceperere, ingenti belli scientia exercitandisque varie militibus,

ac

*) eius za suae, t. i. Aureliani.

**) nie in Illyrico, lecz in Oriento.

ac duranda iuventute prope Hannibalem alterum. 3) Namque ut ille oleis Africae pleraque per legiones, quarum otium reipublicae atque ductoribus suspectum rebatur, eodem modo hic Galliam Pannoniasque et Moesorum colles vinetis replevit: postea sane quam barbarorum attritae gentes sunt, quae, nostris principibus suorum scelere interfectis, irruerant; simul caesis, Saturnino per Orientem, Agrippinae Bonoso cum exercitu: nam utrique dominatum tentaverant, sumta, cui duces praeerant, manu. 4) Qua causa, receptis omnibus pacatisque, dixisse proditur, brevi milites frustra fore. Hinc denique magis irritati paulo cis sextum annum apud Sirmium trucidavere, cum ad siccandam lacunis ac fossis urbem ipsi *) patriam adigerentur, quae palustri solo hiemalibus aquis corumpitur. 5) Abhinc militaris potentia convaluit, ac senatui imperium creandique ius principis ereptum ad nostram memoriam: incertum, an ipso cupiente per desidiam, an metu seu dissensionum odio. 6) Quippe amisso Gallieni edicto, refici militia potuit, concedentibus modeste legionibus, Tacito regnante, neque Florianus temere invasisset, aut iudicio manipularium cuiquam, bono licet, imperium daretur, amplissimo ac tanto ordine in castris degente. 7) Verum dum oblectantur otio, simulque divitiis pavent, quarum usum affluentiamque aeternitate maius putant, munivere militaribus ac paene barbaris viam in se ac posteros dominandi.

XXXVII. *Carus, Carinus et Numerianus.*

1) Igitur Carus praefectura pollens praetorii, augusto habitu induitur, liberis Caesaribus Carino Numeri-

*) t. i. *Probo.*

merianoque nuncupatis. Et quoniam, cognita Probi morte, barbarorum quique opportune invaserant, misso ad munimentum Galliae maiore filio, Numeriani comitatu in Mesopotamiam pergit protinus; quod ea Persarum quasi solemni bello subest. 3) Ubi fuis hostibus, dum gloriae inconsulte avidior, Ctesiphonta, urbem Parthiae inclitam transgreditur, fulminis tactu coflagravit. 4) Id quidam iure ei accidisse referunt; nam cum oracula docuissent, ad usque oppidum memoratum perveniri victoria licere, longius delatus poenas luit. 5) Proinde arduum fatalia devertere; eoque futuri notio superflua. 6) At Numerianus, amisso patre simul confectum, aestimans bellum, cum exercitum reductaret, Apri praefecti praetorio soceri insidiis exstinguitur. 7) Quis casum detulit adolescentis oculorum dolor. *) 8) Denique diu facinus occultatum, dum clausum lectica cadaver, specie aegri, ne vento obtunderetur acies, **) gestabatur.

XXXIX. *Valerius Diocletianus.*

1) Sed postquam odore tabescentium membrorum scelus proditum est, ducum consilio tribunorumque, Valerius Diocletianus, domesticos ***) regens, ob sapientiam deligitur, magnus

*) quibus scil. insidiis casum t. i. causam et occasionem; detulit, t. i. adtulit, dedit oculorum dolor, którego adolescens, t. i. Numerianus, nabawił się, przez zbyt ni płacz oczy osłabiwszy.

**) domysłay się oculorum.

***) domestici byli ci którzy strzegli osoby cesarskiéy w domu; tych zaś którzy w boiu nad iego bezpieczeństwem czuwali, nazywano protectores.

ignus vir, feris moribus tamen: 2) Quippe qui primus ex auro veste quaesita, serici ac purpurae gemmarumque vim plantis *) concupiverit. 3) Quae quamquam plus, quam civilia, tumidique et affluentis animi, levia tamen praeter ceteris. 4) Namque se primus omnium, Caligulam post, Domitianumque, Dominum palam dici passus, et adorari se, appellarique uti Deum. 5) Quis rebus, quantum ingenium est, compertum habeo, humillimos quosque, maxime ubi alta accesserunt, superbia atque ambitione immodicos esse. 6) Hinc Marius patrum memoria; hinc iste nostra, communem habitum supergressi, dum animus potentiae expers, tanquam inedia resecti, insatiabilis est. 7) Quo mihi mirum videtur, nobilitati plerosque superbiam dare; quae gentis patriciae memor, molestiarum, quibus agitatur, remedio **) eminare paululum pluris habet. 8) Verum haec in Valerio obducta ceteris bonis; eoque ipso, quod Dominum dici passus, [parentem egit: ***)] fatisque constat, prudentem virum edocere voluisse, atrocitatem rerum magis, quam nomen, officere. 9) Interim Carinus, eorum, quae acciderant, certior, spe facilius erumpentes motus sedatum iri, Illyricum propere Italiae circuitu petit. 10) Ibi Julianum, pulsa eius acie, obtruncat. 11) Namque is, cum Venetos correctura ageret, Cari morte cognita, imperium avens eripere, adventanti hosti obviam processit.

12) At

*) t. i. pedibus.

**) t. i. ut molestiis, quibus agitatur, premitur, perturbatur, habeat remedium

***) t. i. se gessit tamquam parentem.

12) At Carinus, ubi Moesiam contigit, illico Margum iuxta Diocletiano congressus, dum victos avide premeret, suorum ictu interiit, quod libidine impatiens militarium nuptas affectabat: quorum infestiores viri iram tamen doloremque in eventum belli distulerant. 13) 14) Is finis Caro, liberisque: Narbone patria, imperium biennii fuere. 15) Igitur Valerius prima ad exercitum concione, cum educto gladio, solem intuens, obtestaretur, ignarum cladis Numeriani, neque imperii cupientem se fuisse, Aprum proxime adstantem ictu transegit; cuius dolo, uti supra docuimus, adolescens bonus facundusque et gener occiderat. 16) Ceteris venia data, retentique hostium fere omnes: ac maxime vir insignis Aristobulus praefectus praetorio per officia sua. 17) Quae res post memoriam humanam nova atque inopinabilis fuit, civili bello, fortunis, fama, dignitate, spoliatum neminem: cum pie admodum mansueteque geri laetemur, exilio, proscriptioni, atque etiam suppliciis et caedibus modum fieri. 18) Quid ea memorem, ascivisse consortio multos externosque, tuendi prolatandive gratia iuris Romani? Namque ubi comperit Carini discessu, Aelianum Amandumque per Galliam, excita manu agrestium ac latronum, quos Bagaudas incolae vocant, populatis late agris, plerasque urbium tentare, Maximianum statim, fidum amicitia, quamquam semiagrestem, militiae tamen, atque ingenio bonum, imperatorem iubet. 19) Huic postea cultu numinis Herculei cognomen tum accessit, uti Valerio Jovium: *) unde etiam mi-

*) Nie a cultu numinum przytomki te otrzymali, lecz Mari-

militaribus auxiliis longe in exercitum praestantibus nomen impositum. 20) Sed Hercules in Galliam profectus, fuis hostibus aut acceptis, quita omnia brevi patraverat. 21) Quo bello Carausius, Menapiae civis, factis promptioribus enituit; eoque eum, simul quia gubernandi (quo officio adolescentiam mercede exercuerat) gnarus habebatur, parandae classi ac propulsandis Germanis maria infestantibus, praefecere. 22) Hoc elatior, cum paronum multos opprimeret, neque praedae omnia in aerarium referret, Herculi metu, a quo se caedi iussum compererat, Britanniam hausto imperio capeffivit. Eodem tempore Orientem Persae, Africam Julianus, ac nationes Quinguegentanae graviter quatiebant. 23) Adhuc apud Aegypti Alexandriam Achilles nomine dominationis insignia induerat. 24) His de causis Julium Constantium, Galerium Maximianum, cui cognomen Armentario erat, creatos Caesares, in affinitatem vocant. 25) Prior Herculi privignam, alter Diocletiano editam sortiuntur, diremtis prioribus coniugiis; ut in Nerone Tiberio ac Julia filia Augustus quondam fecerat. 26) His sane omnibus Illyricum *) patria fuit: qui, quamquam humanitatis parum, ruris tamen ac militiae miseriis imbuti, satis optimi reipublicae fuisse. 27) Quare constat, sanctos prudentesque sensu mali promptius fieri; contraque expertes erumnarum, dum opibus suis cunctos aestimant, minus

con-

minianus chciał by go nazywano *Herculius*, że od *Herkulesa*; *Diocletianus* zaś *Jovius*, że od *Jowisza* nierozgadnie ród swój wywodzili.

*) Tu *Illyricum* wzięte iest w obszerném znaczeniu, tak że i *Dacya* obeymuie,

consulere. 28) Sed horum concordia maxime edocuit, virtuti ingenium, usumque bonae militiae, quanta his Aureliani Probiq[ue] institutione fuit, paene sat esse. 29) Denique Valerium, ut parentem, seu Dei magni suspiciebant modo: quod quale quantumque sit, ab urbis conditore ad nostram aetatem propinquorum facinoribus patefactum est. 30) Et quoniam bellorum moles, de qua supra memoravimus, acrius urgebat, quasi partito imperio, cuncta, quae trans Alpes Galliae sunt, Constantio commissa; Africa Italiaque Herculio; Illyricique ora ad usque Ponti fretum, Galerio; cetera Valerius retentavit. 31) Hinc denique parti Italiae invectum tributum ingens malum. 32) Nancum omnis eadem moderataque functione ageret, quo exercitus atque imperator, qui semper aut maxima parte aderant, ali possent, pensionibus inducta lex nova. 33) Quae sane illorum temporum modestia tolerabilis, in perniciem processit his tempestatibus. *) 34) Interim Jovio Alexandriam profecto, provincia credita Maximiano Caesari, uti, relictis finibus, in Mesopotamiam progrediretur, ad arcendos Persarum impetus. 35) A quib[us] primo graviter vexatus, contracto confestim exercitu e veteranis ac tironibus per Armeniam in hostes contendit: quae ferme sola seu faciliior vincendi via est. 36) Denique ibidem Narseum regem in ditionem subegit: simul liberos, coniugesque et aulam regiam. 37) Adeo victor, ut ni Valerius, cuius nutu omnia gerebantur, incertum qua causa, abnuisset, Romani fasces in provinciam novam ferrentur. 38) Verum pars terrarum tamen nobis utilior quaesita: quae cum acrius

*) t. i. sub Constantino, gdy podatki pomnożono.

aerius reposcuntur, bellum recens susceptum est, grave admodum perniciosumque. 39) At in Aegypto Achilles, facili negotio *) pulsus, poenas luit. 40) Per Africam gestae res pari modo; solique Carausio remissum insulae **) imperium, postquam iussis ac munimento incolarum contra gentes bellicosas opportunior habitus. 41) Quem sane sexennio post Allectus nomine dolo circumvenit. 42) Qui cum eius permissu summae rei praeesset, flagitiorum et ob ea mortis formidine, per scelus imperium extorserat. 43) Quo usum brevi, Constantius, Asclepiodoto, qui praetorianis praefectus praeerat, cum parte classis ac legionum praemisso, delevit. 44) Et interea caesi Marcomanni, Carporumque natio translata omnis in nostrum solum; cuius fere pars iam tum ab Aureliano erat. 45) Neque minore studio pacis officia vineta legibus aequissimis, ac remoto pestilenti frumentariorum genere, quorum nunc agentes rerum simillimi sunt. 46) Qui cum ad explorandum annuntiandumque, qui forte in provinciis motus existerent, instituti viderentur; compositis nefarie criminationibus, iniecto passim metu, praecipue remotissimo cuique, cuncta foede diripiebant. Simul annona urbis, ac stipendiariorum salus, anxie solliciteque habita; honestiorumque propectu, et e contra, suppliciis flagitiosi cuiusque, virtutum studia augebantur. Veterinae religiones, castissime curatae. Ac mirum in modum novis adhuc cultisque moenibus, Roma-

*) Nie tak bardzo łatwo; albowiem Achilles dopiero po ośmiomiesięcznym przez Dyoklecyna w Alexandryi oblężeniu, zwyciężony był i zabity.

**) t. i. *Britanniae*, zob. *Eutrop.* IX, 14. (Tsch. 22.)

mana culmina et ceterae urbes ornatae; maxime Carthago, Mediolanum, Nicomedia. 47) Neque tamen, cum haec agerent, extra vitia fuerunt. Quippe Herculus libidine agebatur. Valerio parum honesta in amicos fides erat, discordiarum sane metu; dum enuntiationibus posse agitari quietem consortii putat. 48) Hinc etiam quasi truncatae vires urbis, imminuto praetoriarum cohortium atque in armis vulgi *) numero: quo quidem plures volunt imperium posuisse. 49) Namque imminentium scrutator, ubi fato intestinas clades, et quasi fragorem quandam impendere comperit status Romani; celebrato regni vicesimo anno valentior curam reipublicae abiecit; cum in sententiam Herculum aegerrime traduxisset, cui anno minus potentia fuerat. Et quamquam, aliis alia aestimantibus, veri gratia corrupta sit, nobis tamen excellenti natura videtur ad communem vitam, spreto ambitu descendisse **).

XL. Constantius et Armentarius, Severus et Maximinus, item Constantinus et Maxentius.

1) Igitur Constantio Armentarioque ***) his succedentibus, Severus Maximinusque Illyricorum indigenae Caesares, prior Italiam, posterior in quae ****) Jovius obtinuerat, destinantur. *****) 2) Quod tolerare nequiens Constantinus, cuius iam tum a puero ingens potensque animus ardore imperitandi agitabatur, fugae commento, cum ad frustrandos insequentes publica iumenta, quae iter egerat, interficeret, in Britanniam pervenit: nam is a Galerio religionis specie, ad vicem obsidis tenebatur. 3) Et forte iisdem diebus ibidem Constantium patrem vitae ultima agebant. *****) 4) Quo mortuo, cunctis, qui aderant, annitentibus, imperium capit. 5) Interim Romae vulgus, turmaeque praetoriae Maxentium, retractante *****) diu patre Herculo, imperatorem confirmant. 6) Quod ubi Armentarius accepit, Severum Caesarem, qui casa ad urbem erat, arma in ho-

stem

*) vulgus in armis znaczy vulgus armatus. zob. vulgus. **) Dyklecyan nie dobrowolnie, lecz od Max. Galeriusza Cezara przymuszony, z płaczem złożył koronę. (roku po Chr. 305.) *** To iest: Galerius Maximus. ****) Za: in ea, quae obtinuerat; iest to graecismus. *****) t. i. mittuntur. *****) tutaj znaczy toż samo co urgebant.

stem ferre propere iubet. 7) Is circum muros cum ageret, desertus a suis, quos praemiorum illecebris Maxentius traduxerat, fugiens, obfessusque Ravennae obiit. 8) Hoc acrior Galerius, adscito in consilium Jovio, Licinium vetere cognitum amicitia Caesarem, creat Augustum; eoque ad munimentum Illyrici ac Thraciae relicto, Romam contendit. 9) Ibi cum obsidione distineretur, militibus eadem, qua superiores, via attentatis, metu ne desereretur, Italia decessit; pauloque post vulnere pestilenti consumtus est, cum agrum suis republicae commodantem, caesis immanibus filvis, atque emisso in Danubium lacu Pelsonae apud Pannonios fecisset. 10) Cuius gratia provinciam uxoris nomine Valeriam appellavit. 11) Huic quinquennii imperium; Constantio annum fuit: cum sane uterque potentiam Caesarum annos tredecim gessissent. 12) Adeo miri naturae officii, ut ea, si a doctis pectoribus profiscerentur, neque insulitate offenderent, haud dubie praecipua haberentur. 13) Quare compertum est, eruditionem, elegantiam, comitatem praesertim, principibus necessarias esse; cum sine his naturae bona quasi incompta, aut etiam horrida despectui sint, contraque ea Persarum regi Cyro aeternam gloriam paraverint. 14) At memoria mea Constantinum, quamquam ceteris promptum virtutibus, ad usque astra votis omnium subvexere. 15) Qui profecto si magnificentiae atque ambitioni modum, hisque artibus stitisset, quis praecipue adulta ingenia gloriae studio progressa longius in contrarium labuntur, haud multum abesset Deo. 16) Is ubi vastari urbem atque Italiam compertit, pullosque seu redemptos exercitus, et imperatores duos, composita pace per Gallias, Maxentium petit. 17) Ea tempestate apud Poenos Alexander pro praefecto gerens, dominatui stolidè incubuerat: cum ipse debili aetate, agrestibus ac Pannonicis parentibus, vecordior, milites, tumultu arieque quaesiti, armorum vix medium haberetur. 18) Denique cum a tyranno missi paucissimis cohortibus Rufius Volusianus praefectus praetorio, ac militares duces levi certamine confecere. 19) Quo victo, Maxentius Carthaginem, terrarum decus, simul Africae pulchriora vastari, diripi, incendique iusserat; ferus inhumanusque ac libidine multo tetrior. 20) Adhuc pavidus

dus et imbellis, atque in desidiā foede pronus, usque
 eo, ut, flagrante per Italiam bello, fulisque apud Veronam
 suis, nihilo segnius solita curaret, neque patris exitio
 moveretur. 21) Namque Herculus, natura impotentior,^{*)} simul filii segnitiae metuens, inconsulte imperium
 repetiverat. 22) Cumque specie officii dolis compositis,
 Constantinum generum tentaret acerbe, iure tandem interierat. 23) Sed Maxentius atrocior in dies, tandem urbe
 in Saxa rubra millia ferme novem aegerrime progressus, cum caesa acie fugiens semet Romam reciperet, insidiis,
 quas hosti apud pontem Milvium locaverat, in transgressu Tiberi interceptus est, tyrannidis anno sexto. 24) Huius nece incredibile quantum laetitia gaudioque
 senatus ac plebes exultaverint: quos in tantum afflicta-
 verat, uti praetorianis caedem vulgi quondam annuerit, primusque instituto pessimo munerum specie ^{**) Patres}
 aratoresque pecuniam conferre prodigenti sibi cogeret. 25) Quorum odio praetoriae legiones, ac subsidia ^{***)} factionibus aptiora, quam urbi Romae, sublata ^{****)} penitus,
 simul arma atque usus indumenti militaris. 26) Adhuc cuncta opera, quae magnifice construxerat, urbis fanum
 atque basilicam, Flavii ^{*****)} meritis patres sacrare. 27) A quo etiam post Circus maximus excultus mirifice,
 atque ad lavandum institutum opus ceteris haud multo dispar. 28) Statuae locis quam celeberrimis, quarum
 plures ex auro, aut argenteae sunt: tum per Africam sacerdotium decretum Flaviae genti; Cirtaeque oppido,
 quod obsidione Alexandri ceciderat, repposito exornatoque, nomen Constantina inditum. 29) Adeo acceptius
 praestantiusque tyrannorum depulsoribus nihil est: quorum gratia eo demum auctior erit, si modesti atque abstinentes sint. 30) Quippe humanae mentes, frustratae boni spe, asperius offendantur, cum, mutato rectore flagitioso, aerumnarum vis manet.

XLI. Constantinus, Licinius, Crispus, Constantius
 Licinianus, Constans, Dalmatius, Magnentius,
 Vetranio.

1) Dum haec in Italiam †) geruntur, Maximinus ad Orientem

^{*)} t. i. qui animum suum minus continere, regere poterat.

^{**) specie za pretentu. ***)} rozumie się cohortes urbanas, quae pro subsidio erant. ^{****)} scil. sunt. ^{*****)} Flavii c. li Constantini. †) za in Italia.

Orientem, post biennii augustum imperium fufus fugatusque a Licinio, apud Tarfum perit. 2) Ita potestas orbis Romani duobus quaefita: qui, quamvis per Flavii forem, *) nuptam Licinio, connexi inter fe erant, ob diverfos mores tamen anxie triennium congruere quivere. Namque illi praeter admodum magna cetera, huic parfimoniam, et ea quidem agrestis tantummodo inerat. 3) Denique Constantinus cunctos hostes honore ac fortunis manentibus texit, recepitque; eo pius, ut etiam vetus teterrimumque supplicium patibulorum et cruribus fuffringendis primus removerit. 4) Hinc pro conditore, feu Deo habitus. Licinio, ne infantium quidem ac nobilium philofophorum fervili more cruciatus adhibiti modum fecere. 5) Quo fane variis proeliis pulfo, cum eum prorfus opprimere arduum videretur, fimul affinitatis gratia recepti confortio, afcitique imperio Caesarum communes liberi Crifpus, Constantinusque Flavio geniti; Licinianus Licinio. 6) Quod equidem vix diuturnum, neque his, qui adfumebantur, felix fore, defectu folis foedato iisdem menfibus die, patefactum. 7) Itaque sexennio post rupta pace apud Thracas Licinius pulfus Chalcedona conceffit. 8) Ibi ad auxilium fui Martiniano in imperium cooptato, una oppreffus eft. 9) Eo modo respublica unius arbitrio geri coepit, liberis Caesarum nomina diverfa reientantibus; namque ea tempeftate imperatori noftro Constantio infigne Caesaris datum. 10) Quorum cum natu grandior, incertum qua caufa, patris iudicio occidiffet; repente Calocerus magifter pecoris camelorum Cyprum infulam specie regni demens capeffiverat. 11) Quo excruciato, ut fas erat, fervili aut latronum more, condenda urbe **) formandisque religionibus ingentem animum avocavit, fimul novando militiae ordine. 12) Et interea Gothorum Sarmatarumque firatae gentes; filiusque cunctorum minor, Conftans nomine, Caesar fit. 13) Cuius gratia reipublicae permixtionem fore oftentorum mira prodidere: quippe ea nocte, quae commiffi imperii diem fequebatur, igni continuo coeli facies conflagravit. 14) Abhinc confumto fere biennio, fratris filium, cui ex patre Dalmatio nomen fuit, Caefarem iuffit, adfidentibus valide milita-

*) t. i. Constantiam. **) rozumié się Constantinopoli.

litaribus. 15) Ita anno imperii tricesimo secundoque, cum totum orbem tredecim tenuisset, sexaginta natus atque amplius duo, in Persas tendens, a quibus bellum irrumpere acceperat *), rure proximo Nicomediae, Achyronam vocant, excessit: cum ad id **) tetrum sidus regnis, quod crinitum vocant, portendisset. 16) Funus relatum in urbem sui nominis. 17) Quod sane populus Romanus aegerime tulit; quippe cuius armis, legibus, clementi imperio, quasi novatam urbem Romanam arbitraretur. 18) Pons per Danubium ductus; castra castellaque pluribus locis commode posita. 19) Remotae olei frumentique adventitiae praebitiones, quibus Tripolis ac Nicaea acerbius angebantur. 20) Quas res ***) superiores, Severi imperio gratantes, civi obtulerant, verteratque gratiam muneris in perniciem posterorum dissimulatio. Alteros Marcus Boionius ****) affligerat multa, quod Hipparchum, praestanti ingenio indigenam fuisse ignoravissent. Fiscales molestiae severius pressae; *****) cunctaque divino ritui paria viderentur, ni parum dignis ad publica aditum concessisset. 21) Quae quamquam saepius accidere, tamen in summo ingenio atque optimis reipublicae moribus, quamvis parva vitia, elucet magis, eoque notantur facile; quin etiam acrius saepe officiunt, cum ob auctoris decus in virtutes potissimum accipiuntur, atque ad imitandum invitamento sunt. 22) Igitur confestim Dalmatius, incertum quo sualore, interficitur; statimque triennio post minimum maximumque, fatali bello Constantinus cadit. 23) Qua Constans victoria tumidior, simul per aetatem cautus parum, atque animi vehemens, adhuc ministrorum pravitae execrabilis, atque praeceptis in avaritiam, despectumque militarium, anno post triumphum decimo Magnentii scelere circumventus est, externarum sane gentium compressis motibus. 24) 25) Quae tamen vitia

*) t. i. audierat.

**) ad id inaczéy ad hoc, t. i. praeter ea.

***) res, scil. praebitiones, frumentum et oleum, superiores, t. i. Tripolitani, — civi, t. i. Severo w Leptis uro-dzonemu.

****) Marcus Antoninus Philosophus.

*****) za repressae.

tia utinam mansissent. 26) Namque Magnentii, utpote gentis barbarae, diro atroque*) ingenio, simul his, quae post accidere, adeo extincta omnia sunt, ut illud**) imperium haud iniuria desideraretur. 27) Tum quia Vetrano literarum prorsus expers, et ingenio stolidior, idcircoque agresti vecordia pessimus, cum per Illyrios peditum magisterio milites curaret, dominationem, ortus Moesiae superioris locis squalidioribus, improbe occupaverat.

XLII. Constantius, Nepotianus, Decentius, Patricius, Silvanus, Julianus.

1) Eum Constantius eis mensem decimum, facundiae vi deiectum imperio, in privatum otium removit. 2) Quae gloria post natum imperium, soli processit eloquio, clementiaque. 3) Nam cum magna parte utrinque exercitus convenissent, habita ad speciem iudicii concione, quod fere vix aut multo sanguine obtinendum erat, eloquentia patravit. 4) Quae res satis edocuit, non modo domi, verum militiae quoque, dicendi copiam praestare; qua demum vel ardua proclivius eo conficiuntur, si modestia atque integritate superet. 5) Quod maxime cognitum e nostro principe: quem tamen, quo minus statim in hostes alios ad Italiam contenderet, hiems aspera, clausaeque Alpes tardavere. 6) Interim Romae corrupto vulgo, simul Magnentii odio, Nepotianus, materna stirpe Flavio propinquus, caeso urbi praefecto, armataque gladiatorum manu, imperator fit. 7) Cuius stolidum ingenium adeo plebi Romanae Patribusque exitio fuit, uti passim domus, fora, viae, templeaque cruore ac cadaveribus opplerentur, bustorum modo. Neque per eum tantum, verum etiam advolantibus Magnentianis; qui tricesimo die, triduo minus, hostem perculerant. 8) Sed iam antea, cum externi motus suspectarentur, Magnentius fratri Decentio Gallias, Constantius Gallo, cuius nomen suo mutaverat, Orientem,

*) *atro* znaczy tu toż samo co *foedo*, *feroci*.

**) *t. i. Constantii.*

tem, Caesaribus commiserant. 9) Ipsi*) inter se acrioribus proeliis per triennium congressi, ad extremum Constantius, fugientem in Galliam persecutus, vario ambobus**) supplicio semet adegit interficere. 10) Et interea Juveniorum seditio, qui Patricium nefarie in regni specie sustulerant, oppressa. 11) Neque multo post ob saevitiam atque animum trucem, Gallus Augusti iussu interit. 12) Ita longo intervallo, annum fere post septuagesimum, relata ad unum cura reipublicae. 13) Quae recens quieta a civili trepidatione, Silvano in imperium coacto, tentari rursus occeperat. 14) Is namque Silvanus, in Gallia ortus barbaris parentibus, ordine militiae, simul a Magnentio ad Constantium transgressus, pedestre ad magisterium***) adolescentior pervenerat. 15) E quo dum altius per metum seu dementiam conscendisset, legionum, a quibus praesidium speraverat, tumultu, octavum circa ac vicimum diem trucidatus est. 16) Qua causa ne quid apud Gallos natura praecipites novaretur, praesertim Germanis pleraque earum partium populantibus, Julianum Caesarem, cognatione acceptum sibi, Transalpinis praefecit; isque nationes****) feras brevi subegit, captis famosis*****) regibus. 17) Quae quamquam vi eius, fortuna principis tamen et consilio accidere. 18) Quod*****) adeo praestitit, ut Tiberius Galeriusque subiecti aliis egregia pleraque, suo autem ductu atque auspicio minus paria experti sint. 19) At Julius Constantius, annos tres atque viginti augustum imperium regens, dum modo externis motibus, modo civilibus exercetur, aegre ab armis abest. 20) Quis tyrannide tantorum depulsa, sustentoque interim Persarum impetu, genti Sarmatarum magno decore, confidens apud eos, regem dedit. 21) Quod Cnaeum Pompeium in Tigiane restituendo, vixque

*) t. i. Magnentius atque Constantius.

**) t. i. Decentium i Magnentium.

***) t. i. ad magisterium seu imperium militiae pedestris do wozdztwo nad piechotą.

****) Alemannos.

*****) famosi, stoi za nobiles; królowie Vadamarius i Chododomarius.

*****) t. i. consilium aequae ac fortuna.

que paucos maiorum *) fecisse, comperimus. Placidus clemensque pro negotio, literarum ad elegantiam prudens; atque orandi genere leni iucundoque; laboris patiens, ac destinandi sagittas mire promptus; cibi omnis, libidinis, atque omnium cupidinum victor; cultu genitoris satis pius, sui que nimis custos: gnarus, vita honorum principum reipublicae quietem regi. 22) Haec tanta, tamque inclita, tenue studium probandis provinciarum ac militiae rectoribus, simul ministrorum parte maxima absurdi mores, adhuc neglectus boni cuiusque foedavere. 23) Atque uti verum absolvam brevi, ut imperatore ipso clarius, ita apparitorum **) plerisque magis atrox nihil.

*) t. i. Augustum, Tiberium et Neronem.

**) t. i. ministrorum.

S Ł O W N I K

wyrazy, starożytności i inne szczegóły
w texcie zawarte
obiaśniający.

Objaśnienie skrótów w słowniku używanych.

Abl. znaczy Ablativus.
Acc. albo Accus. — Accusativus.
Adi. albo Adiect. — Adiectivum.
Adv. — Adverbium.
contract. — contractum (ściągnięte.)
c. — communis generis.
c. — cum (z)
C. — xięgę de Caesaribus.
Compar. — Comparativus.
Coni. albo Coniunct. — Coniunctio.
Deminut. — Deminutivum.
f. — feminini generis.
Gen. — Genit. — Genitivus.
Indecl. — Indeclinabile.
Inf. — Infinitivus.
m. — masculini generis.
Nomin. — Nominativus.
n. — Neutrius generis.
Part. — Participium.
Pass. — Passivum.
Perf. — Perfectum.
Plur. — Pluralis.
Posit. — Positivus.
Praep. — Praepos. — Praepositio.
Pron. — Pronomen.
Sing. — Singularis.
Subs. — Substantivum.
Superl. — Superlativus.

Częstotl. — częstotliwe.
dopeł. — dopełniy.
n. r. R. — nazwisko rodziny rzymskiej.
niewł. — niewłaściwie.
og. — ogólnie.
wł. — właściwie.
zdrobn. — zdrobniałe.

Uwaga: Nad literami znak ʼ znaczy, że samogłoska jest krótką; ˊ znaczy, że jest długą; użyto bowiem tych akcentów, dla braku liter zwyczajnymi znakami iloczasu oznaczonych

A.

A.

Ab.

**A. albo Ab 1, od. 2, mō-
wiąc o czasie, znaczy, po:
secundus, tertius a Ro-
mulo, drugi, trzeci po
Romulusie. 25, 2, 45, 2.**

**Abdico, ávi, átum, áre,
zrzec, wyrzec się czego,
filium petulantissimum
abdicaui, wyrzekł się
(oddalił) rozwieżłego
syna 17, 1; magistratu
se abdicare, złożyć u-
rząd, 21, 3. 44, 2.**

**Abdo, didi, ditum, ére,
(ab-do) oddalić, ukryć,
schować.**

**Ab-dúco, xi, ctum, ére
odprowadzić, wziąć na
stronę, in secretum, na
stronę, na bok. 21, 3.**

**Ab-éo, li, (ívi,) itum, íre, o-
deyśdź, oddalić się, isdź,
abire ad deos, odeyśdź
do Bogów (o mniemaném
Romula oddaleniu się do
Bogów) 2, 13.**

**Abhinc, Adv. odtąd, od
tego czasu, od.**

**Abilcio, iéci, iectum, 3,
odrzuć, także rzucić,
parvulos (sc. pueros) in
Tiberim abiicit, rzucił
niemowlątka do Tybru.
1, 2.**

**Ab-légo, ávi, átum, áre,
odestąć, oddalić, wy-
wołać, per speciem le-**

**gationis in Asiam able-
gatus est, pod pozorem
poselstwa do Azyi był od-
dalonym. 64, 9.**

**Ab-lùo, lùì, (lùitum albo
lútum) ére obmyć, umyć,
manus ręce. 7, 12.**

**Abnùo, ùi, nùitum, nù-
tum, ére, wł. przeskini-
enie głowy, oczu lub
ręki czego odmówić, za-
przeczyć, wzbraniać się,
niepozwolić, nomen ab-
nuere, nie przyjąć imie-
nia. 6, 2. (zob. Suet. Ti-
ber. 26.)**

**Ab-ólèo, évi, (ui,) itum,
ére, wł. zrobić żeby co
nie wyrosło, w niwecz
obracać, zagubić, znieść,
uchylić.**

**Abòlùto, ónis, f. zniesie-
nie, odwołanie czego,
amnestya, kassacya.**

**Ab-rògo, ávi, átum, áre,
ludowi przekładać aże-
by co zniósł lub uchy-
lił, magistratum abro-
gavit, urząd mu odebrał.
64, 4. legi abrogare prze-
kładać ludowi, ażeby u-
stawę taką zniósł, uchy-
lił. 65, 5. 73, 7.**

**Ab-ruptus, a, um, (ab-rum-
po) przerywany, oderwa-
ny, spadzisty, przykry,
przepaścisty.**

Abscédo, cessi, cessum, ére, odeysdż, odstąpić, ustać.

Abcessus, us, m, odeyscie, oddalenie się, odwrót, **Abcessum Romanorum** in modum fugae proferantium cognoscunt, spostrzegli, że Rzymianie spiesźnie, iak gdyby uciekając, cofali się. 59, 3.

Absens, z. **Absum**.

Ab-solvo, solvi, lútum, ére, 1, darować, odpuścić, zatém: 2, uwolnić, wolnym, za niewinnego osądzić.

Absque, **Praep. c. Abl. bez**, oprócz, **absque Octaviani** (dopeł: interitu) oprócz Oktawiana albo Augusta, C. 3, 3.

Abstineo (abs-teneo) inui, entum, ére, bydż dalekim od czego, wstrzymywać się od czego, ut seditionibus abstinerent, ażeby żadnych, rozruchów, buntów, niewzniecali 2, 13. **Hispania abstinerent**, ażeby się rzekli pretensyi do Hiszpanii, aby sobie nie rościli prawa do Hiszpanii. 41, 2.

Abs-traho, xi, ctum, ére odciągnąć, odwlec, odwieść unde cum misericordia regis abstraheretur agdy od tego przez litość króla był odciągniętym, odwiezionym. 12, 4.

Ab-sum, fui, esse, bydż oddalonym, nieobecnym, brakować. **Absens**, sentis, nieobecny, w nieobecności.

Ab-súmo, msi, (psi) mtum (ptum) méré, strawić, zniszczyć, zgubić, zabić, hausto veneno absumtus est, zadawszy sobie truzinę, umarł. 42, 6.

Absurdus, a, um, śmieszny, głupi, nieprzyzwoity, niegrzeczny.

Abunde, **Adv. zbytecznie**, obficie, hojnie.

Ac, **Coni. i**, iak.

Académia, ae, f. 1) przyiemne cieniste miejsce, czyli ogród bardzo blisko Aten, którego imię ma pochodzić od iakiegoś **Académus** albo **Ecadémus**. W tém miejscu były sławne szkoły ateńskie, zatém: 2) te szkoły, t. i. **Akademia**. Tu nauczał irosprawiał **Platon**, uczeń **Sokratesa**, urodzony 438 pd. Chr. i tak nazwany dla tego że miał szerokie czoło i piersi, (przedtém bowiem nazywał się **Aristokles**;) zatém: iego filozofia **philosophia académica**, a iego zwolenników t. i. uczniów **Académici**, nazywano; ztąd: **académicus philosophus**: **Akademik** t. i. zwolennik.

nik Platona, założyciela szkoły akademickiej 81, 4.

Acca Larentia, małżonka, żona Faustula, która Romula i Rema wychowała 1, 3.

Accedo (ad-cedo) essi, es-sum, ère, 3, przyśdź, przybliżyć się. Filium suum in conspectum venit accedere, zabronił synowi na oczy się pokazywać. 72, 10.

Accendo, (ad-cendo od ad-cando) di, sum, 3, zapalić, niewł. zagrzać, zachęcić, milites ad vindicandum facinus accendit, zagrzał żołnierzy, do pomstczenia się za zbrodnią. 31, 3.

Acceptus, a, um, miły, ulubiony, carus acceptusque haberi, być kochanym, miłym. 6, 3.

Accessus, us, m, (ad-census) przystęp, dodatek, pomnożenie, powiększenie.

Accido, idi, (ásum,) ère, (ad-cado,) paśdź, upaśdź naco, zdarzyć się, przytrafić się, stać się.

Accio (ad-cio od ad-cio,) iui, ii, itum, ire, wezwać, przywołać, sprowadzić, accitus, wezwany, sprowadzony. 3, 1.

Accipio (ad-cipio z, capio) biorę i ad, zamiast ad

me t. i. biorę ustami, lub rękoma,) zatém: wziąć, dostać, przybrać, otrzymać, Divinam mentem quasi accepisset, dopóki nieiako boskim duchem nie został natchnionym.

49, 3. dictaturam otrzymać godność dyktatorską. 17, 4. obsidem aliquem, wziąć kogo w zakład, 51, 2. in dedicationem, przyjąć czyje poddanie się, z zwyciężonym pokój zawrzeć 17, 3. 51, 2. 73, 10. 75, 2.

Acclamo, (ad-clamo) ávi, átum, áre, krzyczyć, wołać, wydać okrzyk, szczególnieżby swoją przychylność przez to okazać, omnibus ut pugnet acclamantibus, gdy wszyscy krzyczeli aby zwiódł bitwę, stoczył walkę. 38, 3.

Accommodatus, a, um, (accommodo) przystosowany, przysposobiony, wygodny, sposobny, przyzwoity.

Accurro, (ad-curro,) cū-curri i curri, cursum, ère, przybiedz.

Accusatio, ónis, f. oskarżenie, obwinienie, zarzut; accusationem dimittere, nie chcieć skazyć, poniechać skargi. 28, 2.

Accusator, óris, m. oskarżyciel, powód.

Accuso, ávi, átum, áre, (z ad i causa proces, wi-na,) oskarżyć, obwiniąć, aliquem repetundarum, (dopeł. pecuniarum al-bor rerum,) oskarżać ko-go, o zdrzierstwo, żądać ażeby to nagrodił, zwró-cił, co niesprawiedliwym sposobem sobie przy-właszczył. 49, 17. 81, 3.

Acer, ácris, ácre, **Adi.** 1, maigcy ostry smak, za-tém, 2, ostry, gwałto-wny, zacięty, mocny, bardzowielki, odważny, rzeźwy, żwawy, górą-cy, zapalczywy. **Comp.** acrior, (ius) **Suprl.** acer-rimus, a, um. **Ztąd** **Adv.** acriter, **Comp.** a-crius, **Superl.** acerrime. naysilniéy, naysmocniéy, nayszacięciéy, acerrime resistere, zacięcie się o-pierać. 34, 4.

Acerbe, **Adv.** ostro, dotkli-wie, bolesno.

Acerbitas, átis, f. ostrość, cierpkość, gorzki smak, przykrość, surowość, po-nurość.

Acerrime, z. **Acer.**

Achaeus, a, um, do **Achai** należący, mieszkaniec **A-chai.**

Acháia, ae, f. kraina w **Pe-loponezie**, nad **Istmem**, w której miasto stołe-czne **Korinthos** (**Korynt**) 60, 1. **Achaiam**-novis colonis destinat, **Acha-**

ię przeznaczą dla no-wych osadników t. i. do **Achai** nowi osadnicy mie-li bydź posłani. **Acha-ię** podbił **Lucius Mum-mius**, i dla tego też o-trzymał przydomek **A-chaicus**. 60, 1. **Rzymia-nie** podbiwszy całą **Grecyę**, nazywali ją **Achaią**.

Achaicus, a, um, **Acha-ycki.**

Achillas, ae, m. był ie-den z **trabantów** **Króla** **Ptolemeusza**, któremu przyniósł **Pompeiusza** głowę. 77, 13.

Achilles, is, ieden z najsławniejszych rycerzy **Greckich**, którzy **Tro-ię** oblegali, rodem z **Tes-salii**, był synem **xiążę-cia** **Peleusa** i **nimfy** **mor-skiej** **Tetydy**. 35, 1.

Acies, éi, f. 1, kończatość, ostrze, 2, szyk boiowy, a zatem: wojsko do bo-iu uszykowane, albo też sama bitwa, walka, a-ciem **hostium** **solus** **susti-nuit**, sam tylko wstrzy-mał **nieprzyjacielskie** **szyki**. 11, 1. **aciem** **in** **collem** **subduxit**, **szyki** **na** **wzgórek** **wprowadził**, 11, 4. **aciem** **Latinorum** **fuderunt**, **szyki** **latyńskie** **rozproszyli**, 16, 2. **in** **aciem** **procedere**, **czoło**, **pole**, **nieprzyjacielowi** **stawić**, 23, 6. **cuius** **cor-nu** **in** **acie** **laboraret**, **któ-**

regoby skrzydło pierz-
chać, ustępować zaczę-
ło. 26, 5.

Actiācus, a, um, z. Acti-
um.

Actium, i, n. miasto i przy-
ląddek w Epirze, nad od-
nogą ambracyiską, ztąd
Adi. Actiācus, a, um,
przy Akcyum będący,
Akcyum dotyczący się.
Actiācum litus, brzeg
przy Actium, gdzie Ok-
tawiusz Antoniusz zwy-
ciężył. 85, 5.

Actio, ónis, f. sprawa,
czynność, przedsięwzię-
cie.

Actuārius, i, m. (scil. scri-
ba) pisarz, Notaryusz,
C. 33. dozorca zboża, ia-
kiego każda Cohors mia-
ła. Ci za danym kwitem
odbierali od Liweranta
zboże i dzielili je mię-
dzy żołnierzy.

Actum, i, n. urządzenie,
szczególniey urzędzenia
iustawy odrządzczy po-
chodzące nazywają się
acta, acta rescindere u-
rządzenia znieść, uchyl-
lić. 77, 3.

Ad, Praep. cum Accusat.
do, przy, pod, po, na,
ad vicem, w miejscu,
zamiast, za C. 40, 2. ad
extremum, na koniec, na
ostatek. C. 16, 4.

Ad-āmo, āvi, ātum, āre,

polubić, zakochać się w
kim. 21, 2.

Ad-dico, dixi, dictum, ère,
przychylić się do czego,
zezwać na co, addicen-
tibus avibus, gdy pta-
ki na to zezwalały, t.
i. gdy wieszczba była
pomysłną, z pomysłną
wroźbą. 3, 12. sądownie
komu co przyznać, przy-
sądzić, przywłaszczyć,
ztąd Part. Perf, addi-
ctus, a, um, przysądzo-
ny, filia addicta.

Addicti, (dopeł: foenera-
toribus,) t. i. dłużnicy,
których gdy długu za-
płacić nie byli w stanie,
Pretor wierzytelom ia-
ko niewolników przysą-
dzał.

Addictus, z Addico.

Addo, idi, itum, ère, (ad-
dare,) przydać, dodać,
przyłączyć, collem urbi,
wzgórek do miasta. 7, 6.

Ad-dūco, duxi, ctum, ère,
przyprowadzić, przy-
wieść kogo do czego,
nakłonić, pobudzić, nec
precibus, nec minis ad-
duci potuit, ani prózbą,
ani grózbą nie można
iēy było do tego nakło-
nić. 73, 4.

Adēo, Adv. (ad eo zamiast
ad id scil. temporis, rei)
tak dalece, tak bardzo.

Ad-ēo, īi, itum, īre, przy-
stąpić, aliquem, iść,

udać się do kogo. Ad reges adeundos missus w swoim poselstwie do królów. 58, 7.

Adherbal, àlis, syn Micipsy, króla Numidy.

Adhibeo, ui, itum, ere, (ad-habeo) przykładać, przydawać, usiłować, używać.

Adhuc, Adv. aż do tego czasu, ieszcze, dotąd, oprócz tego.

Adiabena, ae, albo, es, f. część Assyrii.

Adigo, égi, actum, igere, (ad-ago pędzić) zapędzić, wpędzić, przypędzić, przywieść, przymusić, wymagać, żądać, adactis, clavis introrsum, w którą gwoździe wbito. 40, 4.

Adicio, ieci, iectum, ere, (ad-iacio) przyrzucić, dodać, przyłączyć.

Adimo, émi, emtum, ere, odebrać, odjąć, equum ei ademit ignominiae causa, odebrał mu konia na znak hańby. 53, 3. t. i. konia rycerskiego, którego rycerzom na koszt Rzpléy utrzymywano, z. Eques.

Adipiscor, adeptus sum, adipisci, doścignąć, dostać, ogólnie, osiągnąć, otrzymać, pozyskać, consulatum. 56, 1.

Adiungo, xi, ctum, ere,

przyłączyć, przydać, z czém złączyć, collegam sibi adiungere, przybrać kogo za towarzysza, złączyć się z kim. 85, 2.

Aditus, us, m. (od Sup. aditum, od adeo) przystęp, prawo znajdowania się gdzie, przystępu do czego t. i. sposobność.

Ad-iuvo, iuvi, iutum (rzadko iuvavi, iuvatum,) are dopomagać, wspierać.

Ad-ministro, avi, atum are, służyć komu czémkolwiek, zatém: mieć o czém staranie, sprawować, zarządzać.

Admiratio, ónis, f. (admiror) podziwienie.

Ad-miror, atus sum, ari, dziwić się.

Ad-mitto, misi, missum, ere, przypuścić, dopuścić się czego, popełnić co.

Admodum, Adv. bardzo.

Ad-moneo, ui, itum, ere, przypominać, napominać, ostrzegać.

Ad-movéo, móvi, mótum, ere, przybliżyć, przynieść, przyprowadzić, admovére aris, przyprowadzić do ołtarza, 42, 1, admovére aspidem, przytknąć zmię. 86, 3.

Adolescens, tis, c. (adolescō) młodzieniec, t. i.

od 13. do 30. i więcej
lat liczący.

Adolescentia, ae, f. (ado-
lescens) młodość t. i.
wiek od 13. aż do 30.
roku.

Adolescentulus, i, m. (a-
dolescens) młodzieniec,
młodzieniaszek.

Ad-olesco, olévi (rzadko
olui) ultum, ére, wzra-
stać.

Adoptio, ónis, f. przyięcie
do domu lub rodziny,
przysposobienie za syna.
Był to akt, który podług
praw wykonany, stu-
żył ku pociesze bez-
dzietnym. W czasach
Rptéy, odprawiano go
niekiedy w zgromadze-
niu ludu, ale częściej
przed Pretorem. Pewne
słowa, na ten akt wy-
znaczone były, które
zwano Adrogatio, a pier-
wéy potrzeba było pil-
nego roztrząsania i po-
twierdzenia prawem o-
pisanego od urzędu. Pa-
trycyusz albo pochodzą-
cy z rodu szlacheckie-
go, mógł być przyspo-
sobiony za syna od Ple-
beiusza, to jest człowie-
ka pospolitego; ale Plebe-
iusz nie mógł być przy-
sposobiony od Patrycy-
usza. Ten, który był
za syna przyięty, brał
imię, przedimię i prze-
zwisko tego, który go

przysposabiał, zachowu-
jąc tylko imię familii,
a to kładł na końcu po-
innych.

Ad-opto, ávi, átum, áre,
przybrać albo wybrać,
a zatém, przysposobić
sobie za syna, adopto-
wać.

Ad-órlo, ortus sum, orí-
ri, przystąpić do kogo,
uderzyć, napaść.

Ad-óro, ávi, átum, áre, mó-
wić, składać, komu win-
ną część i uszanowanie.

Adscendo albo ascendo,
di, sum, ére, (ad-scan-
do) w górę wstępować,
wleść, wniść.

Ad-scisco albo ascisco,
ívi, itum, ére, wziąć,
przyjąć, przybrać, in
liberos adsciscere, przy-
sposobić za syna. 6, 4.

Ad-sisto, stíti, stítum, ére,
stać wedle czego, przy-
czém stać.

Adspectus, us, m. widok,
wejrzenie.

Ad-sto, stíti, itum, átum,
áre, stać przy kim, lub
przy czém stać.

Ad-struo, xi, ctum, ére,
przybudować, przyłą-
czyć, przyznawać, przy-
pisywać, przykryć, u-
twierdzić, twierdzić, za-
pewniać.

Ad-sum, fúi, esse, być
przytemnym, obecnym,
pomagać, posiłkować ko-

mu, trzymać stronę czy-
iż. 55, 1.

Adulter, eri, m. ten, któ-
ry co psuie, fałszarz,
skaziciel, psotnik, cu-
dzołożnik.

Adultus, a, um, (adolesco)
dojrzały, rośli, doro-
śli.

Adūno, āvi, ātum, āre,
(ad-unus) iednać, łą-
czyć, adunatis pastori-
bus, łącznie z pasterza-
mi. 1, 4.

Ad-vēho, xi, ctum, ēre,
przywieśdź, a to na o-
kręcie lub wozem, przy-
nieść.

Advēna, ae, c. (advenio)
przychodzeń, cudzozie-
miac.

Ad-vēno, ēni, entum, īre,
przyśdź, przybydź.

Adventitus, a, um, (adve-
nio) cudzoziemski, obcy,
nadzwyczajny, przy-
padkowy.

Ad-vento, āvi, ātum, āre,
(advenio) przychodzić,
przyjeżdżać, przybli-
żać się.

Adventus, us, m. (advenio)
przybycie, przyście.

Adversarius, a, um, (od
adversus, a, um, Part.
od adverto) naprzeciw
obrócony, przodem lub
twarzą gdzie obrócony,
czy to w sposobie nie-
przyjacielskim lub nie,
zatém: nieprzyjaciel-
suk obrócony, naprze-

ciw stojący, zatém: o-
pieraący, sprzeciwiają-
cy się, z kąd Subst. Ad-
versarius, i, m. przeci-
wnik.

Adversum, Praep. cum Ac-
cusat. naprzeciw, prze-
ciw.

Adversus, a, um, z. Ad-
verto.

Adverto, albo Advortio, ti,
sum, ēre. obrocić, zwró-
cić, skierować, (na pyt.
gdzie? in, ad lub też
tylko Dativus) Part pas.
adversus, a, um, naprze-
ciw stojący, leżący, ad-
verso Tiberi, w górę Ty-
bru, pod Tyber. 22, 3.
adversa vulnera rany z
przodu (co u starożyt-
nych uważano za za-
szczyt; były bowiem
oznaką, że walcząc je
otrzymano.) 35, 4. 2) nie-
szczęśliwy, przeciwny,
nieszczęściem zagraża-
jący, adversis ominibus
(31, 1.) adversis auspi-
ciis (64, 6.) z niepomy-
ślną, nieszczęśliwą prze-
powiednią.

Ad-vōco, āvi, ātum, āre,
przywołać, zwołać, we-
zwać na pomoc.

Ad-vōlo, āvi, ātum, āre,
przylecieć, przybieść,
przychodzić.

Aeacides, ae, m. Eacyda
potomek Eaka, króla E-
giny. Tak się nazywał
Pyrrhus król Epiru, (któ-

ry z Rzymianami wojnę prowadził,) że od Achillesa, wnuka Eaka (Aeacus) rod swój wywodził. 35, 2.

Aedes, is, f. i. wł. każdy budynek, szczegó. w mieście, świątynia. Plur.

Aedes ium, mieszkanie, dom.

Aedifico, ávi, átum, áre, (z aedes-facio) budować.

Aedilis, is, m, (wł. Adiect.

Aedilis, e, budowli ty-czący się, więc od ae-des, zatem substantive

(dopeł magistratus, al-bo vir.) Edylis, urzędnik

w Rzymie, do niego

szczególniey należały;

dozór nad budowlami

publicznemi, zatrudnie-

nia policyjne, i wypra-

wianie własnym kosz-

tém igrzysk. Edylowie

byli trojacy 1) plebei,

2) curúles, i 3) cereáles.

Aed. plebei byli w roku

260, curúles w 386, a

cereales dopiero od J Ce-

zara postanowieni. Wiel-

kie koszta iakie w swém

urzędowaniu ponosili,

nagradzały im się tylko

przez to, że Edylostwo

torowało drogę do wyż-

szych godności,

Aedilitas, átis, f. (aedilis)

edylostwo, urząd Edyla,

Aedilitatem petere, sta-

rać się, ubiegać się o

Edylostwo. 58, 5.

Aegátes, plur f. wyspy, przy Sycylii, naprze-ciw przylądku Lilybae-um. 41, 4.

Aeger, gra, grum, chory.

Aegaeus, a, um, Gen. ei,

lub eos, egeyski, aegeum

mare, morze egeyskie,

między Grecyą i Azyą.

Aegre, Adv. (aeger, a, um)

z trudnością, niechętnie,

z odrazą, aegre ferre,

z przykrością co znosić,

niechętnie na co patrzeć.

66, 10.

Aegyptius, a, um, (Aegyp-

tus) egipski, Subst.

Egipcyanin.

Aegyptus, i, f. kraina w

Afryce, która na wschód

z Arabią i odnogą a-

rabską, na południe z

Etyopią, na zachód z

Libią, a na północ z mó-

rzem śródziemném gra-

nuczyła.

Aemiliánus, a, um, (od Ae-

millius) do Emiliów ro-

dziny należący, albo od

niey imię mający. Pu-

blius Scipio Aemilianus

był synem Lucyusza E-

miliusza Pawła, które-

go za syna przyspo-

sobił P. Scipio Africa-

nus minor 58. i nastę-

pne.

Aemulus, a, um, współu-

biegający się, zazdro-

sny, niechętny, nieży-

czliwy.

Aequábilis, e, (aequo) ró-
wny.

Aequális, e, (aequus) ró-
wny, iednostayny, łago-
dny, niezmienny, słusz-
ny.

Aeque, Adv. równym spo-
sobem, podobnież aeque
ac, równie iak.

Aequicūli, z **Aequicūlus**.

Aequicūlus, a, um, Ekwów
tyczący się; zatém Subs.

Aequicūli, órum, m. na-
ród w Italii w sąsiedz-
twie Sabinów, także Ae-
qui zwany.

Aequimēlium albo **Aequi-
maellum**, i, n. (od ae-
quus równy, t. i. z zie-
mią. i **Melius** albo **Mae-
lius**) miejsce w Rzymie
przy Capitolium: dla
tego tak nazwane, ponie-
waż tu mieszkanie nie-
spokojnego Sp. Meliu-
sza, za karę z rozkazu
Quinkciusza Cincinnata
z ziemią zrównano.

Aequitas, átis, f. (aequus,
a, um) słuszność, spra-
wiedliwość.

Aequo, ávi, átum, áre, (ae-
quus) zrównać, równać,
alicui, równać z kim, 17,
5. aliquem alicui aequa-
re, równych praw udzie-
lić, zrównać z kim. 43, 3.

Aequus, a, um, równy, słusz-
ny, sprawiedliwy, wy-

godny, Subst. aequum,
i, n. słuszność.

Aerarium. z. **Aerarius**, a,
um.

Aerarius, a, um, Adi. z
iakiego bądź kruszczu,
(aes) składający się, lub
do tego należący; a po-
nieważ pieniądze są z
kruszczu, więc pienię-
dzytyczący się; zatém:
aerarium Subst. t. i. (sta-
bulum schowanie) kas-
sa; **Aerarius**, i, m. (t. i.
homo) obywatel rzym-
ski, z ostatniéj klasy,
który prawo głosowania
utracił, wyłączony od
służby wojskowej i ka-
rę pieniężną za swoje
przestępstwo zapłacić
powinien. Była to kara,
którą Cenzorowie na ple-
beuszów czasem też iná
patrycyuszów lub ludzi
stanu rycerskiego wy-
mierzali; zatém **aerari-
um** aliquem facere zna-
czy, przenieść kogo do
ostatniéj klasy (ludu
Rzymskiego,) coteż przez
in **aerarios** referre wy-
rażano. 50, 3.

Aerumna, ae, f. nędza,
utrapienie, nieszczęście,
niedostatek.

Aes, aeris, n. kruszec, t.
i. 1) każdy wykopany lub
oczyszczony metal, o-
prócz złota cyny i że-
laza, 2) pieniądze, 32,
4. **aes alienum**, długi,

29, 3. aere alieno subla-
to, przez zniesienie dłu-
gów.

Aesculápius, i, syn Apollina
i Nimfy Koronis, u da-
wnych bożek umiętności
lekarskiéy. Jego obraz
w postaci zmii sprowa-
dzili Rzymianie z Epi-
dauru do Rzymu.

Aestas, átis, f. lato, adul-
ta aestate w środku la-
ta C. 32, 3.

Aestimo, ávi, átum, áre,
cenić, rozważać, mnie-
mać, sądzić.

Aetas, átis, f. 1) wiek czł.
lub zwierzęcia, impubes
słaby, niedożywały. 14,
6. quorum aetatem in-
iuriae obnoxiam sciebat,
o których wiedziała, że
dla młodości naybar-
dziej na krzywdy są
wystawieni. 13, 8.

Aeternitas, átis, f. (aeter-
nus) wieczność.

Aetóli, órum, m, Etolowie,
t. i. mieszkańcy Etolii,
krainy w właściwéy Gre-
cyi, między Akarnanią,
Lokris, i odnogą Korynt-
ską.

Aevum, i, n. życie, wiek
(człowieka) aevi spatio,
po upłynieniu wieków.
C. 35, 13.

Affatim, Adv. obficie, hoy-
nie, dostatecznie.

Affecto, albo Adfecto, ávi
átum, áre, (adfacio) brać
się do czego, zatém: u-

biegać się za czém, sta-
rać się o co; regnum, sta-
rać się o godność kró-
lewską, o koronę, 17, 5.
in suspicionem regni af-
fectati venit, wpadł w po-
deyrzenie, iakoby się ubie-
gał za samowładztwem,
15, 2; regni affectati sus-
picionem in carcerem con-
iectus est, dla podeyrze-
nia iakoby się za samo-
władztwem ubiegał, do
więzienia był wtrąco-
ny. 24, 5.

Afficio. (adf.) éci, ectum,
ère, (ad-facio) przydać,
przyłączyć, co sprawić,
nabawić, obdarzyć, ura-
czyć czém.

Affingo (ad-fingo) inxi,
ctum, ère, przyczytać,
zmyślić, wymyślić, fał-
szywie obwinać.

Affinitas, átis, (adf.) f. (ad-
finis) sąsiedztwo, powi-
nowactwo z małżeństwa,
powinowaci.

Afflicto, ávi, átum, áre,
(ad-fligo) trapić, drę-
czyć, niespokojnym czy-
nić, uszkadzać.

Affligo, xi, ctum, ère, (ad-
fligo) 1) co lub kogo do
czego przybić, zatém:
obalić o ziemię, obalić,
osłabić.

Affluens, tis, o. (affluo)
opływający, obfitujący,
zamożny, zbyteczny.

Affluentia, ae, f. (affluens) na-
pływ, obfitość, dostatek.

Affluo, xi, xum, ère (ad-fluo) *przyplýwać, gromadzić się, zbiegać się, bydź obficie, obfitować, opływać.*

Africanus, a, um, *Afrykański, przytomek młodszego Scypiona, który Kartaginę zburzył, i ię kray w prowincyę rzymską zamienił.*

Agens, rerum z. Ago.

Ager, agri. m. *rola, okolica, kraina, ziemia, 23, 5.*

Agger, èris, m. (adgero, gessi, gestum, ère) *grobla, tama, wał.*

Aggredior, (adgredior) *essus sum, èdi, (ad-gradi-or) przystępować, przybliżyć się, napadać, nacierać, uderzyć, munus aggredi, urzędowanie rozpocząć, urząd obić; ut primum tribunatum plebis aggressus est, iak tylko obiął urząd Trybuna paśpółstwa, 20, 2.*

Agito, ávi, átum, áre, (ago,) *poruszać, zamyślać co, myśleć o czém.*

Agmen. inis, n. (za agmen od ago) *woysko w ściśniętych kolumnach, bo uszykowane zowie się acies) rota, gromada, tłum, kupa, mnóstwo.*

Agnosco, nóvi, nítum, no-scere (ad-nosco) *poznać.*

Ago, égi, actum, agere, 1) *poruszać, prowadzić, pędzić, in exilium, wypę-*

dzić, wygnać, wywołać z kraiu, 7, 18. 8, 5. 62, 2. 2) czynić, działać, postępować, 61, 5. 77, 1. 3, przedsięwziąć, rozpocząć, przystąpić do czynności, tulit, ut de familia, quae ex Attali hereditate erat, ageretur, wniósł, ażeby rozpoczęto rzecz o majątności, którą po Attalu odziedziczono. 64, 5. cum patre agens, bawiąc z oycem 58, 1. traktować, układać się z kim, 37, 3. Agitur de aliquare, mówić o czém, układać się o co, układy czynić względem czego, de pace, względem pokoju, 34, 9. gratias agere dziękować, aetatem agere, pędzić życie, żyć, 49, 18. actumerat de Romano imperio, zginęłoby państwo rzymskie, byłoby już po państwie Rzymskiem. 48, 1. eoque modo annis quatuor circiter et quadraginta actis, gdy w ten sposób, gdy tak blisko 44 lat upłynęło, C. 1, 3. imperium agere, rządzić, rządy sprawować, panować, annos agere, żyć. C. 3, 1. Agens, rerum, pewien zwierzchnik, który na prowincyi rozkazy cesarskie wykonywał, i między innemi miał sta-

ranie o dowóz zboża.

C. 39, 45.

Agrarius, a, um, (ager) ro-
li tyczący się; *lex agraria*,
prawo tyczące się pol i. ustawa podzia-
łu pol tycząca się; ztąd
Subst. *Agrarius*, ii, (do-
peł. homo) m. posiadacz
rol, 58, 10. *suscepta*
agrariorum causa, pod-
jęwszy się sprawy, wzię-
wszy na siebie sprawę,
posiadaczów roli. *Scipio*
Aemilianus chciał
ich bronić przeciw *Ful-*
wiuszowi Flakkusowi,
Kaiuszowi Gracchowi, i
Kai Karbonowi, którzy
natonalegali, aby grun-
ta pomiędzy pospólstwo
(plebs) podzielono.

Agrestis, e, (ager) wszy-
stko cokolwiek na polu
rośnie, lub się na wsi
znayduje, wieyski; suro-
wy, nieobyczajny, nie-
ukszałcony, prosty, wie-
śniak, chłop.

Agri cultura, ae, f. rolni-
ctwo.

Agrippa, ae, m. nazwisko
Rzymskie. *Menenius* *A-*
grippa Lanatus zob. r.
18. *M. Vipsanius Agrip-*
pa sławny wódz i zięć
Cesarza Augusta. 84, 4.

Agrippina, ae, f. miasto,
od *Agryppiny* córki *Ger-*
manika, a matki *Nero-*
na, *Colonia Agrippina*
nazwane, po niemiecku

Coeln, *Kolonia*, nad r.
Renem.

Aio, (słowo ułomne) Inf.
aiere, mówić, twierdzić.

Alacritas, *ätis*, f. (alacer
rzeźwy, ochotny) ochota,
żywość, rzeźwość.

Alamanni, (Alem) órum,
m. *Alemannowie* dawny
naród niemiecki, między
rzekami *Renem*, *Duna-*
iem i *Menem*.

Alba longa, miasto w *La-*
tium przez *Tulliusza*
Hostyliusza zburzone.

Albani, órum, m. 1) miesz-
kańcy *Alby longi*. 2) na-
ród w *Azyi* pomiędzy
morzem czarném (*Pon-*
tus Euxinus) i *Kaspiy-*
skiem. 77, 6.

Albanus mons, góra w da-
wném *Latium*, gdzie co
rok *Feriae latinae* Rzy-
mianie i inne latyńskie na-
rody na pamiątkę wspól-
nie zawartego przymie-
rza obohodziły: in *Al-*
bano monte triumphav-
it. 45, 6. 66, 2. z. *Tri-*
umphus.

Albus, a, um, biały.

Alexandria, ae, f. stolica
Egiptu, przez *Alexan-*
dra W. założona.

Algidus, a, um, (algeo)
zimny, także Subst. *Al-*
gidus, i, m. (dopeł. mons)
góra w *Latium*.

Alieno, *ävi*, *ätum*, *äre*,
(aliénus) pozbydź, od-
dalić, utracić, mente a-

lienata desipere coepit,
straciwszy rozum osza-
lał, wpadł w obłąkanie.

Allénus, a, um, (alius) ob-
cy, cudzy, aes alienum,
długi, 23, 3.

Aliquamdiu, Adv. trochę,
przez chwilę.

Allquantus, a, um, (alius-
quantus) niektóry, mier-
ny. C. 33, stoi za ali-
quot kilka.

Aliter, Adv. (alius) ina-
czey.

Allia, ae, f. rzeczka w I-
talii, powyżey Rzymu
do Tybru wpadająca.
Nad tą rzeką Gallowie
Rzymian zwyciężywszy
miasto Rzym zajęli.

Alliensis dies, nazywał się
ten dzień, w którym Rzy-
mianie od Gallów nie-
gdyś nad rzeką Alią by-
li zwyciężeni. Liczono go
pomiędzy najnieszcze-
śliwsze dni. Był to 17.
miesiąca Lipca. 23, 7.

Alloquium, i, n. rozmowa,
alloquio eius ultimo im-
petrato, pozyskawszy
wolność mówienia z nią
po raz ostatni. 21, 3.

Alo, alui, alitum, skrócone
altum, ère, żywić, kar-
mić, wychowywać, u-
trzymywać.

Alpes, ium, f. Alpy góry
między Franc. Włocha-
mi, Niemcami i Szway-

caryg. Cottiae Alpes,
kottyjskie Alpy; tak na-
zwane od Króla Kotcy-
usza, rozdzielaia Franc-
cyą od Italii, a szcze-
gólniey Piemont od Del-
finatu.

Alte, Adv. (altus) wysoko,
głęboko.

Alter, èra, èrum, inny; al-
ter-alter, ieden drugi,
altero consulatu, w dru-
gim konsulacie, gdy po
drugi raz był konsulem,
57, 2. alterab Augusto
imperio fuit, drugim był
po Cesarzu. C. 9, 12.

Altinum, i, n. miasto w
Italii, niedaleko okolicy
w którèy Wenecya leży.

Altus, a, um, wysoki, wy-
niosły, głęboki. Altum
(Subst.) wysokość, głę-
bokość morza. in alto
stetit, t. i. okręt na któ-
rym był obraz Bogini,
znagła zatrzymał się;
przez in alto rozumie
się tu morze przy ui-
ściu rzeki Tybru. 46, 1.

Alvus, i, f. żywot, brzuch,
żołądek, (biorąc za
brzuch) alvi dolor, ból
żołądka, rznięcie, kolki.
C. 17, 8.

Ambigue, Adv. (ambiguus)
dwuznacznie, ciemno, o-
bojętnie.

Ambiguus, a, um, (ambi-
go) dwuznaczny, oboję-
tny, niepewny, wątpliwy,

iako Subst. ambiguum,
i, n. dwuznaczność, nie-
pewność.

Ambitio, ónis, f. (ambio)
wł. obchodzenie około
czego, otoczenie; szcze-
gólniey zaś zwyczajne
w Rzymie Kandydatów
obchodzenie ludu Rzym-
skiego, aby za sobą głos
pozyskać, zatém: ubie-
ganie się o urząd, pró-
żność, chciwość honoru.

Ambitiósus, a, um, pró-
żny, chciwy honoru.

Ambitus, us, m. (ambio)
obieg, obchód, okrążenie,
obchodzenie, nieprawe
ubieganie się za godno-
ściami, próżność, chci-
wość honoru, wynio-
słość umysłu, chępli-
wość.

Ambo, ae, o, obydwaj,
obiedwie, oboje (mówiąc
o męszczyźnie i kobie-
cie razem).

Ambracia, ae, f. miasto
w Epirze, a to w Tes-
procyi w odnodze am-
bracyjskiéy. 52, 2.

Ambulo, ávi, átum, áre,
obchodzić, przechodzić
się.

Ambustus, rzymskie na-
zwisko, znaczy opalony,
osmolony.

A-mens, tis, bezmyślny,
głupi, szalony, facere
(dopeł. sub.) viro amenti
dominoque, C. 4.

Amiclo, úi, íxi, íctum, íre,

(am-iacio) odziać, przy-
kryć.

Amicitia, ae, f. (amicus)
przyjaźń, amicitiam
coniungere cum aliquo,
przyjaźń z kim zawrzeć.
49, 10.

Amicus, i, (od Adi. ami-
cus, a, um, a to od amo)
m. przyjaciel.

A-mitto, misi, missum,
ère, wł. od siebie pu-
ścić, pozwolić, odejść,
zatém: utracić, stracić,
zgubić.

Amnis, is, m. czasem f.
rzeka.

Amoenus, a, um, przyie-
mny zmysłom, a szcze-
gólniey oczom, miły, we-
soły, przyjemny.

Amor, óris, m. miłość,
amore alicuius rei fla-
grare, pałać miłością ku
czemu, mieć namiętność
do czego. 74, 7. amori
ac magisterio esse, za-
szczycać się czyją przy-
iaźnią i u niego w usługach
zostawać. C. 20, 35.

A-movéo, móvi, mótum,
ère, oddalić, sprzątnąć.

Amphitheatrum, i, n. być
to obszerny gmach okrą-
gły, albo z okrągła
długi, przeznaczony na
widoki wielkich igrzysk,
iako to: wysiekaczów
czyli gladiatorów, ło-
wów, potyczek zwierząt
dzikich z winowaycami
na śmierć wskazanymi.

Naywiększe *Amfitea-*
trum i naywspanialsze
było to, które *Wespa-*
zyan zaczął, a *Tytus*
syniego dokończył. Mo-
gło w sobie zamykać
80,000 ludzi.

Amplector, *plexus sum*,
plecti, (z *amb* albo *am*
w koło i *plecto*, *plotę*),
opleść, ztąd obić, oto-
czyć, *flammae species*
caput eius amplexa est,
blask płomienia otoczył
iego głowę. 7, 1.

Amplio, *avi*, *atum*, *are*,
(*amplus* obszerny) roz-
szerzyć, rozprzestrze-
nić, okazałym uczynić,
szczególnie zaś *ampli-*
are, albo *ampliare ali-*
quem wyrażenie w są-
downictwie rzymskiem
używane, kiedy wyrok
na oskarżonego odkłada-
no. Zatem: *reus factus*
est, ob *conspectum Ca-*
pitolium ampliatus, był
oskarżonym, a dla widoku
Kapitolium dopełnienie
wyroku odłożono. 24, 6.

Amplius, *Adv.* (*Comp.* od
ample (od *amplus*) ob-
szernie) obszernie, wię-
cziej, dalej, dłużej, o-
prócz tego.

Amplus, *a*, *um*, obszerny,
wielki, okazały, wspaniały,
munus quaestorium amplissimum de-
dit, iako *Edyl* wyprawił
okazale igrzyska. 74, 1.

żob. *quaestorius* i *Przed-*
moję.

Amullus, *i*, syn i następca
Prokasa króla *Alba-*
ńczyków. 1, 1.

Anceps, *cipitis*, *o*, dwóy-
głowy, podwoyny, nie-
pewny, wątpliwy, nie-
bezpieczny.

Ancilla, *ae*, *f.* służąca,
dziewka, niewolnica.

Ancóna, *ae*, *f.* portowe mia-
sto w *Italii*, w krainie *Pi-*
ceńskię.

Andriscus, powszechnie
Pseudophilippus. i. fał-
szywy *Filip* zwany, al-
bowiem mienił się być
Filipem. Był on nie-
wolnikiem, i od *Cecyli-*
usza Metella został zwy-
cięzonym. 61, 1.

Ango, *xi*, *xum*, *ere*, ście-
śniać, zatem: ściskać,
trapić się, gryźć się,
martwić się.

Anguis, *is*, *m.* wąż.

Angustia, *ae*, *f.* cieśnina,
wązkość, ciasność, 54, 4.
angustiae, *arum*, wąwóz,
in angustiis clausus est,
był otoczony w wąwo-
zie. 39, 3.

Anien, *enis*, *z.* *Anio*.

Animadverto, *ti*, *sum*, *ere*,
ściągnięte, z *animum*
adverto, myśli swoje ku
czemu zwrócić, uważać,
widzieć, postrzedz, *anim-*
advertere in aliquem,
ukarać kogo. C. 20, 22.

Animus, *i*, *m.* charakter,

skłonność, 7, 15. umysł, siła duszy, vis animi, moc, tęgość umysłu. 76, 1.

Anio, ónis, albo Anien, énis, m. rzeka w sabin-
skiém, która pod Rzy-
mem do Tybru wpada,
teraz Teverone zwana; a-
quam Anienem (za. aquam
Anienis) in urbem in-
duxit, wodę z rzeki A-
nio do miasta sprowa-
dził. 33, 9. 34, 8.

Annitor, (adn.) isus, albo
ixus sum, iti, podpierać
się, usiłować, silić się.

Annóna, ae, f. (annus),
zboże, które się rok w rok
do miasta na sprzedaż
wiezie, distribuere an-
nonam, rozdać, rozdzie-
lić zboże, gravi annona
podczas drożyzny na
zboże, gdy zboże dro-
gie było. 19, 2.

Annulus, i, m. pierścień.

Annuncio, ávi, átum, áre,
obwieścić, donieść.

Annũo, (adnũo,) ũi, (nũi-
tum) ũtum, ère, kiwać
głową, skinieniem po-
kazać, przystawać na co,
przyzwolić, zezwolić.

Annus, i, m. rok, anno
przez rok 10, 7. sede-
cim annorum, (scil. iuve-
nis) szesnastoletni mło-
dzieńiec. 24, 1. ante an-
nos ultro consul factus,
nie mając jeszcze lat (40)
prawem oznaczonych,

bez ubiegania się o to,
konsulem obrany. 85, 5.

Annũs, a, um, (annus)

Adi. roczny, quibus re-
gnum annuis vicibus
habendum reliquit, któ-
rym zostawił królestwo
aby niém na przemian,
po roku rządzili. 1, 1.
annuus luctus, żałoba
rok trwająca, roczna.
15, 6.

Anser, eris, m. gęś.

Antèa, (zamiast ante ea
t. i. tempora albo ne-
gotia.) Adv. przedtém.

Antè-èò, iui, ii, itum, ire,
naprzód iść, przodko-
wać, przewyższać, celo-
wać, wyprzedzać.

Antemnas, átis, m. mies-
kanie miasta Antemnae
w Italii, w sabin-
skiém.

Antèquam albo ante quam
Adv. pierwéy niż, wprzód
aniżeli.

Antigònus, i, m. iest
kilku znanych w staro-
żytności mężów tego i-
mienia; lecz tu iest mo-
wa o Antygonie królu
Macedonii.

Antìochia, ae, f. stolica
Syryi nad rzeką Oron-
tes.

Antìochus, i, m. 1) z przy-
tomkiem wielki, król Sy-
ryi, 2) filozof szkoły
akademicki. 81, 2.

Antiquus, a, um, stary,
staroświecki, staroda-
wny, rzetelny, szczerzy,

uczciwy, prosty, ważny, szczególniejszy.

Antium, i, n. miasto w Latium nad morzem to-skańskiem.

Anxiè, Adv. (anxius *ato* od *ango*) trwożliwie, z obawą, bojaźliwie.

Anxius, a, um, (*ango*) trwożliwy, zmieszany, pomieszany, frasobliwy.

Apertius, (Comp. od *aperte*) wyrażnie, oczywiście, widocznie.

Apollo, Ìnis, syn Jowisza i Latony, podług podań białecznych, na wyspie Delos powity. Miał on w Delfach najsławniejszą świątynią oraz wyrocznią.

Appàratus, us, m, (*adpàro*) przygotowanie, przy-sposobienie.

Appàreò, ùi, ìtum, ère, pokazać, ukazać się, dać się widzieć, być oczy-wistym.

Apparitor, óris, (*adpareo*) każdy sługa publiczny, służący, dworzanin.

Appello, ávi, átum, áre, nazywać.

Appello, ùli, ulsum, ère, (*ad-pellère*) pędzić gdzie, przypędzić, nawem, przy-bić do brzegu, wylądować.

Appia via, najsławniejszy gościniec w Italii, tak zwany od Appiusza Klau-dyusza, z. r. 34.

Appius, i, m. nazwisko ro-du Klaudyuszów.

Appius Claudius Decem-vir, ieden z dziesięciu mężów do zebrania i ułożenia praw wysadzo-nych. 21, 2. Appius Claudius Caecus, który iako Cenzor gościniec appijski ubić kazał. r. 34. Appius Claudius Caudex, brat iego. r. 37. Appius Claudius Pulcher, od Dolabelli o zdzierstwo w Cylicyi oskarżony. 82, 4.

Appóno, (*ad-pono*) posui, positum, ère, przysta-wić, przyłożyć, posta-wić.

Appréhendo, (*ad-pr.*) di, sum, ère, chwytac, poy-mac, łapać.

Appròbo, (*ad-pròbo*) ávi, átum, áre, przyświad-czyć, zezwalać, uzna-wać, potwierdzać, dowo-dzić, chwalić.

Appròpinquo, (*ad-prop.*) ávi, átum, áre, zbliżać się.

Appuléia, z. Appuleius, a, Appuléius, a, um. n. r. R. lex Appuléia, prawogrun-towe, które Lucius Sa-turninus Appuleius, ia-ko Trybun pospółstwa ustanowił. 62, 2. Ten niespokorny lecz wy-mowny obywatel, iako Trybun pospółstwa, wie-le ustaw proiektował,

które po części przyjęto. Senat zniewolił, iż musiał zaprzysiądz na jego uchwały, a przeciwiwiałym się groził wygnaniem. Caecilius Metellus nie chcąc przysięgać, dobrowolnie poszedł na wygnanie. 62, 2.

Aptus, a, um, spoiony, złączony, zdatny, sposobny, stosowny.

Apud, Praep. c. Accus. u, w, przy, pod.

Apúlla, ae, f. kraina niższej Italii, czyli wielkiej Grecyi, nad rzeką Aufidus.

Aqua, ae, f. woda, aqua et igni interdicere alicui, na wygnanie kogo wskazać, wywołać z kraju. 73, 6.

Aquae Sextiae, miasto in Gallia Narbonensi. T. Aix w Prowancyi.

Aquila, ae, f. orzeł.

Aquitáni, órum, m. mieszkańcy Akwitanii, krainy w Gallii.

Aquíla, ae, f. (zdrobn. od aqua) mała woda.

Ara, ae, f. 1) (wszystko co wystaje, sterczy, wysokość,) zatem: 2) ołtarz do palenia ofiar, ognisko. 12, 3.

Arabs, ábis, m. Arab.

Arátor, óris, m. (aro) oracz, rolnik.

Arbáci, órum, m. naród w Hiszpanii.

Arbiter, tri, m. ten, który co rozstrzyga, iędnacz, roziemca, sędzia polubowny.

Arbitrátus, us, m. (arbitror) wola, upodobanie.

Arbitrium, i, n. (arbitror) wyrok sędziego, mniemanie, zdanie, sąd, wola, wybór.

Arbíttror, átus sum, ári, sądzić, mniemać.

Arca, ae, f. skrzynia, skrzynka.

Arcéo, úi, (ctum, ctum) ére, zamknąć, ograniczyć, wstrzymać.

Arcesso, ívi, itum, ére, przyzwać, sprowadzić, 22, I. wezwać, in auxilium arcessitus, na pomoc wezwany. 4, II. zapozwać. 65, 5.

Archéláus, i, m. ienerał króla Mitrydatesa przeciwi Sulli dowodzący.

Arcúla, ae, f. (zdrob. od arca) skrzyneczka.

Arcus, us, m. łuk.

Ardéa, ae, f. miasto w Latium, stolica Rutulów.

Ardéo, si, sum, ére, goreć, pałać; bardzo miłować, chcieć, pragnąć.

Ardor, óris, m. (ardeo) palenie się, ogień, upał, zapał, namiętność, popędliwość.

Ardúus, a, um, wysoki,

wyniosły, trudny, przy-
kry, uciążliwy.

Aresco, ère, schnąć, u-
schnąć, wyschnąć.

Argentarius, a, um, (ar-
gentum) tyczący się
srebra, a że pieniądze
są najwięcej ze srebra,
zatém: tyczący się pie-
niędzy. Subst. argen-
tarius, bankier, wekslarz;
argentaria, (t. i. res)
bankierstwo; argentari-
am facere, bankierstwem,
wekslarstwem się tru-
dnić 72, 2.

Argentèus, a, um, (argen-
tum) srebrny.

Argentum, i, n. srebro.

Argi, órum, m. albo Ar-
gos, i, n. stolica krainy
Argolis, w Pelopone-
zie.

Argùo, ùi, ultum, ściagn.
ùtum, ère, pokazać, do-
wodzić; a że obwinione-
mu trzeba dowodzić wi-
ny, zatém: obwiniać, ko-
go o co, zarzucać komu co.

Arma, órum, n. broń;
przez arma rozumie się
broń odporna t. i. ta,
która od ciosów lub po-
cisków walczącego za-
słania, n. p. przyłbica,
pancerz, tarcza; broń
zaś zaczepna t. i. po-
ciski, łuki, i t. d. nazy-
wa się tela; in armis
vulgus, uzbroione woy-
sko. C. 39, 48. ar-
morum medium habe-

tur, iest miernym żo-
tierzem. C. 40, 17.

Armènia, ae, f. w Azyi
pomiędzy Pontem, Kap-
padocyą, Iberyą, As-
syryą, Medyą i mo-
rzem kaspijskiem, dzie-
liła się na Ar. większą
która na wschód, i na
Ar. mniejszą, która na
zachód leżała.

Armèni, órum, m. miesz-
kańcy Armenii.

Armilla, ae, f. naramien-
nik, bransoletka.

Armo, ávi, átum, áre, (ar-
ma) uzbraiać.

Aro, ávi, átum, áre, orać.

Arpinas, átis, m. z Arpi-
num, małego miasta w
Latium, gdzie Caius Ma-
ryusz i Cicero urodzili
się.

Arripio, ùi, reptum, ripè-
re, (ad (sc. me) rapio)
porywać, uchwycić, do-
stać, otrzymać, osią-
gnąć, dostąpić.

Arrògatio, (Adr.) ónis, f.
(ad-rogo)uroczyste przy-
sposobienie za syna o-
soby usamowolnionej,
które czyniono za zezwo-
leniem ludu na seymie.

Arrògo, (ad-rògo) ávi, átum,
áre, pytać się kogo;
przez poprzednie lu-
du na komicyach za-
pytanie, kogo za syna
przysposobić, przybrać,
wziąć, sibi, przyzna-

wać, przypisywać sobie co.

Ars, tis, f. sztuka, nauka, umiejętność; podstęp, fortel, militiae artes, sztuka wojenna, solutis militiae artibus z. solvere.

Artus, us, m. członek, staw w ciełe.

Arx, arcis, f. gród, zamek.

Asculanus, a, um, askulański t. i. miasta Asculum, które w Italii w kraju Picentynów leżało, tyczący się; mieszkaniec tego miasta. Asculanae et F.. defectionis invidiam sustinuit, odpadnięcie Asculum i F.. ściągnęło na niego nienawiść. 65, 2. t. i. zarzucono mu, że to miasto, równie iak i Fregellae w Latium, z iego przyczyny w wojnie sprzymierzonych od Rzymian odpadło.

Asiaticus, a, um, (Asia) azyatycki, przytomek Lucyusza Scypiona.

Asper, era, um, ostry, chropowaty, cierpki, dziki, srogi, okrutny, trudny, przykry; hiems aspera, ostra, tęga zima. C. 42, 5.

Aspere, Adv, (asper) surowo, ostro, dotkliwie.

Aspernor, atus sum, ari, pogardzać, odrzucać.

Aspis, idis, f. gatunek małych iadowitych zmii; admotis aspidibus perit, przyłożywszy sobie zmiie umarła. 86, 3.

Assero, (ad-sero) rui, rtum ere, przytkwić, wziąć, przywłaszczyć sobie, przypisywać, przyłgczyć, strzedz, bronić, twierdzić, zapewniać.

Asséquor (ad - s.) quutus, cutus sum, sèqui, dogonić, dosiądz, dostąpić.

Assideo, (adsideo) édi, esum, ére, (ad-sedeo) siedzieć gdzie, przy czém lub przy kim.

Assidue, Adv. (adsideo) ciągle, bez przerwy, bez przestanku, nieustannie.

Assiduus, a, um, ciągły, trwały, nieprzerwany, nieustanny, pilny.

Assumo, msi, mtum, ére, (ad-sumo) przybrać, przyić, wziąć do siebie, sibi aliquid, przyznać, przypisać sobie co.

Assurgo, (ad-surgo) rexi, rectum, ére, wstać, podnieść się, powstać.

Ast, Adv. toż samo co at, lecz, ast ubi, lecz gdy, gdy zaś. C. 4, 4.

Astrum, i, n. każde świecące ciało niebieskie, słońce, gwiazda.

Astus, us, m. chytrość, podstęp, zwyczajnie używa się tylko Abl. a-

stu, podstępem, przez podstęp, podstępnie, chytrze.

Asylum, i, n. miejsce święte, z którego nikt, ktoby tylko się tam schronił, choćby największy zbrodniarz dla wymierzenia mu kary wyprowadzonym byź nie może; ucieczka, schronienie, przytułek; asylum patefacere, otworzyć schronienie. 2, 1.

Ater, atra, um, czarny, smutny, nieszczęśliwy, obmierzły, dziki, okrutny.

Athēnae, ārum, f. stolica w Attyce, prowincyi greckiej.

Athēnaeum, i, n. (od gr. Athene i. Minerva) miejsce Minerwie poświęcone, w którym się uczeni zgromadzali i ćwiczyli się. Była to pierwsza szkoła publiczna, w której utrzymywano płatnych nauczycieli i w której szczególniey wymowy i filozofii uczono; przedtęm bowiem młodzież ćwiczyła się w szkołach prywatnych i w mieszkaniach filozofów i mowców.

Atilius Calatinus, r. 39.

A. Regulus, r. 40.

Atróctas, ātis, f. (atrox) okrucieństwo, surowość, srogość.

Atrocius, Adv. (Comp. od atrociter, atrox) zbyt srogo, okrutnie.

Atrox, ócis, c. surowy, ostry, dziki, okrutny, straszny, stały, niezłomny, nieugięty.

Attālus, i, m. król Pergamu. 64, 5.

Attāmino, āvi, ātum, āre, (ad-tamino) dotykać się czego, nadwerężyć, zepsuć, splugawić, splamić.

Attento, āvi, ātum, āre, (ad-tento) doświadczać, kusić się, chcieć uwieśdź.

Attēno, āvi, ātum, āre, wyścieńczyć, osłabić, zmniejszyć.

Attēro, trīvi, tritum, ère (ad-tēro) trzeć, uszkodzić, nadwerężyć, zmniejszyć, osłabić, znieść, (n. p. wojsko).

Attinēo, īnui, entum, ére, (ad-teneo) trzymać, za-trzymać, wstrzymać.

Attingo, īgi, actum, ère, (ad-tango) dotknąć się, dotknąć, wspomnieć, krótko opisać.

Attollo, ère, (ad-tollo) podnieść do góry, wznieść, powiększać.

Attōno, ūi, itum, āre (ad-tōno) przy kim lub nad kim grzmieć, zatęm: zdumiałym czynić, w zdumienie wprawić, attonitus, a, um, zdumiały,

zmieszany, bez zmysłów
będący, metu mortis at-
tonitus, boiaźnią śmier-
ci zmieszany. 31, 6.

Auctor, óris, m. sprawca,
autor, doradzca, począ-
tek, auctores fieri coë-
git comitiis, quibus ple-
beius magistratus crea-
batur, iako Trybun po-
spółstwa przymusił Se-
natorów zezwolić (przez
uchwałę Senatu) na
seym, na którymby Ple-
beiusza na godności wyż-
sze wysadzano, auctore,
za radę.

Auctoritas, átis, f. (auctor)
powaga, wziętość, w któ-
rę kto iest dla wyso-
kiego urzędu, iaki pia-
stwie, biegłości wczém,
mądrości i t. d. przez
co wiele u innych do-
kazać może. 6, 7. auc-
toritate vultus aliquem
deterre, powagą wey-
rzenia, wspaniałem wey-
rzeniem przerazić, od-
straszyć kogo. 67, 5.
76, 8.

Auctus, a, um, (augeo) po-
mnożony, powiększony.
Comp. auctior, us, bar-
dziej pomnożony, po-
większony.

Audacia, ae, f. (audax) w
dobrém znaczeniu: śmia-
łość, odwaga, w złém: zu-
chwałość, zuchwalstwo.

Audéo, ausus sum, ére,

odważyć się, ośmielić się,
śmięć.

Audlo, ivi, ii, itum, ire,
słyszec, słuchać kogo,
uczyć się, studiose au-
dire aliquem, kogo pil-
nie słuchać, byđz pil-
nym kogo słuchaczem,
81, 2. dicto audientem
esse, byđz posłusznym
rozkazom. 7, 4.

Augéo, auxi, auctum, au-
gére, pozwolić czemu
rosć, starać się ażeby
co rosło, zatém: pomna-
żać, powiększać, roz-
szerzać.

Augur, úris, c, wieszczek,
t. i. rodzaj Kapłanów,
którzy z lotu, spiewu
ptaków i t. d. z błyskawic
i innych okoli-
czności przepowiadali
i wykładali wolę boską.
Rzymianie bowiem mni-
mali, że Bóg objawia
swoję wolę przez pe-
wne ptaki, błyskawice
i inne okoliczności. Au-
gures, składali oddziel-
ne collegium kapłanów,
do których tylko dostoy-
nych i światłych ludzi
przyimowano, tak, że
wielu byłych konsulów
potém zostawało wieszcz-
kami. Początkowo by-
ło ich tylko czterech,
potém do 9., a na ko-
niec od czasów Sulli do
15 liczbę ich pomno-
żono.

Augurium, i, n. (augur) wieszczba, przez ptaki uczyniona; przepowiedzenie przyszłego wypadku przez wróżbę ptaków, auguriorum perita, biegła w wróżbie ptaków, t. i. umiejąca wykładać wróżbę ptaków, 6, 4. Romulus augurio victor, R. przez wróżbę zwycięzca. I, 4.

Augustus, a, um, czcigodny, maiestatyczny, boską postać mający. Augusto habitu induitur odziano go w purpurę, t. i. obrano Cesarzem. 38, 1.

Aulcus, a, um, (aula) tyńczący się dworu xiążęcia lub króla, aulci słudzy dworscy, dworzanie.

Auratus, a, um, (Praep. od aurare) pozłacany, boves aurati, są byki zpozłacanemi rogami, to jest ofiarne. 84, 2.

Aureus, a, um, (aurum) złoty.

Aurum, i, n. złoto.

Auspicium, i, n. zamiast avispicium (od auspere)
1) uważanie lotu ptaków, wróżbę czyniących.
2) wróżba, którą ztąd czyniono o jakim przedsięwzięciu, imminens exitium corvi auspicio didicit, o zagrażającym nieszczęściu dowiedział

się, zagrażające nieszczęście przeniknął, z wróżby kruka (którego lot bardzo ważną był przepowiednią). 81, 6. adverse auspicia, niepomyślna wieszczba. 64, 6. auspicia repetere ponowić wieszczbę t. i. na nowo uważać lot ptaków. 31, 1. Przed rozpoczęciem wojny, bitwy lub wstąpieniem na iaki wielki urząd, radzono się Auspicjów.

Ausum, i, n. (audeo) śmiałe przedsięwzięcie, śmiały uczynek, ausum comprimere, przedsięwzięcie zniweczyć. C. 3, 18.

Auxilium, i, n. pomoc.

Avāritia, ae, (avarus) f. łakomstwo, chciwość.

A-vehō, xi, ctum, ere, odnieść, uprowadzić, uwieśdź.

Aventinus, a, um, awentyński, zktąd Subst Aventinus, i, m. (dopeł. mons) iedna z siedmiu gór na których Rzym stoi, którą Ancus Marcius do miasta przyłączył. 5, 2.

Avēō, ere, żądać, chcieć, pragnąć czego, życzyć sobie, aventibus curctis, z powszechném życzeniem. C. 3, 1.

A-vertō, ti, sum, ere, odwrócić, oddalić.

Avide, Adv. *chciwie*, z *chciwością*, *łakomie*.

Avis, is, f. 1) *ptak*, 2) *wieszczba*, (auspicium) *avibus addicentibus*. 3, 1, zob. *addicere*. *avibus vetantibus*, i. e. *adversis auspiciis*, gdy *wieszczba* wypadła *niepomyślnie*, zob. *vetare*.

A-voco, ávi, átum, áre, *odwołać*, *oddalić*, *oddzielić*, *odwieść*. 6, 1. *ingentem animum avocare*, *zaiść wielką duszę*. C. 41, 11.

Avunculus, i, m. *wuj*, *brat matki*, *magnus avunculus*, *brat babki*, **Avus**, i, m. *dziad*.

B.

Bacchanális, e, to co się *dzieje na cześć Bachusa*. **Bacchus** *inaczey Liber*, (Liberi) *był synem Jowisza i Semele*. *Starożytność rozmaite przysługi temu Bożkowi przypisuje, i opowiada wiele jego świetnych czynów, które za życia na ziemi działał; szczególnie on się wstawił poprawę obyczajów, prawodawstwem i rozszerzeniem handlu; wynalazł sposób uprawiania wina, pielęgnowania pszczoł i wstawił się przez wojenne wyprawy, odniesione zwycięstwa i zdobycze a szczególnie w Indyi. Podczas Bachanaliów iednego z nayıroczysszych jego świąt, nąśladowano jego wyprawy, które ponieważ w nich częstokroć dzikości i rozwiozłości dopu-*

szczano się w r. R. 566 zakazane zostały.

Bactri, órum, m. *naród azyatycki na wschód morza Kaspiyskiego mieszkający*.

Baculus, i, m. i *baculum*, i, n. *kiy*, *laska*, *baculus sambuceus*, *laska z bzu*.

Bagauda albo *Bacauda*, ae, m. *Bagaudae* *banda rozbójniczych chłopów w Gallii*. C. 39, 13.

Baiæ, árum, f. *miasto w Kampanii między Misenum i Puteoli, nad odnogą neapolitańską*.

Barbária, ae, i es, éi, f. (barbarus) *Barbarya* t. i. *każdy inny kraj oprócz Grecyi i Italii, barbarzyństwo, dzikość*.

Basilica, zob. *basilicus*, a, um **Basilicus**, a, um, *królewski*, *wspaniały*, *ztąd* Subst. *Basilica*, (t. i. *domus albo porticus*) 1) *królewski zamek, gmach zatém: 2) wspaniała ga-*

- leryami i krużgankami ozdobiona budowla, iachich naywięcéy w rynku stało, i w któręy interesa Rzpltéy ułatwiano, a w późniejszych czasach sądy odprawiano, gdy słota na publiczném mieyscu czynić tego niedozwalała; basilicam suo nomine primus fecit, pierwszy własnym kosztem wybudował bazylikę. 47, 5.
- Beatus**, a, um, (beo) u-
szczęśliwiony, szczęśliwy, bogaty, mądry, wspaniały, okazały, kosztowny, wyborowy.
- Bellator**, oris, m. (bello)
wojownik.
- Bellicosus**, a, um, (bellum)
woienny, waleczny, bitny.
- Bello**, avi, atum, are, (bellum) wojnę prowadzić, wojować.
- Bellua**, ae, f, zwierz, dziki zwierz.
- Bellum**, i, n. wojna; civile, wojna domowa. Cimbricum et Teutonicum przeciw Cymbrom i Teutonóm zob. pod temi wyrazami, sociale, wojna sprzymierzonych. 63, I. 75, 5. Samniticum, samnicka, 26, I. bellum deponere (12, 5) finire (4, 10,) wojnę skończyć, gerere, prowadzić; indicere, wypowiedzieć; inferre ali-
- cui, wydać komu; parare, do wojny się gotować, uzbrajać się. 69, 4. sumere, rozpocząć wojnę. 2, 3. 5.
- Beneficium**, i, n. dobrodzieństwo, przystuga, beneficium referre, wywdzięczyc się. 12, 4. beneficio obligari, dobrodzieystwem bydz zobowiązanym. 30, 4.
- Benevolentia**, ae, f. (benevolens) życzliwość, przychylność, sprzyianie, przyiaźń, dobroćliwość.
- Bibo**, bibi, bibitum, ere, pić, ciągnąc w siebie, wyssać, wyniszczyć; quod (t. i. venenum) quum tardius biberet, a gdy ta zwolna iad swój wywierała, gdy zwolna trawiła. 76, 8.
- Biduum**, ui, n. (bis-dies) dwa dni.
- Biennium**, i, n. dwa lata, czas przeciąg dwóch lat.
- Bis**, Adv. dwa razy.
- Bithynia**, ae, f. kraina w Azyi mniejszey, między Propontydą, Bosporem trackim, morzem czarném i Galacyą.
- Blandimentum**, i, n. (blandior) łaszenie się, przyłuda, rzecz ku ubłaganiu, ułagodzeniu służąca, łagodne obchodzenie się z kim, pieszczota, pochlebstwo.
- Bonus**, a, um, dobry, uczci-

wy, wysmienity. Comp. melior. lepszy, Superl. optimus najlepszy.

Bos, bovis, m. i f. wół, krowa.

Brachium, i, n. niższa część ramienia t. i. od ręki aż do łokcia, łokieć; niższa część łokcia: część wyższa ręki od łokcia aż do łopatki laceratus się zowie; brachii nodus, pięść. C. 17, 9.

Brevis, is, e, krótki, nie długi; brevi (dopeł. tempore) wkrótce, w krótkim czasie.

Britannia, ae, f. Brytania czyli dzisiejsza Anglia.

Brundisium, i, n. miasto na końcu Włoch w Kalabryi, nad morzem adryatyckiem naprzeciw Grecyi, z portem, gdzie Rzymianie płynący do Grecyi wsiadali, z kąd płynęli do Dyrrhachium. T. Brindisi.

Brutus, a, um, i) ciężki,

2) nie maigcy czucia,

3) nierozumny, głupi,

4) nazwisko r. R. 10, 1.

Bulla, ae, f. 1) bąbel na wodzie, zatém: 2) każde wyniosłe zaokrąglenie, gałkanad drzwiach, księżkach i t. d. 3) dziecinne noszenie, na szyi zawieszane, w kształcie serca i t. d. które im dla ozdoby zawieszano, a które dzieci z wolnych i bogatych rodziców zrodzone, ze złota (bulla aurea), ubogich zaś ze skóry nosiły. Otrzymywały je w dniu urodzin i nosiły do roku 15. w którym to czasie ofiarowały je bożkóm domowym Lares zwanym. Zwyczaj ten zaczął się pod Tarkwiniuszem starym. 6, 9.

Bustum, i, n. miejsce w którym umarłego spalono i pogrzebano, grób, grobowiec, mogiła.

C.

Cabira, órum, miasto w Pontie, krainie Azyimniejszej nad morzem czarnym, między Bitynią i Armenią. T. Niksar.

Cabiri, órum, m. mieszkańcy miasta Cabira.

Cadaver, éris, n. (cado) to co zmarłe z ziemię upadło; zatém: trup, zwłoki.

Cado, cècidi, cásum, ère paśdź, upaśdź, spaśdź, w bitwie poledz.

Cadus, i, m. naczynie do chowania cieczy szczególnie wina, baryłka, bania, butla; kształt iéy rozmaity wielkości był kulisty. Składano w niéy dla zachowania

różne owoce, miód, oliwę, i t. d. nawet i popioły i kości zmarłych. Caeco, ávi, átum, áre, (caecus) oślepić, caecari, oślepnąć, wzrok utracić. Caecus, a, um, ślepy, ciemny.

Caedes, is, f. rąbanie, zabójstwo, morderstwo.

Caedo, cecidi, caesum, caedere, rąbać, ścinać, bić, zabić, o śmierć przyprowadzić. 58, 8. exercitum caedere, woysko pobić. 23, 7. virgis caedere, różgami chłostać, smagać. 10, 5.

Caenina, ae, f. miasto w Lacyum w sabińskim, zkąd. Caeninensis, e, cenineński t. i. do tego miasta należący, zatem Subst. Caeninenses, ium, (dopeł. cives, incolae,) Cenineńczykowie, mieszkańcy miasta Caenina.

Caeninenses, zob. Caenina.

Caenophrurium, (on), i, miasto w Tracyi nad Propontydą, między miastami Perinthus i Byzantium.

Caerimonia, ae, f. świętość pewnych rzeczy, wyrządzanie czci boskiej, według przepisów religii, obrzędy religijne, obrzędy, religia.

Casar, áris, m, tytuł Cesarza; później przez

Augustus oznaczano panującego Cesarza, wyznaczonego zaś po nim następcę Caesar nazywano.

Calamitas, átis, f. (od calamus zdźbło) 1) wł. znaczy wytłuczenie zboża przez grad, ulewy, i t. d. gradobicie, 2) każda utrata, szkoda jeżeli jest znaczną. 3) każde nieszczęście.

Calceamentum, i, n. trzewik obuwie.

Calendae, árum, f. (od calare albo greck. kaleint. i. vocare, ponieważ w tych dniach Pontifex zwoływał lud do curia Calabra, na Kapitolium, i ogłaszano mu, że nowy się miesiąc zaczyna; wiele jest dni od Calendae do Nonae, oraz oznajmiano, które są dies fasti, nefasti, i t. d. Jest to więc pierwszy każdego miesiąca. Die XIII Calend. Augusti, 17. Lipca. 23, 7.

Calidia rogatio, było to podanie, przedstawienie Trybuna pospółstwa Kwinta Kallidyusza, przez które Q. Metella z wygnania odwołano.

Callidus, a, um, (od calum albo callus, gruba skóra na czem), grubą skórę mający, n. p. od wielkiej pracy, zatem:

doświadczony t. i. wiele doświadczenia mający, przenikliwy, dowcipny, przemysłny, chytry.

Calumnia, ae, f. potwarz, obelga; per calumniā alicui aliquid negare, przez potwarz komu czego odmówić. 45, 6.

Camērina albo Camarina, miasto w Sycylii w stronie południowej. T. Camarana.

Camillus, M. Furius, r. 23.

Campānia, ae, f. bardzo żyzna kraina w Italii, między Lacyum, Samnium, Picentynami i wśród ziemnym albo etruskiem morzem, z m. s. Capua.

Campus, i, m. każda równina, płaszczyna n. p. morza, szczególniey, 2) pola, gdzie są równiny, bez gór i wzgórków zatem: ogólnie rola, pole, równina; Campus Martius pole Marsowe, na którym zgromadzenia ludu comitia, w celu stanowienia praw, lub rozdawania urzędów, odprawiały się, i gdzie się młodzież w iężdzeniu konno, robieniu broni i innych zręczności nadejających sztukach, ćwiczyła. To pole leżało nad Tybrem i po wypędzeniu królów Marciowi było poświęcone.

Campi Philippii, równiny, pola filipijskie w Tessalii. Campus Raudius, okolica w wyższej Italii, z téj strony Alp, przy Vercellae (dziś Vercelli w Piemontskim).

Candidus, a, um, (candeo bieleję się) biały, białego koloru czyli piękny, iasny, niewł. wesóły, miły, szczery, otwarty, szczęśliwy.

Canis, is, c. pies, suka.

Cannae, arum, f. miasteczko w Apulii nad rzeką Aufidus (t. Ofanto). T. Canne.

Cannensis, e, będący w Cannae lub pod Kannami, Cannae tyczący się; clades, klęska kanneńska, pod Kannami.

Cano, cecini, cantum, ère, spiewać, grać, przepowiadać, wróżyc.

Canusium, i, n. miasto w Apulii, nad r. Aufidus, (t. Ofanto) poniżej Cannae. T. Canosa.

Capio, cepi, captum, capere, brać, chwycić, porwać, obić, detrimentum capere, szkodę ponieść. 73, 10. poymać (o ludziach), zdobyć (o miejscach). 11, 1. 16, 2.

Capitolium, i, n. (caput) 1) wspaniała świątynia Jowisza w Rzymie na górze Tarpejskiej, przy której to świątyni le-

żały zamek rzymski (arx Tarpeia albo tyllis arx) i skała (rupes Tarpeia, także saxum) z której zbrodniarzów spychano. Pospolicie przez Capitolium rozumiano wszystkie trzy wspomniane rzeczy. Nazywa się Capitolium dla tego, że gdy Tarkwiniusz pyśzny, dopełniając ślubów dziada swojego, Tarkwiniusza starego, dla wniesienia świątyni Jowiszowi, fundamenta kopać kazał, znaleziono głowę (caput) iakiegoś Tolusa (Tolus); ztąd Capitolium.

Cappadocia, ae, f kray w Azji, między morzem czarném i Cylicyą.

Cappadox, ðcis, m. Kapadocyjczyk.

Capra, ae, f. (od caper)
1) koza, palus Caprae, jezioro pod Rzymem, za polem Marsowém, przy którym Romulazamordowano. 2, 13.

Caprae, árum, f. wyspa na morzu etruskiém, nie daleko Kampanii.

Caprinus, a, um, (capra) kozłł, kozi, caprinus sanguis, kozia krew. 66, II.

Captivus, a, um, (capio) poymany, zdobyty, ieniec, niewolnik.

Capua, ae, stolica w Kampanii, znana z wscho-

szonogo i zniewieściałego z. cia mieszkańców.

Caput, itis, n. głowa, a że na głowie polega życie człowieka, zatém: życie. Głowa też iest naycelniejszą częścią ciała ludzkiego, zatém: wszystko w swoim rodzaju naycelniejsze, caput gentium, głowa, stolica, rzadca całego świata. 8, 4.

Carà alla, ae, f. gatunek odzienia czyli sukni.

Carbónarius, a, um, węglami się trudniący, tyżący się węgli; carbonarium negotium exercere, prowadzić handel węglami. 72, I.

Carcer, éris, m. 1) każde miejsce w którym kto zamkniętym lub otoczonym iest, 2) więzienie, 3) kres w Cyrku. (pospol. plur.).

Carèò, ùi, itum, ére, mieć niedostatek, nie mieć czego, bydź bez czego; wolnym, dalekim bydź od czego; obeyśdź się bez czego.

Carina, ae, f. dno. t. i. pokład, tram okrętu, na którym iest zbudowany, często stoi za cały okręt lub łódz położone.

Carinae, nazywa się w Rzymie przestrzek, ulica, albo okolica pomiędzy Equilii, górą Palatyńską i Celjuską, w

któreý leżały mieszkania
Cycerona i Pompeiusza.

Carnutum, i, n. miasto w
Pannonii wyższyć teraz
w Austrii nad Dunajem.

Cáro, carnis, f. mięso.

Carpentum, i, n. powóz,
wóz, bryka, bryczka.

Carpi, órum, m. naród
niegdys nad Dunajem
mieszkający w Dacyi.

Carthaginiensis, (Karth) e,
Kartagiński, Kartaginy
tyczący się, Kartagiń-
czyk.

Carthágo, inis, f. Karta-
gina sławne miasto i
i Rzpta. w Afryce,
gdzie teraz Tunis leży.
Jéý wojny z Rzymianami
zowią się pospolicie
bella punica. Założone
od Dydony, przez Scypi-
ona Afrykana zdobyte,
a przez Scypiona Emi-
liana młodszego zbu-
rzone.

Carus, a, um, wielkiey ce-
ny, drogi, szacowny,
miły.

Caryóta, ae, m. (caryota,
ae, f daktyl) handlu-
jący daktylami; zkąd
przysłówek. Kassiusza
Longina, z. 83. 3.

Caspinus, a, um, Kaspiyski,
z okolicy gdzie leży mo-
rze kaspiyskie; zkąd Sub-
stant. Caspii, órum, m.
(dopeł. populi) ludy, na-
rody nad morzem Ka-
spiyskiem mieszkające.

Cassus, a, um, próżny, na-
daremny, bezkorzystny,
niepożyteczny, conatus
cassus, próżne usiłowa-
nie, C. 3.

Caste, Adv. (castus, a, um)
czysto, uczciwie, bogo-
boynie, pobożnie nieś-
skazitelnie.

Castor, óris, ieden z bli-
źniąt Ledy, brat Pollu-
xa. Obydwaj byli sy-
nami Tyndara (podług
powieści, Jowisza) i
Ledy Castor celował
zręcznością w jeźdze-
niu, a Pollux zwinno-
ścią w zapasach. Oby-
dwaj mieli w udziale
nieśmiertelność i zostali
ubóstwieni i między
gwiazdy umieszczeni.
A. Posthumius wybudo-
wał im w Rzymie swią-
tynię dla tego, iż mieli
posiłkować mu w bitwie
nad ieziorem Regillus,
16, 3.

Castra zob. Castrum.

Castrum, i, n. miejsce wa-
rowne, twierdza, za-
mek. Castra, órum, o-
bóz, używa się tylko in
plurali, Obóz rzymski
był kształtu czworobo-
cznego, palisadami, i
przekopami obwarowa-
ny. — castra ponere,
obozem stanąć, 14. 2,
castris exuere aliquem,
zabrać komu obóz, 15,
1. castra perrumpere,
wpaść do obozu, prze-

drzeć się do obozu, 49, 13. castra coniungere cum aliquo, w bliskości z kim obozem stanąć, 48, 2. — Koszary in castra redigere, umieścić, rozłożyć w koszarach. C. 2. 4.

Castus, a, um, czysty, niepokalany, nieskazitelny, niewinny, skromny. Casus, us, m. (cado) upadek, śmierć, przypadek, niebezpieczeństwo.

Cato, ónis, m. (M. Porcius Censorius) r. 47. M. Cato Praetorius, prawnuk pierwszego r. 80.

Catti, órum, m. naród w Niemczech, T. Hesseowie.

Caudex, icis, m. 1) pień drzewa, 2) to co z tego jest zrobione, np. okręt, 3) przytomek Appiusza Klaudiusza, dla tego mu dany, że w łodzi rybackiej, którą w najdawniejszych czasach z wydrążonego pnia robiono na zwiady ku nieprzyjacielowi popłynął, albo że on pierwszy był który Rzymianom radził wsiąść na okręty, które też caudex. nazywano z. r. 37.

Caudinus, a, um, przy, lub w Caudium, (mieście sabińskiem w Italii) znajdujący się, do niego należący: fureulae. wgiwóz na appijskim

gościńcu, od miasta Caudium tak nazywany. Causa, albo caussa, ae, f. przyczyna, początek czego (t. i. źródło) powód, sprawa; causae alicuius favere, sprzyjać czyjej sprawie, wspierać czyją stronę, 80, 1. causam alicuius suscipere, podjąć się cudzej sprawy, bronić, 58, 10. Ablat. causa, stoi za miast przyimkapropter, dla, z przyczyny, rządzi Genit. np. causa sacrorum, dla ofiar.

Causor, átus sum, ári, za wymówki przywozić, wymawiać się czemi, usprawiedliwiać się czem dawać przyczynę.

Cautus, a, um, (caveo) zabezpieczony, bezpieczny, ostrożny.

Caveo, cávi, cautum, cavere, strzedz się, chronić się, mieć się na ostrożności,

Cavo, ávi, átum, áre, (cavus, a, um) wydrążyć.

Cedo, cessi, cessum, cedere, 1) ogólnie: iść, ustąpić, cofać się (o wojsku) primus docuit, quomodo milites cederent, pierwszy nauczył, iakby żołnierze cofać się mieli 45, 3. 2) wypaść, udać się, powieść się, quae nuptiae quia feliciter cesserunt, który to związek ponie-

waż szczęśliwie wypadł, które to zaślubienie ponieważ się szczęśliwie powiodło. 2. 3.

Celēbritas, ātis, f. (celeber) liczna obecność, liczne towarzystwo, zgromadzenie, uroczystość, liczne zwiędzanie czyli uczęszczanie do jakiego miejsca.

Celēbro, āvi, ātum, āre, (celeber) mówi się o wszystkim, co często lub licznie dzieje się, 1.) często lub licznie odwiedzać, wstępować, 2.) co często czynić, powtarzać, zatem: święcić, licznie towarzyszyć; często o czem mówić, rozgłaszać (szczególniej z chwałą) zatem: chwalić, wielbić, stawiać, np. insigni laude celebrare, wychwalać, 52, 3.

Celēritas, ātis, f. (celer) prędkość, szybkość.

Celerrime, Adv. (Superl. od celeriter) iak nayspieszniej.

Cella, ae, f. każde odosobnione schowanie, lub mieszkanie. W świątyni nazywało się tak miejsce, gdzie stał posąg bóstwa. Jeżeli zaś w jednej świątyni wielu bóstwom cześć odawano, natenczas ta

miała też więcej cellas świątynica, kaplica.

Cēlo, āvi, ātum, āre, taic, ukrywać, pokrywać, zakryć, sol orbem suum celasse dicitur, stońce miało się zaćmić, 78, 10. Celsus, a, um. wysoki, wyniosły, wspaniały, pyszny.

Celūber, ēra, um, (od Celtae i Iberi albo Iherus, ponieważ Celtyberowie byli Celtami, którzy się pomieszczyli z Iberami, od rzeki Iberus nazwanym narodem) Celtyberski, tam się znaydujący, lub do Celtyberyi należący, zatem Subst. Celtiberi, Celtyberowie.

Celūberi, ōrum, m. z. Celtiber, era, rum.

Censēo, ūi, sum. ére, szacować, cenić, mniemać, sądzić, zdanie swoje odkryć, zatem: stanowić, uchwalać.

Censor, ōris, m, (censere szacować), Cenzor t. i. urzędnik w Rzymie który popis ludu (census) odprawiał. Wybierano na ten urząd dwóch mężów, którzy cnotą i dostojnością celowali. Ich staraniu były poruczone poprawić obyczajów i troskliwość o dobro publiczne, spisywanie i przeliczanie ludu rzymskiego, które co pięć lat odprawiano,

dozór nad porządkiem i ochędostwem w mieście, wydzierżawianie podatków i t. d. Urząd ich trwał z początku lat pięć, później zaś tylko 18 miesięcy.

Censórus, a, um, (censor) cenzorski, t. i. Cenzorów tyczący się, zatem Censorius, t. i. homo) ten który był Cen-zorem, były Cen-zor.

Censúra, ae, f. (censor) cenzorstwo, t. i. urząd Cen-zora; niewł: każde zdanie, sądzenie, krytyka, 34, 9.

Census, us, m. (censeo,) 1, czynność Cen-zora, kiedy majątności obywateli oraz ich imiona i rodziny spisywał; popis ludu; także 2) xiegi w które lud wpisywano. 3) podatek od majątku, zatem: majątek.

Centéni, ae, a, (centum) sto, po stomówiąc opo-dziale.

Centesimus, a, um, setny.

Centum, Indecl. sto.

Centúria, ae, f. (centum) Centurya, t. i. wł. mno-stwo z sta np. ludzi, żołnierzy; szczególniej, podział ludu rzymskie-go; zob. str. 7 przyp.

Centurio, ónis, m. dowo-dzca Centuryi czyli kompanii, kapitan, Set-nik 1, 4; 21, 2. Setnicy nosili laski vitis zwane które-mi bili żołnierzy.

Cères, éris, f. Ceres, cór-ka Saturna, a matka Proserpiny; nauczyła ludzi rolnictwa.

Cerno, crévi, crétum, cer-nère, wł. oddzielać, np. złe od dobrego, zatem sądzić, rozstrzygać, u-chwalać, walczyć, spo-strzegać oczami lub ro-zumem, zatem: uważać, widzieć.

Certámen, inis, n. (certa-re) potyczka, walka, utarczka. — singulare, pojedynek, 10, 6.

Certátim, Adv. (certare) na wyścigi, gorliwie.

Certáio, ónis, f. (certare) walka, potyczka, utar-czka, spór.

Certus, a, um, pewny, nie-wątpliwy, niezawodny.

Cervix, ícis, f. tylna część szyi, kark, często szyia, cervice-m praebere alicui podać komu szyję, dadź się zabić, 82, 6; cervi-cem frangère, kark skre-cić t. i. udusić 73, 11.

Cesso, ávi, átum, áre, zwłóczyć, ociągac się.

Ceterum, Adv. (ceterus, a, um) w reszcie, z sexta.

Chaerónéa, ae, f. miasto w Beocyi. T. Kaprena.

Chalcédon, ónis, f. miasto w Bitynii na przeciwko Bizantium. T. Kadí-Kevi, miasteczko przy Scutari w Anadoli.

Chórus, i, m. zbiór, grono ludzi, kt rzy dla tań-czenia lub śpiewania

zgrupowali się, albo
w tym celu zebrane to-
warzystwo składać,
chór.

Cibus, i, m. pokarm, ży-
wność.

Cicatrix, icis, f. blizna,
to jest znak po zago-
jonej ranie.

Cicero, onis, (Marcus Tul-
lius) r. 81.

Cilicia, ae, f. kray w Azyi
mniejszy, między Kap-
padocyą, Armenią, Sy-
ryją i morzem śródzie-
mnem.

Cimber, bra, brum. Cym-
bryski. Subst. Cimbri,
orum, był to naród nie-
miecki, który miał mie-
szkać w Chersoneso cim-
brica, t. i. w księstwie
Holsztyńskiem i Szle-
zwigskiem.

Cimbri, orum, zob. Cim-
ber.

Cincinnatus (L. Quinctius)
r. 17,

Cinna, ae, m. (L. Corne-
lius) Konsul wraz z Cn.
Oktawiuszem, złączył
się z Maryuszem prze-
ciw stronnikom Sylli i
rządził sprawił w Rzymie.

Cinnatus, a, um, do Cyn-
ny należący, Cynny ty-
czący się, Cinna a do-
minatio, panowanie, sa-
mowładztwo Cynny, 67,
6.

Circensis, e, rzymskiego
Cyrku tyczący się. np.
ludi Circenses, także lu-

di magni zwane, były
to igrzyska, które szcze-
gólnie przez gonitwy
na wozach i zapasy
gimnastyczne wypra-
wiano, na cześć Bogom.

Circiter, Adv. (od circus,
a, um) niemal, blisko,
około.

Circum-aro, avi, atum,
are, oborać, oborywać.

Circum-do, dedi, datum,
dare, otoczyć, okrążyć,
nova moenia oppido cir-
cumdedit, opasał mia-
sto nowemi murami, 5.
2. murum lapideum urbi
circumdedit, kamien-
nym murem miasto o-
pasał, 6. 8.

Circum-fero, tuli, latum,
ferre, obnosić.

Circum-fundo, fudi, fú-
sum, ère, wł. oblać, na
około oblać, zatem: o-
toczyć, oblegać, obstą-
pić, obskoczyć, ipsi par-
vulo draco circumfusus
nihil nocuit, zmił która
się około dziecka ob-
winęła, bynajmniej
mu nie szkodziła. 49, 1.

Circum-gredior, essus
sum, edi (circum-gra-
dior) obchodzić około
czego, przeciągnąć we-
dle czego, otoczyć co.

Circum-sépio, psi, ptum,
ire, ogrodzić, otoczyć.

Circum-si-to, stiti, itum,
ère, obstąpić, otoczyć.

Circum-venio, veni, ven-
tum, ire, obeysdz, oto-

czyć, ogarnąć, podeysić
oszukiwać.

Circus, i, m. koło; szcze-
gólniey Circus w Rzy-
mie t. i. wielki plac o-
kryty płaskiem i dla
tego też Arena zwany.
Na tym placu dawano
publiczne igrzyska ludzi
circenses, t. i. gonitwy
pieszych, konnych, i
wozami, szermierstwa,
zapasków, łowów i t. d.
Naywspanialszy był
ów Circus Maximus za-
łożony od Tarkwiniu-
sza starego przy awen-
tyńskię górze. Był
w nim stopnie z mar-
muru. Miał 2180 stóp
długości, a 125 szer-
kości, i mógł mieścić
w sobie 15000 widzów.

Cirta, ae- f. miasto w Nu-
midyi.

Cis, Praep. cum Accusat.
z téy strony.

Citharista, ae, f. cytrzysta,
lutnista.

Citra, Praep. cum Accus.
z téy strony.

Civicus, a, um, (civis) mie-
szczan tyczący się,
miejski, obywatelski,
corona civica, wieniec
obywatelski. zob. Co-
rona.

Civilis, e, (civis) oby-
watelski, bellum civile,
woyna domowa.

Civis, is, c, obywatel, oby-
watelka.

Civitas. atis f. (civis) 1)

mieszkańcy iakiego
miasta, obywatele, 2)
miasto, jeżeli znaczy toż
samo co obywatele, 1,
4; 2, 1. 3) prawo oby-
watelstwa.

Clades, is, f. strata, kłę-
ska, porażka.

Clam, Adv. potajemnie.

Clamo, avi, atum, are,
krzyżeć, wołać, obwo-
tywać.

Clangor, oris, m. (clango)
dźwięk-brzmienie, krzyk.
clangor anseris, krzyk
gęsi, 24. 4.

Clarus, a, um, iasny, wy-
rażny, znany, oczywi-
sty, widoczny, stawny-
znamienity.

Classis, is, f. klasa, od-
dział ludu 7, 8. — flota
38, 1.

Claudia, ae, f. imię We-
stalki, r. 46.

Claudius, ii, n. r. R. Ap-
dus Claudius Decemvir,
21. 1. Appius Claudius
Caecus, r. 34. Appius
Claudius Caudex, r. 37.
Appius Claudius Pulcher,
który od Dolabelli był
oskarżonym o zdrze-
stwo w Cilicyi 82. 4
C. Claudius Nero, 48, 2.
Claudius Unimanus, 71. 1.

Clauo, si, sum, ere, zum-
knąć, okrążyć, otoczyć;
in angustius clausus est,
w wąwozach był otę-
czony, 39, 3.

Clavus, i, m. gwóźdź.

Clemens, tis, łagodny, łaskawy, dobrotliwy.

Clementia, ae, f. (clemens) łaskawość, ludzkość, 80, 4. clementia morum, łagodność obyczajów, 43, 1.

Clens, tis, m. Klient. U Rzymian wielcy panowie micwali nad gro-
madami ludzi niższego
stanu pewien rodzaj
opiekunstwa (clientela)
i zwali się z tego
względem ich Patroni,
ci zaś Clientes. Patron
powinien był swego
Klienta w każdej po-
trzebie spomagać wzię-
ciem i powagą swoją i
bronić od wszelkiej
krzywdy. Jeżeli Klient
bez testamentu i dzie-
dzieńców umarł, patron
po nim dziedziczył; a
w przypadku, gdyby
patronów dochody były
szczerpłe, Klienci obo-
wiązani byli wyposa-
żać ich córki, wykupy-
wać ich samych i dzie-
ci ich z niewoli nie-
przyjaciół i dodawać
im na wydatki urzędo-
we. To urządzenie ści-
stym węzłem łączyło
dwa różne stany; clien-
tem subernavit, qui eam
in servitute deponeret,
namówił klienta, ażeby
ię jako swojej niewol-
nicy domagał się, 21 2.

Clóaca, ae, f. kanał pod-

ziemny, przez który
plugastwo z miasta
wraz z deszczową wodą
spuszczano; cloaca ma-
xima był to największy
kanał w Rzymie z Ty-
brem się łączący, który
Tarkwiniusz pyszny za-
łożył, 8. 3.

Clódus (Publius,) Try-
bun popólstwa.

Cloelia, r. 13.

Cloelius Grachus, r. 17, 1,

Clúsin, óram, m. mie-
szkańcy miasta Clasium
w Etrurji.

Cnaeus Manlius Vulso, 55-
1.

Cneus Marcius Coriolanus,
r. 19.

Cóalesco, ui, ère, (con-
alesco) zrastać się, ztę-
żeć, zgęścić się, złączyć,
ziednoczyć się, wzra-
stać, nabierać mocy.

Cocles (Horatius) r. 11.

Codrus (Servius) r. 77, 12.

Coelestis, e, (coelum) nie-
bieski. Plur. coelestes,
mieszkańcy nieba, nie-
bianie, Bogowie.

Coelius mons, iedną z
siedmiu gór Rzymu.

Coelum, i, n. niebó, skle-
pienie, klima, coelum
adire, do nieba się
wzniesć, t. i. pozyskać
nieśmiertelność, C. 33,
30.

Cóemo, éini, émtum, éme-
re, nakupić, skupować,
naskupować, kupić wiele
rzeczy na raz.

Coena, ae, f. *obiad, który Rzymianie około trzeciej po południu iedli: pospol. wieczera*

Coenum, i, n. *bloto, bagno, kał.*

Coepi, z. Coepio,

Coepio, coepi, coeptum, coepere, *zaczynac; lecz Praes. i Imperf. wraz z pochodnemi rzadko się używają; najczęściej zaś Perfect. coepi. zacząłem, coepisse*

Coetus, us, m. (coëto; *zgromadzenie, zbór, schadzka.*

Cogito, avi, atum, are, *mysleć, rozmyślać, rozważać, chcieć, wymyślać.*

Cognatio, ónis, f. (cognatus) *pokrewieństwo.*

Cognómen, inis, n. *nazwisko.*

Cognómentum, i, n. *nazwisko, przytomek. Augusti cognomento dictus, Augustem nazwany. C. I. 2.*

Cognómino, avi, atum, are, (cognomen) *nazywac kogo, cognominari, a- trzymać nazwisko, być nazwanym.*

Cognosco, óvi, itum, ère, (con - nosco) *rozpoznać, poznać, dowiedzieć się. Wnioskowac* 8- 4.

Cógo, còegi, còactum, cogère (con - ago) *spędzać, zgremadzać; in oppi-*

dum coactos, do miasta zapędzonych, wpędzonych, i tamże otoczonych 52, 2. — cogère ad arma aliquem, *zachęcać kogo, wzywać aby się wziął do broni, napędzić do wojskowości.* 72, 14.

Cohibéo, ui, itum, ère (con - habeo) *obeymawac, zawierac, wstrzymac, hamowac, ograniczac.*

Cohors, tis, f. *kohorta, i. i. rota, część rzymskiej legii, zawierająca w sobie 420 ludzi. Cohors praetoria, straż cesarska, gwardya. C. 20. 1.*

Colchi, órum, m. *kolcho- wie mieszkający, kolchidy, krainy leżące na wschodniej stronie morza czarnego, 77, 6.*

Collátia, ae, f. *miasto w Latium w sabinjskiem z tej strony rzeki Anio.*

Collátinus, (L. Tarquinius) *siostrzeniec Tarkwiniusza pysznego, małżonek Lukrecyi, r. 9.*

Colléga, ae, m. *Kollega, współpracujący, czyli towarzyszy: ten sam urząd piastujący.*

Collegium, i, n. (collega) *kollegium, zgromadzenie, towarzystwo, stan, zgromadzenie kapłanów. C. I, 6.*

Colligo, égi, ectum, ère (con - legère) *zbierać*

zgromadzać, wziąć, 1.
— collectis reliquiis (sc. exercitus) zebrawszy szczątki woyska 23, 2.

Collinus, a, um, (collis) nawzgórku będący, tamże rosnący lub ztamtąd pochodzący, porta collina nazywała się w Rzymie brama stojąca przy wzgórkach Kwirynalskim, i Wiminalskim, 75, 8.

Collis, is, m. wzgórek, pagórek, góra.

Collòquium, (conl.) i. n. (od colloquor) rozmowa. Colloquium secretum a tribuno impetravit, wyprosił sobie, wyednał sobie wolność rozmówienia się z nim sam na sam, 28, 2.

Colludo, si, sum, ère (colludo) grać z kim, być z kim w porozumieniu, zmowę z kim uczynić.

Collum, i, n. szyja, — obtorquere alicui collum, złapać kogo za kark, 66, 9.

Còlo. còlui, cultum, ère, mieć o czém staranie, poświęcać się czemu, uprawiać — agros non seditiones colere, rolnictwu a nie rozruchom oddać się; roli a nie rozruchów pilnować, 19, 2. — czcić — pro deo, część boską wyrządzać 2, 14. — virtutem

colere, cnotę miłować, być cnotliwym, 2. 13.

Còlònia, ae, (colònus) osada — coloniam deducere, osadę założyć, zaprowadzić, 5. 3.

Còlònus, i, m osadnik kolonista, colonos — mittendos censuit, rzadził, żeby osadników do Kapuy i do Tarentu wysłać 65, 3. S-A-M. novis colonis destinavit. S. A i M. przeznaczył dla nowych osadników, t. i. położył projekt, żądał tego, aby tamże nowych osadników poślano, 73, 5.

Còlumnà, ae, f. (columen) słup, filar.

Còmes, itis, c. towarzyszy, towarzysza.

Còmis, e. grzeczny, uprzejmy, miły, ludzki, do wciupy.

Còmitas, atis, f. uprzejmość, grzeczność, łagodność, ludzkość.

Còmitatus, us, m. (comitor) towarzyszenie, orszak, towarzystwo, Numeriani comitatu, w towarzystwie N. C. 38, 2.

Còmiter, Adv. (comis, e) mile, ludzko, chętnie, uprzejmie.

Còmitiàlis, e. wł. komicyów, t. i. zgromadzenia Rzymian tyccący się seymowy. — Comitialis morbus, wielka choroba

ba. Nazywała się tak dla tego, że zrywała seym (comitia), który zawsze odkładano, jeżeli kogo choroba ta porwała, 66, 11.

Comitium, i, n. (od coire albo conire schodzić się) 1) miejsce publiczne w Rzymie murem otoczone, w rynku, pod górą palatyńską, gdzie w dawniejszych czasach comitia curiata (w których lud głosował według Kuryi) odprawiano. Później rozstrzygano tu spory sądowe 2) Comitia są zgromadzenia ludu, czyli seym, na który zwołanym bywał, dla stanowienia w sprawach Rzeczy, 66, 9.

Comitor, átus sum, ári, (comes) towarzyszyć komu, iść za kim.

Comméatus, us, m. (comes), 1) podróżowanie, w towarzystwie z kim, chodzenie, wезienie razem, zatem: dowóz — naves commeatibus et aliis oneribus impeditae okręty żywnością i innemi ciężarami obciążywane, (a zatem szybko płynąć nie mogące) (zob impeditae) 41, 1. — interceptis commeatibus Italiam vexavit; zabrawszy, przełajwszy żywność ciemnieżył Italię,

84, 2. colonia maritimis commeatibus opportuna, osada do dowozu z morza wygodna, 5, 3.

Commémòro, ávi, átum, áre (con - memòro) przypomnieć sobie, wspomnieć, opowiadać.

Commendo, ávi, átum, áre, (con - mandare) poruczać, polecać, zalecać.

Comminiscor, i, n. (comminiscor) wymyślać, zmyślać rzecz fałsz.

Commeo, ávi, átum, áre, (con - meo) iść, odejść, przysiąc, przebiegać się, pójść.

Commigro, ávi, átum, áre, (con - migro) wyprowadzić się, udać się, przemieścić się dokąd.

Committo, (comm) isi, issum, ère, razem postać, pusić, spoić, potykać się, zaczynać, przedsiębrać, powierzyć, dawać.

Commòde, Adv. (commodus) wygodnie, stosownie, zręcznie.

Commoditas, átis, f. commodus) sformość, formość, zręczność, wygodność, użytek.

Commòdo, ávi, átum, áre, (commodus) co przyzwolicie urządzić, naprawić, dogadzać, wygodzić komu, pożyczyć.

Commòdus, a, um, przyzwolicie urządzony, stosowny, sposobny, dobry, wygodny, przyjemny.

Commóvéo, (conm.) móvi, mótum, movére, poru-
szać, wzruszać.

Commúnico, ávi, átum, áre, (communis) wspól-
nie łącznie co z kim
czynić, aliquid cum ali-
quo, podzielić z kim co.
communicare consula-
tum cum plebeiis, kon-
sulostwo z plebeiusza-
mi podzielić, 34, 4.

Commúnis, e, to co wielu
lub wszystkim jest
wspólne, wspólny, po-
spolity, publiczny, ludz-
ki, przystępny.

Compáreo, ui, — ére, (con,
pareo) znajdować się,
pokazać się.

Compáro, ávi, átum, áre,
1) ustawiać, łączyć, po-
równywać, 2) uzbrajać,
gotować, nabydź.

Compello, pñli, pulsum,
pellére, spędzać, pędzić,
przymusić, zniewolic. —
ad deditonem, ad vene-
num compulit, do pod-
dania się, do zadania
sobie trucizny przymu-
sił, 77, 5. necessitate
compulsus, potrzebą
przyciśnięty, przywie-
dziony, 29, 3.

Compèrio, pèri, pertum,
íre, dowiedzieć się.

Compesco, ùi, ére, ogra-
niczyć, oswoić, wstrzy-
mać.

Compèitor, óris, m, (com-

pèto) spółproszący, spół-
ubiegający się.

Compèto, ívi, ii, ítum, ére,
razem dokąd lub na co
iść, zatém og: starać
się oco ubiegać, puellam,
o rękę dziewicy, pa-
nienki starać się, ubie-
gać się, 59, 2.

Compingo, égi, actum, ére,
(con. pango) zbic, złą-
czyć, spoić, wrzucić lub
wtrącić gdzie, — in
vincula compingère ali-
quem, wsadzić, wtrącić
kogo do więzienia. 1, 2.

Complector, xus sum, plec-
ti (con. plecto) obiąć,
ogarnąć, pokochać, po-
lubić, oddać się czemu,
uchwycić, porwać, im-
perium complecti, obiąć
panowanie. C. 2, 1.

Compóno, (comp.) sùí,
sítum, ére, układać,
ustawiać, składać, —
pacem, pokój zawrzeć,
16, 5.

Comprimo, (conpr.) essi,
essum, ére (con. premo)
ściskać, przytłumić, po-
wściągnąć, uśmierzyć, —
seditionem comprimère,
bunt, rokosz przytłu-
mić, 29, 3. Marte com-
pressa, poczwószy z
Marsa, 1, 1. causam
comprimère, przedsię-
wzięcie zniweczyć, C. 3.

Comprobo, ávi, átum, áre
(con. probo) za dobre
uznać, pochwalić, przy-
iąć, potwierdzić.

Conátus, us, m. (conor) *przedsiewzięcie, usiłowanie.*

Con-cédo, cessi, cassum, *cedere, iść, odejść, udać się dokąd, ucho- dzić, ustąpić, oddalić się, — alicui aliquid, od- — ustąpić komu czego, imperium naczelnego dowództwa, 80. 3. — zezwolić na co, przy- chylić się, nakłonić się do czego; pacem peten- tibus hac conditione con- cessit, na proźby ich, zezwolił na pokój pod tym warunkiem, 41, 2. — concedente collega, gdy iego towarzyszy do tego się przychylił, 49, 12; concessum est ei a populo et a senatu, po- zwolił lud i senat, 56, 5.*

Concha, ae, f. *muszla.*

Concido, idi, ère, (con-cado) *upadź, obalić się.*

Concido, idi, sum ère, (con- caedo) *rozrąbać, roz- ciąć, rozkroić, rozsie- kać, zatem: zbić, znieść, potłuc — sellam (sc. cu- rúlem) 72, 6; 73, 1.*

Concilio, ávi, átum, áre, (concilium) *znosić, łą- czyć, do skutku przy- wieszać, skutecznić — poiednać, za przyiacie- la ziednać. — aliquem alicui, 74, 2. pacem con- ciliare, wyiednać, 2, 9.*

Concio, ónis, f. (concio, t. i. zwolnię) *zgroma- dzenie ludu.*

Concípío, épi, eptum, ère, (con - capio) *zbierać, poymać, otrzymać, do- stać — ante quam conci- peretur, wprzód aniżeli go matka poczęła 49, 1.*

Con - cito, ávi, átum, áre, *poruszać, pobudzać, wzruszyć, podburzyć, buntować, zachęcać.*

Conclúdo, si, sum, ère, (con-claude) *zamykać, zakończyć, ukończyć.*

Concordia, ae, f. (concors) *iedność, zgoda.*

Concúbítus, us, m. (con- cubo, bui, bitum, áre) *obcowanie, porubstwo.*

Concupisco, ívi, (ii), ítum, ère, *mieć żądzę, pałać żądzą czego, pragnąć, ubiegać się za czém.*

Con - curro, cucurri, i cur- ri, cursum, ère, *zbie- gać się, schodzić się — ad cuius (virginis) ad- spectum concurrebatur, dla widzenia której się zbiegano, 49, 8. walczyć, potykać się, gonić się na ostre, quibus foedere icto concurrentibus, któ- rzy, gdy według umo- wy zwarli się, 4, 6.*

Concütio, ussi, ussum, ère, (con - quatio) *wstrzą- snąć, osłabić, za- chwiać, poruszyć.*

Condemno, ávi, átum, áre, (con - damno) *potępić, skazać kogo na co.*

Condendus, a, um, Part.
fut. pass. *od* condo.

Conditio, ónis, f. (condo)
stan, urodzenie; dzieło,
kontrakt, umowa, wa-
runek, obowiązek, 41, 2.
propozycja, conditio-
nem ferre, postanowić,
warunek podać, 59, 2. —
in senatu conditionem
dissuasit, w senacie od-
radzał przyjęcie wa-
runku, 40, 4.

Conditor, óris, m. (condo)
założyciel, sprawca,
stanowiciel.

Condo, didi, ditum, dēre,
zachować, skryć, założ-
żyć, condere civitatem,
miasto założyć, wybu-
dować, 1. 4.

Con-dono, ávi, átum, áre,
darować, przebaczyć, —
condonari, zyskać, otrzy-
mać przebaczenie, —
ubi patriis lacrimis con-
donatus, gdzie przez
względ na trzy oycy
przebaczenie otrzyma-
wszy 4, 9 właściwie:
oycy łzom darowany.

Con-dúco, xi, etum, ère,
sprowadzić, ścigać,
zebrać; służyć, być
pożytecznym.

Con-féro, contuli, colla-
tum, conferre, *znosić,*
porównywać. — collato
cum collega somnio, o-
powiedziawszy swóy
sen koledze 26, 5.

Confestim, Adv. *natych-*
miast, zaraz.

Conficio, éci, ectum, ère
(con-facio) *uskućczyć,*
ukończyć, zrobić.

Confirmo, ávi, átum, áre,
wzmocnić, utwierdzić,
dowodzić, okazać, po-
twierdzić, zepewniać.

Confiteor, fessus sum, éri,
(con-fateor) *wyznać,*
zeznać, — mienić się,
Neptuni se filium con-
fessus est, mienił się
być synem Neptuna,
84, 2.

Con-flagro, ávi, átum, áre,
zgorzeć, sptonąć, spalić
się, 4, 4.

Con-fligo, xi, etum, ère,
zbić, zatém: potęczyć,
cum aliquo, walczyć, po-
tykać się, ścierać się,
zewrżeć się z kim.

Con-fodio, ódi, ossum,
ère, *kopać, przebić, prze-*
szyć, zabić.

Con-fugio, úgi, itum, ère,
uciekać dokąd, uciekać
się, schronić się gdzie.

Con-fundo, fúdi, fúsum,
ère, *zlać, pomieszać,*
zmieszać, w nieład
wprawić.

Con-géro, gessi, gestum,
ère, *znosić, (na kupę.)*

Con-gredior, essus sum,
édi, (con-gradior)
zeyśdź się, spotkać się,
szczegól. w bitwie, za-
tém: walczyć.

Congressus, us, m. (con-
gredior) *schadzka, zgro-*
madzenie, zjazd, napad.

Congruo, ūi, ère, *zgadzać się.*

Coniectus, us, m. (coniicio) *rzucanie, ciśnienie, połączenie, złaczenie zgadnienie, domniemanie objaśnienie.*

Coniicio, ieci, iectum, ère (con - iacio) *zrzucać, rzucac, wrzucić.*

Coniugium, i, n. (coniugo) *złaczenie, małżeństwo — cum videret coniugia (zamiast coniuges) desse, gdy widział że małżonek brakowało, 2, 1. absque liberis tamen simulque coniugio, pominiąwszy iednakże dzieci i małżeństwo. C. 1, 7.*

Coniungo, nxi, nctum, ère, *złączyć, spoić, ziednoczyć, 7, 16. — amicitiam cum aliquo coniungere, przyiaźń z kim zawrzeć 49, 10. — castra cum aliquo coniungere obozem blisko kogo stanąć rozłożyć się 48, 2.*

Coniuratio, ónis, f. (coniuro) *przysięgą utwierdzony związek, przysiężenie się, spisek, — coniurationem deferre, donieść o spisku, C. 3, 7.*

Coniuro, ávi, átum, áre, *sprzysiędz się — in exitum regum, na zgubę królów, 9, 5.*

Coniux, ūgis, c. *małżonek, małżonka, żona, mąż.*

Con-necto, xui, xum, ère, *spoić, zżyć, łączyć, związać, złaczyć.*

Consanguineus, a. um, *krewny.*

Conscendo, di, sum, ère, (con - scando) *isść do góry, wstąpić, wysść; conscendere imperium, osiść na tronie, C, 20, 26.*

Conscientia, ae, f. (consciens) *wiadomość, o rzeczy (o której i drugi wie); przekonanie o sobie.*

Conscisco, ívi, ítum, scére, *uchwalić co, dokonać, uskutecznić. — mortem (necem) sibi consciscere, śmierć sobie zadać, życie sobie odebrać, zabić się.*

Con-seribo, psi, ptum, ère, *spisać, wiele imion lub rzeczy w iedno pismo wciągnąć, zaciągać, na piśmie co wyrazić; ztąd też Patres conscripti. Subst. m. Senatorowie; conscripti inniores, młodzi senatorowie, zgromadzenie młodszych Senatorów, C. 26, 7.*

Consecratio, ónis, f. (consecro) *poświęcenie, ofiara, ubóstwienie, 3, 1.*

Consécro, ávi, átum, áre (con - sacro) *poświęcić, ofiarować.*

Consensus, us, m. (consen-

no.) *zgoda, iednomyslnosc.*

Consentio, sensi, sensum, ire, *zgadzać się, zmówić się, przychyłać się do czego, zezwalać na co.*

Con-sēquor, cūsus sum, sēqui, *następować, iść za kim, dosiądz, otrzymać.*

Con-sēro, ērui, ertum, ēre, *złaczyć, — pugnā conserere (2, 7) manum consērere cum hoste (31, 1.) bitwę zwiędz, stoczyć, zewrzeć się z nieprzyjacielem.*

Consido, ēdi, idi, essum, ēre, *usieść, osiądz, bawić gdzie.*

Consilium, i, n. (consūlo) *rada, 30, 4. — privatum consilium, rada, którą daie iaka osoba prywatna 72, 9. — układy, cum omnia proprio et subito consilio ageret, gdy wszystko według swoich układów i niezwłocznie wykonywał 61, 5. rostopność, prze-mysł 7, 13; 58, 4.*

Consortium, ii, n. (consors) *uczestnictwo, udział w czem, połączenie, spółnictwa.*

Conspēctus, us, m. (conspicio) *widzenie, obecnosc, — in conspectu, w przytomności, w obecnosci, 14, 3; 49, 7; — filium suum in conspec-*

tum suum vetuit accēdere, synowi swemu nakazać, ażeby mu się na oczy nie pokazywał, 72, 10.

Conspicio, exi, ectum, ēre (con-specio) *wyrzec, spostrzedz, widzieć.*

Con-spiro, avi, atum, are *razem dąć, zatem: złaczyć się, spiknąć się, sprzysiądz się, — contra aliquem, na kogo 27, 3. 2. conspirare (od spira kłęb) znaczy skrócić się w koło, w kłęb się zwinąć, (mówiąc o zmii) 22, 2.*

Constanter, Adv. (constans) *niezmiennie, stale.*

Constantia, ae, f. (constans) *ieżeli kto zawsze i wszędzie iest iednakim, stałość, odwaga, rozmyślność, — vir constantiae romanae, mąż rzymskięj odwagi, 12, 1.*

Consterno, avi, atum, are, *przestraszyć, zatruożyć, zmieszać.*

Consterno, stravi, atum, ēre, *stać, nakrywać, obalić, zburzyć, zniszczyć.*

Constituo, ii, utum, ēre, (con-statuo) *stawiāco, wystawić, wybudować, wznieść, aedes Romulo constituta, świątynię Romulowi wzniesioną, 2, 14. — curiam Hostiliam constituit, wybudował kuryę Hostylię, 4, 3.*

templum constituere, świątynię wystawić, 19, 5. statua ei honoris gratia constituta est, na tego część wystawiono posąg; wprowadzić, urządzić, mensuras, pondera, classes, centuriasque constituit, urządził miary, wagi, klasy obywateli i centurie. — przeznaczyć, wyznaczyć; sibi deinde totidem constituit, potem dla siebie tyleż wyznaczył, 33, 5. Triumviros agris dividendis se et — constituit, na Tryumwirów do podziału gruntów siebie i — proponował.

Consto, iti, atum, are, składać się z czego, zgadzać się, być statecznym, trwać, być pewnym, niewątpliwym.

Con-stupro, avi, atum, are, zgwałcić, skrzywdzić.

Consualia, ium, n, zob. Consualis, e.

Consualis, e, bożka Consus t. i. Neptuna tyczący się, do niego należący; zatem consualia (sc. sacra albo festa, solennia) uroczyste igrzyska na cześć Neptuni equestris, którego dawniej Consus nazywano. Wyprawiano te igrzyska na cześć Neptuna dla tego, że on miał konia stworzyć i oswoić go. Święto to przypadało w Sierpniu.

W tych uroczystościach dawano widowiska w Cyrku, które Romulus ustanowił. Wto święto konie i muły wolne były od pracy i uwieczane; ludos Consualia simulavit, udał iakoby chciał dać widowisko Consualia zwane 2, 2.

Consuesco, évi, étum, ère (con-sueo) przyzwyczaić się, zwyknąć.

Consuetudo, inis, f. (consuetus, a, um) nałóg, przyiażń, zażyłość.

Consul, is, m. (consulo) Konsul, t. i. najwyższy urzędnik w Rzymie za czasów Rptey. Co rok obierano dwóch Konsulów. Ich obowiązki były: zwoływać zgromadzenie senatu i ludu, i ich ustawy do wykonania przywozić, najwyższy dozór nad skarbem publicznym, zaciąganie woyska, rozdawanie stopniów woyskowych, i staranie o wszystkie potrzeby woyska i t. d. W zagrożających Rptey niebezpieczeństwach oddawano im zupełną władzę polecając ią temi słowy: videant Consules ne quid respublica detrimenti capiat. W pełnieniu tych powinności co miesiąc się od-

mieniali, Używali szaty toga praetexta zwaney, krzesz z słońcowej kosi (sella curulis) i szło przed niemi, ieden za drugim dwunastu Ceklarzy (lictors) którzy nieśli pęki różg leszczynowych rzemykiem związanych i t. d.

Consuláris, e, (consul) konsulowski — consularis lub vir consularis, były **Konsul**, potestas consularis, władza konsulowska, tribunus militaris consulari potestate. Trybun wojskowy z władzą konsulowską.

Consulátus, us, m. (consul) konsulostwo, urząd konsula.

Consúlo, ùi, tum, ère, rozważać co, naradzać się; aliquem de aliqua re kogo względem czego radzić się, prosić o radę, 35, 1. — consultus, a, um, doświadczony, biegły, rządzi Genitivum, a przy iure, Ablativum; eloquentiae, 72, 3. — iuris scientia consultissimus, bardzo biegły w prawie, 44, 6.

Consulto, ávi, átum, áre, radzić, naradzać się, rozważać co, radzić się kogo.

Consultum, i, n. (consúlo) postanowienie, uchwała, wyrok — procerum

consulto z uchwały Senatu, C. 1. 2.

Consultus, z. Consúlo.

Consúmo, si, tum, ère wł. wziąć, użyć do czego, obrócić na co, wydać na co, zjeść, strawić: niewł. strawić, zgubić, osłabić, umrzeć, stracić.

Con-surgo, rexi, rectum, ère, razem powstać, podnieść się, wznosić się, pokazać, uzbrajać się, zamyslać co, przedsiębrać co.

Con-tendo, di, tum, ère, rozciągnąć, natężyć, usiłować, starać się, ubiegać się o co, iść, żądać.

Contineò, tìnui, tentum, ère (con-teneo), zatrzymać, wstrzymać, w porządku utrzymać — lacrimas non continere, nie mógł się od łez wstrzymać, 77, 13.

Contingo, tigi, tactum, ère, (con-tango) dotknąć się, zwilżyć, pokropić, pomazać, przyiść dokąd, osiągnąć co, zdarzyć się.

Contra, Praep. cum Accus. przeciw, ku. Adv. przeciwnie.

Contra-díco, xi, ctum, ère, przeczyć, sprzeciwiać się.

Con-tráho, xi, ctum, ère, ściągnąć, zebrać, zgromadzić.

Contrarius, a, um, (contra) przeciwny, nieprzyjacielski, Subst. contrarium, i, n. przeciwność, rzecz przeciwna.

Contrébia, ae, f. miasto in Hispania Tarraconensis, w krainie Karpentanów, na granicy Celtyberyi.

Contróversus, a, um (contra-vertó) to o co spór idzie, sporny, przeciwny.

Contrecto, ávi, átum, áre (con-tracto) dotykać się, macać, uważać.

Contubernális, is, e. (contubernium) będący z kim w jednym namiocie, spółmieszkaniec, domownik, pospolicie kładzie się z dodatkiem militiae i oznacza towarzysza broni. Imperatorum contubernales byli młodzieńcy znakomitego rodu, którzy iako ochotnicy szli z nim na wyprawę, aby, pod przewodnictwem doświadczonego wodza, nauczyl się sztuki wojennej, 78, 1.

Contubernium, ii, n. (contaberna) spółmieszkanie, wł. w jednym namiocie, zatem: zażyłość — in contubernio iugenum regionum Ardeae fuit, bawił w namiocie synów królewskich pod Ardeą. 9, 1.

Contumélia, ae, f. obelga, potwarz, zelżywość.

Con-tundo, ūdi, ūsum, ère, potłuc, poskromić, u. skromić, osłabić.

Con-valesco, lui, ère, nabrać sił, przyśdź do sił, zatem: zdrowie odzyskać, ozdrowieć.

Convénæ, árum, m. (convénio) ludzie, którzy z różnych stron w jedno zeszedli się miejsce, zbiergi, przychodnie, 2, 1.

Con-venio, éni, entum, íre, zczyśdź się, zgodzić się, umówić się, stosować się.

Conventus, us, m. (convénio) każde zgromadzenie, zbór, towarzystwo.

Con-vertó, ti, sum, ère, obrócić co, obrócić co na co, użyć czego do czego lub na co, — converti udać się do czego, uciec się do czego. — ad dolos, uciec się do zdrady, 14, 3.

Con vívium, i, n. (con-vívo) wł. codzienne pożycie, obcowanie z kim, zatem, uczta, biesiada. — in convivio liberiore, na wesolej biesiadzie, uczcie 9, 1.

Con-voco, ávi, átum, áre, zwołać.

Cóopto, ávi, átum, áre (con opto) obrac, przybrać.

Copia, ae, f. *zapas wielki* czy *mały*, *zasób*, *do-statek* — dicendi copia. *obfitość w wyrażeniu*, t. i. *wymowa* C. 42, 4. — copiae, arum, plur. *woysko*.

Corculum, i, n. (*zdrobn. od cor*) 1) *serduszek*, 2) *przylomek* który miał Publ. Scipio Nasica.

Cordus (Mutius Scaevola) z. r. 12-

Corinthius, a, um, *Koryntski*, z miasta Koryntu.

Corinthus, i, f. *ślawne miasto w Peloponnezie*, w Achaii, 60, 3.

Corioli, orum, *miasto w Latium*, stolica *Wolsków*, na gościńcu *appiyskim*, 19, 1.

Coriolanus, a, um; 1) *do Koriolów należący*, *Koriolski*, 2) *przylomek* C. Marci Coriolani r. 19.

Cornelius, a, um, n. r. *R. iako to*: Aulus Cornelius Cossus, 25, 1. — Lucius Cornelius Cinna, r. 69. — L. Cornelius Scipio Asiaticus 53 i 54, 4. — P. Cornelius Scipio Aemilianus 58. — P. Corn. Scipio Africanus. 49. P. Corn. Scipio Nasica 44, 64, 7. 9. — L. Corn. Sulla, r. 75.

Corniculanus, a, um, z, ko-
ło, *Corniculum miasta w Latium* będący; stąd też *oycę Serwiusza Tul-*

liusza Corniculanus zwa-
no, 7, 1.

Corniculum, i, n. (*cornu*) *mały róg*, *rozek*, *ozdo-ba przyłbicy*, *maiąca kształt rogu*, i dla tego *ią tak nazywano*. Była to nagroda, którą *walecznych żołnierzy* *zaszczycano*; stąd też wyrażenie *corniculum meruit*, *zasłużył na ozdobę przyłbicy*. 72, 3. *Żołnierze*, którym to *nosić wolno było*, *nazywali się Cornicularii*, i *iak się zdaie*, *byli powiększycielei*, *pomocnika-wi swych officerów*.

Cornu, u, n. *róg zwierząt*, *skrzydło w woysku*.

Corona, ae, f. *wieniec*, — *corona aurea* *inaczey castrensi* *zwana*, *był złoty wieniec*, *iakim* *zaszczycano tego*, *który pierwszy wpadł do obozu nieprzyacielskiego* 17, 2. — *corona civica*, z *dębowych liści*, *była udzielana temu*, *który spłóbywatela lub spłóbywateli życie uratował*. *Obywatel zachowany*, *tę koronę z rąk wodza odebraną*, *sam oddawał swemu obrońcy*, i *zawsze go iako oycę swego uważał*. *Ten*, *który ią odebrał*, *mógł ią zawsze nosić*, a *takie uszanowanie*

miał u spółobywateli,
 iż na igrzyskach, pu-
 blicznych widowiskach,
 uroczystościach i t. d.
 wszyscy przed nim po-
 stawiali i mieysce przy
 senatorach zasiadał i
 t. d. 26, 3, — corona
 obsidionalis, nagro-
 da dawana wodzowi,
 który woysko lub mia-
 sto od oblężenia uwol-
 nił. Zaraz na tém miey-
 scu, gdzie przysługa wy-
 świadczoną była, spie-
 sząc się z nagrodą rwa-
 no trawę i spletało z
 niej wieńce. Jednakże
 czasem była i ze złota
 17, 2; 58, 4. Sub corona
 vendere, iako niewolnik
 sprzedać. Wyrażenie
 to stąd pochodzi, że
 iehców, gdy ich przedsta-
 wać miano, dla oznaki,
 iż są na sprzedaż, w wień-
 ce ubierano, 58, 8.

Corpus, óris, n. ciało, —
 infirmum, słabowite cia-
 ło. — zwłoki, trup 7,
 19; i t. d.

Correctura, ae, f. (corrigo)
 urząd starosty t. i. rząd-
 cy prowincyi, staro-
 stwo.

Corrigo, rexi, rectum, ère
 (con-rego) sprostować,
 poprawić — correcta
 prius militum disciplina,
 poprawiwszy wprzód
 karność woyskową 58, 6.
 — Toż samo znaczy,

exercitum corrigere,
 59, 1.

Corripio, ipui, eptum, ère
 (con-rapio) porwać,
 opanować co, przywła-
 szyć sobie. 70, 2.

Corródo, (con-rodo) si,
 sum, ère, gryść, po-
 gryść, mówiąc o pienią-
 dzach, oberznąć C. 35, 6.

Corrumpto, (cor-) rúpi, rup-
 tum, ère, rozerwać, ro-
 zedrzeć, zepsuć, przeku-
 pić, pretio albo pecunia
 przekupić 34, 3; 71, 3.
 — corrupto exercitu,
 przekupiwszy woysko,
 70, 1. 4; 75, 8. — zbata-
 mucić, uwieść 9, 3.

Corruo, ui, ère, (con-ruo)
 obalić się, zwalić się.

Corruptor, óris, m. (cor-
 rumpto) skaziciel, pso-
 tnik, gwałciciel, zwo-
 dziciel.

Corvinus, a, um, (corvus)
 1) kruczy, 2) przyto-
 mek M. Waleryusza,
 29, 2.

Corvus, i, m. kruk, z któ-
 rego lotu szczególniey
 przyszłości dochodzono
 29, 2; 81, 7; żoraw
 wojenny, służący w mor-
 skich potyczkach, do
 chwytania i przyciąga-
 nia nieprzyjacielskich
 okrętów.

Cos, cotis, f. twardy i
 kończaty kamień, oset-
 ka, qui fidem artis suae
 novacula et cote firma-
 vit, który wiąze w swoje

umiejętność przez brzytwę i osetkę utwierdził 6, 7. Obszerniey to wykłada Liwiusz I, 36. czego osnowa: Tarkwiniusz stary umyślił do dawnéy iazdy przytączyć kilka nowych odziałów. Lecz zamiarowi temu mocno się opierał, naystawniejszy pod ówczas wieszczek, Akcyusz Newiusz, twierdząc, że się temu wieszczba sprzeciwia. Król tem rozgniewany, szydząc z sztuki wieszczka, pytał go się, czyliby się to stać mogło, o czém myśli. A gdy ten zaradziwszy się wieszczby, że to bydz może oświadczył, król mu osetkę brzytwą przerzucił rozkazał. Wieszczek to uczynił, a król widział się przez to zmuszonym do odstąpienia od swego zamiaru.

Cottiae Alpes z. Alpes.

Crèbro, Adv. (wł. Ablat. od creber) często.

Crédo, didi, ditam, ère, wierzyć, ufać, mniemać, sądzić, auctoritati alicuius credere, mówić lub zaręczeniu czyim dać wiarę, wierzyć 2 14.

Crémèra, ae, f. rzeczka w Etruryi, stawiona kłeską, którą w téy okolicy 300 Fabiuszów poniosło 14, 2.

Crèmo, ávi, átum, áre, spa-
lić

Cremèna, ae, f. miasto w Italii nad rzeką Padus (Po)

Crèo, ávi, átum, áre, zrobić, stworzyć, spłodzić, rodzić, wybrać, mianować.

Cresco, crèvi, crétum, ère, rosnąć, wyrastać, wzrastać, przyrastać, godność i znaczenie pozyskać, otrzymać.

Crimen, inis, n. występek o który kto jest obwini-
nionym lub oskarżonym, zatem: obwinienie, zarzut, crimini dare alicui aliquid, zarzucać komu co, obwinić kogo o co, 23, 4.

Criminatio, ónis, f. (crimino-
minor) obwinianie, szkalowanie, potwarz.

Criminor, átus sum, ári, (crimen) aliquem, obwinić, zarzucać, zadawać komu co, potwarzać kogo, 67, 1.

Criminose, Adv. (criminosus), nagannie, występnie.

Crinitus, a, um, (crinis) włosami obrosły, kosmaty, stella crinita, komety.

Crítoláus, i, m. wódz Achajczyków 60, 2.

Crúciátus, us, m. (crucio) męka, męczarnia, utrapienie.

Crúdelis, e, (crudus) okrutny, srogi.

Crúdelitas, átis, f. (crudé.

lis) okrucieństwo, sro-
gosc.

Cruor, óris, m. krew, roz-
lew krwi, morderstwo,
rzeź,

Crus, úris, n. część ciała
od kolana aż do stopy,
udo, goleń.

Crustuminus, a, um, ty-
czący się lub będący z
miastą Crustumium nad
r. Tybrem leżącego.

Crux, úcis, f. drewniany
krzyż, na którym przy-
biano zbrodniarzy z
niższego stanu, szcze-
gólnie zaś niewolników.
Jego kształt był roz-
maity.

Cubiculum, i, n. (cubo)
pokój sypialny, cubicu-
lum irumpere, wpaść
do pokoju sypialnego,
9, 3.

Culmen, ínis, n. wł. wierz-
chołek każdej rzeczy,
dach, dom. niewł. wy-
sokość, stopień dostoy-
ności.

Culpa, ae, f. вина, prze-
stępstwo.

Culte, Adv. (cultus, a, um,)
ozdobnie, strojno, wy-
kwintnie.

Culter, tri, m. wł. każde
mniejsze do kraięcia
narzędzie, nóż.

Cultor, óris, m. (colo) rol-
nik, wieśniak, mieszka-
niec, czciciel, wielbiciel.

Cultus; us, m, (colo) u-
prawianie, obrobienie,
wykształcenie, wycho-

wanie, ozdoba, strój,
okazałość, przepych,
odzienie, ubiór, sposób
życia, czerzenie.

Cultus, a, um. (colo) przed-
ni, piękny, ozdobny,
wspaniały, okazały.

Cum, Coniunct. gdy, cum
per Ill p. m. milites cu-
raret, gdy w Illyrii kor-
pusem piechoty dowo-
dził C. 41, 27.

Cum, Praep. cum Ablat. z.
Cumae, árum, f. miasto
w Kampanii na pobrze-
żu, sławne Sybillą 8, 6.

Cumulo, ávi, átum, áre,
(cumulus) kupić (t. i.
na kupę składać), sku-
piać, pomnażać

Cunctator, óris, m. (cun-
ctor) zwłóczyciel.

Cunctus, a, um, wszystek,
— edocuit, cuncta in or-
bis modo verti, dało po-
znać, że wszystko się to-
czy pewnym obrotem. C.
35 13. — cunctaque di-
vino ritui, paria videren-
tur, wszystkie jego dzia-
łania, nosiłyby na
sobie znamie boskiego
rządu C. 41, 20.

Cuniculus, i, m. królik, a
ponieważ ten sobie no-
ry kopie, więc: droga
pod ziemią wykopana,
podkop, mina. — ten-
tata per cuniculum fuga,
chęć przez podkop
ucieć. 68, 4.

Cupido, ínis, f. (cupio) żą-

dza, chciwość w złém lub dobrém znaczeniu.

Cūpidus, a, um, (cupio) chciwy.

Cūpio, iui, ii, itum, ère, pragnąć, chcieć, żądać czego.

Cupitum, i, n. (cupio) życzenie, żądza, chciwość.

Cūres, ium, f. miasto w sabinjskiem, oyczyzna Numy Pompiliusza i i Tytusa Tacyusza. Od tego to miasta rzymskich obywateli na zgromadzeniu ludu i w innych zdarzeniach Quirites nazywano, które to nazwisko Romulus wprowadził, 2, 10. Curibus accitus, z Cures sprowadzony, wezwany 3, 1.

Curia, ae, f. (cura) Kuria t. i. oddział ludu rzymskiego, 2, 12. — radna izba, ratusz, curia Hostilia, 4, 2.

Curiani, z. r. 4, 6.

Curiosus, a, um, (cura), staranny, troskliwy w wysledzeniu, doświadczaniu rzeczy, ciekawy.

Curius, (M.) Dentatus, r.

33.

Cūro, aui, atum, are, (cura) starać się. Curo wraz z Part. fut. pass. położone, znaczy kazać, rozkazać, frumentum, magno pretio dandum populo curavit, 19, 2. annonae curandae specie,

podpozorem starania się żywność, C. 1, 2.

Currus, us, m. (curro), wóz, wóz tryumfalny, 17, 3.

Cursor, oris, m. (curro) biegacz, kursor, zawodnik. Przytomek Luciusza Papiriusza, z. r. 31.

Cursus, us, m. (curro) bieg, droga, podróż, jeżdżenie, cursus publicus, poczta. U Rzymian co 5 lub 6 mil rzymskich, były pobudowane na gościńcach mieszkania, z których w każdym, zawsze stało na pogotowiu 40 koni: tak iadący mógł na dzień 100 mil rzymskich czyli 20 niemieckich uiechać. Lecz tylko mającym rozkaz cesarski, wolno było tych koni używać; innym do ułatwiania własnych interesów rzadko kiedy tego pozwalano.

Curulis, e, (currus albo carro) woza lub iazdy tyczący się, equus curulis, wierzchowiec, sella curulis, krzesło, iakiego w pierwszych wiekach królom tylko, a za czasów Rzeczypospolitej urzędnikom najwyższym (t. i. Konsulom, Pretorom i Edylom kurulskim) używać wolno było, i dla tego też te trzy godności magistratus curules zivano. Używano tego krze-

sta w ratuszu i odwie-
dzając kogo. Było ono
wysadzane kością sto-
niową i wieziono je na
wozie (currus) skąd też
nazwisko wzięło. Często
przy curulis opuszczo-
nego wyrazu sella do-
myślać się należy, 23, 18.

Custodia, ae, f. (custos)
straż. — per medias cus-
todias somno oppressas
incolumis evasit, wpo-
śród straż, które sen
ogarnął, bezpiecznie
przeszedł, 26, 2.

Custos, ódis, c. strzegący,
pilnujący czego, stróż.

Cyprus, i, f. wyspa na
morzu śródziemnym w
bliskości Syrii i Cyli-
cyi, 80, 2.

Cypselus, i, m. król Ko-
ryntu, który r. 658 przed
Chrystusem, królewską
godność w Koryncie
przywrócił.

Cyzicenus, a, um, z, z pod,
miasta, Cyzicum, do
niego należący, Cyzi-
ceński, z Cyzicum.

Cyzicum, i, n. azyatyckie
miasto przy Proponty-
dzie, na wyspie tegoż
imienia 74, 4.

D.

Dáci, órum, m. mieszkań-
cy Dacyi, krainy, która
dzisiejsze Multany Wo-
łoszczyznę i ziemię
Siedmiogrodzką w sobie
obejmowała 79, 5.

Dacus, i, z. Daci, órum.

Dalmata, ae, m. Dalmata,
t. i. mieszkanięc Dal-
macyi krainy nad mo-
rzem adryatyckim, w
sąsiedztwie z Illiricum
i Mezyą.

Damno, ávi, átum, áre,
(damnum) o szkodę przy-
prawic, ukarać, wska-
zać na taką karę za co,
damnare repetundarum,
za zdzierstwo ukarać,
81, 3. z. repetere.

Danubius, i, m. Dunaj,

rzeka w Austrii, która
z góry Abnoba wypły-
wa i ku południowi
większą część Europy
przebiegłszy, w morze
czarne kilkoma uścia-
mi wpada.

Dardani, órum, m. mie-
szkańcy Dardanii t. i.
części Mezyi z Illiricum
i Macedonią graniczą-
cący. 75, 7.

Dardanus, a, um, dardan-
ski t. i. od Dardana po-
chodzący; powszechnie
zamiast, trojański.

Dé-bello. ávi, átum, áre,
zawojuować kogo, zwy-
ciżyć.

Dé-héo, ùi, itum, ére, wł.
od de-habeo t. i. mieć

od kogo co, zatem bydz
winnym (t. i. zapłatę)
musieć, bydz obowiąz-
nym, winnym.

Dēbilis, e, skaleczały, sta-
by, niedotężny, bezsilny.

Dē-canto, āvi, ātum, āre
odspiewać, przespiewać
wyspiewać, skończyć,
spiewanie, 34, 1.

Dē-cēdo, cessi, cessum,
ēre, odeysdz, oddalić
się, ustąpić, opuścić 7,
19; 65, 1. — umrzeć
18, 7. — voluntaria morte
decedere, odebrać sobie
życie, zabić się 67, 6.

Dēcem, dziesięć.

Dēcem-viri, ōrum, sing.
decemvir, i, m Decem-
wir, t i. ieden z dziesię-
ciu mężów. Decemwi-
rowie byli to dziesię-
ciu mężów, obrani w celu
załatwienia iakięś tru-
dności lub ważnéj
czynności; szczególniey
stawni są Decemviri le-
gibus scribendis, byli
to dziesięciu mężów (po
naszemu mówiąc Kom-
missya), do ustanowie-
nia praw wyznaczeni,
którzy też owe prawa
dwunastu tablic (duo-
decim tabularum) ogło-
sili 21, 1. Zniesiono ich
r. R. 305.

Dēcennis, e, (decem annus)
dziesięcioletni.

Dēcennium, i, n. (sc. tem-
pus) dziesięć lat, czas
dziesięcioletni.

Dē-cerno, crēvi, crētum,
ēre (de-cerno) rozstrzy-
gnąć, uchwalić, rozka-
zać, postanowić, umy-
ślić (sobie), przedsię-
wziąć 59, 1; 85, 1.

Dē-cido, di, sum, ēre (de-
caedo) odciąć, oderznąć,
zatem: rzecz o którą
się spór toczy, rozstrzy-
gnąć, załatwić, ukoń-
czyć 56, 4.

Dē-cido, di, ēre, (de-cado)
spasdz, skoczyć, rzucić
się, 11, 1.

Dēcies, Adv. (decem) dzie-
sięć razy.

Dēcimus, a, um, (decem)
dziesiąty.

Dē-cipio, ēpi, eptum, ēre,
(de-capio) wł. wytapać,
zatem: podeysdz, oszu-
kać.

Dē-clāmo, āvi, ātum, āre,
ciwiczysię się w mówieniu,
mówić.

Dēcōrus, a, um, (decor)
przyzwoity przystoyny,
piękny, ozdobny 38, 1.

Decrētum, i, n. (de-cerno)
wyrok, uchwała, ukaz,
ustawa.

Dēcus, ōris, n. (decen)
ozdoba, honor, czyn
chwalebny, talent.

Dē-dēcus, ōris, n. wszy-
stko co, nieprzystoi

wstyda, hańba, obelga,
zelżywość, niestawa.

Dē-dico, āvi, ātum, āre,
wł 1) mówić, obwie-
szczać, twierdzić, 2)
poświęcić, ślubować, —
communi titolo dedica-
vit, obydwóm wspólnie
(t. i. Kastorowi i Pol-
luksovi) poświęcił 16, 3. — dedi-
care Castorem et Pollu-
cem, toż samo znaczy,
co dedicare aedem Ca-
stori et Polluci.

Dēditio, ōnis, f. (dedo) od-
danie, poddanie, wyda-
nie — in deditionem
accipere, przyjąć czyje
poddanie się, z. accipe-
re, — ad deditionem
compellere aliquem,
przymusić kogo do pod-
dania się, 77, 5. — peri-
culum deditionis eloquen-
tiae gratia effūgit, nie-
bezpieczeństwa, ażeby
go (Numantynom) nie
wydano, uszedł za po-
mocą wymowy 64, 2. —
petere aliquem in dedi-
tionem, żądać ażeby kogo
wydano, 23, 7.

Dēdo, didi, ditum, ēre,
(de-do) dać, wydać, —
dedere se, poddać się;
deditus, a, um, który
się poddał, oddany.

Dē-dūco, xi, ctum, ēre,
sprowadzić, — praesi-
dium arce deducere, za-
łożyć z twierdzy wypro-
wadzić 38, 3. — colo-

niam deducere, osadę
założyć 5, 3. — odpro-
wadzić, augurio in castra
deductus, z przyczyn-
y wieszczby nazad do
oboju odprowadzony,
59, 5. — in insidias de-
ducere, w zasadzkę pro-
wadzić, wciągnąć 30, 1.

Dēfectio, ōnis, f. (deficio),
zbieżenie, oddalenie się,
odpadnięcie. Ascula-
nae et Fegellanae defe-
ctionis invidiam sustinuit,
z. Asculanus.

Dēfectus, us, m. (deficio)
brak, niedostatek swia-
tła, siły; słabość, defe-
ctus lunae, zaćmienie
księżycy.

Dēfendo, di, sum, ēre,
wstrzymywać, bronić,
kogo lub czego, utrzymać
się przy czym.

Dē-fero, tūli, lātum, de-
ferre, odnieść lub za-
nieść gdzie, przynieść,
dać, oddać, darować,
ofiarować, donieść, za-
wiadomić, oznaymić;
deferre coniurationem,
donieść o spisku.

Dēfessus, a, um, (defati-
scor, defessus sum, a to
od de i fatiscor, albo
fatisco siły stracić, utru-
dzić się, ustawiać) utru-
dzony, zmordowany,
znużony.

Dēficio, feci, fectum, ēre,
(de-facio) uskutecznić,
ukończyć, oddalić się,
odpaść, zbywać, bro-

łować, niedostatek cierpieć, cum eo pacto, et ipsi deficerent, gdy tym sposobem sami cierpieli niedostatek 18, 3.

Dé-fléo, flévi, flétum, ére, płakać, opłakiwać.

Dé-fungor, functus sum, fungi, skończyć co, wykonać, — defungi (scil. vita) umrzeć.

Dégo, (za deago) dégi, ére, trawić, pędzić życie, żyć.

Dehinc, Adv. odtąd, potem.

Déicio, éci, ectum, ére, (de-iacio) od-zrzucić, na ziemię zrzucić, zepchnąć, 7, 17 — wypędzić, — praesidia hostilia deicere, załogi nieprzyjacielskie wypędzić 39, 1.

Dein albo deinde, Adv. potem.

Deinceps, Adv. potem, następnie.

Dé-labor, psus sum, lábi, wł. spaść, spłynąć, zemknąć się, albo zlecic; niewł. wpaść w co lub na co, in insidias delapsi, wpadłszy w zasadzki, 14, 3.

Déléo, évi, étum, ére, wł. zetrzeć, zmasać, zatę, niewł. zniszczyć, zburzyć, zagładzić, na głowę porazić, znieść.

Délicia, ae, f. częścię, Plur. deliciae, árum, f. (od słowa delicio, ére)

wł. Adiect. delicios, a um, do zabawy, rozrywki służący, rokoszny deliciae (sc. res) rokosz, pieszczota, przyjemność, cuius deliciis elanguit, przez który rokosz osłabł, 42, 5.

Déliciae, z. Delicia.

Delictum, i, n. (delinquo) przewinienie, wykroczenie, zbrodnia.

Déligo, légi, lectum, ére (de-lego) wybierać, obierać.

Delinimentum, i, n. (delinno) to czém kogo ułagadzamy, środek ku ułagodzeniu, pieszczota, pochlebstwo.

Delminium, i, n. miasto w Dalmacyi, inaczey Dalmion, (um) zwane.

Delphi, órum, m. wyrocznią Apollina sławne miasto w Grecyi, w Phocis, na górze Parnassos.

Dé-mens, tis, Adiect. nierozumny, głupi, głupowaty.

Démentia, ae, f. (demens), szaleństwo, głupstwo.

Dé-mitto, misi, missum, ére, zesać, puścić, spuścić.

Démo, demsi, demtum, (dempti, demptum) ére; zabrać, wziąć, odjąć, uiąć, wyjąć, demere secures fascibus, wyjąć topory z pęków 15, 4. uxoris probra, summam gloriae demsero (za dem

serunt) zbrodnie żony,
przyćmiły świetność ie-
go sławy, C. 20. 24.

Dé-movéò, móvi, mótum,
ére, odnieść, odwrócić,
uprzętnąć, wynieść.

Démseré, trzecia osoba
plur. Perf. Ind. za dem-
serunt, z. Démo.

Démum, Adv. dopiero,
tylko, nakoniec; — ita
demum, wtedy tylko,
pod tym tylko warun-
kiem, 40, 4; 46, 1.

Déni, ae, ae, (decem po-
dziesięć, — quaterna de-
na agri iugera viritum
populo divisit, każdemu
osobno z ludu dał po
czternaście morg ziemi,
33, 5.

Dénique, Adv. nakoniec,
naostatek.

Dentátus, a, um, (dentare)
zębami obdarzony na-
zwisko M. Curii, ponie-
waż ten z zębami miał
się urodzić.

Dé-nuntio, ávi, átum, áre,
ogłosić, obwieścić, po-
dać do wiadomości, do-
nieść kogo.

Dé-pello, pūli, pulsum,
ére, zepchnąć, strącić,
zrzucić, odpędzić, ode-
przeć, oddalić.

Dé-póno, posui, positum,
ére, złożyć, deponere
odia cum armis, z zło-
żeniem broni zapomnieć
nienawiści 78, 9. — humi
depositum perimere, po-
waliwszy kogo na zie-

mię, na ziemię powalo-
nego zabić, 71, 3. depo-
nere bellum, pokóy za-
wrzeć 12, 5.

Dé-porto, ávi, átum, áre,
znieść, sprowadzić, od-
dalić, przenieść, prze-
prowadzić, przynieść,
przywieźć.

De-posco, pòposci, ére,
kogo lub czego żądać,
prosić, upominać się o
co, domagać się czego,
in servitutum deposcere,
o kogo iako o niewolni-
ka upominać się 21, 2.
eos sibi familia Fabio-
rum privato nomine de-
poscit, ród Fabiuszów
wyiedział sobie, ażeby
mógł bez obcey pomocy,
własnym kosztem Ple-
bentów zawołać, 14, 1.

De-præcor, átus sum, ári,
prosić o co lub za kim,
wstawić się za kim,
unięwiniać, usprawie-
dliwiać, o przebaczenie
prosić: przez prośby
co oddalić, prosić o u-
wolnienie od czego, za-
tém: odwieźć, oddalić
kogo, co, złożyć, rze-
wnie błagać, prosić 2, 9.

De-prêhendo, di, sum,
ére, złapać, schwycić,
zastać, znaleźć.

Déprimo, essi, essum, ére
(de-prêmo) tłoczyć, ci-
snąć, zanurzyć, zatopić
— naves 41, 1.

Dé-pugno, ávi, átum, áre,
ucierać się, bić się, po-
tykać się.

Dépulsor, óris, m. (depel-
lo) odganiacz, odpie-
racz, pogromiciel, po-
gromca.

Dérídiculum, i, n. z. De-
ridiculus, a, um.

Dérídiculus, a, um, (deri-
deo), to z czego się z po-
gardą śmiejemy; zatem:
deridiculum, ca śmie-
sznego, żart, rozrywka,
szyderstwo, pośmiewi-
sko. — deridiculi gratia,
dla rozrywki, 10, 2.

Déscendo, di, sum, ére
(de-scando) zeskoczyć,
zniżyć, zstąpić, przy-
iść, dum ad Tiberim
descendit, gdy do Tybru
zeszedł, 7, 13.

Dé-séro, ui, tum, ére, wł.
rozdzielić, zatem: de-
serere (sc. se) od czego
się oddzielić, odłączyć,
odstąpić, nie ratować
kogo, opuścić kogo, —
desertus, a, um, opu-
szczony, samotny, ztąd

Subst. desertum, i, n.
puszcza, deserta Africae,
puszcze afrykańskie,
80, 3.

Désíderium, i, n. (deside-
ro) żądza, pożądliwość,
tęsknota, tęsknota.

Désidéro, ávi, átum, áre,
żądać, pragnąć czego,
tęsknić bez czego, żato-
wać kogo lub czego.

Désídiá, ae, f. (deses),

długie siedzenie na ie-
dnym miejscu, gnuśność,
próżnowanie, lenistwo,
nieczynność.

Dé-sído, édi, ére, osiąść,
opadać, iść na dno,
bawić się gdzie.

Désílio, ilui, także ilii, ul-
tum, íre, (de-salio) zsko-
czyć; a templo Lunae,
z świątyni Bogini Łuny
wyskoczyć: — in proxi-
mam insulam, na przy-
ległą wyspę, 22, 3.

Désípío, ui, ére, (de-sapio)
bydź głupim, obłąka-
nym.

Dé-sisto, stiti, stitum, ére,
odstawić, odstąpić ka-
zać; zatem (scil. se)
odejść, oddalić się,
odstąpić od czego, prze-
stać, ab aliqua re; — ab
oppugnatione, od oble-
żenia, 23, 8.

De-speeto, ávi, átum, áre,
z góry na dół patrzeć,
pogardzać kim lub czem.

Despectus, us, m. (despi-
cio) spoglądanie na dół,
pogarda.

Despératio, onis, f. (despé-
ro) rozpacz, zwątpienie.

Despicio, exi, ectum, ére,
(de-specio) na dół pa-
trzyć, 7, 4, zatem: po-
gardzać.

Despicor, átus sum, ári, (de-
spicio) pogardzać, 23, 8.

Destino, ávi, átum, áre,
utwierdzić, przywiązać,
uchwalić co, postano-
wić, przeznaczyć, 73, 5.

— duae familiae ad Her-
culis sacra sunt destina-
tae, dwóm rodzinom po-
lecono staranie o ofiary
Herkulesa, 34, 2.

Dé-sum, fui, esse, brako-
wać, niedostawać, alicui,
odstąpić kogo w potrze-
bie.

Désuper, Adv. (de-super)
z góry na dół.

Dé-terrèò, ui, itum, ère,
odstraszyć.

Détéstabilis, e, (detestor)
niegodziwy, straszny,
obmierzły, obrzydły.

Dé-tracto, zamiast dé-
trecto, avi, atum, are, wa-
hać się, wzbraniać się;
detrectare iudicium, są-
du takiego lub iego wy-
roku nie przyymować,
nieuznawać, 62, 2.

Dé-traho, xi, ctum, ère,
ściągnąć, odciągnąć,
odiąć, zdiąć. — equis
frenos detrahère, konie
odkietzuać, 16, 2. tor-
quem ei detractum cer-
vici suae induit, ścią-
gnięty z niego łancuch,
zawiesił sobie na szyi,
28, 4.

Détrimentum, i, n. (dete-
ro. Sup. detritum) star-
cie, gładzenie, to co się
starło, zgładzito, za-
tém: szkoda, strata.

Déus, i, m. Bóg, deum
mater, zamiast Deorum
mater: t. i. Cybele 46, 1.
ad deos abire, do Bo-
gów odejść, o mniema-

ném ubostwieniu Roma-
la, 2, 13. — dii manes
są bóstwa piekielne
26, 5.

Dé-vasto, avi, atum, are,
pustoszyć, spustoszyć.

Dé-vertò, ti, sum, ère,
odwrócić, odejść, o-
brócić się ku, iść do-
kąd, — in Campaniam
devertit, ku Kampanii
się udał, 42, 5.

Dé-vincio, nxi, inctum,
ire, zwinąć, okuć, złą-
czyć, zniewolić, — amore
devinctus, miłością uia-
rzmiony, 79, 3; 85, 4.

Dé-vinco, vici, victum,
ère, zwyciężyć, pokonać.

Dévotio, ónis, f. (devoveo)
ślub bóstwu uczyniony,
ślub, poświęcenie się,
Latinos — Decii colle-
gae devotione superavit.
L. zwyciężył przez po-
święcenie się Decyusza
kolegi, 28, 4.

Dé-vověò, vóvi, vótum,
ère, oddać, poświęcić,
ofiarować co, szczegól-
niey zaś bóstwom pie-
kła — se diis Manibus
devovère, bóstwom pie-
kła ofiarować się, 26, 5.

Dexter, tēra, tērum, i tra-
trum, prawy: ztąd:
Subst. dextra, ae, f. (scil.
manus) prawica, pra-
wa ręka, — dextram
aris imponere, prawicę
na ognisko włożyć 12, 3.

Diadēma, atis, n. wł. prze-
paska, szczególniey zaś

biała królewska binda, na głowę, która była oznaką przedtem: królewskiej godności koroną, diadema poscere, pragnąć, chcieć korony, 64, 7. — diadema imponere, koronę włożyć, 85, 1.

Diaeus, i, m. wódz Acheyczyków, duce Diaeo, pod dowództwem Dyeusza, 60, 2.

Dialis, e, Jowisza tytcy się lub do niego należący. Flamen dialis, kapłan Jowisza. 3, 1. zob. Flamen.

Diana, ae, f. córka Jowisza i Latony, a siostra Apollina; bogini polowania. Szczególnieć bogatą świątynię miała w Efezie (którą Herostratus mieszczanin dla wstawienia się spalił) ztąd też zwano ją Diana Ephesia, 7, 9.

Dicendi copia, obfitość w wyrażeniu, wymowa C. 42, 4. zob. dicere.

Dico, avi, atum, are, ogłosić, obwieścić, poświęcić, ofiarować.

Dico, dixi, dictum, ère, mówić, powiadać, mianować, nazywać, dictatorem dicere aliquem, mianować kogo Dyktatorem; diem dicere alicui, (za) pozwać kogo, 19, 3; 28, 4. dies dicta, termin, t. i. czas w któ-

rym się kto stawieć powinien dla sprawienia się, 23, 4. ius dicere, sprawiedliwość wymierzać, sądzić, 73, 2; 75, 3. dictus, a, um, zkąd Subst. Dictum, i, n. (scil. vocabulum) wyraz, mowa, zdanie, wyrok, rozkaz, — dicto alicui audientem esse, być posłusznym, słuchać kogo, być powolnym na czyie rozkazy.

Dictator, oris, m. (dictare) mówić, rozkazywać, Dyktator najwyższy i nadzwyczajny urzędnik w Rzymie w czasach Rptey. W czasie gdy spiesznęć jednego pomocy potrzebowano, lub gdy wyższe władze dla takich przeszkód w urzędowaniach swoich wstrzymywane były, obierano Dyktatora (dicebatur) z pomiędzy byłych Konsulów, przez Konsula o północy, po odprawionej poprzednio wieszczbie. Jemu podlegały wszystkie władze, oprócz Trybunów ludu. Pierwszym obrano Dyktatora r. 501. przed J. C. Władza jego była nieograniczona: stanowił on w interessach państwa bez poprzedniczego zasięgnięcia rady Senatu i bez obawy oporu Try-

bunów ludu. Miał on prawo nad majątkami i życiem spólbywateli. Dla zabezpieczenia wolności państwa, władza jego trwała tylko dopóty, dopóki nie osiągnięto celu, w którym go obrano, a przynajmniej nie dłużej nad sześć miesięcy: Nie mógł on bez zezwolenia Senatu i ludu używać skarbu publicznego, ani prowadzić wojny za granicą Italii, i po złożeniu urzędu, ludowi był odpowiedzialnym, za wszelkie czynności w czasie urzędowania. Jego najbliższy przez niego samego mianowany i niemu podległy urzędnik był Magister equitum, który pod jego zwierzchnością w polu także dowodził. Obydwaj mieli oznaki godności konsula, z tą różnicą, że przed Dyktatorem 24 Ceklarzów (lictiores) z pękami różg i toporami, a przed Magistrem equitum, sześciu tylko chodziło.

Dictatura, ae, f. (dictator) godność czyli urząd Dyktatora, dyktatura, dyktatorstwo.

Dicto, ávi, átum, áre. (Czestol. od dico) mówić, mawiać, chętnie się udawać.

Dictum, i, n. z. dicere.

Dies, ei, e, in plur. tylko m. dzień, dzień oznaczony, termin, — dies Alliensis, dzień w którym Rzymianie klęskę nad rzeką Allią ponieśli 23, 7- dies triumphalis, dzień tryumfu, 17, 3. — diem dicere, dies dicta, diem dictam audire, zob. pod Dicere, — diem obire, zwyczajnie diem supremum obire, u. mrzec, 15, 6.

Differo, distuli, dilatum, differre, (dis-fero) wt. roznosić, zatem: rozdzielać, rozłaczając, rozszerzać, odwołczyć, odkładać, zwłóczyć, 66, 11. **Difficilis**, e, (dis-facilis) ciężki, trudny, uciążliwy.

Difficulus, Adv. (difficilis) ciężko, nie łatwo z trudnością, haud difficulus, łatwo, bez trudności.

Dignitas, átis, f. (dignus) godność, zasługa, dostojność, znaczenie, 6, 5. 66. 5. summa dignitas, najwyższa dostojność, najwyższa władza 7, 2.

Dignor, átus sum, ári (dignus) raczyć, godnym sądzić.

Dignus, a, um, godny, przyzwoity. — dignis muneribus honorare, dać komu za-

śluzoną nagrodę 16, 3.

Diligo, exi, ectum, ěre (dilego) wł. z pomiędzy wielu wyszukać, wybierać, zatem: wysoko cenić, szacować, po-
ważać, a więc: bydź przy-
chylnym, życzliwym, sprzyjać,
młować.

Diluvium, i, m. (diluo) po-
wódź, wylew wody.

Dī-mīco, āvi, ātum, āre,
walczyć, porykać się, rospie-
rać się.

Dī-mitto, mīsi, missum, ěre,
rozpuścić, rozestąć, odesłać;
dimittere exercitum, wojsko
rozpuścić, zwinąć chorągwie
77, 8. — dādź wolność, pu-
ścić 30, 4 — dimittere accu-
sationem, odstąpić od skar-
gi, poniechać, skargę odwo-
tać 28, 2.

Diocletianus Valerius C. 39.

Dīrepīo, ōnis, f. (diripio)
rozszarpać, pustoszenie.

Dīrimo, ěmi, emtum, ěre
(dis-emo) wł. rozebrać, roz-
dzielać, przerwać, przetamać,
zniecznić, zniszczyć, rozstrzy-
gnąć, skończyć.

Dīripīo, īptū, eptum, ěre
(di-rapio) rozedrzeć, roz-
szarpać, pustoszyć, zabrać,
porwać, zniszczyć, direpta
plerāque iuris Romani, zna-
czna część państwa rzymskie-
go przez łupieństwa spustoszo-
na, C. 2, 3.

Dī-rūo, ūi, ūtum, ěre, ro-
zerwać, rozszarpać, zwałić,
zburzyć.

Dīrus, a, um, straszny, szka-
radny, obmierzały.

Dis-cēdo, cessi, cessum, ěre,
rozeyśdź się, rozdzielić się,
odeyśdź, rozstać się.

Discessus, us, m. (discedo)
rozstąpienie, rozłączenie się,
rozeyście się, oddalenie się,
odeyście, zgon.

Disciplīna, ae, f. nauka, uc-

rzędzienie, karność, disciplī-
na militum, karność wojsko-
wa 58, 6

Discordia, ae, f. (discors) nie-
jedność, niezgoda.

Discordo, āvi, ātum, āre (dis-
cors) niezgadzać się; discor-
dare ab aliquo, poróżnić się
z kim, odstąpić od kogo, o-
puścić kogo 18, 2.

Discūtīo, ussi, ussum, ěre
(dis-quatio), rozttuć, rozbić,
zatem: rozdzielić, przerwać;
rozprószyć, oddalić, usunąć,
uchylić, zniszczyć. — turpis-
simas condiciones magnifica
oratione discussit, nayocho-
dniejszym warunkom, piękną
mową, zapobiegł, nayocho-
dniejsze warunki zniweczył.

Disertus, a, um, wymowny.

Dis-par, ātis, nierówny, niepo-
dobny, różny.

Dispendium, i, n. (dispendo),
koszta, wydatki, strata, szko-
da.

Dispergo, si, sum, ěre (dis-
spargo) rozprószyć, rozdzie-
lić, podzielić, rozszerzyć.

Displīceo, ūi, itum, ěre (dis-
placeo), niepodobać się.

Dissensio, ōnis, f. (dissentio)
niezgoda, niejedność, poro-
żnienie.

Dis-sero, ēvi, itum, ěre, wł.,
rozsiać, niewł. rozszerzyć,
rozdzielić, podzielić, dzielić
18, 3. rozpuścić np. wieść.

Dissīdēo, ēdi, essum, ěre (dis-
sedēo) wł. rozsieśdź się, za-
tēm: zdaleka siedzieć, nie-
zgadzać się, poróżnić się.

Dis-simīlis, e, niepodobny.

Dis-suādēo, si, sum, ěre, od-
radzać.

Distīneo, ūi, entum, ěre (dis-
teneo) trzymać w rozttęze-
niu, rozdzielić, rozttaczyć,
zatrudnić, zaiąć czēm, prze-
szkodzić, wstrzymać.

Distinguo, nxi, nctum, ěre
(dis-stinguo), oddzielić, roz-

łączyć, rozróżnić, wyjaśnić, obiasnić.

Dis-trāho, xi, ctum, ěre, rozciągnąć, rozszarpać, znieść, przeszkodzić, odwieść, in diversa (scil. loca) rozszarpać 4, 13.

Dis-tribūo, ūi, ūtum, ěre, rozdzielić, podzielić, rozszerzyć,

Ditio, ōnis, f. moc, panowanie, władza.

Diu Adv. we dnie, długo, dawno, przedtęm, daleko, Supēflat, diutissime bardzo długo.

Diuturnitas, ātis, f. (diuturnus) długa trwałość.

Diuturnus, a, um (diu) długotrwały, długożyjący, długi.

Diversitas, ātis, f. (diversus, a, um), różność, rozmałość, różnica, diversitas morum, różność charakterów 7, 15.

Diversus, a, um, (diverto, ti, sum, ěre, w różne strony obracać), różny, rozmaity, przeciwny 4, 13. — ex diverso (scil. loco) z przeciwny strony 14, 3.

Dives, ius, (divus boski) bogaty.

Divido, vīsi, vīsum, ěre, rozdzielić, dzielić, odłączyć, oddzielić.

Divīnitus, Adv. (divīnus) boskiem zrządzeniem, z boskiego natchnienia, 2, 8.

Divīnus, a, um (divus) boski, od Boga pochodzący, mens divīna, boskie natchnienie 49, 3.

Divitiāe, ārum, f. tylko in plurali używane, (dives) bogactwo.

Divus, a, um boski, iako Subst. divus, i. m. Bóg. Tak nazywano szczególnie po śmierci uboswionych Cesarzów rzymskich 78, 1; 79, 7. — divum albo dium gotę niebo:

sub divo requiescere, spoczywać pod gotem niebem, na wolnem powietrzu.

Do, dēdi, cāum, dāre, dać, filiam in matrimonium, córkę za mąż wydać, wydać za kogo 7, 15. — locum sepulcro, miejsce do pogrzebu 8,

7. Aedilis munus magnificentissimum dedit, iako Edyl wyprawił okazę igrzyska. 66,

1. optionem muneris dedit, zostawił iey wybór podarunku

2, 6. viscerationem publice dare, mięso ludowi rozdawać

32, 4. iusiurandum dare, przysięgać, przysięgę złożyć,

40, 4. crimini dare alicui aliquid, zarzucać komu co, 23,

4.

Docēo, cūi, ctum, ěre, uczyć, nauczać, mówić, zawiadomić, donieść, odkryć.

Doctor, ōris, m. (doceo) nauczyciel, mistrz.

Doctrīna, ae, f. (doceo) nauka, umiejętność.

Doctus, a, um (doceo) uczony, rozsądny, swiatły.

Dolābella, (Cneus) był Konsulem w r. 672. r. 78, 2.

Dolēo, ūi, ūtum, ěre, boleć, żalować, smuć się, gryźć się.

Dolor, ōris, m. (doleo) ból, boleść, smutek, żal, — vi-

gilis et dolore puniri, cię-
gtem czuwaniem i bolesciami

być ukaranym 40, 4. ut vul-

nerum erat dolor, iak boleść z ran pozwalała 4, 7.

Dolōse, Adv. (dolens) podstępnie, zdradliwie, chytry,

Dolus, i. m. podstęp, oszuki-

stwo, zdrada.

Domesticus, a, um (domus)

domowy, domu ryczący się,

straż przyboczna, gwardya

C. 39, 1.

Dominatio, ōnis, f. (dominor)

panowanie, samowładztwo,

tyranstwo, despotyzm, sed

cum pacto (dopeł. longius) dominationis (sc. causa) magistratum sibi prorogarent, lecz gdy czas swego urzędowania, przeciw układowi przedłużyć chcieli, by tym dłużej panować 21, 2. Cinnana dominatio, samowładztwo Cynny, 67, 5.

Dominatus, us, m. panowanie, samowładztwo, najwyższa władza.

Dominor, ātus sum, āri (dominus) panować.

Dominus, i, m. pan, rzadca, panujący.

Domitianus, T. Flav. C. 11.

Domitus Nero C. 5.

Domus, ūi, ūtum, āre, oswajać, niewł. ułarzyć, uskromić, pokonać, zwyciężyć 5, 1; 79, 5. fame domitus, głodem przyciśnięty, przez głód pokonany 85, 2.

Domus, us, i. f. mieszkanie, dom, domum, na pytanie dokąd? do domu, do mieszkania; gdzie? domi w domu. domus iezeli ma przy sobie bellum lub militia wtedy znaczy pokój; domi militiaeque, w pokoju i wojnie. 27, 2.

Donarium, i, n. (donum) podarunek, upominek, szczególnie upominek Bogom słubowany. t. i. ofiara.

Donec, Adv. aż, poki.

Dono, āvi, ātum, āre (donum) alicui aliquid, albo aliquidem aliqua re, darować komu co, udarować kogo czem, pozwalać.

Donum, i, n. podarunek, upominek, ofiara; donum deo ferre ofiarować Bogu. 10, 2. dona militaria nagrody wojenne. 24, 2.

Dos, dōtis, f. wł. to co się daje, dań, dar, upominek, przymiot, posag.

Draco, ōnis, m. zmia, smok. draco parvulo circumfusus

nihil nocuit, zmia która się okolo malucznego obwinęła, nic mu nieszkodziła. 49, 1.

Drēpanum, i, n. wł. sierp, zatem, może dla podobieństwa do położenia, miasto wraz z przylądkiem w Sycylii, na zachodniem pobrzeżu. T.

Trapani 39.

Drūdae, ārum, m. uczeni lub kaptani dawnych Gallów.

Drusus (M. Livius) 66.

Dūbie, Adv. (dubius, a, um), niepewno, wątpliwie, haud dubie, z. haud.

Dūbito, āvi, ātum, āre, wł. o dwóch rzeczach razem myśleć, t. i. któryby dał pierwszeństwo, a więc: bydz niepewnym, wątpić, powątpiewać, wahać się.

Dūbius, a, um, wątpliwy, niepewny, niebezpieczny.

Ducentesimus, a, um (ducenti) dwusetny.

Ducenti, ae, a (duo-centum) dwiescie.

Dūco, xi, ctum, ěre, prowadzić, secum ducere z sobą prowadzić, przy sobie mieć. 58, 5. opportunitate ductus, powodowany, nakłoniony przez pomyslnę okoliczności 31, 1. genus ducere ab aliquo, od kogo pochodzić, ród swój od kogo wywodzić. 81, 1.

Ductor, ōtis, m. (duco) dowódca, wódz.

Ductus, us, m. (duco) prowadzenie, przewodnictwo, dowództwo.

Dūllus (Caius) r. 38.

Dulcis, e, słodki, przyjemny, miły, uprzejmy, wymiagły.

Dum, Coniunct. gdy, poki, aż. Duo, duae, duo, dwa, dwaj, dwie, dwoje.

Dūdādecim, dwanaście.

Duodeviginti ośmnaście.

Duplex, icis (duo-plico) podwójny.

Duplico, āvi, ātūm, āre (duplex) podwajać.

Duro, āvi, ātūm, āre (durus) stwardzać, zatwardzać, zahartować, trwałym czynić; trwać, istnieć.

Duros, a, um, twardy, zły, nieużyty, przykry, nieszczęśliwy.

Duumvir, vīri, m. (duo-vir), naczęściey Duumviri, dwaj mężowie, którzy spółnie iahi

E alio ex, Praep. cum Abl. z. Eboracum, i, n. miasto w Brytanii. T. Jorck.

Econtra, Adv. przeciwnie.

E-dico, xi, ctum, ěre, wymówić, ogłosić, odkryć, rozkazać, 1, 4; 72, 6. zatęm: edictum, i, n. ogłoszenie, manifest, rozkaz, ukaz, ustawa, felicem se edicto appellavit, przez ukaz przydał sobie imię szczęśliwego. 95, 9.

E-do, idi, itum, ěre (e-do) wydawać, wydadź z siebie, zatęm: zrodzić, powić dziecię, mówić, okazać. munus edere wyprawić igrzyska. — Aedilis iuri reddendo magis, quam muneti edendo studuit, będąc Edylem więcej się starał o wymierzanie sprawiedliwości, aniżeli o wyprawianie igrzysk. 72, 4.

E-dūco, ūi, ctum, ěre, uczyć, wyuczyć, oznaymiec, donieść.

E-ducō, xi, ctum, ěre, wyprowadzić, odprawiać, odciągnąć.

Efferō, exiūli elatum, efferre (e lub ex-tero) wyrzucić, pogrzebać, pochować. obvoluto capite elatū, pogrzebano go z obwinęcią głową. 38, 19. elatus superbia, nadęty pychą. 21, 15.

Efficō, ěci, ectum, ěre (e lub ex-facio) do skutku przy-

urząd sprawując, tutaj sądziowie w sprawach kryminalnych. Apud duumviros condemnatus ad populum provocavit, przez dwumężów na śmierć wskazany, do ludu się odwołał. 4, 9.

Dux, ūcis, c. przewodnik, dowódca, wódz. ducē Fabio consule, pod dowództwem. Fab. Kon. 14, 1.

E.

prowadzić, uskutecznić, sprawić, effectus, a, um, uczyniony, zrobiony, 65, 6.

Effluō, xi, xum, ěre, (e lub ex-fluo) wypływać.

Effodio, ōdi, ossum, ěre (e lub ex-fodio) wykopać, wykłuć, wydrapać, wytupać.

Effugio, ūgi, ugitum, ěre (e lub ex fugio) uciekać, unikać, np. poenam crucis, kary na krzyżu uśdź. 38, 3.

Egeo, ūi, ěre. aliqua re, mieć niedostatek czego, potrzebować czego.

Egeria, ae, f. zob. 3, 2.

Egestas, ātis, f. (egeo) potrzeba, ubóstwo, niedostatek.

Egrēdior, essus sum, ědi, (e - gradior) wychodzić, przysięż przez co.

Egrēgius, a, um, (e-grex) wł. od swojej trzody, t. i. od swych rówieśników różniący się, zatęm: osobliwszy, nadzwyczajny, wysmienity, wyborny, znakomity, egregia facinora, znakomite, świetne czyny. 19, 1.

Egrēgie, Adv. (egrēgius) wybornie, wysmienicie, znakomicie.

Eiūcio, ěci, ectum, ěre (e-iacio), wyrzucić, wypchnąć, wypędzić, wygnąć, wyprzeć.

E-iūro, āvi, ātūm, āre, aliquid wyprzysięż się czego, odprzy-

siądz, odrzec się, rzec się
czego, cognomen ejurare
rzec się nazwiska. 24, 8.

E-lāber, apsus sum, lābi, wym-
knąć się, uysdz, wychodzić,
wylesdz. 22, 2.

E-linguesco, gui, ěre, osłabiec,
siły stracić, zniewiescieć.

Elĕgāntia, ae, f. (elegans)
smak w czem, delikatność,
grzeczne zachowanie się, smak
ukształcony, grzeczność, wy-
hwinny sposób życia.

Elephantus, i, c. (elephas, an-
tis) słoń; elephantorum no-
vitate turbavit, wojsko jego
zatrwożył widkiem niezna-
nych jeszcze słońców. 35, 3.

Eleusinus, a, um, tyczący się,
należący do miasta Eleusis
w Attyce.

Elīcius, i, m. (elicio) przytō-
mek Jowisza.

Elīgo, ěgi, ecium, ěre, (e-
legĕre) wybierać, wyszukać.
13, 4. obrać, mianować.
18, 1.

E-ōgium, i, n. wyraz, prośba,
testament, pochwała.

Elōquētia, ae, f. (eloquens)
wymowa.

Elōquium, i, n. (elequor),
wyrażenie, wymowa.

Elūcĕo, xi, ěre, iasnieć, bły-
szczeć, być widomym, po-
kazać się.

E-mancīpo. āvi, ātum, āre,
rzec się prawa do iakĕy o-
soby lub rzeczy, uwolnić ią
z pod swej mocy. n. p. syna.
zatem: emancipatus filius, u-
wolniony syn z pod władzy o-
cowskiej. 20, 4.

E-mergo, si, sum, ěre, wymu-
rzać się (n. p. z wody) zia-
wić się, pokazać się, wy-
chylić się, uwolnić się od
czego.

Eminens, tis (emineo) wysta-
wiający, przewyższający, ce-
lujący.

E-mīnĕo, ūi, ěre, wystawać,
pokazywać się, celować nad.

E-mitto, mīsi, missum, ěre,
wystać, puścić, wypuścić.

Emo, ěmi, emtum, (emptum)
ěre, kupić, nabydź, morte-
emere, śmiercią okupić. 86,
2.

E-mōrtor, mortuus sum, mōri,
umrzeć.

Emīlo, ōnis, f. (emo) kupno.

Enna, ae, f. miasto w Sycylii.

Enīĕo, ūi, ěre, lsknić się,
pokazywać się, przewyższać,
celować.

Ennīus, i, m. (Quintus) staży
wierszopis rzymski w Rudiae
mieście w Kalabrii w r. 239
przed J. C. urodzony, Cato
major przywiózł go do Rzy-
mu (zob. Corn. Nepos 54, 1),
gdzie uczył greckiego języka.
On wystawił pierwszą sztukę
na teatrze rzymskim.

Enūntiāĕo, ōnis, f. (enūntio)
wyrażenie, obwieszczenie, ob-
iasnienie, zdanie, t. i. wyra-
żenie.

Eo, Adv. dotąd, tam, tak da-
lece, tyle, dla tego.

Eo, ěvi, (ii) ěum, ěre, isdz.

Ephĕbus, i, m. młodzieniec,
który rok szesnasty liczyć za-
czął.

Ephĕsus, i, f. miasto w Jonii
nad r. Caystrus stawne świą-
tynią Diany.

Ephesīus, a, um, tyczący się
miasta Efezu, Diana Ephe-
sia. 7, 9.

Epīdaurns, i, f. miasto w Pe-
loponnezie w Argolis.

Epīrus, i, f. krajna grecka mię-
dzy Macedonią, Tessalią i
morzem ionijskim.

Epīrota, (es) ar, m. mieszka-
niec Epiru, krajny w Grecyi,
między Macedonią, Tessalią
i morzem ionijskim leżący.

Epūlae, ārum, f. potrawa lub
potrawy wysmienite, obiad,
uczta, biesiada.

Epulor, ātus sum, āri (epulae, albo epulum) iść, biesiadować.

Epulum, i, n. uczta, biesiada.

Eques, itis, e. (equus) iędziedzic,

maż stanu rycerskiego, który w Rzymie drugi stan składał.

Chęcy do tego stanu być policzonym, musiał posiadać majątku 400,000 sesterccy.

Rycerz wprzód nim go przyjęto, egzaminowanym był od Cenzora, który ięścił się o ięgo zdātności przekonał, da-

wał mu konia kosztem publicznym utrzymywanego. Equi-

tes dla odznaczenia się od innych ludzi nosili złote pier-

ścienie i dla tego byđ do tego stanu przypuszczonym wy-

rażono przez aureo annulo donari. Magister equitum z.

Dictator.

Equester, tris, e. (equus albo eques) to co dzieie się, lub ięst na koniu, statua eque-

stris posąg na koniu siedzący. 14. 5. rycerski.

Equidem, Adv. przynajmniej, co do ięnie, zaiste, wprawdzie, prawdziwie.

Equus, i, m. koń, equis petunt Romani, konna iadą do Rzy-

mu 9. 2. equum alicui ignominiae causa adimere, komu na hańbę t. i. za karę konia (skarbowego) odebrać. t. i.

kogo z stanu rycerskiego oddalić, wyrugować z. Eques.

53. 3. Equis albis triumphare, na wozie od białych koni ciągniętym tryumf odprawiać

23. 4. Neptunum equo placare, Aptunowi konia ofiarować. 54. 2. vexinges equos regere, szóstką hierować, sz.

powozić. 76. 1. Egestulum, i, n. wiejskie wię-

zienie, w którym niewolników a czasem dźwigników zamy-

kano i do ciężkiej pracy zniewalano. 67. 6. 84. 1.

Ergo, Adv. więc, dla tego, przeto, zatem.

Eripio, ipui, eptum, ěre (erapio) wyrwać, wydrzeć, ściągnąć.

Erro, āvi, ātum, āre, zabłądzić, błędzić, błakać się.

Error, ōris, m. zabłądzenie, błąd, oszukaństwo, omyłka, uchybienie.

Erudīto, ōnis, f. (erudio) ćwiczzenie, nauka.

E-rumpo, rūpi, ruptum, ěre, przedrzeć, przebić się, wypaść, wyiawić się, odkryć się.

Esquiliae, inaczej mons esquilinus, iędna z siedmiu gór, na których Rzym stoi.

Etiam, Conj. ięż.

Eteŕria, ae, f. kraina w Italii na wschód z Tybrem, na północ z morzem tuskim, na

zachód z rzeńą Macra, a na północ z górami apenińskimi granicząca.

Etrusci, ōrum, m. Etruskowie

mieszkańcy Etrury.

Euboea, ae, f. wyspa grecka, na morzu egejskim, tuż przy Boecyi, T. Negroponte.

Euphrātes, is, m. Eufrat rzeka, która wypływa z Armenii i ztamtąd przez Syryę do Babilonu płynie.

E-vādo, si, sum, ěre, wysiđ, weysiđ, zaisiđ, przeysiđ, uysiđ, unknąć. 26. 2. in locum superiorem evasit, dostał się, wydoił się na wzgó-

rek. 26. 1; 39. 3.

E-vēnio, ēni, entum, ěre, stać się, zdarzyć się, wypa-

dać z czego, wypływać.

Eventus, us, m. (evenio) wy-

ście, wypadek, skutek, zdarzenie, przypadek.

E-vertō, ū, sum, ěre, wywróci-

cić, obalić, zburzyć, przewrócić, wypchnąć.

E-vito, āvi, ātum, ār, unknąć, uysiđ, unknąć, ustrzedz się.

E-vōlo, āvi, ātum, āre, wy-
lecieć, odlecieć, wzbić się w
górze, zatem: wznieść się.
Exātor, ōris, m. (exigo) wy-
ganiacz, poborca, dozorca,
wykonawca, badacz.
Exānīmis, e (ex-animo) bez
duszy, umarły, bez tchu,
przestraszony.
Ex-āro, āvi, ātum, āre, wy-
orać, orać, pisać, wyróżnić
na czem, wyrysować.
Ex-cēdo, cessi, cessum, ēre,
wysiąść, wychodzić, przestę-
pować, celować, górować nad
kim, iść, umrzeć.
Excellens, tis, o. (excello) o-
sobliwy, wyborny, wysmienity,
zacny, celujący nad innymi.
Excīdo, di, sum, ēre (ex-
caedo) wyrwać, odciąć,
zburzyć, wyrząć, wykorze-
nić, zagładzić.
Ex-ciō (cio) īvi, itum, itum,
iēre, īre, wywołać, wywabić,
wzruszyć, poruszyć, excitus,
pobudzony. 54, 2.
Excīpio, ēpi, eptum, ēre, (ex-
cāpio) wyciągnąć, wyrwać,
wyciąć, przyciąć, odnieść.
Exclō, āvi, ātum, āre, spra-
wić ażeby się kto z miejsca
swego ruszył, odebrać, odejść
kazać, wywołać, zatem: spra-
wić, wzniecić, wznieść, nie-
wz. pobudzić, pokrzepić.
Ex-clāmo, āvi, ātum, āre,
krzyżać, wykrzyknąć, zawo-
łać.
Ex-cōgito, āvi, ātum, āre,
wymyślić, wynaleźć, dociec.
Ex-cōlo, ōlūi, ultum, ēre, u-
prawiać, kształcić, zdobić,
stroić, ukończyć, uzupełnić,
udoskonalić.
Ex-crū-īo, āvi, ātum, āre,
męczyć, katować, dręczyć,
trapić.
Exemplum, i, n. (eximo) przy-
kład, wzór. 19, 1. novo exem-
plo magistratum abrogavit.
bezprzykładnie urząd mu ato-

żyć kazał, przymusił do zło-
żenia, odebrał urząd. 64, 4.
Exerceō, ūi, itum, ēre, cwi-
czyć, zatrudniać, niespokoj-
nym czynić, dręczyć, wykony-
wać, trudnić się czem, używać
czego, carbonarium negotium
exercere, handlować węglami.
72, 1. victoriam placide exer-
cere, zwycięstwa umiarkowa-
nie, tagodnie używać. C. 14, 2.
Exercitium, i, (exerceo) cwi-
czenie.
Exercito, āvi, ātum, āre;
(częstotl. od exerceo) cwi-
czyć, zatrudniać, zatem: exer-
citus zatrudniony.
Exercitus, us, m. (exerceo)
1) ćwiczenie, 2) wojsko. exer-
citus lustrare popis wojska
odprawiać. 2, 13. itum, mno-
stwo, magno exercitu facto,
wielki tłum zebrawszy. 2, 1.
Ex-haurio, si stum, īre, wy-
czerpnąć, wypróżnić, ogoło-
cić, ubogim zrobić, osłabić,
wycieńczyć.
Exigo, ēgi, actum, ēre (ex-
ago) wy-odpędzić, tempus
exigere, czas przepędzić, stra-
wić. 8, 6. żądać, wymagać,
hoc supplicii a rea (scil. ma-
nu) exigens tak winną ukar-
zał. 12, 3.
Exigūus, a, um, mały, błahy,
lichy.
Exilium, i, n. wygnanie, wy-
wołanie z kraju. in exilium
agere wskazać kogo na wy-
gnanie, z kraju wywołać. 7,
19; 8, 5. i t. d.
Eximo, ēmi, emtum, ēre,
(ex-emo) wyciąć, zabrać,
wydrzeć, uwolnić, wyzwolić.
Exinde, Adv. (ex-inde) po-
tém, od tego czasu, odgad,
przeło.
Exisimo, āvi, ātum, āre;
(ex-aesimo) szacować, ce-
nić, zatem: mniemać, sądzić,
myśleć.
Existo zob. Existo.

Exitium, i, n. (exeo) wysście, koniec, nieszczęście, zguba, zagłada, zniszczenie.

Exordium, i, n. (exordior) początek, szczególniey początek mowy, wstęp.

Exitus, us, m. (exeo), wysście, koniec, skutek, śmierć.

Ex-orior, ortus sum, Iri, zia-wić się, dać się widzieć, pokazać się, wyjść, powstać, stać się.

Ex-orio, avi, atum, are, zdo-bić, stroić, ustroić, upię-aszczyc, opatrzyć w rzeczy po-trzebne, urządzić co, uzbroić.

Ex-paveo) pavi, ere, ere,

Ex-pavesco) aliquid przestra-
szyć się, przekonać się czego.
20, 1.

Expeditio, Ivi, Ii, itum, ire, (mającego zaplątane nogi) odwikłać, wywikłać, uwolnić, dobyć np. securae topory (z pęków) 31, 5.

Expedit (impers.) dobrze jest, pożytecznie, przydatnie.

Expeditio, ōnis, f. (expedio) rozwinięcie, objaśnienie, wy-prawa (na wojnę).

Ex-pello, ūli, ulsum, ere, wy-pędzić, wygnąć.

Ex-pendo, di, sum, ere, od-ważyc, zatem: wyliczyć, wy-dać, niewł. ocenić, rozwa-żać.

Expērens, tis, (experior) czyn-ny, skrzętny, doświadczony.

Expērior, tus sum, riri, przez doświadczenie nabyć zna-ności czego, doświadczać, doświadczenie robić, próbo-wać. placuit experiri posta-nowiono naocznie o tem prze-konać się. 9, 1. clementiam alicuius experiri, oddać się komu na łaskę. 80, 4.

Ex-pers, tis, Adi, cum Genit. nieuczestnik, nieświadom, nie posiadający czego.

Explo, avi, atum, are, (zbro-dnią zezpeconego) oczyścić

od grzechu, uwolnić, zado-syc uczynić komu obrażo-nemu.

Ex-plāno, avi, atum, are, wyrównać, zatem: rozszerzyć, objaśnić, zatem: wykladać, opowiadać.

Ex-plōdo, si, sum, ere, (ex-plodo za plando) klaskaniem ręką wypędzić, wyklaskać, t. i. swoje niechęć okazać, za-tem ogół. wypędzić, odrzu-cić, zganić, wyśmiać, wy-gwizdać (np. zdanie czyie).

Explōro, avi, atum, are, wy-sledzić, wybadać, w wiedzieć się, zapewnić się o czem, prze-konać się.

Ex-pōno, sui, sium, ere, wy-sadzić, wyłożyć, wyrzucić, wystawić, (publicznie) np. leges. 21, 1. opowiadać, wy-kladać, causam exponere, zdarzenie opowiedzieć. 7, 11.

Exprōbro, avi, atum, are, (ex-probrum), wyrzucić, wymawiać komu co, za wy-stepek poczytać.

Ex-pugno, avi, atum, are, dobyć (np. twierdzy) zwy-cieżyć, pokonać, wymódz na kim co, wydrzeć, zabrać, alicuius pudicitiam, niewin-ność wydrzeć komu, skrzy-wdzić kogo. 9, 3.

Exquiro, sivi, sium, ere, (ex-quaero) wypyttywać się, wywiadywać się, pytać się o co, dochodzić, wybadywać.

Ex-sanguis, e, bez krwi, blade, umarły, bezsilny.

Ex-scindo, Idi, issum, ere, wyrębać, w pień wyciąć, zbur-zyć, zgubić, zagładzić z ziemią zrównać.

Exsēcrābilis, e, przeklęty, ob-mierzły, niegodziwy.

Exsēcraō, ōnis, f. (exsecror) klątwa, przekleństwo.

Exsēcror, atus sum, ari, (ex-sacro) złorzeczyć, kląć, prze-klinać.

Ex-séro. (exero), *ui, tum, ěre,* wyręnąć, wyszcubić, wysadzić, wyciągnąć, obnażyć, powiedzieć, pokazać, wzniesić.

Exsillum z. **Exillum.**

Ex-sisto, *silli, sium, ěre,* wynisnąć, pokazać się, powstać, stać się.

Ex-solvo, *vi, lūtum, ěre,* rozwiązać, niewł. uwolnić, zapłacić, co uciążliwego oddać.

Ex-spiro, *āvi, ātum, āre,* wydychać, wyrzucić, wyziewać, parować, ducha oddać, wyrzucić, umrzeć.

Ex-singuo, *ūxi, nctum, ěre,* gasić, zmasać, zabić, zagubić, zgłazić, zniszczyć.

Ex-silio. *xi, ctum, ěre,* w górę z-wy-budować, bogato za-stawić.

Exsul, *ūlis, c.* wygnaniec z oyczyny.

Exsulto, *āvi, ātum, āre,* (częstoil. od *exsilio*) skakać, podskakiwać, cieszyć się z czego, nadzwyczajnie cieszyć się, weselić się.

Externus, *a, um, (exter)* zewnętrzny, zagraniczny, obcy.

Extērus, *a, um, albo exter,* Comp. *exterior, Super. extrēmus i exilimus,* zewnętrzny, znajdujący się, zagraniczny, obcy, oddalony, ostateczny;

ad *extrēmum,* na koniec, na ostatek. *C. 5, 5. extrēma aetate,* przy schyłku wieku, życia. *C. 12, 2.*

Extimesco, *ui, ěre,* bać się, lękać się czego.

Ex-tollo, (*ui*), *ěre,* wydobydź, w górę podnieść, wynieść, wywyższać, wychwalać.

Ex-torqueo, *si, tum, ěre,* wykręcić, wydrzeć, wywinąć.

Extra, *Præp. cum Accusat.* za, zewnątrz; *extra villa,* wolny od występków.

Extrēmum, *1, n. (extremus, a, um),* ostateczność, ostateczna bieda, największe złe.

Extrēmus, *a, um, z. Externus, a, um.*

Exūlo, *āvi, ātum, āre, (exsul),* być wygnanym, żyć na wygnaniu, być na wygnaniu.

Exūo, *ui, ūtum, ěre,* z czego co ściągnąć lub wyciągnąć; niewł. złożyć co, stracić, opuścić, uwolnić się od czego, unikać czego, wyrzucić kogo z czego, wydrzeć komu co, regno aliquem, wyrzucić kogo z władzy królewskiej, wydrzeć komu koronę. *C. 10, castris, obóz komu zabrać.*

Ex-ūro, *ussi, ustum, ěre,* spalić, niewł. strawić.

F.

Fabius, *n. r. R. Fabius Ambustus.* *20, 1. Quinctus Fabius Maximus Cunctator r. 43. Quinctus Fabius Rutilius r. 32.*

Fabicius (Caius) *r. 35.*

Fabīco, *āvi, ātum, āre, (faber),* budować, robić, stawiać, classem, flotę wystawić, okręty budować. *38, 1. niewł. knować np. zdradę.*

Fabīcor, *ātus sum, āri, ro-*

bić, budować, stawiać, tworzyć, gotować.

Fābūla, *ae, f. (od fari)* powieść, rozmowa, szczególnież sztuka teatralna, rudić bawka.

i. i. powieść zmyślona.

Facies, *ei, f.* twarz, postać, kształt, własność; *diluvii facie,* nakształt powodzi; *popu. C. 32, 3. coeli facies,* całe niebo. *C. 41, 13.*

Facile, *Adv. (facilis),* łatwo,

bez trudności, bez wątpienia,
chętnie, dobrze.

Facilis, e, (facio), mogący
być zrobionym; zatem: łat-
wy, skłonny, uczynny, przy-
stępny.

Facilitas, ātis, f. (facilis), łat-
wość, grzeczność, uczynność,
dobroć.

Facinus, ōris, n. (facio), dzie-
ło, czyn (zły lub dobry),
szczególnieź zbrodnia; faci-
nus vindicare, za zbrodnię
się pomścić. 21, 3.

Facio, feci, factum, ċre, (Pass.
fio, factus sum, fieri), robić,
czynić, uczynić; supendia
facere, służyć w wojsku (kwa-
towem). 72, 3. facere lapida-
tionem, ukamienować kogo.
73, 1. reum facere aliquem,
oskarżyć kogo. 57, 3. facere
exercitum, spisać, zaciągnąć,
wojsko. 67, 6. (zob. exerci-
tus) facere argentariam (scil.
rem) trudnić się wekslar-
stwem. 62, 2. aerarium fa-
cere, z. Aerarius, - budować,
wybudować, wystawić; aedem,
świątynię. 3, 1. basilicam,
47, 5. z. Basilica - pontem. 72,
3. aggerem, tamę biec, wał,
groblą usypać. 7, 6. cloacam,
kloakę wybudować. 8, 2. —
obierać, mianować. np. du-
cem aliquem, obrać kogo za
wodza. 29, 3.

Factio, ōnis, f. (facio) czy-
nienie, stronnictwo, stronni-
cy, partya.

Factiosus, a, um, (facio),
możny, wiele mogący, mają-
cy stronników.

Factum, i, n. (facio), czyn,
sprawa; bonum factum, for-
mularz przy zaczynaniu czego
a szczególnie w edyktach u-
żywana; po naszymu tłum-
czy się: w imię boże, quasi
bonum factum, w imię boże.
49, 17.

Facundia, ae, f. (facundus),
wymowa, krasomówstwo.

Facundus, a, um, (fari) wy-
mowny.

Falernus ager, oholica w Kam-
panii (pod górą Massicus).
Tu roso sławne vinum Fa-
lernum.

Falisci, ōrum, m. naród w
Etrurii i mieszkańcy miasta
Falerii, należący do rasy nad
Tybrem położony kraj; i
dlu tego też w r. 23, 1, 2.
stoi Faliscos za Falerios.

Falso, Adv. fałszywie.

Fama, ae, f. wieść, pogłoska,
sława, fama nominis iugavit,
sławą swojego imienia do u-
cieczki przymusił. 78, 7.

Fames, is, f. głód, copias famae
et ferro affligere, wojsko głó-
dem i orężem osłabił. 74, 5.

Familia, ae, f. dom ze wszy-
stką do niego należącą ma-
iętnością, ludzie pana, ród,
rodzina. 14, 1; 34, 2. cze-
ładź, niewolnicy, armata fa-
milia Aventinum occupavit,
uzbroiwszy niewolników osa-
dził górę awentynską. 65, 5.
maiętność, żywność, de fam.
agere, zob. Ago.

Familiaris, e, (familia), domu-
tyczący się, domowy, zatem:
Subst. Familiaris, znaiomy,
przyjaciel, powiernik.

Familiaritas, ātis, f. (familia-
ris), ścisła przyjaźń, zaży-
łość.

Famose, Adv. (famōsus), sła-
wnie, haniebnie.

Famōsus, a, um, (fama), zna-
ny, sławny, okrzyczany, sła-
wny, zefyry.

Famulus, i, m. służący, nie-
wolnik.

Fanum, i, n. w. miejsce na
świątynie poświęcone, świą-
tynia.

Fat, farns, n. żoze.

Fas, Neutr. indecl. prawo boskie,
to co jest pozwolone, godzi-

wół, duszność, ins fasces, ludzkie i boskie prawa. C. 5, 12.

Fasces, ium, z. Fascis.

Fascis, is, m. wiązka, pęk, ciężar, szczegół. Fasces, ium, pęki różg leszczynowych, rzemykami związanych, z toporem w środku, które ceklarze przed Konsulami (po 12) i innymi wyższymi urzędnikami np. Pretorami (po 6) nosili, i onych do chłostania lub scinania złoczyńców używali. Złaz fasces lictorii, pęki ceklarskie. 20, 1.

Fatalis, e, (fatum) fatalny, i. z. od losu przeznaczony, do którego los iahis iest przywiązany, nieuchronny, nie-szczęśliwy, niezscesny.

Fatigo, avi, atum, are, iu i owdzie pędzić, scigać, przesładować, znużyć, utrudzić, nieczyć, dreczyć, bezustannie prościć.

Fatum, i, n. (for, fatus sum, at.) los, przeznaczenie, przypadek, śmierć, (szczegół. naturalna) kres życia, fatalo oppressus z. Opprimo.

Faustulus, i, m. 1, 3.

Faustus, i, m. syn Sulli. 78, 9.

Faux, cis, f. (Nommatus nie używa się) paszczyka, usta, gązdo, wżwóz.

Faveo, favi, fautum, (za favitum), ere, sprzyać, bydz przychylnym komu.

Favor, oris, m. (faveo) sprzyianie, przychylnosc.

Februarius, a, um, (od februum albo februa, orum), czyszczeniem trudniacy się lub do niego należacy np. mensis Februarius, Luty; poniewaz w tym miesiacu lud czyszczone (februabatur). Za Romula liczono tylko dziesięć miesięcy, Numa dodal Januarium i Februarium, który rok, u Rzymian od Marca poczynajacy się, konczył, i

dla tego też w nim odprawiano parentalia t. i. ofiary za dusze zmarłych i na ich grobach pochodnie i świeczki woskowe wzymano i cale miasto czyszczone. Święto to trwało dni dwanaście.

Fecialis, e, z. Fetalis.

Felicitas, atis, f. (felix) szczesliwosc, szczesliwy stan, urodzajnosć.

Felicitas, Adv. (felix) szczesliwie.

Felix, icis, Adi. szczesliwy, uszczesliwiony.

Femina, ae, f. białogłowa, panna, kobieta, niewiasta; u zwierząt samica.

Fera, ae, f. (ferus, a, um), scil bestia, dziki zwierze.

Fere, Ad. niemal, blisko, prawie.

Feretrius, m. (seretium nosido) przytomk Jowisza, Jupiter Feretrius zwanego, dla tego, że mu przynoszono afferebantur, i ofiarowano spolia opima z. Opimus.

Feriae, arum, f. święta, dni w które pewnych robót czynić się niegodziło; były zaś dwójakie 1) szczegółne (czyli po naszymu mówiąc) parasfalia, które w każdym rodzinie obchodzono i 2) pospolite, czyli publiczne, między którymi najsłynniejsze były: Feriae latinae, co rok przez cztery dni trwające, które Tarkwiniusz pyszny ustanowił, dla utrzymania i wzmożenia związku między Rzymem i narodami latyńskimi, 8, 2. Uroczystosc tę w ten sposób obchodzono, że z 47 małych krain latyńskich, razem na jedną górę niedaleko Alba Longi zgromadzone ludy, spólnie Jowiszowi Latialis zwanemu ofiarowały byka (taurus).

Ferio, (ii, itum), Ire, pschać,

rabac, bić, secūri, ściąg,
głową, uciąć. 31, 2.

Fēro, ūli, lātum, ferre, nieść,
nieść się t. i. iść, przyno-
sić, znosić, ferre alcuī in-
ferias, nieść komu pogrzebne
ofiary. 86, 3. aegre aliquid
(ferre, nie mło przycić, ura-
zić się czem. 66, 10. legem
(ferre, projekt do prawa po-
dać, postanowić, 3, 2; 65,
3. Także bez legem, żądać
czego, proponować co, ra-
dzić co 64, 5.

Ferri, używa się o każdem
gwałtowném poruszeniu, ut
irrevocabili impetu ferrentur,
ażoby niewstrzymany cwa-
łem leciały. 16, 2. fertur oc-
cisus (dopeł. esse) miał być
zabity, 1, 4.

Fēdōcia, ac, f. (ferox), odwa-
ga, zuchwalstwo, dzikość.

Fērox, ōcis, odważny, wale-
czny, zuchwały, dziki.

Ferūs, a, um, (ferrum), że-
lazny, niewł. twardy, nieczu-
ły, okrutny, mocny.

Ferrum, i, n. żelazo, każde
żelazne naczynie, narzędzie,
szczegół. oręż 74, 5.

Fērus, a, um, dziki, surowy,
nieugiętkany, nieoswoiony,
nieokrzestany, nieoswiecony,
nieczuły, nieużyty.

Fessus, a, um, zemdlony, o-
słabiony, zmordowany, znu-
żony, słaby, nędzny, nie-
szczęśliwy.

Festino, āvi, ātum, āre, spie-
szyc się, przyspieszyć co.

Festum, i, n. (od festus, a,
um), scil. tempus, święto,
uroczystość.

Fētālis, e, Subst. Fecialis, r.
i. Kapłan do wypowiedziania
woien, zawierania przymie-
rza. Fetāle, ius, ustawy
tyczące się sprawiedliwości
woyny i zwyczajów przy zę-
wypowiadaniu lub przy za-
wieraniu sojuszów używanych.

Fetiales ozuwać nad zawar-
tami sojuszami i przy po-
wstaniu wojny zadosyć uczy-
nienia żądali (res repete-
bant), a gdy to natychmiast
nie nastąpiło, zostawiali 33
dni do namysłu, po upływie-
niu których rozumieli że ma-
ją słuszny powód do wypo-
wiedzenia wojny, którą też
Fetiales udawszy się na gra-
nicę, przez rzucenie na nie-
przyjacielską ziemię skwa-
wionego pocisku (hasta san-
guinea) i poprzednie odmow-
ienie formuty (clarigatio)
wypowiadali. Kiedy się roz-
szerzyły granice Rzymu, wy-
powiadanie to czyniono przez
odprawienie powyższej for-
mulności, na polu przy mie-
ście leżącym ager hostilis
zwanem. Jch naczelnik na-
zywał się Pater Patratus dla
tego, że za cały naród ius-
iurandum patrabat (przysię-
gę składał). 5, 4. Numa
wprowadził to zgromadzenie,
które składało się z 20 osób
z najznakomitszych rodzin.
Jch urząd trwał aż do
śmierci.

Fictile zob. Fictilis.

Fictilis, e, (fingo), z gliny
zrobiony, gliniący, zatem:
Subst. Fictile (sc. vas) na-
czynie gliniane.

Fidēlis, e, (fides, ei), wierny,
rzetelny, poczciwy, pewny.

Fidēnae, ārum, f. także Fidē-
na, ae, miasto w Lacjum,
zgdł.

Fidenas, ātis, m. także nale-
żący, z Fidenae. Fidenates,
ium, mieszkańcy miasta Fi-
denae, Fidenatowie.

Fides, ēi, (f. zaufanie, wier-
ność, rzetelność, wiara, o-
pieką obrona, obietnica,
słowo, fidei Romanorum ho-
stes, nieprzyjacieli opieki
rzymskiej, t. i. niechcieli za-

stawać pod opieką Rzymian, niechcieli zostawiać w związku z Rzymianami, albo im podlegać. 25. 1. fidei satisfecit, dotrzymał słowa, zadość uczynił danemu przyrzeczeniu. 43. 7. fidei alicui servare, słowa komu dotrzymać. 73. 10.

Fido, sus sum, ěre, rzadzi
Dat. i Abl. ufać, zaufać,
polegać na kim, spuszczać
się na kogo.

Fiducia, ae, f. (fido, ěre),
zaufanie, ufność, śmiałość.

Fidus, a, um, (fido ěre),
wierny, rzetelny, pewny.

Filia, ae, f. (filius) córka.

Filius, i, m, syn.

Fingo, finxi, ctum, ěre, two-
żyć, kształcić, zdobić, wy-
myślić, zmyślić, udawać,
finxit stultitiam 1. e. simu-
lavit stultitiam, udał że jest
obłąkanego rozum. 10. 1.
se filium alicuius fingere,
mieniać się czyim synem. 73.
3.

Finis, i, m, ěrum, ěre, (finis),
określać, ograniczać, ozna-
czać, kończyć, ukończyć.

Finis, is, c. granica, kraniec,
koniec, króć, cel, trwanie.

Fines in plur. kraj, ziemia.

Finitimus, a, um, (finis), po-
graniczny, sąsiedzi.

Firmo, avi, ctum, ěre, (fir-
mus, a, um), uwierdzić,
obwarować, umocnić, wzmo-
cnić, corpus, adversus ve-
nena firmare, ciało przeciw
truciznom wzmacnić. 76. 8.
iure iurando firmare, pod
przysięgą zapewnić, upewnić.
2. 13. fidei firmare. 6. 7.
zob. pod Cos.

Fiscālis, e, (fiscus), fisku t. i.
kassy cesarskiej tyżący się,
fiscāles molestiae, pobory u-
ciążliwe. 41. 20.

Fiscus, i, m, pleciony kosz,
szczegół. do chowania pie-

niedzy, opateczka do pienię-
dzy, zatem: prywatny skarb
cesarski, kassa cesarska; (w
dobrym tłaczu aerarium).

Fistula, ae, f. każda rurka,
rury wodne przez które się
wodę sprowadza. 73. 10.

Flagitiosus, a, um, (flagitium)
haniebny, czepny, złyżywy;
foedus flagitiosum, haniebne
upodlające przysiężę. 64. 1.

Flagitium, i, n. wstyd, han-
ba, występki, zbrodnia, fla-
gitis obtentui z. Obtentus.

Flagito, avi, ctum, ěre, upom-
nać się o co, domagać się cze-
go, nalegać o co, qui promissam
civitatem flagitabant, którzy
domagali się przyobiecanego
im prawa obywatelsiwa. 66. 11.

Flagro, avi, ctum, ěre, pa-
lić się, palić, amore alicui-
us, palić miłością do kogo,
bardzo co lubić, np. signo-
rum et tabularum, posągi i
obrazy bardzo lubić. 74. 7.

Flāmen, inis, m. Kapłan ie-
dnego tylko takiego bóstwa,
Flamen. Numa trzech Fla-
mines ustanowił, i. F. Dia-
lis (Jowisza), Martialis (Mar-
sa), Quirinalis (Romula, któ-
rego po uobóstwieniu Quirinus
zwan). 3. 1. Z czasem licz-
ba ich powiększyła się do
piętnastu. Obierano ich przez
głosy ludu, z liczby tych,
których Arcykapłan (Pon-
tifelex maximus) przedstawił.
Późnięj dzielono ich na flāmi-
nes maiores i minores; pier-
wsi musieli być patrycjusz-
mi, ostatnich i z plebeuszów
wybierano. Odzież tych ka-
płanów składała się z dłu-
giej białej purpurą bramo-
wanej szaty, nadto nosili spi-
czastą czupkę i rozczepę oli-
wną.

Flāminius, (Caus), który po-
tegi przy leżiorze Trzymena.
42. 6. ten będąc Cenzorem

kazał bić gościniec który po-
ręcił od jego imienia via Fla-
minia, albo tylko Flaminia,
(C. 9, 8.) nazywano. L. Fla-
minius. 47, 4. Quintus Fla-
minius. r. 51.

Flamma, (Calpurnius) 39, 3.
Flamma, ae, f. płomień, flam-
mae species, postać płomie-
nia, 7, 1.

Flavius, (Caius) Fimbria. 70,

Electo, xi, xum, ěre, giąć,
zwrócić, obrócić, poruszyć.
19, 4.

Fleo, ěvi, ětum, ěre, płā-
kać, opłakiwać, honora-
re, płakać nad zaszczy-
tem. 68, 1.

Florens, entis, z. floreo.

Flereo, ūi, ěre, kwitnąć,
w szczęśliwych, pomyślnych
zaydować się okoliczno-
ściach, mieć znaczenie,
wzniesć się, florens, tis,
kwitnący, znakomity, wspa-
niały, piękny.

Florianus. C. 36.

Flumen, ĩnis, n. (fluo), pły-
wienie wody, płynąca woda,
rzeka, strumień, potok; in
flumine vivo, w płynącej wo-
dzie. 7, 12.

Fluvius, i, m. (sc. amnis),
rzeka.

Fluxus, a, um, (fluo, fluxi,
fluxum, ěre), płynący, mię-
ki, słaby, znikomy, marny,
nietrwały, obszerne, niedba-
ły, niebaczny, lekkomyślny.

Focus, i, m. ognisko.

Fecundus, a, um, płodny,
żyzny, urodzajny, obfity,
zbyteczny.

Foede, Adv. (foedus, a, um),
brzydko, sprośnie, okrutnie,
Superl. foedissime. 83, 3.

Foederatus, a, um, (foede-
rare a to od foedus, eris),
alicki, sołuszem z kim, złę-
czory, przymierzony. 43, 2.

Foedo, ūi, ātum, āre, (foe-

duš, a, um), oszpecić, splu-
gawić, zabić, spustoszyć,
shańbić, straszny, obmę-
żym uczynić.

Foedus, a, um, szpejny, stra-
zny, niewł. plugawy, spro-
śny.

Foedus, ěris, n. przymierze,
sołusz, percutere, lub ferire,
przymierze zawrzeć, sołusz
uderzyć, (ponieważ u Rzy-
mian przy zawieraniu przy-
mierza (z. Fecialis) przysię-
gałszy, kamieniem, który
miał w ręku uderzał w wie-
prza, na ten koniec przy-
stawiono go, wyrzekłszy wpró-
dy te słowa: „Jesli lud rzy-
mski pierwszy tych ustaw od-
stąpi, czy z publiczney rady
czy podstępem, sy Jowiszu
tak uderz lud rzymski, jako
ja tego wieprza dziś ude-
rzę.” Późnię był zwyczaj
o ziemię tylko mocno kamie-
niem uderzyć. 2, 10. foedere
icto, uderzywszy sołusz za-
warłszy przymierze, związek.
4, 6.

Fores, ium, zab. Fois.

Fois, is, f. częścicy in plur.
Fores, ium, (ponieważ drzewa
starożytnych nayeścicy z po-
dwojów składały się) drzewi.

Forma, ae, f. kształt, postać,
augustiore forma, w nadludz-
kiej postaci. 2, 13.

Formido, ĩnis, f. boiaźń, bo-
iaźliwość, straszność.

Formidolus, a, um, (for-
mido), boiaźliwy, boiaźń
sprawiający, straszny.

Formo, ūi, ātum, āre, kształ-
cić, uskutecznić co, urządzić
co, zrobić, stworzyć.

Fors, tis, f. szczęście, trę-
pek, przypadek.

Fortē, Adv. przypadkowo, przy-
padkiem, właśnie.

Fortis, e, waleczny, wybor-
ny, piękny, męzny, od-
ważny.

Fretus, a, um, ufny, zafsa-
ny w kogo, w co, w czym,
zgaigący homu.

Frumentarius, a, um, (fru-
mentum), zboża tyczący
się, zbożowy, lex frumentā-
ria, ustawa zbożowa, t. i. usta-
wa, która nakazywała zaku-
pywanie zboża i przedawa-
nie go ludowi w niższej ce-
nie. 65, 3. Frumentarius, i,
m. (scil. homo), człowiek
zboża dostarczający, zbożem
handlujący, liwerant zboża.
Za cesarzów byli to ludzie na
prowincjach, którzy skupi-
wali zboże do magazynów
wojskowych i przy tem sta-
żyli im za szpiegów, liwe-
rancji.

Frustra, Adv. na-próżno, na-
daremnie.

Frustum, i, n. kawałeczek.

Frustror, āvi, ātum, āre, po-
deydz, zwiesdz, zawiesdz,
oszukać.

Fuga, ae, f. ucieczka, wywo-
żenie (z kraju), wygnanie,
pęd, unikanie.

Fugio, fūgi, fūgitum, (gere,
uciekać, pierzchać, rzucić
się do ucieczki, uchodzić.

Fūgo, āvi, ātum, āre. (fuga
lub fugio), do ucieczki przy-
musić.

Fulmen, īnis, n. piorun, ful-
mine ictum, (4, 4.) fulminis
tactu conflagrare. (C. 38, 3)
od piorunu być zabitym.

Fūnalis, e, (funis), z postron-
ka lub powrozu składający
się, zatem: funale (dopeł.
vinculum, spójenie), pocho-
dnia, pochodnia woskowa,
praelucēte funali, z gore-
jącą pochodnią. 38, 4.

Functio, ōnis, f. (fungor),
czynność, zatrudnienie, ho-
niec, zgon, śmierć.

Fundus, Adv. (fundus), z
gruntu, zupełnie, do szczętu,

funditus perire, co do ie-
dnego wymrzeć. 34, 3.

Fundo, fūdi, fūsum, ēre, wł.
pozwolić płynąć, zatem: lać,
wylać, przelać, rozlać; więc:
dąć, aciem fundere, wojsko
pobić. 16, 2. aliquem proelio
fundere, pobić kogo, w bi-
twie pokonać, zwyciężyć. 51,
1, 61, 2. fūsis Sallentinis,
pobijwszy Sallentynów. 40, 1.

Fundus, i, m. grunt, rola,
włość. 43, 7.

Fūnēro, āvi, ātum, āre. (fu-
nus), grzebać, pogrzebać,
chowac.

Fūnestus, a, um, (funus),
śmiertelny, zgubny, nieszczę-
śliwy, smutny, niebezpieczny,
straszny.

Fungor, ctus sum, gi, (rzadzi
Abl.) czynić, sprawować,
odbywać, co honore, urząd
sprawować, piastować. 67, 1.

Fūnus, ōnis, n. trup, zwłoki,
ciało (zmarłego), pogrzeb.

Furculae Caudinae, f. nazywał
się wóz w Samnium nie-
daleko miasta Caudium, na
gościńcu appiyskim. 30, 3.
Miasto Caudium nazywa się
teraz Arpaia, a przy tym
wózwozie leży wioska Furchie
zwana.

Furina, ae, f. bogini, o któ-
réy, iak się zdaie, sami
Rzymianie nie pewnego nie
wiedzieli. Lucus Furinae,
gaj téy bogini w ktorym C.
Gracchus był zabitym.

Furius (Camillus) r. 23.

Fūror, ōris, m. (furo), szale-
ństwo, zapalczywość, wście-
kłość, niepokamowana na-
miętność.

Furtim, Adv. pokątnie, potaje-
nie, ukradkiem.

G.

Gabii, ōrum, miasto w Lacyum, między Rzymem i Praeneste.

Gabinus, (A. Capito). 81, 4.

Galba, (Servius Sulpicius). 47, 7. Serv. Galba. C. 6.

Galea, ae, f. przyłbica, hełm, szyszak.

Galli Senones, m. Gallowie senońscy; byli to potomkowie Celtów, in Gallia Ligurensi, którzy za panowania Tarkwiniusza starożytnego wkroczyli do wyższej Italii, i tamże osiedli. Później obiegli Gallowie miasto Clusium, potem wkroczyli do Rzymu, zżąd przez Kamilla zostali wyparci. 23, 5. i t. d.

Gallus, a, um, (Gallia), Gallów ryczący się, do nich należący, gallicki.

Gallienus Licinius. C. 33.

Gallina, ae, f. (gallus, kogut), kura; kokosz.

Gallograei, ōrum, m. Galatowie t. i. mieszkańcy Galacyi, krainy w Azji mniejszej, którą inaczej Gallograecia zwano, dla tego, że naród Gallów czyli Celtów, który już przed Alexandrem Wielkim Macedonię i Grecyę załapał, tamże osiadł, i z Grekami się złączył. Cnaeus Manlius Vulso zawałował go. 2, 55. 1.

Gallus, (Cornelius), sławny wierszopis, żył za panowania Augusta. Gallus. C. 30.

Gallia, ae, f. garłuchnia czyli oberża, dom nielężący.

Gantisci, ōrum, m. naród w Galii narboński.

Garamantes, um, m. naród w środkowej Afryce za Geruliją ku Etyopii mieszkający, pomiędzy rzekami Niger i Nil.

Gaudēo, gāvissus, um, ēre,

aliqua re, cieszyć się z czego, znajdować w czem przyjemność, mieć, posiadać co. Gaurus, i, m. góra w Kampanii, sławna winem tamże rosnącym. Był to właściwie ciągnący się łancuch góry, który zachodnią część Gaurus, wschodnią Massicus a północną Falernus się zwała.

Gemini, a, um, podwójny, Janus geminus, Janus z podwójną twarzą. 3, 1. 2. Janus.

Gemilus, us, m. (gemo), wzdychanie, wesechnienie, żal, smutek.

Gemma, ae, f. kamień drogi.

Gemoniae scalae, spadziste miejsce w Rzymie, z którego zwłoki winowajców w więzieniu zabitych, przywlokłszy na wprzód hakami, spychano.

Gener, eri, m. mąż córki, zięć. — gener a Tarkwiniusz assumptus est, Tarkwiniusz przybrał go za zięcia, t. i. wydał za niego swoją córkę. 7, 4.

Genialis, e, małżeński, godowy, biśiadny. — genialis torus, łożo małżeńskie. 57, 4.

Geniale, is, n. (scilicet membrum), członek.

Genitor, ōris, m. (gigno), rodzic, ojciec, sprawca, stwórca.

Gens, tis, f. 1) rodzina, ród. 14, 6; 34, 3. — patres minorum gentium, Senatorowie pochodzący od tych, których obrat Tarkwiniusz starzy i tak ich nazwał dla rozróżnienia ich od tych, którzy pochodzą od Senatorów przez Romuła obranych, patres maiorum gentium zwanych. 2) naród, lud. 2, 13; 8, 4. i t. d. — ius gentium, prawo narodów.

Gentilitas, ātis, f. (gentilis),
rodzeństwo, pokrewieństwo.

Genus, ėis, n. 1) rodzaj,
ród — genus propagare, ród
rozkrzewić, rozmnożyć, roz-
plemić, 14, 6. — genus du-
cere ab aliquo, ród swój od
kogo wywodzić, 81, 1. 2) uro-
dzenie. — genere et eloquen-
tia magnus, znakomity, przez
swoje urodzenie i wymowę.
66, 1. — genere materno,
paterno, z linii macierzyń-
skiej, oycowskiej, po matce,
po oycu. 55, 1. — 3) naród
— genere Lusitanus, Luzy-
tańczyk. 71, 1. — genere
Arpinas, rodem z Arpinum,
Arpińczyk.

Germānicānus, a, um, (Ger-
manicus, a, um), germań-
ski, niemiecki, np. wojsko to,
które w Niemczech było na
wyprawie, lub z tamąd po-
chodzi.

Germānus, a, um, (germen),
1) z jednego plemienia po-
chodzący, dla tego o rodzeń-
stwie, które przynajmniej o-
ca ma iednego, prawy, ro-
dzony, własny, niewł. pra-
wdziwy, czysty. 2) germański
t. i. niemiecki.

Gĕro, gessi, gestum, ėre, nieść,
manibus sinistris, na lewym
ręku. 2, 6. humero, na bar-
kach. 21, 3. — czynić, dzia-
łać. 3, 2. — multa domi
militiaeque gessit, wiele do-
kazał w wojnie i w pokoju;
iako polityk i iako żoł-
nierza bardzo być czyn-
nym. 27, 2. — male rem ge-
rere, rzecz (o której jest
mowa) źle uskutecznić, być
niezadowolonym, bitwę prze-
grać. 38, 3. — bellum ge-
rere, wojnę prowadzić. 17,
30, 1. także proelium ge-
rere, stoczyć bitwę, wydać
bitwę. — res gestae, czyny.
78, 1; 79, 7. egregia ad po-

pulum, inter patres, cum
militibus gessit, okazał się
wybornym rządcą względem
ludu, w senacie i w wojsku
C. 3, 7. pro Praefecto gerens,
będąc rządcą, starostą. C.
40, 17.

Gesto, āvi, ātum, āre, (gero),
nieść, mieć, nieść lub wieść
się hazard.

Gĕrūi, ōrum, m. naród w
Afryce, który najprzód w śro-
dku kraju za Mauretanią, po-
tém zaś in Mauretania Lin-
gitana i Caesariensi miesz-
kał.

Gignō, gĕnūi, gĕnĭtum, ėre,
spłodzić, rodzić, urodzić,
niewł. powić, siostrę T.
sup. genitis, zrodzony z
siostry. T. p. zatętn: sio-
strzeniec. Tark. pysz. 9, 1,
10, 1.

Glābriō, ōnis, (M. Aclius).
47, 3; 54, 3.

Glādiator, ōris, m. wysiekacz;
wysiekacze byli to niewolnicy,
którzy na igrzyskach publi-
cznych dla zabawy widzów
na śmierć się rąbali.

Glādius, i, m. miecz, oręż. —
gladium stringere, miecza,
oręża dobyć. 28, 2.

Glāucia (Caius), g, 18. i. t. d.

Glōria, ae, f. sława, chwala.

Glōriōse, Adv. (gloriosus, a
to od gloria); chwalebnie,
z zaszczytem, zaszczytnie;
gloriōse absolvi, zaszczyt-
nie być uznanym za
niewinnego. 47, 7.

Glōriōsus, a, um, (gloria),
chwalebny, chętny, pysz-
ny.

Gnārus, a, um, świątorny,
znający się na czem, ma-
jący znajomość czego.

Gordianus, G, 26. Gord. repos.
C. 27.

Gothi, ōrum, m. naród ger-
mański, który początkowo
nad morzem niemieckim,

po między Odrą i Wisłą mieszkał, a w drugim wieku po narodzeniu Chrystusa w części wzdłuż Wisty przez Polskę przeciągnął, z wielu narodami się połączył, i w połowie trzeciego wieku wzdłuż niższego Dunaju i północnej strony morza czarnego rozłożył się.

Gracchus, (Caius). r. 65. — Tiberius Gracchus jego brat. Obydwaj byli synami Kornelii córki starszego Scypiona afrykańskiego. r. 64, 1. — o ich oycu Tyb. Semp. Gracchu z r. 57.

Grādus, us, m. krok, stopień, gradibus deiecius, ze wschodów zepchnięty, zrzucony. 6, 18.

Graecia, ae, f. Grecja t. i. półwysep między morzem egipskim i ionijskim, na północ górami himbunickimi od Macedonii oddzielony, pospolicie dzieli się na 1) Grecję północną; która obejmowała Tessalię i Epir. 2) środkową czyli właściwą G. (Hellas), w której 8 prowincyj, Megaris, Attica, Boeotia, Phocis, Locris, Doris, Aetolia i Acarnania. 3) G. południową czyli półwysep Peloponnesus (teraz Morea), w tym leżało 6 prowincyj: Arcadia, Laconica, Messenia, Elis, Achaia i Argolis.

Graecus, i, m. Grek.

Grandaevus, a, um, (grandis-aeum), podeszły, stary.

Grandino, are, impersonale, (grando grad), grad pada.

Grandis, e, wielki, rośły, do-rosły, tężni, podeszły.

Grassor, atus sum, ari, (gradior, idź), postępować sobie z kim, srożyć się na kogo,

okrutnie się z kim obchodzić, pożogi rozność.

Grātia, ae, f. (gratus), przyjemność, powab, grzeczność, łaska, dobrodziejstwo. — quasi pro reddenda gratia, niby na wywdziwienie się.

54, 3. — przyjaźń. — gratiam alicuius quaerere, starać się o czyją przyjaźń, sprzytanie. 34, 9. — in gratiam cum aliquo redire, pojednać się z kim. 18, 13. — przychylność, względy. — gratiam alicuius sibi parare, przychylność, względy czyje pozyskać. 73, 1. — Abl. Gratia z Genitiwem połączoney znaczy dla, na, przez. 10, 2. — statua quoque ei honoris gratia constituta est; na jego cześć, wystawiono posąg. 12, 7. — funeris gratia, na pogrzebach, podczas pogrzebów. 47, 9. — eloquentiae gratia wymową — gratiae, arum, dzięki, — gratias agere, dziękować. 56, 4. — maiorum gratiae, (domysł caus.) przez przychylność ku przodkom. C. 3, 1.

Gratis, Adv. (gratia), darmo, bezpłatnie.

Grātor, atus sum, ari, (gratus, a, um), okazywać radość, winszować, życzyć.

Grātūlor, atus sum, ari, (gratus lub grator), winszować, życzyć komu czego.

Grāvis, e, ciężki, niebezpieczny. — grave vulnus accipere, ciężko być ranionym. 7, 4. — ciężki, trudny do dostania, a zatem drogi, gravi aeterna, wieczna drożyzna na zboże. 19, 2.

Grāviter, Adv. (gravis), ciężko, bardzo mocno, surowo, gravius, mocniej, bardziej. 24, 6. — gravissime increpare, bardzo, ostro kogo złajac, bardzo zgromić. 31, 5.

Gressus, us, m. (gradior),
chód, krok.

Gubernō, āvi, ātum, āre,
okrętu ster trzymać, stero-
wać, niewł. rządzić, trzy-
mać ster czego.

Gymnasium, i, n. 1) przez
gymnasium rozumiano w Gre-
cyi miejsce publiczne, w któ-

rem się młodzież w zapasach,
skakanii, rzucaniu krążka,
jeźdźeniu na koniu i innych
zręczności i moc ciała nada-
jących ćwiczeniach doskonali-
ła. 2) miejsce gdzie mło-
dzież publicznie odbiera wy-
chowanie, kollegium, szkoła,
gimnazjum.

H.

Habēo, ūi, ūum, ēre, mieć,
posiadać. — rządzić, za-
rządzać. — quibus regnum
annuis vicibus habendum re-
liquit, którym państwo zostawił,
aby nim na przemian
po roku rządzili. 1, 1. —
obvium habere aliquem. spo-
tkać się z kim. 4, 8. — Prae-
tor Siciliam habuit provin-
ciam, iako Pretor rządził
Sycylią. 75, 5.

Habitus, us, m. (habeo), po-
stać, postawa ciała; 2) o-
dzienie, strój, ubiór.

Hac tenus, Adv. ile, co do
tego, póty, dotąd, tylko,
nie więcej.

Hadrianus Aelius, C. 14.

Haerēo, si, sum, ēre, mocno
trzymać się czego, tkwić
w czym, siedzieć, zostawać;
związać, ulgnąć, zaciąć się
(w mowie), nie módz się da-
leć ruszyć.

Hamilcar, āris, sławny, wódz
kartagiński, oyciec Hanni-
bala.

Hannibal, ālis, sławny wódz
kartagiński, który w drugiej
wojnie púnickiej przeciw Rzy-
mianom dowodził zob. r. 49.
z którym porównay 14, 6;
45, 4; 45, 7; 46, 1.

Haruspex, icis, m. wieszczek,
który przyszedł rzeczy prze-
powiadać, z uważania wne-
trzności bydła, na ofiarę
zabitych, z płomienia, z dy-

mu i innych okoliczności
podczas ofiarowania zdarza-
jących się, np. gdy ofiarne
bydło spokojnie szło do ołta-
rza, tamże spokojnie stało,
za pierwszym cięciem upadło
i t. d. Były to pomysły
przepowiednie. Odprawuige
swoje obrządki powinni być
mieć głowę ogoloną, szatę
z krótkimi rękawami i w rę-
ce prawej laskę wieszczbar-
ską: na końcu zakrzywioną,
lituus zwaną. Niewiadomo,
jak wielką była ich liczba.
Przełożony ich nazywał się
Summus Haruspex. Niebyli
oni w wielkim poważaniu,
równie jak ich wieszczbarstwo.
Rozumni ludzie między po-
ganami śmiali się z głupiej
próżności tych wróżków.
Wiadoma jest odpowiedź
Hannibalowi dana Pruzjaszo-
wi królowi butyńskiemu, który
błwy toczył niechciał, prze-
to, iż wgnizności bydłce
tego zakazywały: czy ty,
rzekł mu Hannibal, wolisz
kawałkowi mięsa cielskiego,
aniżeli staremu Hetmanowi
wierzyć? Kato także mówił,
 iż nie rozumiał jak Auguro-
wie spotykając się z sobą,
mogli się od śmiechu wstrzy-
mywać.

Hasdrubal, ālis, brat Hanni-
bala. r. 48. i. t. d.
Hasta, ae, f. dzida, włócznia.

Haud, Adv. nie. — **haud** difficulter, bez trudności, z łatwością, łatwo. C. 1, 2. — **haud** modice, niewiarkowanie, zbytecznie, **haud** quaquam, (zam. nequaquam), żadnym sposobem, na żaden sposób, wcale nie, bynajmniej; C. 3, 7. **haud** dubie, niewątpliwie, pewno, bez wątpienia, C. 5, 14. **haud** secus, równie, nie mniej, podobnie jak, C. 6, 1. **haud** inane, nie na próżno, nie bez przyczyny, C. 26, 3. **haud** iniuria, słusznie, C. 41, 26.

Haurio, hauri, hauriūm, hauri, haurire, czerpać, wciągać, przelewać, poryskać, niewł. trawieć, używać, otrzymać, słyszeć, widzieć, czerpać. 2, 5; — **haurio**, sanguinem capillum haurire, krew kocią pić. 68, 11. **venenum haurire**, zadać sobie truciznę. 42, 6.

Haustus, a, um, z. **Haurio**. **Hēbeto**, hēbē, hēbētum, hēbē, (hebes), tępić, niewł. osłabić. **arcus hebetatus**, tuk osłabiony. **Helogabalus** M. Aurel. Ant. C. 23.

Hēulōchi, ōrum, m. naród w Samacyi azyatyckiej pomiędzy morzami czarnym i meotyckim. t. i. w Kolchidzie (Colchis).

Heraclēa, ae, z. **Hērāclēus**. **Hērāclēus**, a, um, **Herkulesowy** t. i. tyczący się go, lub do niego należący; żkad. **Heraclēa** (scil. urbs) **Heraclēa**, t. i. miasto **Herkulesowe**. Było wiele miast tego imienia. Tu w r. 35, 3. jest mowa o **Heraclēi** w Sycylii, które to miasto później **Hybla** nazywano; w r. 62, 2. o mieście w krainie **Elis**, w **Peloponniezie** leżącym.

Hercūlēi fratres, bracia **Herkulesa**, Tak nazywali

się wodzowie **Sertoryusza**. 63, 2.

Hercūles, is, m. sławny bohater w starożytności, który według powieści miał być synem **Jowisza** i **Alkmeny**, **Tebańskiego** króla **Amfityona** małżonki.

Hercūlēs, a, um, (**Hercules**) **Herkulesa** tyczący się, **herkulesowy**. **Hercūlēs sacra**, na cześć **Herklesa** zaprowadzone obrzędy religijne.

Hērēditas, ātis, (heres), dziedzictwo.

Hērēs, ēdis, c. dziedzic, dziedziczą, następca.

Hērīlis, e, (herus), pański, gospodarski.

Hirbas, ae, m. król w **Numidyi**.

Hibēri, ōrum, m. **Hiberowie**, naród w **Azji**.

Hibērus, i, zwyczajnie **Ibērus**, rzeka w **Hiszpanii** teraz **Ebro** zwana.

Hic, Adv. tu, tutaj.

Hic, haec, hoc, ten, ta, to.

Hīēmālis, e, (hiems), zimowy, burzliwy, t. i. na burzę wystawiony, burzy tyczący się, **hiemalis aqua**, ulewa, woda deszczowa. C. 37, 4.

Hiems, ēmis, f. stołny czas, burza, zima, bo w czasie zimy największe stopy panują w krajach południowych, **hiems aspera**, ciężka, tęga zima. 42, 5.

Hīērō, ōnis, król **Syrakuz**.

Hinc, Adv. (hic) ztąd, odtąd, dla tego, przeto. 53, 1; 58, 6. — **hinc** — **inde** — z jednej strony — z drugiej. 5, 9.

Hircānum albo **Hyrkānum** mare inaczey mare **caspiūm** morze **kaspjskie** nazwane tak od krainy **Hircanīa** nad niem leżącej.

Hirpini, ōrum, m. naród w północznej **Italii**, pomiędzy

- Kampanią, Lukanią i Apulią.
 Hispania, ae, f. Hiszpania.
 Obejmowała dzisiejszą Hiszp. wyspy balearskie i pityuzyjskie. Dzieliła się na 1) Hisp. citerior z tej strony rzeki Iherus (Ebro) leżąca i 2) ulterior z tamtej strony. Za Augusta dzieliła się na 1) H. Tarraconensis od m. Tarraco 2) H. Baetica od r. Baetis teraz Gwadalkiwir i 3) H. Lusitania albo Lusitania.
 Histrio, ōnis, m. (hister), aktor, kuglarz, skoczek.
 Hodie, Adv. (z. hoc die) dziś, dzisiaj.
 Honestas, ātis, f. (honestus), uczciwość, honor, powaga, przyzwoitość, cnota; pięknosć.
 Honestē, Adv. (honestus), przyzwoicie, uczciwie.
 Honestus, a, um, (honor), uczciwy, znamienity, przyzwoity, przystoyny, stosowny.
 Honor, ōnis, m. poważanie, cześć, zaszczyt, — honores, urząd, godność, dostojenstwo, 23, 8. i t. d. Jako bóstwo miał świątynię w Rzymie.
 Honorifice, Adv. (honorificus), wspaniale, zaszczytnie, okazale.
 Honorō, āvi, ātūm, āre, (honor), czcić, poważać, szanować, obdarzyć, udarowywać. — aliquem muneribus dignis honorare, przyzwyciężenie kogo udarować. 16, 3.
 Horatius Coeles, r. 11. — Horatū Trigemini. 4, 6.
 Horreo, ūi, ēre, [wzdry] Horesco, ēre, (horreo) gać się, bać się, drżyć.
 Horribilis, e, (horreo), straszny.
 Horridus, a, um, (horreo),

- straszny, drżący (z zimna), zatem: marznący, nyożny, niegładki, należony.
 Horror, ātus sum, āri, napominać, zachęcać, pobudzać do czego, przedstawiać komu, nakłaniać kogo.
 Hospes, ius, c. cudzoziemiec, nieswiadomy, — przyjaciel gościnny.
 Hospitium, i, n. (hospes), związek gościnny, przyjaźń, gościnność, zażycie, zachowanie, gościnność, gośpada.
 Hostia, ae, f. ofiara, zwierzę mające być na ofiarę zabite, hostia partum edidit, ofiara ocielła się.
 Hostilia curia z Curia.
 Hostianus, C. 30.
 Hostilius, (A. Mancinus), r, 59.
 Hostilis, e, (hostis), nieprzyjacielski, — hostilia praesidia, nieprzyjacielska załoga. 39, 1.
 Hostis, is, c. cudzoziemiec, nieprzyjaciel, nieprzyjaciółka, F. fidei Romanorum hostes, F. wiarę Rzymianom winną złamawszy, 25, 1.
 Hostus Hostilius. 2, 7.
 Huc, Adv. tu, tutaj, w to miejsce, dotąd, na to, tak dalece.
 Humescendi, taki, takowy.
 Humanitas, ātis, f. (humanus), ludzkość, grzeczność.
 Humanus, a, nm, (homo), ludzki, łaskawy, dobrotliwy.
 Humerus, i, m. wł. kość ramionowa, część iędy t. i. ramie, zatem: barki.
 Humilis, e, (humus), blisko ziemi będący, niski, smukły, cenny, podły, — humili loco natus, z niskiego urodzenia. 67, 1.
 Humo, āvi, ātūm, āre, (humus), ziemią przykryć, po- grzebać, chować.

Humus, i, f. ziemia.

Hydra, ae, f. wąż wodny. —

Hydra Lernaea, lernejska
zmia, którą **Herkules** zabił.

Iacēo, ūi, ĩum, ěre, leżęć,
bydź pozbawionym wszelkię
mocy, smucić się, stracić
serce, bydź nieczynnym,
bydź nikczemnym, pogar-
dzonym, nie mieć żadnego
znaczenia; bydź zabitym.

Iacto, āvi, ātum, āre, (częstł.
od iacio) często rzucać, rzu-
cać, wyrzucać, odrzucać,
rozrzucać; 2) mawiać, czę-
sto co mówić.

Ianiculum, i, n. (od Janus
wł. Adi.) jedna z siedmiu
gór Rzymu albo raczej mia-
steczko, twierdza lub zamek
(sc. oppidum, castellum)
przez Janusa wybudowane,
a przez Anka Marcjusza z
miastem złączone.

Ianitor, ōris, m. (ianua) od-
zwierny.

Ianuarius, i, z. Januarius, a,
um.

Ianuarius, a, um; od Janusa
nazwany, do niego należący,
Janusowy, zatem: **Ianuarius**
(scil. mensis) Styczeń, który
Numa Pompiliusz, wraz z
Lutym do dawnych dziesię-
ciu miesięcy przydał.

Ianus, i, m. dawne rzymskie
bóstwo. Był on przedtęm
królem dawnych mieszkan-
ców Italii, a że bystro przeszłe i
przyszłe rzeczy przenikał,
przeto wyobrażano go z dwi-
ma twarzami, t. i. z tyłu i
z przodu i dla tego nazywa-
no go **Ianus biceps**, **bifrons**,
geminus. Numa wystawił mu
świątynię, **Ianus** nazwaną,
którą w czasie pokoju zamy-
kano, a w wojnie otwierano.

35. 7. Miała ona podług
mitologii siedm głów, a gdy
Herkules jedną uciął, to na
tę miejsce dwie odrastały.

I.

Ictus **Ianum claudere**, świą-
tynię Janusa zamknąć. C.
1. 4. t. i. stały pokój ogło-
sić.

Iberi, ōrum, m. Iberowie, na-
ród w Azji przy górze Tau-
rus.

Iberus, i, m. rzeka w Hisz-
panii teraz Ebro.

Ibi, Adv. tam, **ibidem**, tam-
że.

Ictus, a, um, (od **icere** w.
Ico, ĩci, ĩctum, ěre, bić,
uderzyć, zabić), uderzony,
trafiony, — **fulmine ictus**,
od pioruna zabity. 4, 4. —
foedere icto, mir, przymie-
rze uderzywszy. 4, 6.

Ictus, us, m. (ico), cios, wy-
strzał, rzut, uderzenie.

Idcirco, Adv. dla tego.

Idem, eādem, idem, **tensam**,
taśsama, **tośsamo**, **tenże**,
też, oraz.

Idēo, Adv. dla tego, przeto.

Idus, ūum, f. w miesiącach
Mar. Maiu, Lip. i Paź. 15.
w innych zaś 13. dzień.
Idus Quinctiles 2. **Quincti-**
les.

Ignarus, a, um, niedoświad-
czony, nieświadomy, nieobe-
znany z częć, niepewny.

Ignavus, a, um, (in-ga.)
gnuśny, bojaźliwy, tchórzli-
wy, gnuśnym czyniący.

Ignis, is, m. ogień, **igni**
continuo coeli facies conila-
gravit, przez ciągłą błyska-
wicę całe niebo było oświe-
cone iakoby gorzało, paliło
się. C. 41. 13.

Ignominia, ae, wł. ogłoszenie
z dobrego imienia, sława.

honori, zatem: obelga, hańba, zelżywość, — ignominias causa equum alicui adimere, dla zhańbienia kogo wierzchowca mu odebrać. 43, 3. z. Eques.

Ignōro, āvi, ātum, āre. (ignarus), niewiedzieć, nieznać, niepoznać.

Ignosco, nōvi, nōtum, ēre, niewiedzieć czego, nieznać, t. i. niechęcieć widzieć, zatem: przebaczyć, wybaczyć.

Ignōtus, a, um, (ignosco), przebaczony, nieznan.

Ilum, i, n. miasto Troja w Frygii w Azji mniejszej.

Illicēbra, ae, f. (illicio), przytada, pobudka, wab, powab.

Illicio, lub Illicio, lexi, lectum, ēre, (in-lacio, ēre), wabić, przywabić, uwieść, przyciągnąć na swoją stronę, utać sobie, illectis militibus et vulgo, uigwsi sobie wojsko i pospólstwo. C. 1, 2.

Illico, Adv. zaraz, natychmiast.

Illinc, Adv. zamtąd, zonąd, hinc-illinc, z iednēy strony — z drugicēy.

Illūdo, si, sum, ēre, (in-ludo), sztydzić, żartować, krzywdzić, hańbić, bydz rozwozłym, illudere matrimonii nobilibus, zhańbić małżeństwa szlachetne. C. 3, 9.

Illyricum, z. Illyrii.

Illyrii, ōrum, m. mieszkańcy Illyricum krajny, za morzem adryatykiem, ku Pannonii, która Liburnią i Dalmaacją obzymowała.

Imāgo, ūnis, f. obraz; wyobrażenie, popiersie, imago huius funeris gratia produci solet, tego obraz zwykle wynoszono i noszono podczas pogrzebu, zob. przyp. w przedmowie.

Imbecillis, e, lub imbecillus, a, um, staby.

Imbellis, e, (in-bellum), niezdatny do bitwy lub wojny, staby, niewaleczny, bojaźliwy.

Imbūo, ūi, ūtum, ēre, zwilżyć, potropić, poświęcić, przyzwyczaić, ćwiczyc, smak ku czemu wzniecić.

Imitator, ōnis, m. (imitor), naśladowca.

Imitor, ātus sum, āri, naśladować.

Immane, Adv. strasznie, immane quantum, bardzo strasznie. C. 36, 7.

Immanis, e, wielki, okrutny, dziki, straszny, nieludzki.

Immanus, Adv. (Comp. od immaniter) zbyt okrutnie, straszliwie, nieludzko, nieumiarkowanie.

Immaturus, (in-maturus), niedożywały, niewczesny, zbyt wczesny, zawczesny, immaturus honor, w zbyt młodym wieku otrzymany urząd. 68, 1.

Immemor, (in-memor), ōnis, c. niepamiętny, niepomny.

Immensus, a, um, (in-mensus Part. od metior) niezmierny, obszerny, wielki, nieskończony.

Imminēo, ēre, (in-mineo), wystawać, sterczeć, grozić, zagrażać. — imminens exitium, bliską zgubę. 81, 7.

Imminuo, ūi, ūtum, ēre, (in-minuo), zmniejszać, uymować, osłabiać, uwłaczać.

Immitis, e, (in-mitis), nielagodny, srogi, dziki, surowy, okrutny.

Immitto, mīsi, missum, ēre, (in-mitto), wpuścić, wetknąć, zesać, wystać. 15, 3; 6, 10, i t. d.

Immōdice, Adv. (immodicus), nieumiarkowanie, zbyt.

Immodicus, a, um, (in-mo-dicus), nieumiarkowany, zbyt-
teczny.

Immo, āvi, ātum, āre, (im-mola), wł. soloną mąką pró-
szyc bydlę mające bydlę ofia-
rowane, zatem: zabijać na
ofiary, poświęcać, ofiarować.

Impar, āris, (in-par), nieró-
wny, niewyrównywalący, nie
mogący sprostać. 4, 7.

Impārilis, e, (in-parilis), nie-
równy.

Impartior, itus sum, tri, (in-
partior), uczestnikiem zrobić,
udzielać.

Impatientus, Adv. (Comp.
od impatienter, a to od impa-
tiens) zbyt niecierpliwie, nie-
umiarkowanie.

Impedio, (imp) ūvi, ī, itum,
ite, nogami zawikłać, ogół.
zawikłać, zaplatać, zatem:
kiewł. trudności czynić lub
znajdować, wstrzymywać,
nie dopuszczać. **Impeditus**,
mający przeszkodę (z jakiego
bądź względu) do czynienia,
czego potrzeba.

Impedimentum, ī, n. (impe-
dire), przeszkoda, zawada.
Plur. impedimenta, obłogi.

Impendo, ēre, (in-pendēo),
wisić nad czem; nadchodzić,
zagrozić, zbliżyć się.

Impense, Adv. (impensus, a,
um), możelnie, bardzo, ko-
sztownie, usilnie.

Imperator, ōris, m. (impero),
rządcza, wódz, naczelny
wódz. 71, 1. — Często stu-
ży tylko za zaszczytny tytuł,
który wojsko udzielało wo-
dowi, a Senat zatwierdzał,
jeżeli ten szczęśliwie odniósł
zwycięstwo. 44, 5.

Imperium, ī, n. (impero),
rząd, panowanie, 1, 1. C. 2.
imperium orbis agitare, my-
śleć o panowaniu nad swia-
żem. 35, 1. — naczelne do-
wództwo, hermaństwo. 75, 8;

80, 3. — państwo. — impe-
ria et exercitus, wódzowie i
wojsko. C. 20, 25.

Impērito, āvi, ātum, āre,
(częstotl. od impero) rosha-
zywac; panować, rządzić,
przywodzić.

Impēro, āvi, ātum, āre, ali-
cui, panować nad kim, ko-
mu; rozkazywać komu.

Impētro, āvi, ātum, āre, (in-
patro), do skutku przywieść,
uskutecznić, pozyskać, upro-
sić, wyprosić, otrzywać, o-
siągnąć rzecz, o którą się
prosiło.

Impētus, us, m. (impeto), ped-
niatarcie, uderzenie — primo
impetu, za pierwszym natur-
ciem, uderzeniem. 11, 1. —
impetum facere in aliquem,
uderzyć, napasnąć, natrzeć
na kogo. 27, 4. — bieg, za-
pęd.

Impiger, gra, grum, (in-piger)
niespracowany, niezmordo-
wany, prędki, rzeźwy.

Impius, a, um, (in-pius), bez-
bożny, niesumienny, zły; o-
krutny, przekłty.

Implacabilis, e, (in-placabilis),
nieubłagany.

Implānus, a, um, (in-planus),
nierówny.

Imploro, āvi, ātum, āre, śta-
gać, wzywać, prosić.

Impōno, sili, itum, ēre, (in-
pono), włożyć. — imponere
aliquem alicui rei, przełożyć
kogo nad czem, dać mu,
polecieć mu dozor czego, —
imponere aliquem exercitui,
oddąć komu dowództwo wo-
jska. 31, 1. — finem alicui
rei imponere, ułożyć co-
bello. 41, 1. — leges alicui
imponere, prawa komu prze-
pisać, nadać, narzucić. 42, 15.

Impōtens, is, (in-potens),
niemożny, słaby, niepomoc-
gliwy, nieumiarkowany w czem,
np. w gniewie, namiętny.

Impröbe, Adv. (improbus), *nieśluszenie, nieuczciwie, zbytecznie*.

Impröbo, ävi, ätum, äre, (in-probo), *ganić, odrzucać*.

Impröbus, a, um, (in-probus), *niedobry, zły, bezbożny, bezwstydy, przesadzony czyli zbyteczny*.

Imprövīsus, a, um, (od in- i Part. provisus) *nieprzewidziany, niepodziany*. — Gallus improvisos inter necione occidit, *na Gallów nie spodziewających się (albo nie spodzianie) uderzywszy, do szczytu ich pobił, wyrzucił*. 23, 9.

Imprödens, tis, (zamiast improvidens), *nieprzenikliwy, nieprzewidywcy, a zatem: nieprzezorny, nieostrożny, niebaczny*.

Imprödentia, ae, f. (in-prudentia), *nieprzeźorność, nieostrożność, niewiadomość*.

Impubes, äris, c. (in-pubes), *niemający jeszcze brody, niezarastający, zatem: młody, młodociany, — aetas impubes, wiek młodociany, młodość*, 14, 6.

Impudicitia, ae, f. (impudicus) *bezwstydnosć, sprośnosć, wszeteczeństwo*. — impudicitiae infamatus est, *ostawiony był dla wszeteczeństwa, sprośności*. 78, 1.

Impulsor, öris, m. (impello), *sprawca, podżegacz, pobudka; który namawia, zachęca*.

Impünitus, a, um, (in-punitus), *nieukarany, bez kary*. Impune, *bezkarnie*.

Impüre, Adv. (impürus), *nieczysto, haniebnie, szkaradnie*.

Imus, a, um, z. Infimus.

In, Praep. *na pytanie dokąd? cum Accusat. na pytanie gdzie? cum Abl. w, na, do, ku, in dies, codziennie, co-*

dzień. C. 23, 2. in praesens, (dopeł. tempus) *teraz, na ten czas*. C. 24, 3. in armis vulgus, *uzbroione wojsko*. C. 39, 48.

Inānis, e, *próżny*.

In-cēdo, cessi, cessum, ěre, *chodzić, iść, iechać, postępować; nadejść, opanovać, pokazać się, incessit mos, nastat zwyczaj*, C. 1, 1.

Incendium, i, n. (incendo), *pożar, niewt. namiętnosć, naywiększe niebezpieczeństwo, zguba*.

Incendo, di, sum, ěre, (incando), *zapalić, wzniecić, oświecić, niewt. kogo zapalić do czego t. i. namówić*.

In-cerius, a, um, *niepewny, niebezpieczny, wątpliwy, ciemny, zmienny, trwożliwy*.

Incestus, a, um, (in-castus), *nieczysty, sprośny, nierządny, zatem: Subst. incestum, i, sprośnosć, wszeteczeństwo; falso incesti suspecta, którą niesłuszenie o wszeteczeństwo miano w podeyrzeniu*. 46, 2.

Inchöo, ävi, ätum, äre, *założyć czego fundament, zaczynać*.

Incido, idi, äsum, ěre, (incado), *wpaść, popaść, napadź, uderzyć, incidere in fortunam, popaść w nie-szczęście*. 10, 1.

Incido, idi, isum, ěre, (incaedo), *werznąć, wyrznąć, rozzerznąć, rozciąć. — przeciąć, przerwać, incisio fistulis, przerwawszy rury (wodne, które do miasta wodę sprowadzały)*. 73, 10.

Incípio, ěpi, eptum, ěre, (incipio), *wt. chwycić się czego, wziąć się do czego, zatem: zacząć*.

In-cito, ävi, ätum, äre, *szybko poruszać, pobudzać, zachęcać, podżegać, podburzać,*

In-civilis, e, niegrzeczny, grzecz-
biański.

In-clīno, āvi, ātum, āre, na-
chylić, nakłonić, skłonić się,
ustępować, cofać się, incli-
nante sua parte (26, 5),
cornu (27, 3), gdy iego od-
dział, iego skrzydło cofało
się.

Inclitus, (inclutus), a, um,
stawny.

Inclūdo, si, sum, ěre, (in-
claudo), zamykać, zawierać.

In-cognitus, a, um, nieznaio-
my, nieznan.

In-cōla, ae, c, (in-cōlo), mie-
szkaniec.

In-cōlūmus, e, nieskażony, nie-
naruszony, cały.

In-commōde, Adv. (incommo-
dus), niewygodnie, niestoso-
wnie, niedogodnie, niewcze-
śnie.

Incommōdus, a, um, (in-
commodus), niewygodny,
nieprzyjemny, niewczesny,
niedogodny, będący na prze-
szkodzie. 31, 6. zatęm: Subst.
incommodum, niewygoda,
przykreść, przeciwność, szko-
da.

In-contus, a, um, nieustroio-
ny, nieupiękuszony.

Incondite, Adv. (inconditus),
nieporządknie, po prostu.

In-consulte, Adv. (in-consul-
tus), nierozważnie, nieroz-
myślnie, niebacznie.

In-corruptus, a, um, nieskazi-
telny, niezepsowany, niena-
ruszony, wierny, pocciwy.

In-crēdibilis, e, niepodobny,
trudny do wierzenia,
do opisania.

In-crēpo, āvi, ātum, āre,
częścię ūi, ĩtum, āre,
trząsać, brzmieć, krzyczeć
na kogo; wolać, zatęm: ła-
jąc, strofować, zarzuć czy-
nić. 31, 5.

In-cumbo, ūbūi, ubiŭtum ěre,
(cumbo od cubo), leżeć.

wspierać się na częm, pilnie
przykładać się do czego, na-
tęzać się, ubiegać się za
częm, nacierać na kogo.

Incūria, ae, f, (in-cura), opie-
szatość, niedbałość.

Inde, Adv. ztamtąd, ztąd,
przeto, potem.

Indēcenter, Adv. (indēcens),
nieprzystojnie, nieprzyzwoi-
cie.

Indi, ōrum, zob. Indus.

In-dīco, xi, ctum, ěre, ogło-
sić co, obwołać, nakazać,
zapowiedzieć, oznajmić.

Indigēna, ae, m, krajowiec,
rodak, swoyski.

In-dignus, a, um, niegodny,
niezasłużony, nieprzystojny,
t. i. hanbiący -- multa in-
digna pati, wiele niegodzi-
wych t. i. przykrych rzeczy,
oburzających, cierpieć. 36, 2.

Indo, dīdi, ĩtum, ěre, (in-
dare), wetknąć, wsadzić,
włożyć, przyłożyć, dać, na-
dać.

In-doctus, a, um, nieuczony,
niegrzeczny, niesposobny.

In-dūco, xi, ctum, ěre, wpro-
wadzić, sprowadzić.

Indumentum, i, n, (induo),
odzienie, suknia. -- militare
uniform, mundur, C. 40,
25.

Indūo, ūi, ūtum, ěre, wło-
żyć, wdziać, torquem ei de-
tractum cetyici suae induit,
zdarty z niego łańcuch wło-
żył sobie na szyję; dla tego
też nazwano go Torquatus.
28, 3.

Indus, i, m. 1) Indyjanin, mie-
szkaniec Indyi kraju w Azyi,
który rzeka Gauges na dwie
części dzieli; z których jedna
India intra Gangem (z tęy
strony Gangesu) a druga
extra Gangem (z tamtęy
strony), nazywa się. 2) rzeka
Indus od któręy kraj cały
India nazwano.

Industria, ae, f. (industrius),
pilność, czynność, staran-
ność.

Inēdia, ae, f. (in-edo), głód,
poszczenie.

Inermis, e, (in-arma), nieu-
zbrojony, bezbronny.

Iners, tis, (in-ais), niesposo-
bny, niezręczny, gnuśny, le-
niwy, opieszaty, nieużytecz-
ny.

Infāmo, āvi, ātum, āre, (in-
fāmis), osławić, okrzyknąć,
ne verbo quidem infamatus
est, ani słowa przeciw niemu
niepowiedziano. 82, 4.

Insensus, a, um, nieprzyjazny,
nienawistny, nienawidzący,
nieprzychylny, zagniewany,
simulando insensus, na po-
zór, na oko niecierpiący,
nienawidzący. C. 2, 1.

Inferiae, zob. Inferiūs.

Inferiūs, a, um, (infero), to
co się przynosi i ofiaruje,
ofiarny, zatem: vinum infe-
rium, t. i. ta porcja wina,
którą według dawnego zwy-
czaju wprzód Bogom ofia-
rowano, aniżeli pić zaczęto.

Inferiae (scil. victimae albo
dapes albo res) ofiara, kto-
rą na część umartego czy-
niono, ofiara pogrzebowa. —
inferias ferre, nieść ofiary,
t. i. czynić obrządki pogrze-
bowe na cześć.

In-fero, ūlli, inlātum, albo
illātum, inferre, wnieść, przy-
nieść, rzucić, bellum alicui
inferre, wojnę wypowiedzieć,
wydać, — stuprum alicui in-
ferre, kogo zhańbić. 8, 5.

Inferum, (od infer lub inferus,
a, um, niski) sc. mare, in-
crey Tuscum, Tyrrhenum,
morze etruskie czyli tokań-
skie.

Infesto, āvi, ātum, āre, (in-
festus, a, um), napadać,
nieprzyjaźń komu okazywać,

nacierać na kogo, niespokoy-
nym czynić.

Infestus, a, um, niebezpieczny,
nieprzyjazny, niespokojny.

Infirmus, a, um, (Superl. od
infer lub inferus, a, um,
Comp. inferior, Superl. in-
firmus albo imus) najniższy,
najpodlejszy, najsłabszy,
niezwy.

In-linitus, a, um, nieograni-
czony, nieskończony, niezmiar-
ny.

In-firmus, a, um, nie mocny,
słaby, chory. — corpus in-
firmum, słabowite, chorowi-
te ciało. 53, 2.

In-frequens, tis, o, nieliczny,
samotny, niechętny; miles in-
frequens, żołnierz niedbały
t. i. niestawiający się zawsze
pod swoje znaki. 43, 5.

In-fundo, ūdi, ūsum, ēre,
wlać, nalać, wsypać, udzie-
lić, sprawić.

Ingenium, i, n, przyrodzona
własność jakiej rzeczy, np.
pola, góry i t. d. — zatem:
przyrodzenie, umysł, tempe-
rament, charakter, rozum,
zdolność, geniusz, także (jak
przenosić mowy) głowa. —
ingenio sapientissimus fui,
posiadał wielki (e) rozum,
zdolności. 44, 6. — ingeni
tarditas, ograniczony rozum,
tępa głowa. 28, 1. remissum
ingenium, rozwiozły, lubie-
żny charakter. C. 14, 8.

Ingens, tis, o, bardzo (nad-
zwyczajnie, niezmiernie)
wielki, nadzwyczajny, liczny,
ingentes copiae, wielkie wó-
sko. 48, 1. proelium ingens,
bitwa walna, stanowcza. 78,
8.

Ingenūus, a, um, swojski,
domowy, wolny, z wolnych ro-
dziców (t. i. takich, którzy
nie byli niewolnikami) zro-
dzony, zalonego, dobrego uro-

dzenia, także szlachetny, uczciwy.

Ingrédior, essus sum, ēdi, (in-gradior), wchodzić, wstąpić, obciąć, rozpocząć, wdać się w co.

In-horresco, ūi, ēre, (inhorreo), wzdrygnąć się, zadziwić, zleknać się.

In-hūmanus, a, um, nieludzki, niegrzeczny.

Iniēcio, iēci, iectum, ēre, (in-iacio), wrzucić, węschnąć, wtrącić, sprawić, nabawić kogo czego, wzbudzić, wznieść w kim, zarzucić, włożyć, odezwać się z czem.

Inimicus, a, um, (in-amīcus) nieprzychylny, nieprzyjazny, przeciwny. Subst. inimicus, i, nieprzyjaciel.

Inīque, Adv. (iniquus), nierówno, niesłusznie.

Iniūm, i, n. (inīre), wstęp, początek. Plur. iniūa, tajemne obrzędy, (których niht niemógł być uczestnikiem, iak tylko osoby do tego wybrane).

Iniūria, ae, f. (scil. res od iniurius, a, um), wszystko co jest przeciw słuszności, bądź w mowie bądź w uczynku; niestusność, nieprawość, krzywda, uraza. — Iniuriāe obnoxius, na urazy, krzywdy wystawiony. 13, 4. — iniuriam ulcisci, krzywdy się pomścić. 67, 6.

Iniuste, Adv. (iniustus), niesprawiedliwie, niesłusznie.

In-nōcens, tus, o, uczciwy, nieczayny, niewinny.

Innōcentia, ae, f. (innocens), nieszkodliwość, uczciwość, niewinność.

In-noxius, a, um, nieszkodliwy, niewinny, niemogący być uszkodzonym.

Inōpia, ae, f. (inops), ubóstwo, niedostatek.

In-ōpīnābilis, e, niespodziewany.

Inōpīnāte, Adv. niespodzianie.

Inquam, (słowo użone) mówię, inquit, rzecz.

In-sātiābilis, e, nienasycony, niesyt.

In-sciētia, ae, f. (insciens), niewiedomość, nieumiejętność, niedoświadczenie.

In-scribo, psi, psum, āre, wpisać, napisać, położyć napis.

In-sector, ātus sum, āri, prześladować, nalegać na kogo, dohuczać komu.

In-sēquor, cūtus sum, sēqui, iść za kim, następować po kim; prześladować kogo, ścigać.

Insiđeo, sēdi, sessum, ēre, (in-sedeo) siedzieć na czem. — equis, insidentes, konno. 32, 3.

In-sido, ēdi, idi, essum, ēre, osiągnąć gdzie, usiąść na czem; — corvus galeae eius insedit, kruk usiadł na jego przyłbicy. 29, 2.

Insiđiae, ārum, f. (scil. copiae od insidius, a, um, i. gdzie siedzący, a to od insideo) wojsko lub ludzie gdzie zasadzeni, zasadzki. 14, 3. — insidias ponere albo statuere, zasadzki uczynić, zrobić. 30, 3. — in insidias delabi. (14, 3.) albo deduci (30, 1.) spaść w zasadzki. — insidus hostium claudi, przez zasadzki nieprzyjaciół być otoczonym. 26, 1. — insidus opprimi zob. opprimo.

Insiđior, ātus sum, āri, (insidiāe), zasadzać się, zasadzki, podstępny czynić.

Insiđiose, Adv. (insidiōsus), podstępnie, zdradliwie.

Insignis, e, (in-signis), znamię mający, znamienity, zna-

komity. — Insigne, ozdoba, znak honorowy; insigne regni 1. i. diadema, korona, zamieścił który starożytni używali przepaski na głowę. C. 3, 12. honorum insignia, oznaki godności, 23, 8. insignia imperii. (70, 2.) lub insignia (sc. imperii.) 17, 1, oznaki władzy najwyższej.

Insigniter, Adv. (insignis, e), nadzwyczajnie, szczególnie, osobliwie, wybornie.

In-sto, stiti, stitum, ěre, wł. postawić, zatem: scil. se, stawić się gdzie, przystąpić do czego; nadeptać na co, stanąć na czem. 27, 3.

Inslivus, a, um, (insĕro, sevi) wszczepiony, nieważny, podrzycony.

Insolens, tis, niezwykły, zuchwały, nieskromny, nieprzywrotny, pyszny, dumny.

Insolentia, ae, f. (insolens), niezwykłość, zuchwałość, wyniosłość, nieumiarkowanie.

Insolensco, ěre, (insolens) wynosić się, pysnić się.

In-sons, onis, c. niewinny, nieszkodliwy.

Instinctus, us, m. (instinguo), natchnienie, pobudka, poduszczanie, instinctu alicuius in exitum mitti, za poduszczaniem czyim bądź z kraju wywołanym. 81, 4.

Instituo, ūi, ūtum, ěre, (instatuo), postawić, ustawić, ułożyć, uporządkować, wprowadzić, kształcić, ćwiczyć, zakładać, postanowić, robić.

Institutio, ōnis, f. (institutio), urządzenie, zwyczaj, ćwiczenie, nauka.

Institutum, i, n. (institutio), urządzenie, ustanowienie, zwyczaj, umowa, przepis.

Insto, ūi, ātum, āre, (in-sto),

stać na czem, blisko być, zbliżyć się, nalegać na kogo, ścigać kogo, pilnie co robić, utrzymywać, obstawiać przy czem.

In-stiŭo, xi, ctum, ěre, porządkować, budować, szykować, w szyki sprawiać, w potrzebne rzeczy opatrzyć, uzbrajać, gotować się, uprzedzać.

Insula, ae, f. wyspa.

Insultus, atis, f. (insultus, a, um), niedorzeczność, śmieszność, głupstwo, rzecz bez smaku.

In-sum, fui, esse, w czem być, znajdować się w czem.

In-tactus, a, um, nietknięty, nienaruszony, nieuszkodzony, cały.

In-tectus, a, um, nieprzykryty, otwarty.

Intĕger, ěgra, ěgrum, (Comp. integrior, Superl. integerrimus) nienaruszony, nieuszkodzony, nieranny. 4, 7. — niezwykły. 71, 2.

Intĕgritas, atis, f. (integer), stan nieuszkodzony, zupełność, całość, poczciwość, rzetelność, prostota.

Intellĭgo, exi, ectum, ěre, dociec, zgłębić, rozumieć, poznać, uważać, postrzegać.

Intempĕrantia, ae, f. (intempĕrans), nieumiarkowanie, niepowściągliwość, rozpusta.

In-tempĕrātus, a, um, niezmięszany, nieumiarkowany.

In-tempestus, a, um, niewczesny, późny. — intempesta nox, późno w noc. 26, 2; 49, 2.

Inter, Praep. cum Accus. pomiędzy, między, na, przez, przy, podczas.

Interamna, ae, f. miasto w Umbry, nad rzeką Arną.

Intercatia, ae, f. miasto w Hiszpanii Tarrakoński. zob. Hispania.

Inter-cĕdo, essi, essum. ěre,

wniysz, stanąć pomiędzy kim lub czem, — sprzeciwić się, niedopuszczać, opierać się. 53, 2; 64, 4; 73, 1.

Intercipio, cēpi, ceptum, ēre, (inter+capio), złapać, przegnać, zabrać, wziąć, przywłaszczyć sobie co, sprzątnąć, ukryć. — ossa Romam remissa a praedonibus intercepta, zwłoki tego, które do Rzymu odesłano, przez rozbojników zabrane. 45, 8. — classem, regnum interciperę, flotę, królestwo podstępnie opanować. 6, 5; 76, 3. — pecuniam interciperę, pieniądze sobie podstępnie przywłaszczyć. 53, 2.

Interdico, xi, ctum, ēre, zakazać, zabronić. — aqua et igni alicui interdicere, wywołać kogo z kraju, wskazać na wygnanie. 73, 6.

Inter-ēo, īi, itum, īre, wł. pomiędzy wiele rzeczy wniysz, zatem: być niewidzialnym, więc: zaginać, zginąć. — morbo interire, w chorobie umrzeć. 75, 11.

Interficio, fēci, fectum, ēre, (inter+facio), zagubić, zniszczyć, zabić, zbić.

Interficio, ēci, ecium, ēre, (inter+facio), wkładać, stawiać pomiędzy czem, środkować. — interfecto anno, w rok potem. 35, 19.

Interim, Adv. tymczasem, podczas, niekiedy.

Interimo, ēmi, emtum, (emptum) ēre, (inter+emo) wł. odjąć, wziąć, zniszczyć, zabić.

Interitus, us, m. (intereo), zniszczenie, śmierć, zgon.

Internecio, ōnis, f. (interneco), śmierć, zguba, zabój. — internecone occidere, w pień wyciąć, znieść, na głowę porazić. 23, 9.

Interpretor, ātus sum, āri,

(interpres), wykladać, tłumaczyć.

Inter-ragnum, i, n. bezkrólewie.

Inter-rumpo, rūpi, ruptum, ēre; rozerwać, przedrzeć, przerwać, — pontem, rzucić; zerwać most. 11, 1.

Inter-sum, sūi, esse, być pomiędzy czem, być odległym, być czemu obecnym, uczestnikiem czego, mieć udział w czem, fugae non pugnae interesse, być uczestnikiem ucieczki ale nie bitwy. 68, 3.

Inter-vallum, i, n. (inter+val-lus), wł. przestrzeń pomiędzy dwoma palisadami; zatem ogólnie: przestrzeń. — per intervalla, w odległości. 4, 7.

Inter-vertō, ti, sum, ēre, odwrócić, zabrać co, zagarnąć, skrócić t. i. ukradź. — pecuniam, pieniądze skrócić. 33, 8.

In-testābilis, e, wł. (dla ztego zachowania się) nie mogący świadczyć, zatem: bezczyny, podły, bez wiary, obrzydły.

Intestinus, a, um, wewnętrzny, domowy.

In-torqueo, orsi, ortum, ēre, kręcić, obwinać, skrócić, wywinąć. — talum intorqueo, nogę sobie wywinąć. 65, 5.

Intrā, Adv. wewnątrz.

Intrā, Praep. cum Accus. w, między, w przeciagu.

Intro, āvi, ātum, āre, wchodzić, wkroczyć.

Intrō-dūco, duxi, ductum, ēre, wprowadzić, zaprowadzić co, twierdzić.

Intrō-ēo, īvi, īi, itum, īre, wniysz.

Introrsum, Adv. wewnątrz, w głąb, ku środkowi.

In-tueor, itus sum, ēri, oczy swe ku czemu zwracać, patrzeć na co, uważać, oglą-

dać co, przypatrywać się czemu.

In-ultus, a, um, niezemszczony, niepomszczony, nieukarany.

In-undo, āvi, ātum, āre, (rządzi Dat. lub Accusat.) wylać, zalać; wł. i. niewt. przykryć, napętnić.

In-uro, ussi, ustum, ěre, wypalić, spalić. — rogo inustus, spalony na słońcu. 77, 12.

In-vado, si, sum, ěre, iść, dojszć gdzie, dostać się, uderzyć, wypasdz, napasdz na kogo.

In-vēho, xi, ctum, ěre, wprówadzić, wnieść, przynieść, sprawić.

In-vēnio, ēni, entum, ěre; wł. na osobę lub rzecz jaką natrafić, zatem: znaleźć, spotkać, wynaleśdz, wymyślić.

Inventum, i, n. (invenio); wynalazek, obyczaj, Graecorum invento, obyczajem Greków. C. 5, 5.

In-venuste, Adv. (invenustus, a, um), niegrzecznie, nieprzystojnie, niedowcipnie. — non invenuste, dowcipnie. 84, 3.

Invērecundia, ae, f. (inverecundus), niedelikatność, niegrzeczność, bezwstydnosc.

Invicem, Adv. (in-vicis), nawzajem, wzajemnie, przeciwnie.

Invidia, ae, f. (invidus), zazdrość, nienawiść, nieprzyjaźń.

Invidiosus, a, um, (invidia), nienawiść wzbudzaiący, nienawistny, zniehawidzony.

In-vidiāus, a, um, nieharuszony, niekinterę, nieykalny.

Invisus, a, um, 1) Adi. (złoż. z. in-visus, a, um), niewidziany, niewidzialny, ukryty.

2) Particip. od invideo, znie-

nawidzony, obmierzły, nienawistny.

Inviamentum, i, n. (invitare) przyłuda, pobudka, pokusa.

In-voco, āvi, ātum, āre, wołać, nazywać, wzywać.

In-volvo, vi, volūtum. ěre, obwilać, zakryć, obwinąć, przykryć.

Ioculāriter, Adv. (iocularis), żartem.

Iocus, i, m. (Plur. Ioci i Ioca, ōrum), żart, krotosła, zabawa.

Inēvocābilis, e, (in-rev.) nieodzwowny, niechybny, nieodmnienny.

Irrideo, si, sum, ěre, (in-rideo), naszmiewać się, szydzić.

Irrisus, us, m. (in-risus), smiech, pośmiewisko, szyderstwo.

Irrito, āvi, ātum, āre, drażnić, pobudzać, podburzać.

Irrumpo, rūpi, rōptum, ěre, (in-rumpo), wpaśdz, wkroczyc, wargnąć, — cubiculum, do sypialnego pokoju. 9, 3.

Irruo, ūi, ěre, (in-ruo), wpaśdz.

Is, ea, id, ten, ta, to, ad id, do tego, oprócz tego, nadto.

Ister, stri, m: Dunaj. (rzeka).

Ita, Adv. tak, wtedy, itā deum, wtedy tylko. 40, 4.

Italia, ae, f. Italia r. f. dzisiejsze Włochy. Italia w dawnych czasach dzieliła się na trzy główne części: 1)

Italia superior, której większa część wschodnia. (uwaga: od Rzymu) nazywała się Gallia cisalpina (z tej strony Alp), także wraz z Egiptem nazywano ją Gallia togata. 2) Italia propria, w której leżało Latium a w tym miasto Roma (Rzym). 3) Italia inferior (niższa) nazywano

- Graecia magna zwana dla tego, ponieważ po wojnie trojańskiej bardzo wielu Greków na tem wybrzeżu osiadło.
- Italica, ae, f. miasto in Hispania Baetica, z. Hispania. T. Stara Sewilla.
- Itaque, Adv. a tak, przeto, więc, dla tego.
- Iter, (od ire) Genit. iteris części i iteris, n. droga, podróż, pochód.
- Iterum, Adv. znowu, powtórnie.
- Iuba, ae, f. 1) grzywa, 2) czub, kłosa t. i. pióro u przybicy, grzebień (np. u koguta). 3) imię wł. króla Numidy i części Mauritanii.
- Iubeo, iussi, iussum, Ere, rozkazać, nakazać, uchwalić.
- Iudaea, ae, f. (scil. terra), kraj w Azji, tak nazwany od pokolenia Juda.
- Iudaeus, i, m. (scil. incola), mieszkaniec Judei, t. i. Izraelita.
- Iudex, icis, c. (iudicare), sędzia.
- Iudicium, i, n. (iudex), 1) sąd, wyrok, zdanie, 2) miejsce gdzie się sądy odprawiają. — indicio opprimere aliquem, sądownie kogo pognać, senatui iudicia permisit, sądy oddał senatowi. 66, 4. Za panowania królów i po ich wypędzeniu, obierano sędziów z pomiędzy senatorów. r. R. 630. oddano sędziwo mężom, z stanu rycerskiego. Teraz wniósł Drusus, żeby tym obydwom stanom sądownictwo powierzono.
- Iudico, avi, aum, are, (ius dico), sądzić, mniemać, mieć za co, osądzić za co, uznać za co.
- Iugerum, i, n. móg, pomiar, state t. i. powierzchnia ziemi

- 240 stóp wzdłuż a 120 w szerz wynosząca.
- Iugis, e, spoiony, złączony; wiecznościwały, ciągły.
- Iugulo, avi, aum, are, (iugulum, gardło) zadusić, udusić.
- Iugulum, i, zob. Iugulus, a, um.
- Iugulus, a, um, (od iugus a to od iungo), złączony lub łączący, zatem. Iugulum, i, n. (scil. os), 1) oboyczyk, krtań, także gardło. — Iugulum praebere, podać gardło t. i. dać, kazać się zadusić. 83, 5.
- Iugum, i, n. to, za pomocą czego co z czym się łączy: 1) iarżmo, 2) każde poprzeczne drzewo, z dwoma innemi pionowo w ziemię utkwionemi połączone; w wojnie: iarżmo mające kształt szubienicy z dwóch dził w ziemię utwierdzonych i trzecią poprzeczną połączonych, w takiej wysokości, że człowiek schyliwszy się mógł pod nią przejść. Pod tem iarżmem przepuszczano zwyciężonych, bez broni i na poły obnażonych, na znak poddania się zwycięzcy: wyrażano to przez: sub iugum mittere. 3) wzgórek, góra pasmo, łańcuch gór.
- Iugurtha, ae, m. synowiec, Micipsy króla Numidy, u którego był wychowany. Ten zabijwszy Adherbala i Hiempsala synów Micipsy, wdarł się na tron Numidy. Dla tego Rzymianie wojnę z nim prowadzili, ponieważ Numidya zostawała w ich opiece. 62, 1.
- Iulianus Didius. C. 19. Iulianus. C. 42.
- Iulius, a, um, n. r. R. Caius Iulius Caesar. z. r. 78. Iulius Proculus, 2, 18.

Iumentum, i, n. zwierzę do ciągnięcia i noszenia ciężarów używane; bydło robocze, zaprzężne, iuczne.

Iungo, xi, ctum, ěre, złączyć, połączyć, spoić. — concordia non aliter visa est inter eos iungi posse, nisi — zdawało się, że zgoda między nimi nie może być inaczej utwierdzoną, iak tylko żeby. — 81, 6. — se alicui iungere, złączyć się z kim. 48, 1.

Iunior, ōris, (Comparat. od iuvenis Supel. nie ma) młodszy.

Iūpiter, Gen. Jovis. najwyższy i najpotężniejszy z Bogów, podług powieści, syn Saturna i Rei. Według rozmaitych zatrudnień i przymiotów, które mu przyznawano, miał rozmaite imiona iako to: Elicius, ponieważ mniemali że pewnymi pieniarni mogą go z nieba zwabić (elicerē). 4, 4. Feretrius, które to imię dostał a ferendo, ponieważ zdobyte na nieprzyjaciela uzbrowienie iemu ofiarowano i w jego świątyni składano, (afferebantur ferculo vel feretro gesta) 2, 4. Stator dla tego tak nazwany, że wstrzymał (sistebat) ucieczkę Rzymian. 2, 8. i t. d.

Iūro, āvi, ātum, āre, (ius, iuris), przysięgać, poprzyśiądz, od — ium perenne in Romanos, poprzyśiądz wieczną nienawiść ku Rzymianom. 41, 1.

Klinōpāle, es, f. walka łozowa. C. 11, 5. Jest tu

Ius, iūris, n. prawość, prawo, miejsce gdzie się sądy odprawiały, władza; direpta plerūque iuris Romani zob. diripio. — iure słusznie, sprawiedliwie. — ius gentium prawo narodów, ius Fetiale, 4, 1. zob. Fetialis. ius urbanum, prawo rzymskie. C. 19, 2.

Iusiūrandum, iurisiurandi, n. przysięga.

Iussum, i, n. (iubeo), rozkaz, prawo, ustawa.

Iussus, us, m. (iubeo), rozkaz.

Iuste, Adv. (iustus, a, um), sprawiedliwie. — Superl. iustissime, najsprawiedliwiej. 74, 3.

Iustitia, ae, f. (iustus, a, um), sprawiedliwość.

Iustitium, i, n. (zamiast iuris stitium, od ius i sisto) zawieszenie sądów, przerwanie sądów.

Iustus, a, um, (ius) sprawiedliwy, prawy, słuszny, należyty, zupełny.

Iūvēnis, is, Adj. młody, młodociany. Subst. młodzieniec.

Iuventus, ūtis, f. (iuvēnis), młodość.

Iūvo, iūvi, ūtum, (āvi, ātum), āre, pomagać, wspierać, pożytecznym być, cieszyć, rozweselać, bawić, podobać się.

Iuxta, Adv. równie, podle, iuxta atque, tak — iako też. równie — tak.

Iuxta, Praep. cum Accusat. przy, koło, podług.

K.

Accusat, pierwszcy dekl. greckiey.

L.

L. przed imionami własnymi
znaczy Lucius.

Lābes, is, f. (labor lapsus
sum), upadek, skaza, plama,
hanba.

Lābor, bsus, albo psus sum,
lubi, upadź, wpadź; obalić się,
płynąć, niszczyć,
uchodzić.

Lābor, ōris, m. praca, usił-
ność, potrzeba, uciążliwość.

Lābōro, āvi, ātum, āre, (la-
bor oris), pracować, trapić
się, chorować, szwankować,
— laborare in acie, szwan-
kować w boju. 26, 5.

Lābrum, i, n. warga.

Lācēro, āvi, ātum, āre, roz-
zedzić, rozszarpać, szar-
pać, zgubić, krzywdzić.

Lacryma albo **lacrima** albo
lacrūma, tza, lacrimas non
continere, od łez nie móż
się wstrzymać. 77, 12.

Lācūna, ae, f. dół, głębina,
przepaść, otwór, szczegó-
tniej dół, w którym woda sta-
ła, stoi lub zwykła stawać.
niewł. strata.

Lācus, us, m. stojąca woda,
jeziro, sadzawka, bagno.
Regillus lacus zob. Regillus.

Laelus (Caus). 58, 7. pousa-
ty przyjaciel Scypiona Emi-
liana.

Laelorius (P.). 65, 5.

Laetitia, ae, f. (laetus) ucie-
cha, radość, wesołość.

Laetor, ātus sum, āri, (lac-
tus) weselić się, cieszyć się,
radować się.

Laelus, a, um, wesoły, rado-
śny.

Laevius. 35, 37.

Laevus, a, um, lewy. — in
laevis (scil. manibus). 2, 6.

Lānātus, a, um, (arte. od
lano), wetniasty. Także La-
natus jest przytomek Mene-
niasza Agrypy. 18, 1.

Lānificium, i, n. (lanificus)
przedzenie wełny. — in lani-
ficio offendunt, znajdując ją
przy przedzeniu wełny, za-
trudnioną przedzeniem wełny.

9, 2.

Lanŭo, āvi, ātum, āre, roz-
szarpać, rozedrzeć.

Lanuvius, a, um, lanuwii-
ski, należący, pochodzący
z Lanuvium miasta w La-
tium na gościńcu appiyskim.

Lāpidatio, ōnis, f. (lapido)
kamienowanie, ukamienowa-
nie, facta per populum la-
pidatione, gdy go lud uka-
mienował. 73, 1.

Lāpidēus, a, um, kamienny,
z kamieni, ciosowy.

Lāpis, idis, m. kamień, taki
bądź. — lapidibus sternere,
brukować, wysłać kamienio-
mi 34, 6; 72, 8. Także

kamień milowy, takie u Rzy-
mian po gościńcach stały,
na którym odległość od Rzy-
mu oznaczano, zatem: lapis

odznaczając odległość, stu-
maczający się przez milę (o-
bejmującą 1000 kroków) ztąd:
ad quartum ab urbe lapidem,

o cztery mile od Rzymu. 19,
3. — ad vicesimum ab urbe
lapidem, o dwadzieścia mil
od Rzymu. 35, 6.

Lāquēus, i, m. powróż, siódło,
stryczek.

Large, Adv. (largus, a, um),
hojnie, obficie.

Latior, itus sum, īri, obfi-
cie dać, udzielić, darować,
obdarzyć.

Lascivia, ae, f. (lascivus, a,
um), rozpusta, swawola,
zuchwałość, bezczelność.

Lascivus, a, um, swawolny,
rozpustny, wszeteczny.

Lāte, Adv. (latus, a, um),
szeroko.

N 2

Latebra, ae, f. (lateo), kry-
jówa, kąt, wybieg.

Lateo, ūi, ěre, ukrywać się,
chowac się.

Latīnus, a, um, (Latium),

Lacjum lyczący się, laryn-
ski, Latini, ōrum, Latyno-
wie. 1) mieszkańcy Latium.

2) ci którzy mają ius Latii,
szkiełkowichby mieszkali. 3)

wszyscy, którzy mówią po-
łacinie. — prisci Latini, da-
wni mieszkańcy Latium. 6.

Latium, i, n. kraina w Italii
między Etrurią, morzem
rodziennem i Kampanią.

Jest dwajakie: dawne (vetus
albo antiquum) i nowe (no-
vum). W dawnym leży Rzym.

nowe zaś rozciąga się ku
Kampanii.

Latro, āvi, ātum, āre, szcze-
kać.

Latro, ōnis, m. żołnierz za-
ciężny, a że tacy żołnierze
w powrocie dopuszczali się
łupieztwa, zatem: rozbójnik,
zbojca, myśliwy.

Latrocinium, i, n. (latro
albo latrocinior) służba woj-
skowa, kradzież, łupieztwo.

Latus, ětis, n. bok, szeroka,
moc ciała, ciato.

Laudo, āvi, ātum, āre, (laus)
chwalić, wielbić, uwielbiać.

— virtutis nomine laudari,
dla danych dowodów mę-
stwa, bydz chwalonym. 53. I.

— mied mowę pogrzebową.
10. 7; 27. 5

Laurus, i, us, f. drzewo bob-
kowe, laurowe, wawrzyn.

Laus, dis, f. chwala, pochwa-
ła.

Lautus, a, um, z. Iavi.

Lavo, ūvi, (lavi), lavā-
tum, (lavo, lavi) lautum, i lo-
tum, i lavāre i lavare, myć,
kapać, kapać się, lautusque,
po umyciu. 10. 5.

Laxus, a, um, szeroki, obere-

ny, wielki, rozwlekły. (otwar-
ty, przestronny, daleki czyli
długi: mówiący o czasie.)

Lectica, ae, f. (lectus), leż-
ka.

Lectus, i, m. łóżce, łóżko.

Lēgātio, ōnis, f. (lēgāre)

poselstwo.

Lēgātus, i, m. (lēgāre), 1)

poseł. 2) legat t. i. najstar-
szy pomocnik, a) naczelne-
nego wodza, który powsze-
chnie miał dwóch Legatów

czyli generatów szczytami
wyszła dowodzących. b) rzędz-
cy prowincyi. 3) legat t. i.

testamentem przekazana czę-
stka dziedzictwa. Za Cesa-
rów nazywał się legati, wy-
stąpiłi przez nich na pro-
wincye, rzędzcy.

Lēgō, ōnis, f. (legere, wy-
bierać). Legia składała się

z 10 kohort, z których

każda 420 ludzi liczyła, za-
tem legia ogół. składała się

z 4200 ludzi, do których ie-
szcze 300 jazdy rzymskiej

należało. Liczba ta nie za-
wsze była jednakowa, ale

podług potrzeby większa lub

mniejsza. Nadto do legii

przyłączano więcej aniżeli

dwa razy tyle wojska sprzy-
mierzzonego, szczególnież

jazdy.

Lēgō, lēgi, lectum, ěre, czy-
rać, zbierać. — wybierać,

obierać, virgines Vestales le-
git, obrat Westalki. 3. I.

zob. Vestalis — centum patres
legit, obrat stu Senatorów.

6. 6.

Lēnō, ūvi, ěre, (lenis, e)

ulagodzić, gła-
wiać, uspokoić. — ut amni-

am mentes moram diversi-

tate lenitat, ażeby wszystkich

skłonności przez różność cha-
rakterów ulagodzić. 7. 15.

Lenitudo, inis, f. (lenis, e)

łagodne obchodzenie się, łagodność.

Leno, ōnis, m. handlujący niewolnikami, szczególniej zaś niewolnicami, rufian.

Lēpidus, a, um, gęszczony, przyjemny, umiemy, miły, dobry, zabawny, ucieśzny. mores viro civiles lepidique (dopeł erant) był łagodnych i przyjemnych obyczajów. C. 1, 5.

Lētalīs, e, (letum, śmierć), śmiertelny.

Leucopētra, ae, f. przykład przy Rhegium w Italii, przy cieśninie sycylijskiej. 60, 2. T. Capo dell'Armi.

Lēvis, e, lekki, nie wielki, wagi, małoważny, mały, zły.

Lēvo, āvi, ātum, āre, użyć, ulgę przynieść, uwolnić, wspierać, podnieść.

Lex, lēgis, f. 1) projekt do prawa. 2) prawo, ustawa. — agraria, ustawa rólna i. i. rycząca się podziału gruntów. — frumentaria, ustawa zbożowa, i. i. nakazująca zakupywanie zboża i przedawanie onego ludowi za niższą cenę. 65, 3. Lex Appuleia zob. Appuleius. legem ferre, wyklada się przez projekt do prawa podać, uczynić wniosek ustawy, a to w tenczas kiedy się mówi o tym, które wnioski zrobić, jeżeli zaś jest mowa o zgromadzeniu ludu, wtedy tłumaczy się przez postanowić, uchwalić. leges scribere, prawa ułożyć, zebrać. 21, 1. — legem sentire, podany projekt przyjąć, w prawo zamienić. 3. — legi abrogare zob. Abrogare. — m leges mutare, za-poprzysiądz wiernie zachowanie praw. 73, 6. — legibus munire, prawami utwierdzić, ubezpieczyć.

1, 4. — 3) warunki. — in leges hostium foedus percutere, według podanych przez nieprzyjaciół warunków przy mierze uderzyć. 59, 5.

Liber, ēri, m. tożsamo co Bacchus, zob. Bacchanalis.

Liber, bri, m. tyko, kora, księga, książka. — liber rationum, księga rachunków. 40, 17. — libri Sibyllini 2. pod Sibyllini libri. — ex libris (scil. Sibyllinis) cognitum est, w księgach Sybillskich wy czytano, z ksiąg S. dowiedziano się. 46, 1.

Liber, ēra, ērum, wolny, niezawisły, niepodległy, wolno myślny. — liberius convivium zob. Convivium.

Liberālis, e, (liber, a, um), 1) ryczący się wolności, ludzi wolnego urodzenia. 2) wolny, uczciwy, szcudroblivy, hojny.

Liberālitās, ātis, f. (liberalis), szlachetność, dobroć, szcudroblivość. — nimis liberalitatis fuit, był nadto szcudroblivym. 65, 5.

Libēre, Adv. (liber, era, erum), wolno, bez przeszkody, swobodnie, bezpiecznie, hojnie.

Libēri, ōrum, dzieci, uważane względnie do rodziców, nie zaś do wieku.

Libēro, āvi, ātum, āre, (liber, a, um), uwolnić, wyzwolić, przywrócić komu wolność.

Libertās, ātis, f. (liber, a, um), wolność, wolnośwość, otwartość, odwaga, nieustraszone serce.

Libertinus, a, um, (libertus), syn wyzwolenca, homo libertini ordinis, człowiek z klaszwy wyzwolenców, wyzwolnieniec. 73, 2.

Libertus, a, um, w. scignięte z liberatus, a, um, z

nu niewolniczego, na wolność puszczony. zatem Subst. libertus (scil. homo), wyzwoleniec.

Libet albo lūbet, libuit albo libitum est. 2. podoba się, chce się.

Lībīdo albo lūbīdo, īnis, f. (libet), chciwość, żądza, namiętność, lubieżność. — haec tantae lubidinis fuit, była tak lubieżną. 86, 2.

Libra, ae, f. sunt, waga.

Libyssa, ae, f. miasteczko w Bytyni.

Līcentia, ae, f. (licens), wolność, śmiałość, rozwiadłość, rozpusta, (rozrzutność. 56, 6).

Līcīniānus. C. 41.

Līcīnīus, n. r. R.

Līcīnius Lucullus. r. 74; C. Līcīnius Stolo. r. 20, 1. Līcīnius. C. 41.

Līcet, Imperson. godzi się wolno, można.

Līctor, ōris, m. (contr. z. līgator), līktor, cehlarz; byli to studzy publiczni, którzy przed najwyższymi Rptę u-rzędnikami chodzili i ich rozkaz wykonywali. Pierwsza cehlarów usługa była, miał, wiązać, chłostać i ścinać złoczyńców. Nosili pętlę różg fascēs zwane 31, 5. byli oni z najniższej klasy ludu.

Līctorīus, a, um, līctorski, cehlarzski. — līctorii fascēs z fascēs.

Līgētur, a, um, (lignum) drewniany.

Līgūres, um, n. Līgurowie, mieszkańcy Liguryi, krajny w Italii.

Lilybaeum, i, n. miasto, i przykład w zachodniej stronie Sycylii.

Līngua, ae, f. język, mowa — līcūtas līguae, iżkanie się.

28, 1.

Līno, (lini), līvi, lēvi, lītum, ēte, smarować, pomazać, splamnić, powlec, pokryć.

Līs, lītis, f. zwada, sprawa, spór, rzecz o którą się spór wiedzie.

Lītērae albo litte a, f. głoski, pismo iakie bądź szczególist. — unīguis, literaturu, nauka, literae graecae, język grecki, literatura grecka. 47, 1. litterarum ad elegantiam prudens, iest biegły w wyzwolonych naukach. C. 42, 21.

Lītērārius, (litt), a, um, (literae), umiejętności tyczący się. — locus litterarius, szkoła. — ludi litterari magister, nauczyciel. 23, 1.

Lītō, āvi, ātum, āre, szczęśliwie ofiarę czynić i. i tak ofiarować, że z zabitego zwierzęcia szczęśliwą przepowiednię otrzymano, ofiarować.

Lītus, (litt), ōris, n. brzeg morski.

Līvīus, a, um, n. r. R. — M. Livius Drusus, r. 66. M. Livius Salmator. 48, 2, 5. cf. r. 50. — M. Livius. 27, 3.

Līvor, ōris, m. (liveo) siny kolor, siność, farba sina. — livor in ote, sine plamy, siność na twarzy, sina twarz (ponieważ inni obserwowali o tym piszą miał być ot nym.) 58, 10.

Lōcāre, (locus), postawić, położyć, umieścić gdzie. — filias locare (scil. in matrimonium), córki wydać za mąż, dać za. 59, 2.

Lōcī, ōrum, miasto w północnej Italii, w krainie narodu Brutii zwanego.

Lōcūpies, ēus, obfity, bogaty, mądry.

Locus, i, m. (Plus, loci i lo-

ca), miejsce, stanowisko, — locum sepulturae dare, miejsce na grób wyznaczyć. 18, 7. — locus superior, wzgórek. — in locum alicuius, na miejsce czyje. 15, 2. — loco pulsae cohortes, z stanowiska wyparte kohorty. 61, 4. — locum recipere, stanowisko odzyskać. 61, 4. — loco humili natus, z niskiego, z podłego urodzenia. 67, 1.

Longe, Adv. (longus, a, um), wzdłuż, daleko, bardzo, — longe secus, daleko, weaki inaczey. C. 15, 4.

Longus, a, um, długi, — longa venditione, dla długiej sprzedaży. 57, 2.

Lōquor, loquūtus albo locūtus sum, lōqui, mówić, loqui ore quinquaginta gentium, pięćdziesiąt językami mówić. 76, 1.

Lōrica, ae, f. zbroia, pan-cerz.

Lorī, ōrum, m. miasto w Etrurji.

Lūcāni, ōrum, m. mieszkańcy Lukanii w Italji niższej między Kampanją, Apulią i krainą Bruttii.

Lūcēres, um, było nazwisko iednēy z trzech Centuryy (na które Romulus iadę rzym-ską podzielił) tak nazwaney od narodu tuskiego, który Romulusowi przeciw Tacyuszowi posilkował. Ta Centurya obejmowała w sobie wszystkich zebranych zbiegów. 2, 11. Inne dwie Centurye nazywały się Rhamnenses i Tatienses.

Lūcēria, Apūla, miasto w Apulji, w niższej części Italji nad r. Aufidus.

Lūcētia, ae, f. małżonka Tarkwiniusza Kollaryna, a córka Sp. Lūrcyusza Try-cyp. tyna.

Lueretius Ofella. 68, 4. — I. Vespillo. 64, 8.

Lūcrum, i, n. zysk, korzyść.

Luctus, us, m. (lugeo), żałoba.

Lūcullus, (Lucius Lucinius) r. 74.

Lūcūmo, ōnis, 2, 11; 6, 2.

Lūcus, i, m. gaj.

Lūdibrium, i, n. (ludere), żart, pośmiewisko.

Lūdus, i, m. gra, igrysko. — ludi Circenses, Consualia zob. pod C. — ludi magni i, e: Circenses. 56, 5. zob. pod C. — ludus literarius, szkoła gdzie uczą czytać, pisać, rachować i t. d. 23, 1.

Lugdūnum, i, n. miasto in Gallia Celtica albo Lugdunensi T. Lyon Lugdun nad Rodanem (Rhone).

Lūgēo, xi, ctum, ēre, pła-kac, żałować, optakiwać, żałobę nosić.

Lūna, ae, f. 1) księżyc. 2) bogini Luna. 65, 5.

Lūo, lūi, lūtum albo lūtum, myć, czyścić, przyptać, naprawić, zapłacić, cierpieć, odpokutować.

Lūpa, ae, f. (lupus), wilczyca.

Lupercālīa, ium, n. (scil. sacra albo solennia) od (lupercalis, e, a to od Lupercus) święto na cześć bożka Pana, który także Lupercus miał się nazywać. Luperci, Kapłani Pana, na polu obnażeni, niższą część ciała skórą kozią okrywszy, biegali po mieście różne pu-siory dokazywać i bili przechodzące niewiasty rzemie-niem z koziej skóry. 35, 1.

Lūitānia, ae, f. Luzytania, tak nazywane zachodnią część dawnęj Hiszpanii i dzisiejszą Portugalią.

Lusitanus, i, m. *Luzytańczyk, Portugalczyk.*

Lustro, avi, atum, are, oczy-
szczać, poświęcać i. t. z po-
wami religijnymi obrzędami,
szczególnie przez obno-
szenie ofiary czyścić, po-
święcać, ćwiczyć wojsko, po-
nieważ ćwiczenia z ofiarami
były połączone; oglądać, u-
ważać, obchodzić, przebie-
gać.

Lustrum, i, n. miejsce, w któ-
rem się kto kąpie, kąpiel,
pryszniarka czyli kąpiel, ofiarę
oczyszczenia pięcioletniczą,
lustrum certamen, walki, które
co pięć lat ponawiano, C. 27, 7. Pierwszy Nero wpro-
wadził do Rzymu trojakię,
co pięć lat odprawiające się

walki i. ludicrum mu-
sicum, gymnicum i
equestre.

Lutaius, (Quin. Catulus), r. 41.

Lux, ūcis, f. światło, blask,
światło dnia, dzień.

Luxuria, ae, f. luxuries, ēi,
f. (luxus, us), zbytek, roz-
pusta. — luxuria elanguescere,
przez zbytek, rozpustę
ostabieć, 54, 2. — rozwio-
żłość, C. 1, 5.

Luxus, us, m. rozrzutność,
przepych w iedzeniu, pićiu,
odzieniu i t. d. rozpusta,
zbytek, 9, 2.

Lysimachia, ae, f. miasto in
Chersoneso Thraciae nad
Isthmem.

M.

M. przed imionami własnymi
znaczy Marcus. **M'** znaczy
Manus.

Macedonia, ae, f. kraina w
północnej Grecyi, między
Grecją właściwą, Tracją i
Epirem.

Macedonicus, a, um, mace-
donski, przytonek Metella.

Machinatio, ōnis, f. (ma-
chinari), sztuczne przedsię-
wzięcie, wybieg, podstęp,
machina np. do oblegania.

Macies, ei, f. (maceo), chu-
dość, nieurodzajność, opa-
danie, n. aquarum.

Macrinus Opilius, C. 22.

Mactio, avi, atum, are, za-
bijać na ofiarę, ofiarować.

Maculo, avi, atum, are (ma-
cula), cętkować, nakrapiać,
plugawić, szanabić.

Maculosus, a, um, (macula-
re), cętkowany, plugawy,
wproszny, nieczystliwy.

Magis, Adv. więcej, bardziej.

— magis, magisque, coraz
więcej, coraz bardziej, C.
5, 12.

Magister, tui, m. każdy, Ad
nad czem jest przełożonym,
przełożony, dozorca, np.
magister pecoris camelorum,
dozorca wielbłądów, C. 41.
10. dyrektor, szef, szczegó-
lnie nauczyciel. — ludi literari
magister, nauczyciel, 23, 1.

— magister equitum, do-
wódzca jazdy, zob. Dictator.
Magisterium, i, n. (magister),
urząd dozorey, przełożone-
go, naczelnika, mistrzostwo.

Magistratus, us, m. urząd,
zwierzchność, urzędnik. —
magistratus plebeus, urzę-
dnik z plebejuszy wybrany,
33, 10. — magistratus sedi-
tiosus, są urzędnicy niespo-
koi, lud do niespokojności
i rozruchów podlegający i. i.
Trybunowie pospółstwa, 21,
1. — magistratu se abdicare,

łożyć urząd. 91, 3; 41, 9.
magistratib. sibi prorogare,
przełożyć czas urzędowania.

Magnentius. C. 41.

Magnifice, Adv. (magnificus),
wspaniale; okazale.

Magnificus, a, um, (magnus-
ficio), wt. wielkim czyniący,
zatem; wielki o ludziach, o-
kazujący o rzeczach, wspomnia-
ły, świetny np. magnifica
victoria, świetne zwycięstwo.
52, 3. — magnifica oratio,
wspaniała mowa. 34, 10.

Magnitudo, Ius, f. (magnus),
wielkość.

Magnus, a, um, wielki. Comp.
maior, Superl. maximus.
Pontifex maximus, Arcyka-
płan.

Mago, Onis, m. brat Hanni-
bula.

Magoniacum, i, n. Mogun-
cja, miasto w Niemczech
nad Renem.

Maiestas, a, is, f. (maior),
okazyłość, wielkość. — divi-
na maiestas, wspaniałość.

Maior, (Comp. od magnus,
Superl. maximus), większy,
wynoszący, znaczniejszy;
maior libidinum flagitio, wyż-
szy nad szkaradność wszyst-
kich zbrodni. (t. i. tak zapam-
iętali w zbrodniach, iż za-
dła ich szkaradność poru-
szę go nie mogła). C. 11,
2.

Maiores, um, (magnus),
przodkowie.

Male, Adv. (malus), Comp.
perius, Superl. pessime, źle,
nieszczęśliwie. — male rem
gerere, w przedsięwzięciu być
nieszczęśliwym, źle się spra-
wić, zostać pobitym. 38, 3.

Mallia, ae, f. (malus, a, um)
bezbożność, złość, niegodzi-
wość, chytrość.

Malo, mālū, malle, (za ma-
volo albo magis albo mige-
volo), waleć.

Mālus, a, um, Comp. peior,
Superl. pessimus, zły, nie-
człotliwy. — Subst. mālum,
i, n. złe, nieszczęście, kara,
przymus, szkoda.

Māmerīni, ōrum, mieszkańcy
miasta Messana w Sycylii.

Mandatum, i, n. (mandare),
rozkaz, zlecenie, zlecenie w
testamencie.

Mando, āvi, ātum; āre, po-
lecić, zfecić, rozkazać, po-
wierzyć, zdać, oddać, po-
stać.

Mānes, ium, m. 1) dui mānes,
śc. dusze zmarłych; ināczey
tę Lemures zwane; 2) pē-
tō czyli mięysce gdzie Ma-
nes zostają.

Manlius, i, ſ. r. R. Cn. Man-
lius Vulso. 55. M. Manlius
Capitolinus. 24. T. Manlius
Torquatus. 28.

Mansuete, Adv. (mansuetus),
tęskawie, łagodnie, powol-
nie.

Mansuetus, a, um, (mansuesco),
tęskawy, łagodny, powolny,
spokojny.

Manubiae, ārum, f. (sc. res),
rzeczy zdobyte, zdobycz, lu-
py. U Rzymian zdobyte na
nieprzyjaciela łupy, sprze-
dano; zatem: manubiae zna-
czy pospolicie pieniądze za-
sprzedane łupy, które Rzy-
mianie na trzy części dzie-
lili, z tych jedną wpiywali
do skarbu publ. (aerarium)
drugą brał wódz, a trzecią
między wojsko dzielono. Sta-
rożytni szczególnież tylko
wspominają o części na wo-
dza przypadłej; albowiem
wodzowie chęcią stawy, i b.
szlachetnością powodowani,
nawczęście ją na wrznię-
nię iakłey publiczney budo-
wli lub na innę korzyść
dla Rptey ofiarę poświęcali,
aby tak i siebie i pamięć zwi-
czajstwa umieszczać. 28, 3.

Mānū-mitto, *māsi*, *missum*, *ēre*, *aliquem*, z pod swej wladzy na wolność wypuścić (nb. o panach, którzy uroczystym sposobem podług przepisanej formy branicom wojennym lub kupionym niewolnikom nadawali wolność t. i. z rąk ich swoich wypuszczali) bo *manus* znaczy władza.

Manus, *us*, *f.* *ręka*, *moc*, *władza*. — *manus ferreae*, są żelazne haki, inaczej *corvi* zwane, których używano do łapania nieprzyjacielskich okretów. 38, 1. — *manum adiuvare*, dopomódz ręce, prowadzić rękę, 76, 8. — *manum conserere cum hoste*, spotkać się, zewrzeć się z nieprzyjacielem. 31, 1. — *in manum convenire*, poysdź za męż, wyrażenie o tych kobietach, używane, które przez małżeństwo zupełnie się pod władzę mężów poddały. C. 5, 5.

Marcellus. (*M. Claudius*). r. 45.

Marcus, *n. r.* *R. C.* *Marcus Cornelianus*. r. 19.

Marcōmanni, *ōrum*, *m.* *naród niemiecki*, który początkowo nad Renem lub przy źródłach i na południu Dunaju mieszkał, potem wypędziwszy Boiów, przeszedł do gór czeskich, i zagarnął znaczną część Czech i Morawii.

Māre, *is*, *n.* *morze*. — *mari feliciter mor*, szczęśliwie mi się na morzu powodzi. 84, 2. — *mare superum*, *morze weneckie*. — *mare inferum*, *morze rokańskie*. 33, 1.

Margum, *i*, *n.* *miasto w Mezji wyższej przy uściu rzeki Margus (t. Morawa) do Dunaju*. T. Passarowitz.

Māritimus, *a*, *um*, (*māre*), *nadmorski*, *wpłyński*.

Māritus, *i*, *m.* *mąż*, *małżonek*.

Mārius, (*Caius*) *oyciec*. r. 67, O jego synu zob. r. 68.

Mars, *tis*, *m.* *Bóg wojny*, *syn Jowisza i Junony*.

Marsi. *ōrum*, *m.* *Marsowie*, *waleczny naród w Lacjum, między Sabinami, Ekwami, Samnitami i t. d.*

Martialis, *e*, (*Mars*), *Marsa* *tyczący się*. *Martialis flamen* z. *Flamen*.

Martius, *a*, *um*, (*Mars*) *Marsa* *tyczący się*, *Marsowi poświęcony*, *Marsowy*. *M. campus*, *pole marsowe*; *wielka równina w Rzymie*, *Marsowi poświęcona*. *Tamto odprawiały się zgromadzenia ludu, w celu stanowienia praw lub rozdawania urzędów; tam też ćwiczyła się młodzież rzymska w robieniu broni, iężdzeniu i t. d.*

Mas, *māris*, *m.* *męczyzna*, *samiec*.

Māsīnissa, *ae*, *syn króla Numidy*, *oyciec Micipsy a dziad Jugurty*.

Māter, *iris*, *matka*. — *mater deūm i. e. deorum*, *matka Bogów, tak nazywano Cybele, matkę i siostrę Saturna, której wyobrażenie z rozkazu wyroczni, podczas gdy powietrze w Rzymie grassowało, z Pessinus miasta na granicy Frygii (w Azymnii) do Rzymu sprowadzono*.

Māteries, *ei* *albo māteria*, *ae*, *f.* (*mater*), *wszystko to z czego się co robi*, *materya*, *osnowa*, *przedmiot*, *treść*, *przyczyna*, *powód*, *sposobność*.

Māternus, *a*, *um*, (*mater* *za materinus*), *macierzyński*, *matczyński*. — *materno genere oriundus* *ab Achille*, *po dzieli pochodzący od Achillea*. 35, 1.

Mātrīmōnium, i, n. (mater),
wł. stan w którym panna mat-
ką lub gospodynią (mater fa-
milias), staie się, zatęm:
matężstwo. — in matrimo-
nium dare, wydać za mąż,
7, 15.

Matrōna, ae, f. *matrona*, da-
ma, mężatka.

Matūre, Adv. (maturus, a,
um), wcześniej, wkrótce, pręd-
ko — rychło.

Mauri, ōrum, m. mieszkańcy
Maurytanii. zob. *Mauritania*.

Mauritānia, ae, f. kraj w Afry-
ce, na pobrażu morza śród-
ziemnego. Maurytanią po-
dzielił Klaudiusz na dwie
części t. i. *Mauritania Tingi-
tana* i *Caesariensis*. *Maury-
tania* obeymowała Cesarstwa
Fez, *Marokko* i większą część
Algieru.

Mausolēum, i, n. *mauzeum*,
wspaniały pomnik. Nazwi-
sko to pochodzi od Króla w
Karyi (*Azyi mn.*) *Mausolus*,
któremu *Artemisia* jego mat-
żonka, szczególniejszy pię-
kności pomnik wystawiła.

Maxentius. C. 40.

Maxīme, Adv. (Superl. od
magis), naybardziy, osobli-
wie, bardzo.

Maximinus. C. 40.

Mēdēor, ēri, (rzędzi Dat. o-
soby lub rzeczy), leczyć ho-
go, zaradzać czemu.

Mēdicāmen, īnis, n. (*medi-
cor*), lekarstwo, lekarstwo na
truciznę, antidotum. — *me-
dicāminibus corpus adversus
venena firmare*, lekarstwami
ciało przeciw truciznie wzmo-
cnić, 76, 8.

Mēdicus, i, m. (*medeor*), le-
karz.

Mēdie, Adv. (*medius*, a, um),
miernie, średnie.

Mēdiolānum, i, n. *Medyolan*,
stolica w *Insubryi* m. *Gallia
Transpadana*.

Medium, i, n. środek, lekar-
stwo, sposób.

Mēdius, a, um, średni, środko-
wy, per medias custodias eva-
dere, przez środek straż prze-
drzeć się. 26, 2. — per me-
dia hostium castra; przez
środek nieprzyacielskiego o-
bozu. 49, 6. — per medium
urbem, przez środek miasta.
22, 2. — in medium pro-
ferre, publicznie pokazać.
33, 7.

Mēdus, i, m. 1) *Med*, mie-
szkaniec *Medyi*, kraiu w *Azyi
między Armenią, Parthyą,
Hirkaniją i Assyryą*. 2) także
naród w *Tracyi*. 75, 7.

Melior, (Comp. od *bonus*
Superl. optimus), lepszy,
wysmienitszy.

Membrum, i, n. członek.

Mēmōr, ōris, Adi. (rzędzi
Genit) pamiętny, pomny.

Memorātus, z. *Memōro*.

Mēmōria, ae, f. (*memor*),
pamięć, pamiętka, wspo-
mnienie, dzieje, wiadomość,
powieść, czas.

Memōro, āvi, ātum, āre, (*me-
mor*), wzmiankować, opo-
wiadać, mówić. *memorātus*,
wzmiankowany, rzeczony,
znany, sławny, pamiętny.

Mēnāpia, ae, f. miasto *Me-
napiów* narodu in *Gallia
belgica*, t. i. w teraźniejszey
Geldryi i Brabancyi mieszka-
jącego.

Mēnēnius Agrippa. z. r. 13.

Mens, tis, f. dusza (t. i. także
myśląca, sądząca i wnioskują-
ca) rozum, umysł. — *men-
te alienata desipere coepit*,
straciwszy rozum, wpadł w
obłąkanie. 74, 8. — sposób
myślenia, charakter. 7, 14. —
mentem divinam accipere,
zostać od Boga natchniętym.
49, 3.

Mensis, is, m. miesiąc.

Mensura, ae, f. (*meurō*) miara.

Mentior, itus sum. Tri. Ma-
mać, zmyślać, udawać.

Mercenarius, a, um, (merces)
żołnierz, który za nagrodę co-
czytni, zatem: Mercenarius,
u, m. (scil. homo lub miles)
najemnik, żołnierz zaciężny.
40, 3, 71, 1.

Merces, ebs, f. zapłata, na-
gródka, wynagrodzenie.

Mereō, ii, tum, ēre, za-
stażyć, — pozyskać, otrzy-
mać, ziecinać sobie, dopat-
nić, czynić, służyć wojsko-
wu.

Mēdiles, ei, m. potudnie.

Mērioris, a, um, (mereo),
to za co się płaci, czem się
pewnie zarabia, co za na-
gródę mieć można, najemny.

Mēritum, i, n. (mēreo), za-
ługa (w złej lub dobrem
znaczeniu).

Merx, cis, f. towar.

Mēsopotamia, ae, f. (scil.
terra) wż. ziemia w pośród
rzek znajduąca się, zatem:

Mezopotamia, kraj w Azji
leżący między rzekami Eu-
frates i Tigris.

Messāna, ae, f. miasto nad
ciąśniną sycylijską, teraz
Messina.

Mētabrus, i, m. rzeka w Un-
bryi.

Mētellus (Quintus Caeilius
Macedonicus). 60, 2. — Nu-
midicus 62. — Pm. 63.

Mētor, mensus (rzadko me-
tus) sum. Tri, mierzyć,
zatem: przebieść, odmierzyć,
osądzić, rozważać, cenić.

Mēlus Fulvius. 7, 4.

Mēlō, ii, tum, ēre, bać
się, obawiać się.

Mēus, us, m. bójka, okrzyk
strach.

Mīro, avi, tum, āre, wy-
chodzić, uchodzić.

Miles, ius, a, żołnierz. — vo-
luntarius, ochotnik. 22, 1. —
mercenarius, zaciężny. 40, 3.

Militāris, e, (miles), wojsko-
wy, wojenny. — tribunus mi-
litāris, zob. Tribunos. — mi-
litare donum, nagrodka wojs-
kowa. 24, 2.

Militia, ae, f. służba wojsko-
wa, wojskowość, żołnierka.

wojna: żołnierze, niewł. każ-
dy urząd, służba i t. d. mi-
litiae, na wojnie, jeżeli iase
połączone z rzeczownikami,
domi, w pokoju. — egregia

facinora militae, świetne
czyny wojenne. 19, 1. — mi-
litiae principes, zna-
czniejszy z wojska. 70, 4.

— tributum et militiam tole-
rare, podejmować podatki i
wojskowość. 18, 2.

Militio, avi, tum, āre. (mi-
les), w wojsku służyć.

Mille (Sing. niedziennie), ty-
siąc. — Plur. milia, tysiące
milia ferme novem (dopł.

passim) blisko dziewięć mil
włoskich; (bo mila włoska
miała w sobie 1000 kroków.)

Millesimus, a, um, (mille),
tysięczny.

Milma, ae, f. (mimus), aktor-
ka, kuglarzka.

Minae, arum, zagrożba.

Minerva, ae, f. bógini mą-
drości i t. d. córka Jowisza
z którego muzu ciałem u-
zbrojona wyskoczyła, gdy mu
Wulkan ścierał głowę prze-
ciał.

Minime, Ade. (Superl. od-
parum, Comp. minus) by-
najmniej, wcale nie, żadną
miarą.

Minister, stra, strum, postu-
gujący, służący, służący,
posługacz.

Ministerium, i, n. (minister)
usługa. — ministerium alicui
negare, odmówić komu swo-
jej usługi. 28, 2.

Minor, zob. Parvus.

Minturnae, arum, f. miasto w
Latium na granicy Kam-

panie nad wysciem rzeki
Liris.

Minucius, n. r. R. Minucius
Bulus. 65. 5. — Quintus

Minucius. 71. 1. inny Minu-
cius. 45. 3.

Miúdo, ūi, ěre, zmniejszać,
umniejszać, ubliżać, osła-
biać.

Miror, ātus sum, mīrari, dzi-
wić się. — aliquid, dziwić
się czemu. 82. 2.

Mire, Adv. (mirus, a, um),
dziwnie, nadzwyczajnie.

Mīfice, Adv. (mirificus),
bardzo, nader, dziwnie.

Mirus, a, um, dziwny, nad-
zwyczajny. — mirum in mo-
dum, dziwnym, nadzwyczaj-
nym sposobem. C. 39. 46.

Misceo, ūi, mistum, mixtum,
ěre, mieszać, pomieszać,
zmieszać, złączać.

Miserabilis, e, nędzny, polito-
wania godny, smutny, żało-
sny.

Miserabiliter, Adv. (miserabi-
lis), nędźnie, żałosnie.

Misericordia, ae, f. (miseri-
cor), miłosierdzie, litość.

Mile, Adv. (mitis, e), łaskawie, łagodnie.

Mithridates, is, m. jest wielu
ludzi sławnych tego imienia
tu jest mowa o królu Pontu.
76.

Mis, e, łagodny, łaskawy.

Mitto, misi, missum, ěre,
posłać, wyprawić, wysłać.

— sub iugum, z. iugum,

Moderator, ōris, m. (mode-
ror), rzędzca, samowładzca,

panujący.

Moderatus, a, um, (modero),
umiarkowany, porządkny.

Moderate, Adv. (moderatus,
a, um), umiarkowanie, skro-
mnie, obyczajnie.

Mōdestia, ae, f. (modestus, a,
um), umiarkowanie, skro-
mność, łagodność, nieudo-
łość.

Modestus, a, um, (modus),
miare we wszystkim zachowujący, zatem: umiarkowa-
ny, obyczajny, skromny, łago-
dny, spokojny, cichy, cicho-
tliwy.

Mōdice, Adv. (modicus, a,
um), umiarkowanie.

Mōdicus, a, um, (modus),
mierny, średni, mały, skro-
mny.

Mōdo, Adv. (modus), tylko:
modo — modo, in — in.

Mōdus, i, m. sposób. — in
modum fugae properare,
jakby uciekając spieszyc się.
59. 3. — eo modo, w ten
sposób. C. 1. 3.

Moenia, ūm, n. mur. — moe-
nibus urbem munire, mura-
mi miasto obwarować. 1. 4.

gmachy publiczne. C. 17. 3.

Moenus, i, m. rzeka Men, w

Niemczech.

Moerō, ūi, ěre, smuć się,
trapić się.

Moesia, ae, f. Mozya, leżała
między górą Haemus i Du-
najem, i rozciągała się od
wyscia rzeki Sawy do Duna-
ju, aż do tego wyscia w mo-
rze czarne i obejmowała dz-
siewszą Serwii i Bulgarię,
z których tamta była Moe-
sia Superior ta zaś me-
rior.

Moesilia, ae, f. (moestus, a,
um), smutek, żal.

Mōles, is, f. ciężar, wielkość,
ogrom, tama, trudność, pra-
ca, siła.

Mōlestia, ae, f. (molesius, a,
um), nieprzyjemność, po-
trzeba, nieszczęście, przy-
kreść.

Mōlior, mollius sum, ūri.
(mōles), poruszać, przedsie-
dzać, zamyslać, robić, ucie-
kać się, starać się to co
wzniesad, sprawiać, bud-
wać, chcieć co zrobić, od-
chodzić.

Mollis, ivi, ium, ire, *mięk-
czyć, ugłaskać, ułagodzić.*

Molliter, Adv. (mollis), *mięk-
ko, łagodnie, rozkosznie.*

Mollitia, ae, f. (mollis), *gię-
kość, gibkość, niewł. zli-
wość, czułość, miękkość,
zniewieściatość, rozwziętość,
mollitia matris, cisza na mo-
rzu. 22, 3.*

Mōlo, ōnis, m. sławny mówca
w Rhodus. 81, 2.

Mōnēo, ūi, ium, ēre, przy-
pominac, napominac, za-
chęcać do czego. — monen-
te responso, za radą wyro-
czni. 22, 1.

Mōnēta, ae, f. (moneo), *mo-
neta, pieniądze, stępel w któ-
rym się pieniądze znajdują.*

Monitor, ōnis, m. (moneo),
przypominacz, napominacz,
powiadacz, dozorca.

Mons, tis, m. góra, niewł.
mnóstwo, kupa, tłum.

Mōnūmentum albo mōnimen-
tum, i, n. (moneo) pomnik,
nagrobek, pismo, consumere
igni tabulas monumentāque,
reistra i pisma spalić. C.
35, 7.

Mōra, ae, f. zwłoka, ociaga-
nie się, czas, pobyt, prze-
szkoda, trudność. — mora
frangere aliquem, ociąganiem
się kogo osłabić. 14, 6.

Morbus, i, m. słabość, cho-
roba. — comitalis, wielka
choroba, morbo solvi (3, 3),
morbo interire (72, 10), z
choroby umrzeć.

More, (mos, oris), zwyczajem,
tak iak, podobnie iak.

Mōrīor, mortuus sum, mōri,
(mors), umierać. niewł. koń-
czyć się, niszczyć, moc tra-
cić.

Mōror, ātus sum, āri, (mora),
zarzynywać, zwłoczyć kogo,
bawić się, ociagać.

Mors, tis, f. śmierć. — morte
voluntaria decedere (67, 6),

mortem sibi consciscare (72,
10). życie sobie odebrać, za-
bić się. — morte immatura
praemi, wczesnie umrzeć.
5, 5.

Mortalis, e, (mors), śmiertel-
ny, ludzki, t. i. do ludzi na-
leżący, szczegł. mortales,
śmiertelni t. i. ludzie.

Mos, mōris, m. wola człowie-
ka, szczegł. upór, prawo,
przepis, zwyczaj, obyczaj,
sposób. — morum clemen-
tia, łagodny charakter. 43,
1. mores civiles, łagodne o-
byczaje. C. 1, 5.

Mōtus, us, m. (moveo), po-
ruszenie. — motus terrae,
trzęsienie ziemi. C. 13, 10.

Mōvēo, mōvi, mōtum, ēre,
ruszać, poruszać, wzbudzać.
movere senatu, oddalić z se-
natu. 47, 4.

Mox, Adv. zaraz, wkrótce,
wnet.

Mūcro, ōnis, m. kończatość
każdej rzeczy, szczegł. ko-
niec szpady, szyletu, a za-
tém: szpada, miecz, szyl-
et.

Muleta, (multa), ae, f. szkoda,
iaka bądź kara, kara pie-
niężna.

Mulctare, (mult.) ukarać. —
pecunia, na karę pieniężną
wskazać. 51, 2.

Mūlēbris, e, (mulier), nie-
wieści, kobiecy.

Mūlier, ēnis, f. niewiasta, ko-
bieta.

Mūlio, ōnis, m. (mulus), mu-
larz t. i. młotami trudniący
się, woznicą. 7, 19.

Multiplex, icus, o, wielokro-
tny, rozmaity.

Multitudo, īnis, f. (multus,
a, um), mnóstwo, pospół-
stwo.

Multo, z. Mulcto.

Multus, a, um, wiele, Comp.
plus; Superl. plurimus, a,
um. — multum posse, wiele

módl, bydl małym, mo-
cym, ma, na morzu. 38.
1. — plus habere, więcej
cenic, poważac.

Mulvius, a, um, mulwiński,
np. poms, most przez Tyber
ku Etrury.

Mummius. (L. Achaicus). r.
6c.

Munda. ae, f. miasto in Hisp.
Baetica, ku ciastninie gibrat-
arskiej. T. Monda.

Municipium, i, n. (scil. op-
pidum) miasto municypal-
ne, t. i. takie, które miało
własne prawa i swoje zwierz-
chność wraz z prawem oby-
watelstwa rzymskiego t. i. że
iego obywatele przyszedłszy
do Rzymu zaszczycałi się
wszystkimi przywilejami, wol-
nościami równo z mieszcz-
kami rzymskimi, mieli pra-
wo dawania kreski na obra-
nie urzędników i starania
się o wszystkie urzędy.

Munificus, Adv. (munificus),
szczodrobliwie, hojnie.

Munificentia, ae, f. (muni-
ficus), szczodroblivość, hoy-
ność.

Munificus, a, um, (munus-
facio), szczodroblivy, hoyny,
miłosierny.

Munimentum, i, n. (munio)
obrona, warownia, opieka,
zaślona.

Munio, i, vi, itum, ire, ob-
warować, umocnić, utwier-
dzić, bronić, zatem: Part.
pass. Munitus, a, um, u-
twierdzony, obwarowany, za-
chowany.

Munitus, a, um, z. Munio.

Munus, eris, n. każda usługa
lub grzeczność, którą komu

Nabis, Idis imię własne.

Nam } Coni. gdyż, ponie-
Namque } waż, bo, albowiem,
tak zaśle, bezwzięcia.

lub Rptę, z powinności lub
z ochoty czynimy, zatem: służ-
ba, urząd, zatrudnienie,
grzeczność, upominek, mune-
rum specie, pod pozorem ul-
pominków. C. 40. 24. —
igrzyska wysiekaczów czyli
gladyatorów. — munus albo
munera edere, igrzyska wy-
prawić, 66, 1.

Muria, ae, f. rosół, polewka,
zaprawa z ryb, czernina (ze
zwierząt lub ptastwa), muriam
de turdis esse dicebat, mówił
że to jest czernina z kwiczo-
łów. (Tego zdania ta jest
myśl, że Drusus, wyrzucając
Filippowi iego zbytek, chciał
przez to wyrazić, że nie przez
niego lecz przez krew kwiczo-
łów został zadławionym).

45, 9.
Muria, ae, f. miasto w ni-
szej Pannonii. T. Essek.

Murus, i, m. mur.

Mus (Decius) r. 36.

Musalami, ōrum, m. naród
w Afryce in Mauritania Cae-
sariensi.

Musca, ae, f. mucha, niewł.
używa się o ludziach cieka-
wych, którzy wszystko lubią
oglądać, i o takich którzy
są uprzykrzeni, natrętni.

Mutina, ae, f. miasto in Gal-
lia cisalpina. T. Modena.

Mutius, n. r. R. Mutius Scae-
vola r. 12.

Muto, āvi, ātum, āre (wł.
ściągnięte z movito) poru-
szac, zatem: zmieniać, od-
mieniac.

Mutius, a, um, pożyczony,
do pożyczenia, zobopólny,
wzajemny.

N.

Nanciscor, nactus sum, nan-
cisci, osiągnąć, dopiąć, o-
trzymać, dostać w moc swa-
te, nagrafic.

Narho, ōhis, m. *nica*, in Gallia Narbonensi. T. Narbonne.

Nares, um, z. Nais.

Naris, is, f. *nozdrze*, *nos*.

Narniensis, e, *narnijski*. Subst.

Narniēczyt, *mieżkaniec miasta w Umbryi nad r. Nar.*

Narrare, opowiadać, ogłaszać, mówić.

Nascor, natus sum, nasci, *rodzić się*, *powstać*. — novem annos natus (i. e. ante novem —) *dziewięć lat* liczący, 42, 1. humili loco natus, z niskiego urodzenia, 67, 1. natu grandior, starszy, 6, 41, 10.

Nastica, n. r. R. (Scipio), r. 44.

Natio, ōnis, f. (nascor), *narod.*

Natus, us, m. *tytuł* Abl. używany, zob. Nascor.

Natus, a, um, zob. Nascor.

Naufragium, i, n. *rozbitcie się okrętu*.

Nauticus, a, um, *żeglarski*. Subst. Nauticus, is, m. (scil. homo) *marynarz* (i. e. człowiek bierzący w żegludze) *żeglarz*, *marytek*.

Navalis, e, (navis), *okrętu* liczący się, *na nim znajdujący się* lub *działający*. — proelium navale, *bitwa morska*.

Navicula, ae, f. (zdrobn. od navis) *mały statek*, *okręciś*, *bacik*, *tółka*.

Naviculum, i, n. (navis), *okręt*, *bat*, *czotnia*.

Navigare, vti, *okręt* prowadzić, i. e. *poruszać*, *zatem: płynąć*, *żeglować*. — inter navigandum, *krążąc*, *po morzu*, 54, 4.

Navis, is, f. *każdy statek do pływania po wodzie*, *okręt*, *bat*, *barka*. — navis piscatoria, *czotnia*, *łódź*, *navis longa*, *okręt liniowy*, *wojenny*.

Navare, (navus, a, um, *staranny*), *pilnie*, *starannie* co czynić, *co starannie okazywać*. — bonam operam navare, *wielkie zasługi położyć*, *przyługę uczynić*, 4, 1, 75, 3.

Necessarius, a, um, (necesse), *konieczny*, *nieodzowny*, *potrzebny*, *powinowaty*, *przyjaciel*, *patron*, *klent*.

Necessitas, utis, f. (necesse), *potrzeba*, *konieczność*, *los*.

Necessitudo, imis, f. (necesse), *potrzeba*, *związek*, *pokrewieństwo*, *przyjaźń*, *kołżeństwo*, *przyjaźń*, *gościnnie*, *połączenie*, *necessitudo facti*, *uczestnicy spisku*, *spishowi*, 6, 20, 14.

Neco, avi, atum, (ui, etum) are, (nex), *zabić*.

Necto, nexti, (nexi) xum, ere, *dziergać*, *zdziergać*, *zawiazać*, *wić*.

Nedom, Adv. *a dopiero*, *a co dopiero*, *żo nie powiem*.

Nefarius, Adv. (nefarius), *bezbóżnie*, *niegodziwie*.

Nefarius, a, um, (nefas), *bezbóżny*, *niegodziwy*, *bezczyny*, *straszny*.

Nelastus, a, um, wti, *niepozwolony*, *nieprawy*. — nefastus dies, *dzień w którym nie można było sądów odprawiać*. — inter dies nelastos referri, *pomiędzy niebezpiecznych dni być policzonym*, 14, 4.

Negare, przeczyć, zaprzeczać. 72, 11. odmówić. 2, 2, 18, 2; 78, 5.

Neglectus, us, m. (negligo), *zaniedbanie*, *lekceważenie*, *pogarda*.

Negotium, (negotium), *trudnić się*, *hipociz*. — foedissimo, *podły handel*, *prowadzić*, 83, 3.

Negotium, i, n. *zatrudnienie*, *praca*, *handel*.

Nemea, ae, f. *miasto w Argolis*, *niedaleko Kórego Her*.

hies niegdyś *wa* zabił.
 Dla uwiecznienia pamiątki
 tego zdarzenia odprawiano
 na cześć Herkulesa igrzyska
 nemejskie.
Nēmo, *inis*, c. *nike*, żaden.
Nēmus, *ōtis*, n. *gay*, las.
Nēpos, *ōtis*, m. *wruk*.
Neponānus, c. 42.
Neptūnus, i, m. *Neptun*, bo-
 żek morza syn Saturna i Re.
Nēquam, Adv. indecl. (Comp.
nequior, Superl. *nequissi-*
mus), *zty*, niegodziwy, *ta-*
daco, nieczora.
Nēquāquam, Adv. na żaden
 sposób, żadnym sposobem,
 wcale nie.
Nēque, Adv. *ani*, jednakże.
Ne-queō, *ivi*, li, *itum*, *ire*,
 nie móc, nie być w stanie,
 w możliwości.
Nequēquam, Adv. nadare-
 mnie, na próżno.
Nēro, *ōnis*, m. (C. *Claudius*)
 48, s. Cl. Tib. *Nero*, C. 2.
Nerva Cocceius, C. 12.
Nescio, *ivi*, li, *itum*, *ire*,
 (ne *t. z.* non-scio), niewie-
 dzieć.
Nex, *ēcis*, f. zabójstwo, śmierć.
 — zob. *Consciscere*.
Nī, Coni. (za *nisi* przez ścia-
 gnięcie), 1) jeżeli nie, chyba
 że, 2) nie.
Nicaea, *ae*, f. miasto w Bity-
 nii w Azji m. T. Isnik.
 Są prócz tego cztery inne
 miasta tego imienia.
Nicomēdes, *is*, król w Bity-
 nii.
Nicomēdia, *ae*, f. miasto w
 Bitynii od króla *Nikomeda*
 założone.
Nigidius, i, m. (*Caius*), 71, f.
Nihil, n. indecl. *nic*, razdzi-
 czasem Genit.
Nihilōminus, Adv. niemniej,
 jednakże, i jednakże.
Nilus, i, m. *Nil*, rzeka w
 Egipcie.
Nimis, a, um, (*animis*), pra-

chodzący miare, zbyt, zby-
 tecznie, nieumiarkowany,
 nimia liberalitas, zbyt, zby-
 teczna ho, nosz, szcze-
 drość. 66, s. —
 nimius in habitu, nieumiar-
 kowany w stroju, 74, 7.
Nisi, Coni. 1) jeżeli nie, chy-
 ba że, 2) nie, 3) oprócz.
 C. 1, 3.
Nitor, *nīsus*, *nixus sum*, *nīti*,
 wspierać się na czym, pod-
 ierać, usiłować, siła się,
 piąć się, starać się o coś.
Nobilior, (M. *Fulvus*) 7, 52.
Nobilis, e, z zaczęto urodze-
 nia pochodzący, szlache-
 tny, znakomity, zatem: sławny.
 W Rzymie tych nazywano
 nobiles, którzy w swoim
 rodzie mieli przynajmniej ie-
 dnego meza, co konsulat,
 preturę i edylowstwo krzes-
 towe piastował; zatem: equi-
 tes, sami z siebie nie byli
 nobiles.
Nobilitas, *ātis*, f. (*nobilis*),
 sława, szlachetność, zna-
 mienność, czasem stoi za
 nobiles iak np. w 18, 6, 64,
 7.
Nocēo, *ūi*, *itum*, *ēre*, szko-
 dzić, zatem: *Nocens*, szko-
 dliwy, bezbożny, zbrodniarz.
Noctu, Adv. (*nox*), w nocy.
Nocturnus, a, um, w nocy
 działający się, nocny.
Nodus, i, m. węzeł, połącze-
 nie, ogniwo, seka, trudność
 iakięs rzeczy.
Nōla, *ae*, f. miasto w Kampanii,
 krainie w Italii.
Nōlo, *lūi*, *nolle*, nie chcieć.
Nōmen, *inis*, n. imię, dług
 (dla tego że imię *patronika*
 w księgach pożyczek wciągano)
 privato nomine, (14, 1),
 suo nomine, (47, 6), wla-
 snym kosztem.
Nōminare (*nomen*), nazy-
 wać, mianować.
Nongentesimus, a, um, dzie-
 więćsetny, celebrato magnifice

- urbis nongentesimo (dopół. anno) obchodząc wspaniałe dziewięćsetny rok od założenia miasta. C. 15, 3.
- Nosco, nōvi, nōtum, noscere, znać, wiedzieć, umieć co, poznać.
- Nōtō, ōnis, f. (nosco), wiadomość, znajomość czego, obeznanie się z czém.
- Nōtāre, (noia), naznaczyć, — ganić, zgromić, zganic.
- Nōtus, a, um, (nosco), znany, oślawiony.
- Nōvācula, ae, f. (novare), ostrzy nóż, brzytwa, z. Cos.
- Nōvem, Adv. num. dziewięć.
- Nōverca, ae, f. macocha, — quis (za quibus) J. noverca est, którym J. macochą jest, t. i. którzy są przychodniami, nie prawymi Rzymianami. 58, 8.
- Novissime, Adv. (Superl. od nove a to od novus) najnowiec, naostattek, niedawno.
- Nōvitas, ātis, f. (novus), nowość, niezwykły widok, osobliwość, nieszlachetność, — elephantorum novitate eum turbavit, zmieszał go niezwykłym stonów zwiastkiem. 35, 3.
- Novāre, (novus), odnowić, zmienić, ponowić, wznowić.
- Nōvus, a, um, nowy, niepospolity, niestychany.
- Nox, ctis, f. noc. — nocte intempesta, późno w noc. 26, 2; 49, 2. — media nocte, o północy. 58, 2.
- Noxius, a, um, (nocēo), szkodliwy, winny, występny, go-dzien kary.
- Nūbo, psi, ptum, ēre, przykryć, okryć: alicui, iść za kogo (za mąż).
- Nucerīni, ōrum, m. naród w Kampanii.
- Nūdus, a, um, nagi, obnażony, lekko odziany, ubra-ny.
- Nūma, ae, m. (Pompilius), z. r. 3.
- Nūmantla, ae, f. miasto w Hispania Tarraconensi nad rzeką Duvius (r. Duero) teraz Soria zwane.
- Nūmantīni, ōrum, m. mieszkańcy miasta Numancyi.
- Nūmen, īnis, n. (za numen, od nuo) skinięcie głow, nachylenie, naklonienie, skinięcie, boskie skinięcie, moc, wola bogów, bóstwo.
- Numerianus, C. 38.
- Nūmerus, i, m. liczba.
- Nūmīda, ae, Numidytych.
- Nūmīdīa, ae, f. Numidya, kraina w Afryce między Maurytanią i okręgiem Kartagińskim. Jcy mieszkańcy nazywali się Nūmīdae.
- Nūmīdīcus, a, um, numidycki (z. Caecilius Metellus), z. r. 62.
- Nūmītor, ōris, m. 1, 4.
- Nūmārīus, a, um, (nummus), tyczący się pieniędzy, pieniądze.
- Nūquam alba nunquam, Adv. nigdy.
- Nunc, Adv. teraz, — nunc — nunc, już — już.
- Nuncius, i, m. posłaniec, wiadomość, doniesienie.
- Nuncupāre, nazywać, mianować, wyliczyć, ogłosić.
- Nuptiae, ārum, f. (nubo. wł. Adi. nuptus, a, um, sc. feriae) wesela, gody.
- Nuptus, us, m. (nubo), wesela, dzień ślubu. — nupti solemnī locare, uroczyste zaślubiać, uroczyste wydawać za mąż. 59, 2.
- Nusquam, Adv. nigdzie.
- Nūtāre, (nuo), kiwać, chwiać się, wahać się, niepewnym być.
- Nutrix, īcis, (nutrio) wł. karmiący, żywiący, zatem: Subst. nutrix (seil. femina), karmicielka, matka.

Nympha, ae, albo Nympho, es, f. wł. panna młoda, razem: każda młoda dorostła panienka, szczególnież uwierzo-
szopsów Nymfa t. i. rodzaj Bogiń, które według przema-

czonych im zatrudnień różne miały nazwiska. — Nympharum lumina (wł. oczy Nymf.) opał kamień, który ma własność że w wodzie staje się przezroczystym.

Ob, Praep. cum Accusat, dla.

Ob-dūco, xi, ctum, ěre, zastonić, zaciągnąć, co przed czem zakryć, zaćmić.

Ob-ēdre, (ob-audio), słuchać, bydz postusznym, stosować się do czego, niewolnikiem bydz czego.

Ob-ēo, iui, (li), ium, ěre, obchodzić, — sprawować (np. urząd) diem albo diem supremum obire, umrzeć.

Ob-ēcio, ēci, ectum, ěre, (ob-iacio), zarzucać, wyrzucać, rzucać.

Ob-ēctare, (ob-lactare), roz-weselać, bawić.

Ob-ligāre, zobowiązać, zawią-zać, — obligari beneficio, dobrodzieństwem bydz zobowiązany. 30, 4.

Obnoxius, a, um, (ob-noxa), kary godzien, winny, podległy, wystawiony na co, np. iniuriae obnoxius, na urazy, krzywdy wystawiony 13, 4.

Ob-rūo, ui, ūtum, ěre, przy-krzyć czem ciężkiem lub li-cznem, zaważyć, zasypać, zarzucić, przyrzucić.

Obsecrus, a, um, sprosny, plugawy, brzydki, haniebnny, szkaradny.

Obses, idis, c. zakładnik.

Ob-sēo, sedi, essum, ěre, (ob-sedeo), siedzieć gdzie, bawić gdzie, oblegać, otaczać, obsadzić.

Ob-sīdo, ōnis, f. (obsideo), obleżenie. — obsidione sol-vere lub liberare, od oble-żenia zwolnić. 26, 3; 74, 4.

Obsīdionalis, e, (obsidio), obleżenia należący, odsiecz-ny. — corona obsidionalis, wieniec odsieczny. zob. Co-rona.

Obsīdium, i, n. (obsideo), obleżenie, niewł. podstęp, niebezpieczeństwo.

Ob-sīdo, ēdi, essum, ěre, obsiadać, oblegać, opano-wać, otoczyć.

Obsto, ūti, ātum, āre, (ob-sto), przeszkadzać, niedo-puszczać, sprzeciwiać się.

Ob-sirēpo, ūti, ium, ěre, szmer, łoskot naokoło spra-wować, szemrać.

Ob-tēgo, xi, ctum, ěre, przy-krzyć, okryć, zastonić, ukryć.

Obtentus, us, m. (obtendo), przykrycie, zastona, pokro-wiec, zawinięcie, pozór, u-barwienie, upiększenie, flagi-tiis obtentui, dla ukrycia zbrodni. C. 2, 2.

Ob-testāri, wzywać kogo na świadki, zaświadczać, po-za-przysięgać, zaklinać na bogi, usilnie prosić, błagać.

Obtīneo, ui, entum, ěre, (ob-tīneo), otrzymać, posiadać, zatrzymać. — censuram so-lus omni quinquennio obti-nuit, sam tylko przez cāse pięć lat cenzora urząd za-trzymał. 34, 8.

Ob-torqueo, torsi, tortum, ěre, zakrecać, skręcić, — collum alicui, nadkrecić ko-mu karku. 66, 9.

Obtrektor, ōria, m. (obtre-
cto), obmowa, potwarca,
przeciwnik ułóżający.

Ob-truncāre, obciąć, uciąć, za-
bić, zarabiał.

Obiundo, iūdi, iūsum, i iun-
sum, ēre, (ob-tundo), bić,
uderzyć w co, przylepić, o-
słabić, siłę odjąć.

Obvenio, vēm, entum, ĩre,
spotkać, iść na przeciw,
zdarzyć się, trafić się, przy-
paść. — somno alicui ob-
veni, snie się komu, 26, 4.

Obviam, Adv. naprzeciw, prze-
ciw, ku.

Obvius, a, um, nadrożny,
spotykający, naprzeciw idący,
nadarzający się, uprzeczny,
mulier obvia, kobieta która
go spotkała. 75, 1. — ob-
vium habere alicui, spot-
kać się z kim, zachodzi mi
kto drogę, 4, 8.

Ob-volvo, vi, lūtum, ēre,
obwinąć, zakryć, zawinąć. —
obvoluto capite elatus, po-
grzebano go z zawiniętą gło-
wą. 58, 10.

Occāsus, us, m. (oceldo),
zachód, zguba, koniec, śmierć.

Oceldo, ĩdi, ĩsum, ēre, (ob-
caedo), zgubić, zniszczyć,
nieszczęśliwym uczynić, za-
bić. — inter necione occidere,
znieść, porazić, na głowę
porazić, w pierń wyciąć. 2,
3, 9.

Occipio, ěpi, eptum, ēre,
(ob-capio), zacząć, rozpo-
cząć.

Occiso, ōnis, f. (oceldo),
zabójstwo, porażka, klęska.

— ad unum occisione periē-
runt, co do jednego poległi,
w pierń zostali wycięci. 14, 3.

Oculis, Adv. (oculus), po-
tajemnie.

Oculare, Larywaś, razić.

Oculus, a, um, (oculo,
ulū, ultum, ēre), szyć,
potajemny, — occultam eius

redemptionem a patre sperans,
spodziewając się, że go o-
ciec potajemnie wykupi. 65,

7, 13. (1-40) obfiro
Occumbo, cubili, cubitum,
ēre, (ob-cumbo), upaść,
spaść, paść, umrzeć.

Occupare, (ob-capio), opa-
nować rzecz jaką lub miejsce
zabrać, posiądz, np. regnum,
rzeczy opanować. 8, 2. —
occupare locum, miejsce za-
jąć, obsadzić, 21, 3.

Oceanus, i, m. ocean t. i.
zbiór wody słoney ziemię ob-
lewających.

Ocius, Adv. (Comp. od oci-
ter), prędko, szybko, w ok-
mgnieniu.

Ocrisia, ae, f. 7, 1.

Octāviānus, i, (Caesar). 79:

Octavianus Augustus. C. 1.

Octāvius, n. r. R. (Onaeus).

64, 4.

Octāvus, a, um, (octo), osmy.

Ocungentēsimus, a, um, ośm-
setny.

Ocio, Adv. num. ośm.

Ociogēnārius, a, um, (octo-
gem), ośmdziesiątletni.

Ociogēsimus, a, um, (octo-
ginta), ośmdziesiąty.

Octoginta, Adi. num. ośmdzie-
siąt.

Odiūm, i, n. (od słowa ōdi)

nienawiść, nieprzyjaźń. —

odium perenne ĩrare, wie-
czną nienawiść poprzysiądz.

42, odiūm deponere, nie-
nawiść złożyć, poprzestać

się gniewać. 78, 9.

Odor, ōris, m. wonia, zapach,
śmród.

Ofella (Lucretius). 78, 4.

Offendo, di, sum, ēre, (ob-
fendo), uderzyć, obrazić.

się, znaleźć, zastać.

Offero, (ob-f.) ūli, lātum,

ferre, wł. naprzeciw nieść,

sławić, zatem: narażać się,

wyswiadczyć, przedstawić, o-
fiarować, ee militem volun-

tarium; ofiarował się za ochotnika, służył jako ochotnik. 24, 1.

Officio, (ob-f.) ěci, eclum, ěre, (ob-facio), wł. naprzeciw stawić, czynić, zaważać, szkodzić, być na przeszkodzie.

Officium, i, n. uprzejmość, przypodobanie się, grzeczność, usługa, która przyjacielowi czynimy, powinność, zatrudnienie, gorliwość w służbie. — specie officii, pod pozorem przyjacielskiej usługi. C. 40, 22.

Olea, ae, f. oliwa, oliwka.

Olim, Adv. niegdyś, kiedyś.

Omen, iiii, n. znak, wieszczba, przepowiednia. — omen adversum, nieszczęśliwa wieszczba, przepowiednia. 31, 1.

Omissio, ōnis, f. (omitto), zaniechanie, zaniedbanie, przerwanie, porzucenie.

O-mitto, Iſi, iſsum, ěre, opuścić, poniechać, zaniechać; bellum, porzucić wojować. 19, 4.

Omnis, e, każdy, wszystkich, cały.

Onus, ěris, n. ciężar, brzemie, ładunek.

Onustus, a, um, (onus), obciążony, obciążony, obciążony.

Opĕra, ae, f. (opus ěris) praca, usiłowanie, staranie. — operam bonam navare, zob. Navare. — darent opĕram consulibus (i e. consules viderent) nie quid respublica detrimenti caperet, by konsulowie czuwali (starali się), żeby państwo nie szwankowała. 73, 10.

Opĕrior, (opp) peritus, peritus sum, iiii, czepać na kogo, łazczyć kogo.

Opifex, Ieis, c. robornik, rzemieślnik.

Opimus, a, um, otyły, zatem: żyzny, bogaty, wspaniały, — spolia opima, nazywa się broń przez wodza na wodza nieprzyjacielskim zdobyta, potem: każda broń, którą walczący w potyczce na nieprzyjaciela zdobył.

Opimius, n. r. R. (Lucius), 65, 5.

Oppidum, i, n. miasto.

Oppius, a, um, n. r. R. oppijski, lex oppia, ustawa oppijska. Caius Oppius Trybun gminny postanowił prawo r. R. 540, ażeby niewiasty więcej nad pół uncyi złota w swym ubiorze nie miały, sukien w różnych kolorach nie nosiły, powozu w mieście i na wsi chyba podczas obrządków i świąt publicznych nie używały. To prawo zniesiono w lat 18.

Opplere, (ob-pleo), napełniać.

Opportune, Adv. (opportunus), w stosownym czasie, wczas.

Opportunitas, ānis, f. (opportunus), sposobność, przychylna okoliczność, pomyślna pora. — oportunitate ductus, wiedziony przez przychylną okoliczność, korzystając z pory. 31, 1.

Opportunus, a, um, wygodny, dogodny.

Opprimo, (Obp.) pressi, pressum, ěre, (ob-premo) przywalić, przytłumić, napadać, uciskać, opadać, ogarnąć, — fato an insidiis oppressus, czyli naturalną śmiercią umarł, czy przez zasadzkę, zdradę, zginął. C. 3, 1. — zwyciężyć. 36, 1; 63, 2; 71, 1. — iudicio opprimere aliquem, zob. iudicium. — somno oppressus, snem ogarnięty, uspiiony, spiący. 26, 2. — zere alieno oppressus, za-

odłożony. 29, 3. — zabić.
64, 7.

Oppugnatio, (Obp.) *ōnis*, f. (oppugno) *obłożenie*. — ab oppugnatione *desistere*, *odstać od obłożenia*. 23, 5.

Oppugnare, (Obp.) *uderzyć na kogo, lub na co, oblegać, szturmować*.

Ops, *ōpis*, f. (tylko in Genitivo, Accus. i Ablat. Singul. — jest używane) *pomoc*. — Plur. *opēs*, *potęga, wojsko, siły, bogactwa*.

Optimas, *ātis*, m. (optimus), *a, um*), *ieden z najlepszych, dobry, patriota*.

Optimus, (Superl. od bonus) *z. Bonus*.

Optio, *ōnis*, f. (opto, *obieram*) *wyбір, wolność wybierania; optionem muneris alicui dare, dać komu wolność wybrania sobie upominku, wybór podarunku komu zostawić*. 2, 6. — *optionem munerum accipere, otrzymać wolność wybierania upominku*. 19, 1.

Optare, *chcieć, życzyć, obiecać*.

Opulentus, *a, um, albo ōpūlens, tis*, *możny, bogaty, wspaniały*.

Opus, indecl. *potrzeba, potrzeba; — opus est, rzędzi Dativum personae, a Ablat lub Nominat. rei*.

Opus, *ēris*, n. *praca, robota, budowla, posąg, dzieło*.

Ora, *ae*, f. *brzeg, brzeg morski, pobrzeże*.

Oraculum, *i, n.* (orare, *mówić*) *wyroczenia*.

Oratio, *ōnis*, f. (oro) *mowa*. — *oratio magnifica, piękna, okazata mowa*. 34, 9.

Oratus, *us*, m. (orare), *proszenie, prosba*.

Orbis, *is*, m. *wszystko co jest okrągłe, okrąg, obwód, zie-*

miokrąg, świat. 35, 1. *orbis imperium, państwa rzymskie*.

77, 8; 79, 3. *toż samo znaczy orbis terrarum*. C. 3, 8.

Orbare, (orbus, *a, um*), *pozbawić rodziców lub dzieci, drogiej iakiej osoby lub rzeczy pozbawić, odjąć, ogotować, osierocić*.

Orchōmēnus, *i, m.* *miasto w Beocyi. Sg. jeszcze miasta tego imienia w Arkadyi i w Tessalii*.

Ordinare, (ordo), *porządkować, szykować, rozporządzać, urządzać*. — *ordinare provinciam, prowincyą urządzić*. 55, 1. — *republicam ordinare, porządek w Rptę przywrócić*. 75, 11.

Ordo, *inis*, m. *każdy rząd (t. i. linia czego) porządek, szereg, stan*. **Ordo plebeus**, *pospólstwa; primis honoribus per ordinem functus, pierwsze urzędy porządkiem sprawując*. 64, 1. — *retum gestarum ordinem in tabula pictum publice posuit, czyny swoje z porządku na obrazie wymalowane na publiczny widok wystawił*. 56, 2.

Orestes, *is*, (Aurelius). 72, 3.

Orētāni, *ōrum*, m. *naród i mieszkańcy miasta Orētum w Hiszpanii Tarracon. nad r. Anas (teraz Guadiana)*.

Ortor, *ortus sum, iiii*, *podług zcięty i, zcięty wschodzić (o słońcu i innych ciałach nieb.) powstać, pochodzić, rodzić się*. — *nobilissima familia ortus, z bardzo znakomitego rodu pochodzący*. 57, 1. — *oriundus, poleomek, pochodzący od*. 55, 1; 76, 1.

Ornamentum, *i, n.* (ornare) *Ornatus, us, m.* *ozdoba, strój*.

Ornare, *zdobić, stroić, w rzeczy potrzebne opatrzyć, uzbroić*. — *militaribus donis*

ornari, bydz ozdobionym (zaszczyconym), nagrodami woyskowemi. 24, 2.

Orare, mówić, prosić, błagać.

Orontes, is, m. rzeka w Syrii.

Ortus, us, m. (oriens) wschód, początek, narodzenie. — ab ortu solis, od wschodu. 29, 2.

Os, ōris, n. usta, twarz, pysk, paszczyka.

Os, ossis, n. kość. — Ossa, ium, zwłoki.

Osaces, is, m. wódz Partów. 83, 2.

Osculāri, (osculum) całować, niewt. wysoho cenić.

Ostendo, di, sum, tum, ěre, pokazać, dadz słyszeć, widzieć, poznać, np. eloquentiam, libertatem, dadz poznać swoje wymowę, wolnomyślność — dadz dowody czego, 81, 2.

Ostentātio, ōnis, f. (ostentare) okazywanie, chęplienie się, pozór, chępliwosć, pycha.

Ostentāre, (częstotl. od ostendo) pokazywać, dadz widzieć, przyrzec, czynić nadzieię, dadz poznać, grozić, odkryć.

Ostentum, i, n. (ostendo) cud, znak, zjawisko.

P.

P.

P. przed imionami własnymi

znaczy Publilis.

Pacāre, (pax) uspokoić, do spokojności przyprowadzić.

Pactum, i, n. (pacificor, pactus sum) umowa, przymierze, układ. — sed cum pacto dominationis magistratum prorogarent, a gdy na mocy układów (którym swoje wyniesienie winni byli) urzę-

Ostia, ae, f. miasto w Latyum przy uysciu Tybru.

Ostium, i, n. niewt. każde wnyście w czem lub do czego.

Otho, (Salvius). C. 7.

Otiōsus, a, um, (otium) niezatrudniony, wolny (co do czasu), próżnujący, spokojny.

Otium, i, n. czas wolny, nieczynność, próżnowanie, spokójność.

Ovicula, ae, f. (zdrobniałe od ovis) 1) owieczka, 2) przytomek Kw. Fabiusza Maxima. 43, 1.

Ovo, āre, (ovis) mniejszy tryumf odprawić. Owacja nie była tak uroczysta i wspaniała iak triumphus, od którego tēm się szczegolniey różniła, że w owacy zwycięzca nie na wozie tryumfalnym i nie w sukni trabea czyli toga picta zwaney, lecz toga praetexta (zob. Toga) przyodziany do miasta konno wieźdzał lub pieszo wchodził. Na głowie zaś miał wieniec mirtowy; tryumfujący zaś w laurowy był przybrany. Zresztą zamiast wotu ofiarował owcę (ovis), z kąd też nazwisko tego obrzędu.

P.

dowanie swoje przedłużyć chcieli. 21, 2. — eo pacto,

tym sposobem,

Paene, Adv. prawie, mało nie,

bez mała, ledwo że nie.

Pālm, Adv. publicznie, iawnie.

Pālāestina, ae, f. kraj w Azji niedaleko Syrii.

Pālātium, i, n. pałac, mieszkanie cesarskie, ponieważ

August miał swój pałac na górze Palatium.

Palaestra, ae, f. palestra, miejsce zapasów, miejsca, gdzie się młodzież w bieganiu, pasowaniu się i innych zwinności ciała dających sztukach ćwiczyła.

Paludamentum, i, n. wł. to czem się okrywamy lub okryć możemy, płaszcz, szata zwierzchnia, szatan t. z. płaszcz obozowy.

Palus, ūdis, f. bagno, izezioro.

Paluster, tris, e, (palus, ūdis) bagnisty, a, e.

Pango, xi, ctum, i pepigi, pactum, ěre, wbić, wryć, sadzić, uwierdzić, ułożyć się, ułożyć się, układ zrobić. — de redemptione captivorum cum hostibus pepigit, zrobił układ, zawarł umowę z nieprzyjacielem względem wykupienia jeńców 43. 7.

Pannonia, ae, f. kraj na południe Dunaju leżący, który obejmował Węgry i część Austrii. Pannonia dzieliła się na wyższą, albo zachodnią (P. superior albo prima) i na niższą, czyli wschodnią (P. inferior. 9. 4. albo secunda. 10. 5).

Pannonicus, a, um, pannonijski.

Panormus, i, f. miasto portowe w Sycylii. T. Palermo.

Par, paris, Adj. i Subst. równy, zdatny do czego, komu lub czemu w czem wyrównujący. — pari animo, podobnych skłonności, podobnegoż charakteru. 7. 15.

Parco, pĕperci, parsi, (parcĭtum) parsum, ěre, oszczędzać, ochraniać, folgować, przepuszczać, nieuszkadzać, wstrzymywać się, miarkować.

Parcus, a, um, oszczędny, nierozrzutny, mały.

Parens, tis, c. rodzic, rodzicielka. Plur. rodzicy.

Parentare, (parentes) wł. rodzicom lub krewnym na ich grobie ofiarę błagalną, pogrzebne czynić, zatem: ogół. komu ofiarę czynić, a to przez zabicie osoby lub osób nieprzyjanych, lub które zmarłego zguby były przyczyną. — eorum et regis necę Pompeio parentavit, zabiłem ich i króla, Pompeiusowi rzucił ofiarę, i. i. pomścić się za zabicie Pompeiusa. 78. 6.

Parĕo, ū, ĩtum, ěre, wł. (pokazać się, być widzianym, słuchać, być posłusznym, do czego się stosować, pozwalając na co, — mos parenti, zw. czay podlegania. C. 1. 1.

Parĕo, pĕperi, parĭtum i parĭtum, ěre, rodzić, nabydź, — gloriam sibi parĕre, sławę nabydź, chwale sobie ziednać. 72. 2.

Parĭter, Adv. (par), równie, podobnie, iako też.

Parĭtor, ōtis, m. (pareo) stawiający się dla odebrania rozkazu, lub dla straży, sługa, żołnierz z straży cesarskiej.

Parāre, gotować, urządzać, ziednać sobie co, pozyskać, parāre gratiam alicuius, ziednać sobie, pozyskać u kogo łaskę. 73. 1. — parāre bellum, gotować się na wojnę. 68. 3; 69. 4.

Paro, on, ōnis, m. rodzaj lekkich okrętów, których korsarze a osobliwie dawni Germanowie używali.

Parricida, ae, m. (parens caedo) oycobójca, rodzicobójca, zbrojca, zabójca iakiej osoby, którą powinien szanować lub kochać, zbroj-

amarz sianu (i. e. ten, który przeciw monarchii lub rządowi ciężko przewinął).

Parriidolum, i, ni. (pariida)

rodzicobójstwo, oycobójstwo, każde zabójstwo. W dawnych czasach oycobójcy w zaszytych w worek, w rzekę wrzucano; pod cesarzami zaś palono ich lub dzikim zwierzętom na pastwę wyrzucano.

Paris, tis, f. część. — paris in Plur. strona. — partes alicuius sequi, irzynać z kim, być czyni stronnikiem. 77, 1; 80, 3. — virtus paribus, gdy tego stronę (t. i. Pompeusza) zwyciężono. 8, 4.

Parisidula, ae, f. (parco), oszczędność.

Parthi, ōrum, m. Partowie, naród w Azji środkowej, mieszkańcy Partyi krainy północnej państwa perskiego; dla tego też z niektórych pisarzy często Parthi stoł za Persae.

Partire, dzielić, oddzielić, podzielić, poiednać się.

Partus, us, m. (partio) rodzenie, płód, powicie, partu edere, urodzić, porodzić młode, powić (o ludziach).

Pārum, Adv. mało, niewiele, nie dosyć, nie bardzo, nie dobrze.

Parvulus, a, um, mały, młody, maluczek. — parvulus (scil. puer), chłopczyk, chłopiec. 1, 2; 49, 1.

Parvus, a, um, mały. Comp. minor, minus, mniejszy. Super. minimus, a, um, najmniejszy.

Passim, Adv. tu i owdzie, tam i sam, bez różnicy.

Pastor, ōris, m. (pascō), pasterz.

Pāsfācio, ēci, actum, ēre, (Pass. patello, actus sum,

ōri), (pascō i facio) oddać, otworzyć. — Alpius patifectis, ułotowawszy, otworzywszy sobie drogę przez Alpy. 42, 3.

Pāto, ūi, ēre, być otwartym, otworem stać, otworzyć się. 70, 3.

Pāter, tris, m. ojciec. — patres nazywano rzymskich senatorów.

Pāternus, a, um, od oycy pochodzący, oycowski, np. paternum regnum, królestwo oycowskie. 7, 16. — paternus bona, majątność oycowska. 79, 2. — paterno genere, z linii oycowskiej. 25, 1.

Pāribūlus, a, um, rozłesły, rozciągnięty, zatem, patibulum (scil. instrumentum altolignum) każde drzewo poprzeczne, szerególny zaś poprzeczne drzewo na szubienicy, zatem: szubienica.

Pāiens, enis, cum Genit. (patior), cierpliwy, wytrwały, znoszący.

Pātor, passus sum, pati, cierpieć, doznąć. 36, 2. — pozwolić, zezwolić na co. 43, 3.

Pātria, ae, f. z. Patrius, a, um. Patrius, G. 42.

Pātricius, i, m. (pater), patrycjusz. Tak nazywano tych, którzy pochodzili od senatorów obranych przez Romula i Tarkwiniusza staro; z tą jednakże różnicą, że potomków senatorów przez Romula obranych, Patricii maiorum gentium, pochodzących zaś od senatorów przez Tarkwiniusza wybranych, Patricii minorum gentium nazywano.

Pātrimōrium, i, n. (pater) dziedzictwo (po oycu) majątek.

Pārius, a, um, (pater) oycowski, oyczysty, zatem:

Subst. patria (scil. terra) oyczyzna, — victoria patria, zwycięstwo nad oyczyzną. C. 1, 2.

Patrāre, dokonąć, uskutecznić, do skutku przyprowadzić.

Patrōcīnīum, i, n. (patronus) obrona, opieka.

Patrōna, ae, f. (patronus) patronka, t. i. obroicielka, dobrodziejka, zob. Patronus.

Patrōnus, i, m. obrońca, patron, t. i. ten, który iakiemu miastu, prowincyi, lub też szczególny iakię osobie w każdej potrzebie dla bronięcia ię stawa. Patronus nazywał się pan, względem swego niewolnika, którego wolnością udarował, zob. Cīens.

Patrūs, a, um, (pater), oycowski, **Subst.** patruus (scil. frater) brat oycy, t. i. stryy.

Paulātīm, Adv. (paulum), nieznacznie, awolna.

Paulo, Adv. nieco, cokolwiek, trochę, paulo post, niedługo po tem, wkrótce potem.

Paullo. z. Paulo.

Paulus (L. Aemilius). 56, 1.

Pauper, ēris, c. ubogi, biedny.

Paupertas, ātis, f. (pauper), ubóstwo, niedostatek.

Pāveo, pāvi, ēre, bardzo się przestraszyć, przełknąć, obawiać się czego, trwożyć się czem.

Pāvidus, a, um, (paveo), bojaźliwy, nieśmiały, trwożliwy.

Pax, ācis, f. umowa, układ; pokój, mił, zezwolenie, łaska, pomoc (mówiąc o bóstwach), pacem componere. 76, 5; facere. 84, 3. pokój zawrzeć, i pacem conciliare, pokój wyjednać. 2, 9.

Peccare, zbłądzić, pobłądzić, chybić, zgrzeszyć.

Pectus, ōris, n. pierś; niewł. serce, t. i. biorąc je za od-

wagę, uczucie i t. d. rozum; dusza.

Pēcūlātus, us, m. (peculārī); kradzież, łupieństwo, szczególnie skarbu publicznego. — peculatus reus, oskarżony o skradzenie skarbu publicznego. 50, 1.

Pēcūnia, ae, f. (od pecus bo maitek dawniej składał się z bydła) maitek, 6, 5; pieniądze. — pecuniā intercipere, zob. intercipere, pecuniae interceptae argui, być oskarżonym o skradzenie pieniędzy. 33, 7. pecunia corrumpere, zob. Corruptere. **Pēcus**, ōris, n. bydło i ptactwo wszelkiego rodzaju; a pecus, ūdis, znaczy tylko jedną sztukę iakiego bądź rodzaju, t. i. bydło.

Pēdester, stris, stre, pieszy. — copiae pedestres, piechota, a jeżeli jest razem mowa o flocie, to się wyklada przez siła ludowa, wojsko lądowe.

Pellex, icis, f. nałożnica.

Pellis, is, f. skóra.

Pello, pēpuli, pulsum, ēre, pchać, bić, wyprzeć z miejsca, wypędzić, zbić, pulsus, zbiły, zwyciężony, 8, 6.

Pēndeo, pēpendi, pensum, ēre, wisić.

Pēnētrāle, is, n. (penetrālis, e), wewnętrzna część iakiego miejsca, świątyni.

Pēnētrāre, (penitus) wchodzić, wchodzić, przeniknąć, wniknąć, wkroczyć. A. C. penetravit, do A. C. wkroczył. 77, 6.

Pēnitus, Adv. (penus), wewnątrz, głęboko, zgoła, zupełnie, daleko.

Pensio, ōnis, f. (pendo) wążenie, odważenie, wypłata, płaca, czas wypłaty, danina, podatek, czynsz.

Pēnūria, ae, f. niedostatek.

Per, Praep. cum Accus. przez, dla, często złączone z rze-

czownikiem w polszczyźnie
rozumaczy się przez stosowne
Adverbium np. per summam
ignominiam, nayhaniebniey.
8, 6.

Per-cello, cūli, (rzadko culsi)
culsum, ěre, obalić, zwalić,
wywrócić, przerażać, prze-
straszać, bić, zasmucić, ser-
ce (i. i. odwagę) komu odjąć,
do rozpacz, smutku przy-
prowadzić.

Percōlo, lūi, ultum, ěre,
wielkiego i ciągłego starania
do czego przykładat, usku-
tecznić, wykonać, uczcić, o-
zdobić, stroić.

Per-cultor, ōris, m. (per-co-
lere) wielki czciciel, miłośnik,
przyjaciel.

Percunctāri, pytać się o co,
wywiadywać się.

Per-cussor, ōris, m. (percutere)
ten, który kogo bić, kole,
za nim rzucić lub do niego
strzelać, biący, zabójca,
morderca.

Percutio, ussi, ussum, ěre,
(per-quatio) przebić, prze-
szyc, przekłuć, uderzyć, bić,
pobić. — securi, ściąg. 10,
5, foedus, zob. Foedus.

Perdo, dīdi, dītum, ěre,
zgubić, zniszczyć, nieszczę-
śliwym uczynić, zabić.

Perditus, a, um, (perdo)
zgubiony, bez nadziei, bez-
bożny, niegodziwy, nieszczę-
śliwy, biedny.

Perduco, xi, ctum, ěre, przy-
wieszyć, przyprowadzić, rzecz
lub osobę doprowadzić.

Pērennis, e, (per-annus) wł.
catoroczny, wieczny, trwały,
odum petenne, wieczna nie-
nawieść. 42, 1.

Per-fo, i, itum, ěre, przeysdź,
przebić, zatem: zginąć,
umrzeć. 7, 15; 32, 2. — gi-
nąć, upadać. 18, 4. — fun-
ditus perire, zupełnie zagi-
nąć. 34, 8.

Perfero, tūli, lāum, ferre,
znosić, cierpieć, podeymo-
wać.

Perficio, fēci, fectum, ěre,
(per-facio) uskutecznić, do-
konać, wykonać, spełnić, u-
zupełnić.

Per-fidēlis, e, bardzo uczciwy,
bardzo wierny.

Per-fidens, tis, (perfido) bar-
dzo ufający komu, polegają-
cy na kim lub na czem.

Perfidia, ae, f. (perfidus, a,
um), jest kiedy tego, nieczy-
niny, cosmy przyrzekli, nie-
wierność, zdrada, nierzetel-
ność, niesumienność, wiaro-
łomstwo.

Perfidiose, Adv. (perfidiosus)
wiarołomnie, zdradliwie, nie-
rzetelnie.

Pergāmus, i, f. miasto w wiel-
kiej Frygii w Azji m.

Per-formidōsus, a, um, bar-
dzo bojaźliwy.

Pergo, perrexi, perrectum,
ěre, iść, postępować.

Periclitāri, (periculum) do-
świadczać, próbować, na
niebezpieczeństwo narażać,
znaydować się w niebezpie-
czeństwie.

Periculōsus, a, um, (pericu-
lum), niebezpieczny.

Periculum, i, n. doświadcze-
nie, zatem: nauka, próba,
doświadczenie.

Pērīmo, ēmj, emtum, ěre,
(per-emo) wł. odjąć, zabrać,
zniszczyć, zgubić, zburzyć,
zabić.

Pērītus, a, um, doświadczony,
biegły, świadomy, znajomy.

Per-meāre, przeysdź, prze-
niknąć, iść.

Permissus, us, m, (permitto)
pozwolenie, zezwolenie.

Per-mitto, mis, misum, ěre,
wł. przepuścić, pusić, rzu-
cać, wypuścić, pozwalać,
oddadź.

Per-mixtio, ōnis, f. (permisceo) za-po-mieszanie, mieszczanie.

Per-movere, mōvi, mōtum, ēre, pobudzić, poruszyć, uczynić wrażenie, przestraszyć.

Per-mutare, odmienić, zmienić, zamienić, permutare captivos, zamienić jeńców.

Per-nicēs, ēi, f. (pernecō) zguba, nieszczęście.

Per-niciosus, Adv. (Comp, od perniciosus) niebezpieczny, zgubny, szkodliwy.

Per-nicius, a, um, (pernicies) zgubny, szkodliwy.

Per-nobilis, e, szlacheznego urodzenia, szl. rod.

Per-nacare, uspokoić, per-pacatus, a, um, spokojny.

Per-pello, pūli, pulsus, ēre, odperciwać, odpędzić, przynęcać, przyniewolić do czego.

Per-petūs, a, um, nieprzerwany, ciągły, cały, zupełny, trwały, wieczny.

Per-quisito, Adv. Itum, ēre, (per-quaero) szukać czego, pytać się, wywiadywać się o co.

Per-rumpo, rūpi, ruptum, ēre, przekazać, r. i. rozłaczyc, przedrzeć się, przebić się przez; castra zoli. Castrum.

Persa, ae, m. Pers, mieszkaniec Persyi, krainy w Azji, między Medją, Partją i odnogą perską.

Per-sequor, quātus alio cūsus sum, sequi, abiegać się za czym, ścigać, uskutecznić, wykonać, wypełnić, opowiadać.

Perses, ae, m. król macedoński, syn Filipa drugiego.

Per-severare, (per-severans) trwać w czym, (inorczynie) przy czym obstawać.

Per-spicio, exi, ectum, ēre, przejrzyć, oglądać, przegłądać, dociec, zgłębić, poznać.

Per-stringo, inxi, ictum, ēre, wiązać, przywiązać, zarzywać, draśnąc, zatępnąć, dotknąć, przebić, napominać, przyciąć komu, obrazić kogo.

Per-suadēo, suāsi, suāsum, ēre, alui, namówić, r. i. przekonać kogo.

Pertināciter, Adv. (pertinax) stale, upórnie, uparcywie.

Pertinax, Publ. Huius, C. 18.

Per-traho, xi, ctum, ēre, ciągnąć, wlec, dokąd, przyprowadzić.

Pērus-lum, i, n. mięso w Etnurji krainie Italii. T. Perugia, w państwie kościelnym, niedaleko jeziora trzymieńskiego.

Per-vāgari, przebiegać, rozgłosić się, roznieść się, rozbić się.

Per-vēnio, vēni, ventum, ēre, przyśledź, dostąpić, dojść czego.

Per-verto, ti, sum, ēre, obrócić, obalić, zniszczyć, zgubić, nieszczęśliwym zrobić.

Pervius, a, um, (per-via) przechodni, drażny, dostępnym.

Pes, pēdis, m. nogą, pedibus aeger, chory na podagry, cierpiący podagrę. C. 20, 26.

Pessimus, a, um, (Superl. od malus Comp. peior) najgorszy, najniegodziwszy, najpodły.

Pessinus, untis, f. miasto w Galacyi w Azji min. na granicy W. Frygii, sławne świętynią bogini Cybele.

Pestilens, tis, c. (pestis) zaraźliwy; morowy, szkodliwy, niezdrowy, nieczysty, szkodliwy, zgubny. Gs, i.

Pestis, is. f. powietrze, zaraza,
zepsucie, zgnęba, nieszczę-
ście. 110. 111. 112. 113. 114.

Pestilentia, ae, f. (pestilens)
morowe powietrze, zaraza.

Pêtilo, ônis, f. (peto) ude-
rzenie na miasto lub osobę,
raz, cios, uciekanie się,
prośba, zawięgi o co, np.
praeturae, a arsąd pretora.
6g, 3.

Peto, ius (H), ium, era,
obces idz, napasdz, ude-
rzyć, ubiegać się za czcni,
starać się o co, prosić, ża-
dać, biedz, dążyć dohgd.
aeditatem, zob. Aeditas.
honores, za urzędami ubie-
gać się. 72. 2. — veniam,
o pozwolenie prosić. 12. 1.
aliquem in deditorem petere,
żądać ażeby kogo wydano.

23, 7. — Roman, dążyć d.
Rzymu. 6, 2. — equis R.
petunt, tądą konno do Rzy-
mu. 9, 2. — solitudinem pe-
nit, udat się na ustronie.

Pětičlanský, *pe. rozpustný,*
lehký, měkčí, rozvířivý.

Petulanter, Adv. (petulans),
swawolnie, zuchwale, bez-
czelnie

Pētulanīa, ae, f, (petulans)
swawola, rozpu-ta, bezczel-
ność, zachwytłość, hrabie

złość, zuchwałość, niepi-
sowność, niewaga.

Pharnaces, is, m. król Pontu,
syn sławnego Mitrydatesa.
Pharsalia, 20. 5. (rozdz.) 44.

Pharsalia, ae. i. (regio) oho-
lica okolo Pharsalus miasta
w Tessali, niedaleko rzeki
Enipeus.

Philippi, ōrum, m. miasto w
Macedonii na granicy Tra-

Philippi, Gwaj cesarze C. 28.

Philippus, i, m. król Mace-
donii. 51, 1. — Philomus

Philosophor, ātus sur, āri

rozumować po filozofsku, fi-

filozofować, przykładas się
do filozofii.

Philosophus, i. m. *filozof.* —

Academicus, zob. Academia.

Phoenix, łcis, m. białeżny
-prak starożytości, który sto-
cu był poświęconym. — miał
on żyć do 500 i więcej lat.

Phthiřiasis, is, f. wszawa břio-
roba.

Pie, Adv. (pius, a, um), wi-
nia wględnym Boga, rodzi-
ców i ludzi, zatem, pobo-
żnie, po oycowsku, po sy-
nowsku, łagodnie, bogoboy-
nie, czule, pie admodum
mansuetudine, bardzo łago-
dnie i po ludzku. 6. 26. 37.

Płótas, átiś, f. (páś, a, um)
 każde sumienne i stosowne
 do powinności postępowanie
 względem Boga lub innych,
 z którymi jakim bądź sposo-
 bem połączeni jesteśmy, za-
 tem: przywiązanie do rodzic-
 ów, do dzieci, do przyja-
 ciół i t. p. pobożność, bogo-
 bojność, łagodność, umiar-
 kowanie, dobroć, miłosier-
 dzie, sumienność, rzetel-
 ność, — a pietate, t. j. od-
 podobieństwo, troskliwość ro-
 dzicielską. 2, 11, — exem-
 plum pietatis, przykład, wzór
 miłości ojczyzny.

Piget, ūit, ēre, z Accus. pers. a
Genit. rei. lenić sic, žal mi.

Wstydzę się, wstępić sprawić.
Pīlēātus, a, um, (pīleus) ma-

Pileus, i, m, kapelusz. U Rz-

miękn. kapelusz był oznaką
wolności, dla tego też nosili

go wyzwolenicy, zarem: voca-
re ad pileum, niewolników

do wolności wzywać t. i. o-
biettucą nadania im wolno-

-*soi zachecač. 69, 9.*
 Pinarli, 266. Pinarus.

Pmarinus, a, um, n. ⁵⁷⁵ R. ⁵⁷⁶ *narvyski*. — Subs. Pinarus.

Subst. Pinarius.
Jeden z nich roztłuc. 3. 35.

Pingo, nxi, pictum, ěre, ma-
lować, odmalować. — picta
tabula, obraz. 52, 2.

Piraeus, i, m. port ateński.

Pirata, ae, m. rozbójnik mor-
ski, korsarz.

Piscātorius, a, um, (piscator)
rybacki. — piscatoria navis,
łódka rybacka. 37, 3.

Pisida, ae, m. Pizyda, mie-
szkaniec Pizydy krajiny gó-
rzystej w Azji, między Pam-
filją, Licyą, Karyą, Lidyą
i Frygią.

Piso, ōnis, m. (Lucius Cae-
sonius). 81, 4.

Pistor, ōnis, m. (pinso, pinsi
i pinsui, pinsum, pinsitum
i pistum) nielący w żarnach,
piekarz.

Pius, a, um, summienny, rze-
telny, bogobojny, wdzięczny,
przychylny, szczególniey mó-
wiąc o miłości dzieci wzglę-
dem rodziców. — Antonius
Pius. C. 15.

Placatus, a, um, zob. Placo.

Plācēa, ūi, itum, ěre, po-
dobac się. — placuit, uchwa-
dono, postanowiono. 4, 5; 9,
1. — quid fieri placēret, co-
by mniemał iżby czynić nale-
żało. 30, 3.

Plācīde, Adv. (placidus) ła-
godnie, spokojnie umiarko-
wanie, łaskawie.

Plācidus, a, um, (placeo)
łagodny, spokojny, cichy.

Plācāre, ulagodzić, poiednać,
uspokoić. — Placatus, a, um,
1) ulagodzony, poiednany,
przychylny, przyjazny. 2) spo-
koiny.

Plāne, Adv. (planus) płasko,
prosto, wyraźnie, całkowicie,
zupełnie.

Planta, ae, f. łatorośl, roślina,
podeszwa, nioł. noga.

Plātō, ōnis, m. filozof w Ate-
nach, zob. Academia. Pisat
on wiele rozmów. Wzmian-
kowana w 80, 4 książka na-

żywa się Phaedon i w tćy
rozprawia o niesmiertelności
duszy.

Plēbēus, a, um, (plebs)
gminny, pospolity, mieyski,
nieszlacheć.

Plebs, bis, f. gmin, pospół-
stwo. — w 2, 12 stoi za po-
pulum, lud.

Plecto, xi, xui, xum ěre,
pleść, spletać, spoić, karać.

Plumbēus, a, um, (plumbum)
ołowiany.

Plumbum, i, n. ołów.

Plurimū, a, um,) zob. Multus.
Plus,

Plūvia, ae, f. (scil. aqua)
deszcz.

Poenā, ae, f. zemsta, kara,
bolesć, żal, przeciwność.

Poenus, i, z. Poenus, a, um.

Poenus, a, um, kartagiński,
fenicki, (bo Kartaginczyko-
wie od Fenicyan pochodzą)
zatem: Poenius, i, m. Kar-
taginczyk.

Poēta, ae, m. poeta, wierszo-
pis.

Pollēo, ěre, mōdz co, wāżyć
u kogo, przemagać, mieć
sily.

Pollīcērī, obiecywać.

Pollīcīrārī, (częstotl. od pol-
liceor) obiecywać.

Pollūo, ūi, ūium, ěre, splu-
gawić, skazić, splamić, o-
brazić, skrzywdzić, zniewa-
żyć, shanbić.

Pollux, ūcis, z. Castor.

Pompēius, (Cn.) z przytom-
niem Wielki r. 77. — jego
syn Sextus Pompeius r. 84.

Pompo, ōnis, m. 3, 1.

Pomponius, a, um, n. r. R.
Subst. Pomponius (Marcus)
28, 2.

Pondus, ēris, n. (pendo, ěre),
ciężar, waga.

Pōno, pōstui, pōstium, ěre,
stawiać, kładź, złożyć. —
castra pōnēre, obozem sta-
nąć. 14, 2; statuum pōnēre

alicui, posag komu wystawić.
11, 2.

Pons, us, m. most.

Ponticus, a, um, do Pontu Euxinu albo do krainy Pontus naleający, onęy tyczący się. Ponticum mare, morze czarne.

Pontifex, icis, m. Pontifex, wyższy kapłan. Pontifices, było to kollegium kapłanów, którzy nad rzeczami religii i ięy obrzędami dozorowali. — Pontifex Maximus, Arcykapłan. Ta godność była przez Numę Pompiliusza ustanowiona. 3, 1. Pod ięgo władzą zostawali wszyscy inni kapłani i kapłanki. On miał dozór nad wżyskimi religijnymi czynnościami, urządził uroczystości, święta i naleające do nich obrzędy.

Pontificatus, us, m. (pontifex) urząd i godność wyższego kapłana.

Pontius Thelesinus. 30, 1. P. Telesinus. 86, 4.

Pontus, i, m. kraina w Azji m. nad morzem czarnem między Bitynią i Armenią.

Popina, ae, f. trakternia, garkuchnia.

Poplicola, ae, m. (populus) colo za colens populum) czciciel, przyziaciel ludu, r. 15.

Popularis, e, (populus) popularis, gminny, t. i. ludowi przychylny, sprzyiający. Subs. popularis, spólbywatel, ziomek, rodak, (78, 17.) przyziaciel ludu. 73, 2.

Populosus, a, um, (populus) ludny, liczny.

Populus, i, m. lud.

Porcenus, a, um, (porcus) swini, swinski.

Porcius (M. Cato) zob. Cato.

Porrigo, rexi, rectum, ere, przed sobą wyciągnąć, rozciągnąć, podać, dać.

Porro, Adv. daleko, daley, nadto.

Porрена, ae, m. 11. f.

Porta, ae, f. brama, drzwi. — scelerata, nieszczęśliwa brama. 14, 5. — Collina zob. Collina porta. — Trigemina porta, zob. Triginus.

Portendo, di, tum, ere, rozciągnąć aby można widzieć, pokazywać, przepowiadać.

Portentum, i, n. (portendo), wieszczbiarska oznaka, nadzwyczajne, rzadkie zjawienie, zjawisko, potwór.

Portus, us, m. por.

Posco, pōposci, ere, żadać czego, prosić o co.

Possessio, ōnis, f. (possideo) posiadłość, majątność.

Possideo, sēdi, sessum, ere, posiadać, mieć, opanować, w posiadłości mieć, dzierżyć.

Possum, pōtūi, posse, mōdz. — multum mari posse, być mocnym na morzu. 38, 1. multum posse auctoritate, wielkie mieć znaczenie, wiele mōdz dla swojej powagi. 72, 9.

Post, Praep. cum Accus. po, post natum imperium, od założenia państwa. C. 42, 2. — Adv. potem.

Postea, Adv. potem.

Posteri, ōrum, (od posterus) potomkowie, potomni ludzie, potomność.

Posterior, us; (Comp. od posterus) poledni, następujący.

Posterus, a, um, Comp. Posterior. Superl. postremus albo postumus, następujący, przyszły. — posterodie, na-zastrz. 9, 4.

Posthac, } Adv. potem.

Postmodum, } Adv. potem.

Postremo, Adv. nakoniec, naostatku.

Postremus, a, um, ostatni, — ad postremum, naostatku.

nakoniec — postremum ge-
nus mulierum; najpodlejsze
kobiety. C. 4; 4.

Postulatum; i, n. (postulo)
żądanie, prośba.

Postūmus, m. r. R. Aulus
Postumius. r. 16; Spurius
Postumius. r. 36.

Pōtens, tis, c. mōcen, mōgę-
ocy, mōżny, mōchny; potentes,
mōżniejszy, panowie. 34, 9.

Pōtētia, ae, f. (pōiens) mō-
żność, siła, potęga, moc,
zwierzchnictwo.

Pōtēstas, atis, f. (possum)
moc, władza, urząd, pozwo-
lenie, konsulatus, władza
konsula. 20, 1. summa, naj-
wyższa władza. 10, 3. — in

potestatem redigere, podbić.
8, 2. — accepta potestate,
uzyskawszy, otrzymawszy po-
zwolenie. 12, 2.

Pōtior, us, (Comp. od potis,
Superl. potissimus) prze-
chytliwszy, lepszy, godniejszy.

Pōtuit, rzędzi Ablat. czasem
Genit. stać się uczestnikiem
(czego), opanować, osiągnąć,
otrzymać, postąpić co.

Pōtius, Adv. (Comp. od potis)
raczy.

Præhēo, ūi, ūtum, ēre, po-
dawać, dawać, nadstawić,
pokazać, okazać, sprawić,
pozwolić. — terga præbere,
tył podać. 45, 3.

Præhīto, ūis, f. (præheo)
dodawanie, dostarczanie, czę-
stowanie, dawanie.

Præceps, itis, (præ-capit)
z głową naprzód, spieszny,
szybki, bystry, spadzisty; —
præcipitem dare, zepchnąć,
strącić, zrzucić.

Præceptor, ūis, m. (præcipio)
nauczyciel.

Præclab, ūdi, ūsum, ēre,
(præ-caedo) uciąć z przodu,
zatem ogół, obciąć, odciąć
(np. rękę, nadzieję) okrzęcić,
t. i. na około obciąć, rozkręcić.

Praecinus, ūnti, centum, ēre,
(præ-cano) przepiewać,
przegrać, t. i. wprzód grać,
przepowiadać.

Prae-cipio, ēpi, eptum, ēre,
(præ-capio) wprzód brać,
przepisywać, t. i. nakazywać

komu co, zdłecić, rozkazać,
żądać.

Praecipitare, i) (præceps)
zrzucić, zepchnąć, wrzucić
in ignem, w ogień. 60, 2;
in Tiberim, w Tyber. 68, 2.

2) (od præcipio) rozkazy-
wać, przypominać, zalecać,
wymagać.

Praecipue, Adv. (præcipuus)
szczególnie, osobliwie.

Prae-clārus, us, um; bardzo
jasny, sławny, wysłany,
znakomity.

Praeco, ūis, m. woźny.

Prae-cognosco, ūvi, ūtum, ēre,
wprzód dowiedzieć się, znać,
præcognitus moribus, gdy
charakter jego przedtem te-
szono znano. C. 7, 2.

Praeda, ae, f. łup, łup, łup,
plon, korzyść.

Praedātor, ūis, m. (praedor)
łupieżca, rozbójnik.

Prae-dicāre, przepowiadać, pu-
blicznie głosić, obwodzić,
chwalić.

Prae-dico, xi, ctum, ēre,
przepowiedzieć, ogłosić.

Praedium, i, n. majątność, za-
wsi lub w mieście, folwark,
dziedzina.

Praedo, ūis, m. (praeda)
rozbójnik, łupieżca.

Praefecturā, ae, f. zwierzchnic-
two, władza, urząd.

Praef. praetorio, zwierzchność
nad strażą cesarską; R.
vigilum, zwierzchność nad
strażą miejską. zob. Praefec-

Praefectus, i, m. (Subst. od
Particip. perf. zli præficio)
wódz, rządca, każdy prze-
łożony. Praefectus praetorio,

dowódca straży cesarskiej, gwardyi, których czasem dwóch było, czasem ieden. Ta władza z czasem tak była powiększoną, iż dowódca gwardyi najstarszym był po cesarzu. — Praefectus urbi lub urbis, rzadca miasta, gubernator. Za czasów Monarchii i Rprcy byli to urzędnicy, których królowie lub konsulowie, mający się oddać z miasta, na niejakie czas wybierali, i o nich zwierchność i dozór karności i porządku powierzali. Mogli oni zwoływać senat i lud na seymy (contia). Lecz później gdy ustanowiono urząd Pretora, wybierano ich tylko dla odprawiania świąt Lauryńskich (Feriae Laurnae). Za cesarzów władza ich była wielka, bo łączyla w sobie to, co w Rprcy do Pretorów i Edyków należało. Był on zastępcą cesarza (vicarius). — Praefectus vigillum, dowódca straży miejskiej, miał zwierchność nad siedmiu kohortami, które z twornionych niewolników (libertino milite) składaly się, i w mieście straż trzymały. Czuwający w nocy dawali sobie znak dzwonkiem (tintinulum) jeśli się co przytrafiło. Praef. vig. śledził złodzieiów, dochodził podłożenia ognia, i czuwał w nocy nad spokojnością i bezpieczeństwem publicznem, a jeśli się trażyły nadzwyczajne wypadki, natychmiast o tem rządzący miasta (praef. urbi) donosił. Praefero, tuli, latum, ferre, przenosić, przekładać, dać pierwszeństwo. Praefleto, fectum, ere, (prae-facio) aliquem, alicui res, przetożyć kogo nad czym,

zwierzchność komu dać, dażąc powierzyć. — praelio, w bitwie komu oddać dowództwo. — Rheam Sylviae Vestae sacerdotem praefecit, Reę Sylwii uczynił kapłanką bogini Wstę. i. i. Praefari, wprzód mówić, przepowiedzieć, mówić, mówić wprzód, ażeby kto toż samo powtarzał, praefatus, i. umi, rzeczony, wzmiarkowany, wspomniany. Prae-lucēo, xi, ere, przyswiecać, praelucēte funali, przy świetle, pochodni. 38, 4. Prae-mitto, mīsi, missum, ere, wystać naprzód, przesłać. Praeneste, is, n. miasto w Lazioum sławne świątynią bogini Fortuny i przy teyże świątyni znaydującą się wyrocznię. Praeripio, ipui, eptum, ere, (prae-rapio) wprzód porwać, zabrać, wydrzeć, porwać — immatura morte praereptus, przez niewczesną śmierć porwany 5, 5. Praesens, tis, c. (praesum) obecny, terażniejszy, in praesens (scil. tempus) teraz. 24, 3. Praesentia, ae, f. (praesens) obecność, przytomność. Praesentare, (praesens) obecnym czynić, przedstawić, pokazać, podać. Praesertim, Adv. zwłaszcza, ile że. Praeses, idis, c. (praesideo) przed sobą lub rzeczą dla iey obrony dla kierowania lub starania się o nie, siedzący, obrońca, przetożony, rządca. Praesidatus, us, m. urząd starosty, rządzący. Praesideo, edi, essum, ere, (praesedeo) na przodku, siedzieć, przodkować, przemo-dniczyć, przetożonym być, być rządzącym.

Praesidiarius, a, um, (praesidium) do obrony, do zastoiny służący.

Praesidium, i, n. (praesideo) obrona, pomoc, zastoina. 26, 1. — osada, załoga, praesidium deducere, załogę, osadę wyprowadzić. 37, 3. — praesidium, hostile dencere (39, 1.) albo depellere (47, 3.) osadę nieprzyjacielską wypędzić. — stanowisko. — praesidium deserere, stanowisko opuścić. 72, 10.

Praesto, stili, itum, are, wprzód stać, zatem: przodkować, przewyższać. — dać, czynić, (np. cośmy obiecali) non potuit praestare, qualem promiserat regem, nie mógł się pokazać takim królem, jakim bydz przyobiecał, t. i. iakiego po nim się spodziewano, obiecywano sobie, 5, 5.

Praesul, ūlis, c. (praesilio) ten, który przed kim skacze, wprzód niż inny skacze, przodkujący w skakanii, tanceru. Szczególniey zwał się tak w Rzymie najwyższy kapłan Saliorum, t. i. kapłanów Marsa, którzy na cześć tego bożka po ulicach skoki odprawiali uroczyste. 3, 1. zatem: niewt. (každy) przełożony, osobliwie nad duchowieństwem np. biskup.

Praesum, fūi, esse, na przodku bydz, zatem: bydz przełożonym nad czem, alicui rei. — exercitus, hetmanić, mieć naczelne dowództwo, przywodzić.

Praeter, **Praep.** cum Accusat, o-procz.

Praeterea albo **praeter ea**, Adv. oprócz tego, nad to.

Praeter-eo, li, itum, ire, mimo isdz, przechodzić wzdle, koto czego lub kogo, zatem: przysdz, upłynąć,

uysdz, pominać. — praetevire aliquem, opuścić kogo. 66, 10.

Praetexta, ae, f. (prae-texo, tkac, bramować, xui, xium) (scil. toga) z przodu szkarłatem bramowana lub tkana zwierzchnia szata, którą w Rzymie nie tylko urzędnicy wyżsi, (t. i. konsulowie, pretorowie, edylowie wyżsi, augurowie, dyktatorowie i inni) ale też i dzieci z wolnych rodziców urodzone aż do lat doyrzałości, nosili.

Praetextatus, a, um, (prae-texta) mający na sobie togę bramowaną, (mówiąc o mężach, którym takie szaty wolno było nosić, iako też o dzieciach (zob. Praetexta). Ztąd amicitia praetextata, przyjaźń od dzieciństwa, verba praetextata, wyrazy sprosne, mowa sprosna, — mores praetextati, rozwiozłe lubieżne obyczaje.

Praetor, ōnis, m. (praeo prodkuie) przodkujący, wozd każdy zwierzchnik, przełożony, pretor. Prawie bezustannie wojny, obecności konsulów przy woysku wymagające, sprawiły że w r. R. 389 obrano osobnych urzędników, którzyby w nieprzytomności konsulów czuwali nad wymierzaniem sprawiedliwości. Pretorowie byli początkowo wybierani z samych patrycyuszów, a dopiero w r. R. 418. i plebeuszów do téj godności przypuszczono. Był on najwyższym urzędnikiem po konsulu i obierano go in comitis centuriatis, podobnie iak konsula. W r. R. 510. postanowiono drugiego Pretora do rozstrzygania spraw między obywatelami rzymskimi a cudzoziemcami (peregrini) ztąd Praetor pere-

grinus; ten zaś, który między samymi obywatelami spory załatwiał nazywał się Praetor urbanus. Los rozstrzygał, który z nich w takim wydziale miał przodkować. Praetor urbanus, miał większe znaczenie i nazywał się Praetor honoratus v. maior. W mieście chodziło przed Pretorem najmniej dwóch a za miastem czterech aż do szóstciu ceklarzów (lictors) i nosił togam praetextam. Często praetor nazywano wodza. 59, 1.

Praetorianus, a, um, (praetorium) do straży cesarskiej należący, onęcy tyczący się. — Praetoriani (scil. milites) straż cesarska gwardya.

Praetorium, i, n. z. Praetorius, a, um.

Praetorius, a, um, (praetor) wódza (praetorem) tyczący się; praetoria (scil. cohorts) lub praetorium kohorta pretoriańska t. i. straż cesarska. C. 2. praetoria manus, oddział straży cesarskiej, oddział gwardyi. C. 27, 2. Czasem też wyraźnie stoi cohorts np. praetoria cohors. C. 39, 48. Subst. Praetorius, i. (scil. vir) były Pretor.

Praetura, ae, i. (praetor) Pretura, godność, urząd Pretora.

Pratum, i, n. łaka.

Prave, Adv. (pravus) wł. krzywo, niestosownie, źle, niesprawiedliwie.

Pravitas, atis, i. (pravus, a, um) krzywość, zakrzywienie, nierówność, zła własność, złość, złe zachowanie się, przewrotność, bezbożność.

Pravus, a, um, krzywy, nieregularny, niestosowny, nieprzyzwyczajony, zły.

Præario, Adv. (praecarius, a to od preces) uproszony,

z łaski, z prośby. — quasi præario regnare coepit, niby uproszony panować zaczął.

7, 4.

Præcari, (prex, ecis) błagać, wzywać, życzyć, (źle lub dobrze.

Præcarius, a, um, (pretium) kosztowny, szacowny, drogi.

Prætium, i, n. cena, wartość. — magno pretio, drogo, za drogą cenę. 19, 2. — nagroda, pieniądze, nec pretio, nec minis adduci potuit, ani pieniędzmi, ani prośbą nie mógł być naklonionym, nie można go było do tego nakłonić. 80, 1. — pretio corumpere, przekupić. 34, 3.

Prex, ecis, i. prośba; częściej Plur. preces.

Primo,

Primum, } zob. Primus.

Primus, a, um, (Superl. od prior, ôris, pierwszy) eloquentia, iako mówca był najpierwszym. 44, 6. — primo-primum, naprzód, z początku; primo luci, z brząskiem, ze świtem. C. 17, 10.

Princeps, ipis, (primus-capio t. i. primus locum capiens) pierwszy, co do czasu, miejsca lub godności. — principum filii, synowie możniejszych. 23, 1. — militiae princeps, naczelny wódz. 70, 4.

Principium, i, n. (princeps t. i. primus) początek, principia, początki, pierwiastki, zasada, front wojska. Principia, było w obozie obszerne miejsce, w którym były rozbite namioty naczelnego wodza, legatów i trybunów, i gdzie chorągwie składano. — po naszymu główna kwatery.

Priscus, a, um, dawny, prastary. Latini. zob. Latini.

Prisus, Adv. (Superl. Posit.

nie ma, Comparat. prior) wprzód.

Privatus, a, um, zob. Privo.

Privare, (privus, osobny) osobnym czynić, z czem rozłączyć, zatem: zabrać, pozbawić, odjąć. — privare aliquem aliqua re, pozbawić kogo czego. — sobole, odjąć nadziei komu potomstwa. 1, 1. privatus, a, um, ma też same znaczenia, nadto nie będący w związku z państwem, osobny, prywatny, własny, do jakiej osoby szczególnej należący, — privato nomine, na własny koszt, bez obcego przytożenia się. 14, 1. privato consilio armare aliquem, swoją radą, bez zezwolenia lub rozkazu Rpiety kogo uzbroić. 72, 9.

Privatus, i, Subst. człowiek prywatny, pospolity.

Privignus, i, m. pasierb.

Privignus, ae, f. (scil. filia) (od privignus) pasierbica.

Pro, Praep. cum Abl. dla, za, odpowiednio do; pro Praefecto gerens, będąc rządzącą, starszą. C. 40, 17.

Pro-avus, i, m. pradziad.

Probare, (probus, dobry) pochwalić co, doświadczać, i. probować czego, przyjąć, potwierdzić, dowodzić.

Probrutus, a, um, (probrum) obelżywy, żelżywy, haniebny.

Probrum, i, n. haniebny uczynek, występki, potwarz, żelżywość.

Probus, a, um, zdalny, dośkonaty, dobry, uczciwy, rzetelny, enghliwy.

Procedo, cessi, cessum, ere, następować, postępować, iść.

— ad verbum aliquem procedere, wyciągnąć, wysłać przeciw komu. 2, 4. — in actum procedere, stanąć do sądu, stanąć poło. 23, 6. — in medium, w środku stanąć.

2, 9. — in concionem, iść na zgromadzenie ludu. 2, 13. — in publicum, publicznie wystąpić, ludowi się pokazać. 64, 6.

Procer, eris, m. z wysokiego stanu, jeden z przedniejszych, możnych. Plur. proceres, przedniejsi jakiego miasta lub kraju, panowie przedni, członkowie senatu, senat.

Proclivis, e, (proclivus) pochodziły, pochylony, spadzisty, skłonny do czego, łatwy.

Pro-consul, ūlis, m. Prokonsul. Tak nazywano byłych konsułów, jeżeli ci po upływie czasu urzędowania, zostawali lub udawali się na prowincję z wojskiem. Rpiety i jako rzędzcy w tejże rzędzili. 10, 10. (1081) 109.

Procul, Adv. daleko, zdaleka.

Prode, in, inire, ire, (pro albo protereo) wystąpić, wychodzić, pokazać się.

Prodigiosus, a, um, (prodigium) nadprzyrodzony, dziwny, rzadki, nieogrzeczany.

Prodigium, i, n. znak, cud.

Prodisco, egi, actum, ere, (pro-ago) przdzić, wyganiać, odpędzić, wypędzić, rozszkawać, strwonić, przemarnować.

Proditio, ōnis, f. wydanie, zdrada.

Proditor, ōris, m. (prodo) wydawca, zdrayca.

Prodo, idi, itum, ere, (prodare) wydać, ogłosić, rozgłosić, zdradzić.

Produco, xi, cum, ere, wprowadzić, wywieźć, przedłużyć, przywieźć.

Proelium, i, n. bitwa, potyczka, walka. — navale, bitwa morska. — nocturnum, nocna. — paelio aliquem laedere lub vincere, w bitwie kogo pobić, zwyciężyć. 31, 1, 6; 2, 78; 8. — proci

lis frequentibus vinci, w wielu potyczkach być zwyciężonym. 52, 2.
Profecto, Adv. zaiste.
Profero, ūli, lāum, ferre, przynosić, przywodzić, przedstawiać, — przypędzić przysgnąć. 14, 3.
Proficilo, fēci, fectum, ēre, (pro albo porro-facio) dalej robić, posuwać się, postępować, korzystać, co zrobić, wskazać, być użytecznym, uskutecznić, przywieść do skutku. 14, 3.
Proficiscar, fectus sum, sci, isdz, iechac, odejść, odjechać. 6, 2. — isdz dokąd lub odjechać. — wysiść, wyruszyć. 14, 3. 5. pochodzić.
Proffitor, fessus sum, ēri, (pro-fateor) co publicznie i dobrowolnie wyznać, albo zeznać, wyznać, twierdzić.
Profluvium, i, n. (profluo) płynie, wyciek, tanie się. — profluvium sanguinis, wyciek krwi. C. 33, 28.
Pro-fugio, fugi, fūgitum, ēre, uciekać, schronić się.
Proflūsus, a, um, (pro-fugio) zbiegły. Subst. proflūsus, i, m. zbieg, wygnaniec.
Progrēdiōr, gressus sum, ōdi, (pro-gradior) naprzód iść, postępować, posuwać się, uderzyć, napaść na kogo lub co. 14, 3; 31, 1. — isdz, progredi ad populum, isdz do ludu, udać się na zgromadzenie ludu. 56, 4.
Progressus, us, m. (progrēdiōr) przodkowanie, postęp.
Prohibeo, ūi, ūlum, ēre, (pro-habeo) wstrzymać, odwieść, niedopuszczać, przeszkodzić.
Proicio, iēci, iectum, ēre, (pro-iacio) porzucać, cisnąć, wyrzucać.
Proinde, Adv. przetoż, więc,

proinde uti, również tak, tak tak.
Prō-labor, lapsus sum, lābi, naprzód pomykać się, biegać, paść, s-w-u-paść.
Prōlātāre, (od prolatus Sup. od proferre rozszerzyć, od-utoczyć, odkładać, zwłoczyć.
Prōmiscue, Adv. (promiscuus, a, um), wś. mieszanie, razem: pospołu, spólnie, nierozdzielnie.
Prō-mitto, mīsi, missum, ēre, naprzód iść, kazać, naprzód rzucać, rozciągać, zrobić, żeby co wychodziło, szczególnie z ust, zatem: mówić, obiecywać, przyzekać.
Promissum, i, n. (promitto) obietnica, przyrzeczenie.
Prōmo, msi, intum, ēre, dobywać, ogłosić, odhryć, mówić, opowiadać.
Promte, Adv. (promtus) niezwłocznie, prędko, skóro, szybko, rychło.
Promtus, a, um, iako Adi. widoczny, oczywisty, gotowy, ochoczy, odważny, waleczny.
Prō-nēpos, ōtis, m. prawnuk.
Piōnus, a, um, naprzód obciążony, nachylony, wiszący, naprzód idący, z góry idący, skłonny do czego, łatwy, bez trudności.
Pronunciāre, ustnie co obwiesić, ogłosić, obwotać, odhryć, opowiedzieć, przyrzec. — liberos Graecos per praecorem pronunciatum, przez woźnego ogłosił, iż Gracy są wolni. 51, 4.
Prōpāgare, rozkrzewić, rozmnożyć, rozplemić.
Prōpe, Adv. (Comp. propius, Superl. proxime) blisko.
Prōpere, Adv. (properus) pieszno, skwapliwie.
Prōpērāre, (properus, a, um) co szybko, prędko czynić, przyspieszać, spieszyć się.

Propinquitās, āus, f. (propinquus) bliskość, mieysca, osoby lub rzeczy, bliskość pokrewieństwa, zatem; pokrewieństwo lub powinowactwo.

Propinquāre, (propinquus) zbliżyć co, przyspuszyć, zbliżyć się.

Propinquus, a, um, (prope) bliski, powinowaty, krewny.

Pro-pōno, sūi, sium, ēre, co, przedstawić, przetłóżyć, położyć lub wywiesić tak, żeby każdy mógł widzieć i użytkować z tego, podać, przetłóżyć, projektować; po-stanowić; sibi, zamierzyć sobie.

Propositum, i, n. (propono) przedsięwzięcie, zamysł, sposób życia.

Proprius, a, um, właściwy, własny.

Propter, Praep. c. Accus. dla, przy.

Pro-pulsāre, (częstotl. od propello) odpędzać, wstrzymywać, odwracać, odganiać, oddalać.

Pro-rōgāre, przedłużyć co do czasu, odłożyć, sibi magistratum, urzędowanie sobie nad przeznaczony czas przedłużyć, 21, 2 prorogare postulatē, władzę przedłużyć, 64, 6.

Prorsus, Adv. naprzód, przed się, niewł. przeto, bez namysłu, pewnie, prawdziwie, właśnie, całkiem, zupełnie, zgoła, słowem.

Pro-rumpo, rūpi, ruptum, ēre, wybuchnąć, wypuścić, wynisnąć.

Pro-rupio, ōnis, f. (pro-rumpo) wpradzenie, wtargnięcie, wtrącenie.

Pro-scribo, psi, ptum, ēre, na piśmie, t. i. na harcie, która się zawiera publicznie co oznaczyć, o sprzedaży, wystawia na sprzedaż lub

wynaćcie; na piśmie oznay-mić, że kto maieństwo swoje ma utracić; wskazać kogo na wygnanie, wywołać z kraju, w ten sposób, że takiego człowieka w kraju lub za granicą bezkarnie każdemu zabić wolno, zatem: pro-scriptus, wywołany z kraju, wygnaniec.

Proscriptio, ōnis, f. (proscribo) publiczne na piśmie ob-wieszczenie, że co ma być przedane lub wynaćcie; przeda-że publiczna, wygnanie, wywołanie; zob. Proscribo, pro-scriptionis tabulas pro-ponere, imiona wywołanych z kraju publicznie ogłosić, 75, 9. proscriptiohem a L. Caesare avunculo suo coepit, zaczął wywołanie od swego wujka, t. i. jego naprzód na wygnanie wskazał, 85, 3.

Proserpina, ae, f. Zona Plu-tona, córka Cerery i Jowisza.

Pro-spectāre, wyglądać, przed siebie patrzeć, oglądać się, myśleć o czym, widzieć.

Prosper albo **prosperus**, ēra, ōnim, częstotl. pomysłny.

Prosperē, Adv. (prosper lub prosperus) szczęśliwie, po-mysłnie.

Prospicio, exi, ectum, ēre, (pro-specio) przed sobą wi-dzieć, przewidywać, przeczu-wać, mieć o co staranie, starać się, zabiegać.

Pro-sterno, stravi, stratum, ēre, podrzucić pod co, po-dłożyć, obalić, zabić.

Pro-stituo, ūi, ūtum, ēre, (pro-statio) wystawić, publicznie wystawić, rozpuścić się, oddać się rozpustce.

Pro-sto, ūi, ūtum, stare, na przodku stać, publicznie stać, być na przodku wystawio-nym.

Pro-tēgo, texi, tectum, ēre,
przykryć, zakryć, bronić.

Protendo, di, sum lub tum,
ēre, (pro-tendo) wyciągać
przed sobą, rozciągać się.

Prōlinus lub protēnus, zarząz,
wraz, natychmiast, niegdyś,
oraz, cięgle, zawsze.

Pro-trāho, xi, ctum, ēre, wy-
ciągnąć, przyprowadzić, przy-
wlec, odkryć, zdradzić, wy-
dać.

Prō-vēhor, ectus sum, vēhi,
(Pass. stoi za Deponens)
dalej iść lub iechać.

Proverbium, i, n. (pro-ver-
būm) przysłowie, przypowieść.
— in proverbium venire,
wysłać w przysłowie. 57, 2.

Prōvincia, ae, f. prowincja,
szczególnie kray przez Rzy-
mian zdobyty lub w inny
sposób do państwa rzym-
skiego przyłączony, temuz
holdujący, i przez tegoż
z Rzymu zastanego starostę
rządzony.

Pro-vocāto, ōnis, m. (pro-
voco) wyzywanie, odwołanie
się (do wyższego sądu), ap-
pellacya.

Prōvocātor, ōnis, m. (pro-
voco) ten, który wyzywa,
wyzywający.

Prō-vocāre, wywoływać, zapo-
zwąć, odwołać się, appello-
wać, ad populum provocare,
do (sądu) ludu odwołać się.
4, 9.

Proxime, Adv. (Superl. od
prope, Comp. propius) naj-
bliżey, przy.

Proximus, a, um, (Superl.
od propior a to od prope)
najbliższy.

Prūdēns, tis, o, (providens)
przewidujący, przeczorny, mą-
dry, roztropny, biegły. —
litterurum ad elegantiam pru-
dens, posiadający nadobne
nauki, C. 42, 21.

Prūdenter za providenter, Adv.
(prudens) roztropnie, bacznie,
mądrze.

Prūdētia, ae, f. za provi-
dentia, (prudens) przeczor-
ność, roztropność.

Prūdētissime, Adv. (Superl.
od prudenter) bardzo roztro-
pnie, mądrze.

Prūsias, ae, m. król Bitynii.

Psallo, psalli, ēre, grać na
instrumencie strony mającym,
brząkać, grać na lutni i
spiewać.

Pseudōphilippus, i, m. 61,
1.

Pūber, ēris, Adi. dorosły,
pełnoletni, młody; in Plura
dorośli ludzie.

Pūblicē, Adv. (publicus) wy-
raza zawsze wzgląd na całe
państwo lub całe miasto lub
jakie zgromadzenie i znaczy:
w imieniu, z rozkazu, na
koszt państwa, miasta lub
zgromadzenia, a zatem: pu-
blicznie, domum publicae in
Capitolio accepit, otrzymał
na koszt publiczny mieszka-
nie w Kapitolium. 24, 5. —
domus publicae data, Rota
darowała mi mieszkanie. 33,
9. — publice sepeliri, na
koszt Rprę być pogrzeba-
nym. 15, 6. — coniugi et li-
beris ob paupertatem sumptus
publice dati, jego żonie i
dzieciom dla niedostatku ze
skarbu publicznego dano u-
trzymanie. 40, 2.

Publicāre, (publicus) Rprę
lub publiczności czego udzie-
lać, rozgłosić, konfiskować,
przywłaszczyć; np. bona ali-
cuius. 24, 7. silvas ad usum
navium, lasy na użytek okrę-
tów Rprę przywłaszczyć. 5,
2.

Publicus, a, um, publiczny.
— in publicum procedere,
zob. Procedere.

Pūdēo, ūi, itum, ēre, wsty-
dzić się. Pudet me alicuius
rei (imperson) wstydzę się.

Pūdiciā, ae, f. (pudicus)
wstydlivość, skromność, ozy-
stosć, niewinność, pudicitiam
expugnare; zob. Expugno.

Pūdicus, a, um, (pudeo albo
od pudor) wstydlivy, skro-
mny, uczciwy. 9, 2. — czysty,
niewinny. 46, 2.

Pūdor, ōris, m. (pudēo)
wstyd, wstydlivość, skromność,
obyczajność, honor.

Pūella, ae, f. panienska, dzie-
wczyna.

Pūer, ēri, m. dziecko bez
względu na płeć; chłopiec.

Pūgō, ōnis, m. (pungo) szy-
ler, Cesarzowie nosili jako
znak władzy nad życiem i
śmiercią; nosili go także
Praefecti praetorio.

Pugna, ae, f. bitwa, potyczka,
walka. — pugnam consere,
bitwę stoczyć, zwieszczyć. 2, 7.

Pugnāre, (pugna) walczyć;
potykać się, bić się.

Pūlcher, a, um, piękny.

Pūlchrītūdo, īnis, f. (pūlcher)
piękność.

Pulsāre, (częstotl. od pello)
pchać, popychać, bić, ude-
rzać.

Pūnicus, a, um, wł. fenicyj-
ski, punicki, t. i. kartagiński.
punicum bellum; wojna pu-
nicka.

Pūlire, karać, ukarać. —
capite, śmiercią ukarać. 81,
3. — morte aut exilio, śmier-
cią lub wygnaniem, wywoła-
niem z kraju. 21, 3. — vigi-
lius ac dolore, boleściami i
nieustannym czuwaniem uka-
rać. 40, 4.

Pūpiēnus, C. 26.

Pūrpūratūs, a, um, (purpura
a to od purpura) ten, który
jest odziany w purpurę, za-
tém: minister, wódz wielki,
jaki urzędnik królewski.

Pūtrōli, ōrum, m. miasto w
Kampanii na pobrzużu r.
Pozzuolo.

Pūtare, czyścić, ogłodzić, niewł.
czyścić, na czysto pisać, ra-
chowac, cenić, szacować, sq-
dzić, mattemac, rozumieć.

Q.

Q. przed imionami własnymi
znaczy Quintus.

Quādi, ōrum, m. Kwadowie,
naród niegdys w Niemczech;
a potém w Morawii mieszka-
jący, który w piątym wieku
po Chrystusie zaginął.

Quādrāgēs, Adv. (quadragin-
ta) czterdzieści razy.

Quādrāginta, Adis. (quatuor)
czterdzieści.

Quādrans, is, (Part. od qua-
dro utworoboznym czynić)
jako Subst. masc. czwarta
część każdej rzeczy, ćwiart-
ka, czwarta część Assis,
rzymskiej monety, która się
na dwaasore uncias dzieliła,

zatém: quadrans zawiera trzy
uncye. Quadrans było także
naczynie na napój, ćwierć
kwaterek naszej obywatelce.

Quadrīga, ae, f. (za quadri-
iuga) czwórka; t. i. cztery
konie zaprzężone, wóz czwo-
rokonny. — quadrīgis religa-
tus, et in diversa distractus
est, przywiązany do czterech
konii był rozszarpanym. 4,
12.

Quādrūplātor, ōris, m. (qua-
druplate) pomnożyciel, po-
większacz, oszust; potwarca,
oskarżyciel. Jeśli winowayca
skazany był na gardło lub
wygnanie, czwartą część z

tego dóbr otrzymywali w nagrodę oskarżyciele, dla czego też Quaeuruplatores ich zwano. Jeśli zaś oskarżony przed wykonaniem wyroku życie sobie odebrał, natenczas majątek jego szedł na dziedzinę, a oskarżycielom ze skarbu placono.

Quaero, si vi, itum, ěre, aliquid, szukać, causam belli, powodu, pozoni do wojny szukać, 42, 2. — ab aliquo lub ex aliquo aliquid, pytać się kogo o to. 36, 2. ziednać, pozyskać, glorię sibi quaerere, stawę, chwałę pozyskać 7, 13 — cognomentum, 6. trzymać nazwisko. C. 3, 4.

Quaestus, a, um, (wt. Part. od quaerere) wyszukany, wytworny, wykwintny, nadzwyczajny.

Quaeso, i vi, ěre, szukać, prosić, quaeso, powiedz mi, proszę, słyszysz, przebieg.

Quaestor, ōis, m. ścięgnięte z quaesitor, (quaerō) szukający, stałzca, dochodziciel, kwestor, (urzędnik w Rzymie). Wielu było urzędników tego nazwiska, a liczba ich doszła do czterdziestu. Początkowo było tylko dwóch przez królów a później przez konsułów wybieranych (quaestores urbani albo aerarii) którzy mieli dozór nad skarbem publicznym, zbiorem ustaw, i chorągiewami wojskowemi także złożonemi. Oni wybierali dochody państwa i one obliczali. Do nich należało przyjmowanie posłów zagranicznych i oddawanie im upominków od Rpey ofiarowanych. Oni też trzymali się pogrzebem umarłych, których na koszt Rpey chowano. Powracający z wyprawy wodzowie przed nimi składali przysięgę, że potrzebny do

pozyskania tryumfu, ilość nieprzyjaciela na placu położyli. Prócz miejskich kwestorów byli jeszcze Quaestores provinciales s. militares; tym los (sors) wyznaczał prowincje do których udadź się mieli. Ztąd sors stół ciąsem za urząd lub wyniesienie na urząd kwestora. Obowiązek ich w prowincyi było dostarczać wojsku żywności, żołd mu wypłacać, we wszystkiem być pomocnym konsułowi lub pretorowi, rozkładać i wybierać podatki, zebrane łupy pieniężać, wszystkiego rachunki utrzymywać i zastępować wodza w czasie jego nieobecności. Nie można było wczesniej iak w 25 roku życia ubiegać się o ten urząd, będący pierwszym stopniem do wyższych godności t. i. edylowsiwa, pretury i konsulatu.

Quaestorius, a, um, (quaestor) kwestora tyczący się, kwestorski. — minus quaestorium amplissimum dedn, iako edyl wyprawił okazałe igrzyska. 74, 1. Tu bowiem quaestorius stół za edilius, zob. uwagę w przedmowie. Subst. Quaestorius, 14 m. (sc. vir) były kwestor.

Quaestus, us, m. (quaero) zamiast quaestus, szukanie, nabycie, zysk, korzyść, rzemiosło, zarobek, sposób do życia.

Qualis, e, iaki, iakowy.

Qualiscunque, (qualis i zachowanie cunque) iaki bądź, iaki taki.

Quam, Adv. niż, iak.

Quamvis Adv. chociaż, acz, lubo.

Quantus, a, um, iak wielki, tak wielki, iak.

Quamquam, Coni. chociaż, lubo, w zdaniu następnem, iednakże, przecież, quamquam

aliis alia, aestimantibus veri
gratia corrupta sit, lubo dla
różnego ludzi zdania prawda
jest niepewna. C. 39, 49.

Quantum, (quantus, a, um),
ile, wiele.

Quaqua, Ablat. od quisque,
gdziekolwiek, dokądkolwiek,
(scil. parte).

Quare, Adv. przez co, dla
czego, zkąd.

Quartus, a, um, (quatuor)
czwarty.

Quasi, Adv. iak gdyby.

Quassare, (częstotl. od quatio)
często trząść, wstrząsać,
roztrzącać, rozgruchotać, roz-
bić, pogruchotać, zniszczyć,
zgubić, classem. 40, 2.

Quater, Adv. (quatuor) cztery
razy.

Quaterni, ae, a, Numerale
distribut. po cztery — qua-
terna dena agri iugera viri-
tum populo divisit, każde-
mu z ludu dał po czterech
morg. roli. 33, 5.

Quatordécim, czternaście.

Quis za quibus, zob. Qui,
quae, quod.

Quis, quivi, (ii) quium,
ire, mōdz.

Quercus, us, f. dąb.

Quæror, questus sum, quæri,
skarżyć się, żalić się, uska-
rzać się.

Qui, quae, quod, który, a, e,
quod, quale quantumque sit,
iak zaś wielkiem i nieposle-
dnim to jest szczęściem. C.

39, 29. quo parum commo-
dante, w którym zawodzie,
gdy mu się nie najlepiej po-
wodziło. C. 20, 29.

Quia, Adv. ponieważ, bo.

Quicumque, quaecumque, quod-
cumque, którykolwiek, każdy.

Quidam, quaedam, quoddam,
pewny, ktoś, niektórzy.

Quies, eis, f. spoczynność,
spoczynek, odpoczynek.

Quiesco, eri, etum, escere,

(quies) spoczywać, byż spó-
koynym.

Quintilis, is, m. (quintus, a,
um), dawniejsze nazwisko
miesiąca Lipca, ponieważ
rachując od Marca, w któ-
rym Rzymianie nowy rok za-
czynali, jest piątym miesią-
cem. Później nazwano go
Julius dla uczczenia Juliusza
Cezara. — Idibus Quintili-
bus (15. Lipca) twardo rzymska
(equites) co rok, przy-
brana w wieńce laurowe i
każdy rycerz odziany togą
czarną w palmy (palmata)
lub trabę (trabea), niosąc
w ręku nagrody wojenne, któ-
re od wodzów za waleczność
odebrał; z zamiastą z świę-
tyni Honori lub Marsa po-
stepowali do Kapitoliu.
Tę paradę nazywano Tran-
suectio. Podczas tej uroczy-
stości, co pięć lat prowa-
dząc konie za ugle przecho-
dzili przed Cenzorem, który
na krześle herulskiem przed
Kapitolium siedział. Tym
sposobem odprawiano prze-
gląd (recognoscebantur) a
jeżeli który Eques żył nie-
przyzwyczajenie, albo stosowny
do swojego stanu majątek u-
tracił, albo konia niedbale
utrzymywał, kazał mu go
przedać, a tak rycerz go-
dność swoją utracił co przez
adimerē equum wyrażano.

Quinctius albo Quintus n. r.
R. L. Quinctius Cincinnatus,
r. 17 i 25.

Quinctus albo Quintus Flami-
nius, 51. — Quinctus L. Cae-
cilius Metellus Macedonicus,
61. Quinctus Ennius, 52, 3.

Quinctus Fabius Maximus
Cunctator, r. 43. Quinctus
Fabius Rutilius, r. 30. Quin-
ctus Lutatius Catulus, 41.

Quinctus Metellus Pius, 63.

Quindecim, piętnaście.

Quingentesimus, a, um, (quin-
genti) pięćsetny.

Quingenti, ae, a, (quinque i
centum) pięćset.

Quinquaginta, pięćdziesiąt.

Quinque, pięć.

Quinquaginti, órum, m.

Plur. (z quinque - gentes)

Kwinkwegentanie, naród w

Afryce, który się z pięciu

poniższych narodów skła-

dał. Są to mieszkańcy Cy-

rene albo Cyrenaihi na wy-

brzeżu morza śródziemne-

go w Afryce. Kraj ten ta

nazywała się inaczej Pen-

tāpōlis ponieważ miała pięć

sławnych miast t. j. Asinoe,

Berenice, Ptolemāis, Apol-

linopōlis, Cyrene.

Quinquennium, i, n. (scil.

tempus, spatium) pięć lat,

pięcioletni czas.

Quinquēremis, e, (quinque-

remus) scil. navis, okręt o

pięciu rzędach wiosel.

Quinquies, Adv. (quinque)

pięć razy, pięćkroć.

Quintus, a, um, (quinque)

piąty.

Quippe, Adv. bo, iakoto, bez

wątpienia, quippe qui, po-

niemaj gdy.

Quirinalis, e, kwirynański t. j.

od Kwiryna czyli Romuła

tak nazwany. Quirinalis col-

lis, jeden z siedmiu wzgórz

w Rzymie (2, 14.) który Ser-

wiusz Tulliusz z miastem złą-

czył. 7, 6. Quirinalis Flamen

z. Flamen.

Quirinus, i, m. imię ubóstwie-

niego Romuła.

Quiris, itis, m. (Cures) w.

bydzący z miasta Cures w są-

bińskiem. Częściel. Plural.

Quirites, ium, nazwisko ob-

ywatelów rzymskich, którzy

ich nazywano mówiąc do lu-

du w zgromadzeniu. Cpo-

czątku tego nazwiska zob. 2,

10. Fossa Quiritium. 8, 2.

Quis, Dat. Plur. sciggniety z

quibus zob. Qui, quae, quod.

Quisquam, quaequam, quid-

quam, którybądź, iakobądź.

Quisque, quaeque, quidque,

każdy.

Quod, Coni. że, ponieważ.

Quondam, Adv. niegdyś, przed-

tém.

Quoniam, Coni. ponieważ, bo,

że.

Quoque, Adv. też.

R.

Rādix, icis, f. korzeń.

Rādo, si, sum, ēre, wy-o-

skrobać, zgładzić, wygła-

dzić.

Ramnenses, ium, Ramnenses,

jeden z trzech oddziałów czyli

century, na które Romulus

rzymski iazdę podzielił. Ten

oddział obymował dawnych

mieszkańców Rzymu pier-

wszych towarzyszyw Romuła.

Porównaj Luceres i Tati-

es.

Rāpa, ae, f. rzępa.

Rāpax, pācis, (rapio) drapież-

ny, pędzą, chciwie pory-

wający, łakomy.

Raplo, ūi, ptum, ēre, pory-

wać, unosić, zabierać.

Rātio, ōnis, f. rozum, roz-

waga, wzgląd, stosunek, do-

wód, przyczyna, rachunek. —

rationum liber, księga obra-

chunków, rachunki. 49, 17.

Rātionālis, e, (ratio) rachun-

ków tyczący się, rationalis,

(scil. vir) rachmistrz, kassjer,

podskarbi.

Rāvenna, ae, f. miasto w Ita-

lia togata, niedaleko morza adryatyckiego.

Raudius, zob. Campus.

Rēi, ae, f. (reus) winna, występniça.

Reatinus, a, um, reatyński i. i. Reāte, miasta w Italii w sabińskiem tyczący się.

Rēbellāre, znowu wojnę rozpocząć, wojnę wznowić, zbuntować się, powstać.

Recens, Adv. dopiero co, nowa, świeżo, niedawno.

Rēcido, cidi, casum, ēre, (re-cado) znowu upaść, wpaść, przyśść, padać.

Rēcipio, cēpi, ceptum, ēre, odebrać, znowu otrzymać, odzyskać, znowu zdobyć. — Siciliam sine bello a proscriptis recepi, Sycylię bez najmniejszego krwi rozlewu wywołanym odebrać. 77, 2. Podobnież Tarentum ab hostibus recepi, 43, 6. — locum recipere, zob. locus. — przyjąć, np. in urbem, do miasta, 8, 10. — in societatem, do przymierza, przymierze z kim zawrzeć. 49, 11. — Se recipere, oddać się, udać się, schronić się, 66, 12. — recipere alicui, zapewnić kogo.

Recte, Adv. (rectus) prosto, dobrze porządnie, słusznie.

Rector, ōris, m (rego) rządzca, przewodnik, panujący, król.

Rectus, a, um, (rego) prosty, sprawiedliwy, dobry, stosowny, recta consulere, dobrze zaradzić sobie, roztropnie kroki przedsięwziąć C. 34, 1.

Recūsare aliquid, bydź przeciwnym czemu, wzbraniać się, odmawiać, odrzucać, nieprzyjąć czego.

Reddo, idi, itum, ēre, (do) oddać, zwrócić, przywrócić. — gratiam reddere, zawdzię-

czyć, wywdziżyć się. 44, 4. — ius reddere, sprawiedliwość wymierzać.

Redemptio, ōnis, f. (redimo) wykupienie, okup.

Rēdeo, i, itum, īre, wracać się, powracać.

Rēdigo, i, actum, ēre, (re-ago) odpędzić, odwieść, doprowadzić, sub potestate, przewieść pod swoją moc, podbić. 8, 2. — policzyć, in liberos redactus, przysposobiony za syna. C. 2, 1.

Rēdimo, i, itum, ēre, (re-emo) odkupić, wykupić.

Rēduco, xi, ctum, ēre, odprorowadzić, przywrócić.

Reductio, i, (częstok. od reduco) odprorowadzić.

Rēfero, i, itum, ferre, odnieść, odwieść. 35, 9; 49, 19. manum ad caput referens, rękę na głowę podnosząc, 64, 6. beneficium referre, wywdziżyć się. 12, 4. — donieść, zawiadomić, rem ad suos referunt, swoim o tem donoszą. 59, 3. liczyć, policzyć, dies, quod id factum est, inter nefasios relatus, dzień, w którym się to stało pomiędzy nieszczęśliwymi policzoną. 14, 4.

Rēficio, i, ectum, ēre, (re-facio) znowu zrobić, odnowić, przywrócić, znowu mianować, lub obrać.

Rēfugio, ūgi, ūgitum, ēre, uchodzić, uciekać, schronić się.

Rēgālis, e, (rex) królewski — solium regale, tron królewski. 85, 5.

Rēgillus lacus, jezioro w okolicy Tusculum w Lacjum, niedaleko teraźniejszego miasteczka Frascati tak nazwane od miasta Regillum. 16, 1.

Rēgius, a, um, (rex) królewski. — regia (sedes albo domus) pałac królewski. za-

mek. 4. 4; regii mivēnes, synowie królewscy, królowicze.

9. 1; 10. 2.

Regnāre, (regnum) królować, panować.

Regnum, i, n. (rex) godność królewska, panowanie, rządy, samowładztwo. — administrare, rządy sprawować, rządzić. 6. 5. — regno frandare aliquem, wydrzeć komu berło, nchylić, usunąć kogo od rządów. 86. 1.

Rēgo, xi, clup, ēre, prosto kierować, prostować, kierować, rządzić.

Rēgrēdiōr, essus sum. ēdi, (re-gradior) odejść, powrócić, wracać się.

Rēcūlus, (M. Atilius) r. 40.

Rēciō, i, iēci, iectum, ēre, (re-icio) odrzucić, oddać.

Rēlēgare, odesłać, oddać, wygnąć, wysłać, rus, n. wieś. 28. 1; 54. 6.

Rēligio, ōnis, f. religia, bogobojność, cześć boża, sumniennosc, przysięga, świętość.

Rēligiōsus, a, um, (religio) święty, bogobojny, pobożny.

Rēligare, znowu związać, przywiązać.

Rēlinquo, liqui, lictum, ēre, zostawić, pozostawić.

Rēliquiae, ārum, f. szczątki, ostatki. — reliquias Senonum persequabatur, ścigał pozostałych Senonów. 29. 1. collectis reliquis, (scil. exercitus) zebrawszy szczątki wojska. 23. 9; 83. 1. — reliquias incolumes per media hostium castra Canusium perduxit, pozostawił wojsko szczęśliwie przez nieprzyjacielski obóz przeprowadził do Kanusium. 49. 6.

Rēliquus, a, um, (relinquo) pozostały, reszta; reliquum vitae tempus, resztę życia. 8. 6.

Remēdiūm, i, n. lekarstwo, środek przeciw czemu lub na co.

Re-missus, a, um, (remitto) łagodny, spokojny, cichy, zmęczony, zmordowany, żartobliwy, wesoły, żwawy, rzeźwy. — ingenium remissum umysł rozwolniały, rozpuszty, na roszkasze wyłany. C. 14. 8.

Rē-mitto, mīsi, missum, ēre, puścić, rozpuścić, odstąpić.

Rē-mōvēō, mōvi, ōtum, ēre, oddać, odpędzić, uchylić się, stronić od kogo lub czego.

Rē-nōvāre, ponowić, odnowić, wznowić. — bellum, wojnę wznowić. 71. 2. — dextras, ponowić przyjaźń.

Rēor, rāus sum. rēri, mieć za co, sądzić t. i. mniemać.

Rē-pārāre, znowu odzyskać, odnowić, przywrócić. — reparatis viribus, wznowiwszy się znowu. 85. 2.

Rē-pello, pūli, pulsūm, ēre, odpędzać, odeprzeć, odganiać, wstrzymać. — W r. 45. 6. wyraz ten dwa razy jest użyty, tempestatibus repulsus, przez burzę wstrzymany i a Valerio Flacco repulsus, przez W. Blakha odparty.

Repente, Adv. (repens) niespodziewanie, nagle.

Rēpentīnus, a, um, (repens) nagły, przedki.

Rēpēriō, ēri, eritum, Irē, odzyskać, znowu ukazać, zjawić się, zdobyć, zastać, pozyskać.

Rē-pēriō, īvi, (I) itum, ēre, brać nazad, powrócić, zagać, powtarzać, chcieć zwrócić czego, upominać się o co, bona paterna, o dziedzictwo ojcowskie. 79. 2. — regnum paternum. 7. 16. — a Persena per legatos repēta

(Cloelia) reddita est, *Klęka*, o którą się Porcena przez posty upominał, oddano. 13, 2. — res repetere, żądać wynagrodzenia, zadosyć uczynienia. 5, 4. — aliquem repetere, żądać ażeby kogo wydano. 42, 6; 51, 5. — repetundarum (scilicet rerum albo pecuniarum), aliquem accusare, o zdzierstwo lub kradzież kogo oskarżyć. 49, 17; 82, 4. — repetundarum aliquem damnare, nakazać komu, by złupione, wydarte pieniędzy nazad oddał, zwrócił. 81, 3.

Rēpetūndae, ārum za repetendae, zob. Repeto.

Rēplēo, ēvi, ētum, ēre, znowu napelnic, dopełnić, uzupełnić, nasycić, napelnic. **Rēpo**, repsi, reptum, ēre, czolgać się, leśdź (nieznaczenie) wyczolgać się, wyleśdź. 57, 4.

Rēpono, sūi, sītum, ēre, odłożyć, znowu włożyć, pałożyć.

Rēposco, pōposci, ēre, upominać się, domagać się, żądać czego.

Rēprōmitto, si, ssum, ēre, nawzajem przyrzec, przyobieczać, obiecywać.

Rēpulsā, ae, f. (repello) odmówienie, odrzucenie. — post tres repulsas, po trzykrotnem odmówieniu. 56, 1. — repulsas post duas consul aegre factus, po dwukrotnem odmówieniu, odrzuceniu, z trudnością konsulem został obrany. 61, 2.

Rēquiesco, ēvi, ētum, scēre, spoczywać, odpoczywać, spać, sub divo, spać pod gołym niebem. 68, 3.

Res, rei, f. rzecz, zdarzenie, czyn; — res gestae, dzieła, czynności wojenne. — his rebus confectis, to uczynionymi,

zdziaławszy. 5, 5. — male rem gerere, przegtać błąd. 36, 3. — rem divinam solius agere, z wywozajem obrzędami ofiarować. C. 26, 3. res Romana, państwo rzymskie. C. 33, 5. res repetere, zob. Repetere.

Rē-scindo, idi, ssum, ēre, rozcznąć, rozedrzeć, rwać, podrzeć, znieść.

Rē-sisto, sūti, sītum, ēre, oprzeć się, zastanowić się. — exercitus resistit, wojsko zastanowiło się. 2, 8. — actionibus alicui resistere, działaniom czyim opierać się. 66, 2. — legibus agrarius resistere, ustawom rzymskim opierać się. 66, 9.

Re-spondeo, di, sum, ēre, nawzajem przyrzec, zapewnić, odpowiadać.

Respondum, i, n. (respondeo) odpowiedź, odpowiedź wyroczni. — ex responso, stosownie do odpowiedzi. 46, 1.

Res-publica, f. rzeczpospolita, kraj, państwo.

Restituo, ūi, ūtum, ēre, (restatuo) znowu na dawnem miejscu postawić, zarem: przywrócić. — regnum alicui restituere, przywrócić komu królestwo. 1, 4. — libertinos dominis in servitute restituere, wyzwolenców iako niewolników panom oddać. 36, 3.

Retentare, wstrzymać, zatrzymać.

Rē-tineo, tīnūi, tēnum, ēre, (re-teneo) wstrzymać, zatrzymać, wzwadze utrzymać, zatrzymać.

Re-trahere, pomacać, uchwyć, znowu wziąć, namyśleć się, wzbraniać się, opierać się, być przeciwnym, wachać się.

Rē-trahō, xi, ctum, ēre, odciągnąć, powściągnąć, odwieść.

Reus, i, m. i. Rea, ae, f. ka-
żdy, który przed sądem jest
oskarżony, winowajca. —
fieri, być oskarżonym.

Rē-vertor, versus sum, verti,
wł. obrócić co, odwrócić,
zatem: powrócić.

Rex, ēgis, m. (rego) wł.
rządca, król.

Rhaeti, ōrum, m. mieszkańcy
Recyi krainy, która obeymo-
wała dzisiejszy kanton Gräu-
bünden (w Szwajcaryi),
Trident, większą część Ty-
rolu i część królestwa Lom-
bardzko-Weneckiego.

Rhēa albo Rhēa, 1) bogini
inaczej Cybèle albo Ops
zwana, 2) Rhēa Silvia. r. 1.

Rhegium, i, m. miasto w niż-
szej Italii, w krainie Bru-
cyów.

Rhēnus, i, m. Ren, rzeka
płynąca między Niemcami i
Francyą.

Rhesus, i, m. król Ekwiulów.

Rhētor, ōris, m. mowca, nau-
czyciel wymowy.

Rhodus, i, f. wyspa i miasto
na morzu karpatyjskiem t. i.
części morza śródziemnego,
niedaleko Azji mniejszej.

Ritus, us, m. zwyczaj, cere-
monia, obzład, sposób, mo-
da.

Rōbur, ōris, m. dąb, moc. —
robur exercitus, czoło, t. i.
wybór wojska. 35, 5.

Rōbustus, a, um, (robur)
mocny, silny.

Rōgātio, ōnis, f. (rogare) py-
tanie, prośba do prawa, u-
stawa, prawo (w ten czas ie-
żeli lud zgromadzony przy-
jął ten projekt), prośba.

Rōgātus, us, m. (rogare) pro-
śba, żądanie, używa się tyl-
ko w Ablatywie.

Rōgāre, pytać się, prosić.

Rōgus, i, m. stół drzew, zgli-
szone t. i. stół na którym
marlega spalono.

Rōma, ae, f. miasto Rzym
nad Tybrem, stolica pań-
stwa, od którego cały naród
Rzymianami zwano.

Rōmānus, a, um, (Roma)
rzymski. Subst. Romanus, i,
Rzymianin.

Rosciānus, a, um, Rosciusza
należący się, do niego nale-
żący, Rosciusów. — Roscia-
num iudicium, sprawa Sexta
Rosciusza. 81, 2.

Rōstrum, i, n. dziób, pysk,
trąba u niektórych zwierząt,
szczególnie dziób okrętu.

Zgłd: rostra, ōrum, nazy-
wała się kolumna w forum
stojąca, inaczej Columna
Maenia od K. Meniusza
nazwana, który zwyciężywszy
Antiatów r. R. 417. miedzia-
ne dzioby z ich okrętów za-
wiesił na tej mównicy w ryn-
ku stojącej, zgłd: 2) mo-
wnica. — pro rostris, na
mównicy, 78, 10.

Rūber, rūbra, rubrum, czerw-
wony. — rubrum mare, mo-
rze czerwone Arabią oblewa-
jące, inaczej odnoga arabi-
ską zwane. 77, 7. Saxa ru-
bra, jest pewne miejsce w

Etrurii nad rzeczką Cremēra.

Rūdis, e, surowy, nieobrzeczany,
nieumiejętny, niezgrabny.

Rūmor, ōris, m. wł. hałas,
szum, szemranie, szmer,
gwar, mruk, wieść.

Rumpo, rūpi, ruptum, łamę,
rozedrzyć, gwałtem rozłą-
czyć, rozdzielić, przetać,
wytamać, odbić.

Rutsum albo rutsum, Adv,
znowu.

Rūs, rūris, n. pole, rola, wieś.

rus relegatus, na wieś
wysłany, odesłany. 88, 1.

Rusticus, a, um, wiejski.

Rūtilus, a, um, r. 1.

(Rapius). 31, 1.

Rūtrum, i, n. (rūdo) rydel,
mota.

S. albo Sex, przed imionami
własnymi znaczy Sextus.

Sabini, ōrum, in. Sabinczy-
kowie, Sabinowie, naród w
Italii między Umbryą i La-
cyum.

Sabinus, a, um, Sabiniski.

Sacer, sacra, sacrum, święty,
i. bóstwu poświęcony, po-
święcony. — sacra, ōrum,
ofara.

Sacerdos, ōus, c. (sacer) ka-
ptan, kapłanka.

Sacerdotium, i, n. (sacerdos)
kapłanstwo, urząd kapłana,
lub kapłanki.

Sacrae, ae, albo Sacra, ae, m.
Plur. Sacrae, naród w Azji
za morzem kaspijskim, od
starożytnych do Scytyi liczo-
ny, w sąsiedztwie z narodem
Dahae i krainą Sogdiana.

Sacrificium, i, n. (sacrifico
a to od sacrum i venio) ofara.

Sacripotus, us, m. miejsce
w Italii niedaleko Rzymu,
w krainie Wolsków, między
Praeneste i Signia.

Sacrare, bóstwu iakiemu co
poświęcić, ofiarować.

Saepe, Adv. często Comp.
saepius, częściej.

Saevis, srożyć się, okrutnie,
złościwie postępować z kim,
obchodzić się, roziać się
na kogo.

Saevis, ae, f. (saevis) ostrość,
srogłość, okrucieństwo.

Saevis, a, um, dziki, srogi,
okrutny.

Sagitta, ae, f. strzała.

Saguntum, i, n. albo Sagun-
tus, i, f. z Rzymem w zwią-
zku będące miasto w Hisz-
panii.

Salus, ōrum, (od salus, i, m.
skaczek, od salio) Salii, ka-
plani Marsa, ustanowieni od
Numy króla, z przyczyny
morowego powietrza. Dano

im to imię Salii, i święta
swoje odprawiali, tańcząc i
skacząc (saliendo). Dwun-
stu ich było do straży tylu
puklerzów, które Numa po-
robić kazał, podobne owemu
z mebris tak udawał spu-
szczonemu. Pierwszego Mar-
ca odprawiali święta Marso-
we skacząc i tańcząc po ca-
łem mieście wzywając imion
Bogów i Bogin prócz Wene-
ry, które ani imienia wy-
rzec im się niegodziło. Szli
do kościoła Marsa złożyć
puklerze poświęcone. Naj-
pierwszy między nimi nazy-
wał się Praenul. 3, 1.

Salina, ae, f. (scil. officina;
od salinus) góry, kopalnie
solne.

Saloninus, C. 33.

Sallustini, ōrum, m. naród
w Italii niedaleko od gi ta-
rentyńskiej.

Saltem, Adv. przynajmniej.

Salus, ūtis, f. całość, zdrowie,
ocalenie.

Salutare, (salus) pozdrawiać,
witać. — salutare aliquem
regem, iako króla kogo przy-
witać, pozdrowić. 7, 19.

Salve, zob. Salvēo

Salvēo, ēre, (salvus) być
zdrowym, dobrze się mieć.
Imperat. Salve, tak się masz,
witaj.

Salvius Otho, C. 7.

Salvus, a, um, nieuszkodzo-
ny, cały, zdrow, szczęśliwy,
uratowany. — Salvan rem-
publicam velle, pragnąć o-
calenia, uratowania Rptey.
Sambucus, a, um, (sambu-
cus) dzwój.

Samnis, ūtis, m. mieszkaniec
krainy Samnium. Samnites,
um, naród tamte mieszkają-
cy. Samnium obłoga między

Kampania, Frensanami, Hirpinami i Pelignami.

Samniticus, a, um, (Samnis) Samnicki.

Samothrace, ae, f. wyspa na morzu egejskiem niedaleko Tracji.

Sanctio, Ivi, li, częścię xi, cī-tum, Ire, mocnym, niekto-mnym, nieetykalnym, świętym uczynić, postanowić, uchwa-lić, ważnym, trwałym uczy-nić, pod karą zakazać.

Sanctus, Adv. (sanctus) święcie, ostro, sumiennie; punktu-alnie.

Sanctus, a, um, (sanctio) świę-ty, czcigodny, pobożny, cno-śliwy, uczciwy, nieskazitel-ny.

Sane, Adv. (sanus) zdrowo, rozumnie, zaiste, zapewne, wprawdzie.

Sanguis, Inis, m. krew.

Sanitas, Atis, f. (sanus) zdro-wie, rozsądek.

Sanare, (sanus, a, um) uzdro-wić, uleczyć.

Sapiens, entis, o, (sapio) roz-tropny, rozsądny, mądry, swiatty.

Sapientia, ae, f. (sapient) mądrość, rozsądek, rozum.

Sapio, Ivi, li, i, Ere, smā-kować, mieć smak, b; dz mądrym, rozumnym, mieć rozsądek, rozum.

Sardinia, ae, f. wyspa na mo-rzu śródziemnem, na południe względem Korsyki.

Sardonio, (s) niektórzy myślą że to było imię takiego nie-zhanego króla, nigdzie bo-wiem nie masz wzmianki o narodzie tego imienia.

Sardus, i, m. mieszkaniec Sar-dynii, Sardynczyk. — Sardi-venales, Sardynicykowie tani, przysłowie używane na wy-rażenie rzeczy lichych i ludzi nieszczęśliwych.

Sarmata, ae, m. Sarmata.

Północne kracie Europy i Azji nazywano ogólnem nazwi-skien Sarmacy. Przez Sar-macyą europejską rozumiano leżące w północnocy Europy kracie, t. j. z prawej strony Wisły aż do Dunaju i Woł-gi, a od Karpat aż do mo-rza wschodniego czyli bał-tyckiego. Sarmacya więc o-beymowała część Węgier wy-szych z tej strony Cisy, więk-szą część Polskę Litwy i Rosyę.

Satelles, Itis, c żołnierz, do-pomagać zbrodni.

Satlare, (satis) nasycić, za-spokoić, usmierzyć.

Satis, Adv. dosyć, dostatecznie.

Comp. satius.

Satis-facio, Eci, actum, Ere, zadosyć czynić, zaspokoić. — fidei, dotrzymać danego słowa, uiszc się z przyrzeczenia. 45, 7.

Saxa rubra, z. ruber.

Saxum, i, n. skała, kamień.

Scala, ae, f. drabina częścię pluralis Gemontae scalae, zob. Gemontae.

Sceleratus, a, um, (Part. od scelero) bezbożny, przeklęty, zbrodniczy. 7, 19. — porta scelerat, nieszczęśliwa bra-ma (którą przedtem Carmen-talis zwało). 14, 5.

Scelereste, Adv. (scelustus) zbro-dniczo, bezbożnie, niecnotli-wie, haniebnie.

Scelus, Eris, n. niegodziwy, bezbożny czyn, zbrodniczy występki, złość.

Scientia, ae, f. (scire Part. od scio) wiadomość, nauka, umiejętność.

Scilicet, Adv. (z scire licet) Takwo można wiedzieć, potrze-ba wiedzieć, rozumie się, oczywiście, bezwątpienia, pra-wdziwie, w samej rzeczy, i t. d.

Scindo, scidi, scissum, ěre, rąbać, rozłupać, rozedzić, rozierać, rozszarpać, roz-targać.

Scire, wiedzieć, umieć co.

Scisco, scivi, scitum, ěre, (scio) wiedzieć, doświadczać, na co swym głosem pozwalać, zatem: stanowić, chwalić.

Legem, projekt podany do prawa przyjąć, t. i. w prawo zamienić, albo postanowić co. 20, 3.

Scortum, i, n. skóra, nie-rzadnica.

Scribo, psi, ptum, ěre, wł. iakiem kończatęm narzędziem ryc, rysować, niewł. pisać. — legem, prawo ułożyć, napi-sać. 21, 1.

Scrinium, i, n. miejsce do chowania czego, szkrzynka, szafka, szafa. scrinia prin-cipis, były to szkrzynki, szafy w których akta książęce cho-wano, scrinia curare, mieć dozór nad Archiwum, bydź Archiwaryuszem.

Scriptor, ōris, m. pisarz, autor, pisarek, ten który co przepi-suje.

Scriptum, i, n. (scribo) pismo, rozkaz.

Scrutator, ōris, m. (scrutari) śledziciel, ślędzca, badacz.

Scutum, i, n. pancerz, t. i. długa tarcza, iakię piecho-za używała, a clypeus, pu-klarz jest okrągły i mniejszy.

Scythia, ae, m. Scyta. Pod-tem nazwiskiem rozumieli sta-rożytni wszystkie narody, któ-re za morzem czarnęm, kas-pijskiem, górą Caucasus i dalej ku północy i wschodo-wi mieszkali.

Scēdo, cessi, cessum, ěre, iść na stronę, odęszyć, od-dalić się, odłączyć się.

Secernus, a, um. (Part. od secerno oddzielam) osobny, oddalony, ustronny. — in se-

cretum colloquium, rozmowa sam na sam, tajemna. 28, 2.

Secta, ae, f. reguła, metoda, strona, sekta, towarzystwo.

Secundus, a, um. (sequor) następujący, drugi, bliski, szczęśliwy, przychylny, sprzy-iający, secundae, (scil. res) szczęście.

Securus, is, f. (seco tne) to-por, siekiera. — secum ferre. (31, 2.) albo securi percu-tire, (10, 5; 28, 4; 32, 1) głowę toporem uciąć, szcze-gólniey zwano secures topory w pękach cehlarzów uwier-dzone; ztąd secures expedire, znaczy topory z pęków wy-dobydź (dla ukarania kogo) 31, 5. — secures fascibus demisit, topory z pęków wyjął. 15, 4.

Secus, Adv. inaczej, longe secus, daleko, wcale inaczej, neque secus, iednakże. C. 3. haud secus, nie inaczej, niemniej. C. 6, 1.

Sed, Coni. lecz, ale.

Sedecim, szesnaście.

Sēdo, sēdi, sessum, ěre, siedzieć.

Sēdes, is, f. siedlisko, miesz-kanie.

Sēditio, ōnis, f. rozdzielenie ludzi pewnym związkiem ztę-czonych, rosterk, bunt, po-wstanie. — seditior m com-primere, bunt przytłumić, uspokoić. 29, 3. — colere, zob. Colo.

Sēditiose, Adv. (seditiosus) buntowniczo.

Sēditiosus, a, um. (seditio) bunt wzniecający, niespokoj-ny, buntowniczy, — magistra-tus seditiosi, niespokojni u-rzędnicy, t. i. Trybunów pospólstwa, którzy lud prze-ciw senatorów podburzali.

Sedare, uskromić, uspokoić, uśmierzyć, przytłumić.

Segnis, e, leniwy, gnuśny, nieczynny, ociężały.

Segniter, Adv. (segnis) gnuśno, nieczynnie, leniwie, niechętnie, trwożliwie. — segniter cessare, trwożliwie ociągać się. 64, 7.

Segnitia, ae, f. (segnis) leniwość, opieszałość, powolność.

Seiungo, nxi, nctum, ēre, oddzielić, rozdzielić, rozłączyć się, odłączyć.

Sella, ae, f. stołek, krzesło.

Semi-agrestis, e, półwiejski, półchłopski, półnieokrzesany, t. i. dosyć prosty, dosyć nieokrzesany.

Semet, zob. Sui.

Sēmīānimus, e, (semanimus, a, um), napółumary.

Sēmī-libra, ae, f. pół funta.

Semper, Adv. zawsze.

Sēptōnia, ae, f. siostra Gracchów. 73, 4.

Sempronius, (Tib. Gracchus) zob. Gracchus — Sempronius Longus. 42, 4.

Sēna, ae, f. miasto w Italii w krainie Bruttii, nad morzem adryatykiem, założone od Gallów senonich.

Sēnātor, ōris, m. (senatus zatem od senex) Senator, rządca.

Senatus, us, m. Senat najwyższa władza w Rzymie. — senatus consultum, uchwała, ustawa, rozkaz senatu.

Sēnectus, a, um, (senex) stary, podeszły, sędziwy, — senecta aetas albo tylko senecta (dopeł. aetas) podeszły, sędziwy wiek.

Sēnectus, ūis, f. (senex) sędziwość, starość, podeszłe, sędziwe lata.

Senex, sēnis, Comp. senior, Superl. nie ma, stary, Subst. starzec.

Sēnōnes, Galli, zob. Galli.

Sensus, us, m. czucie, uczucie, myśl, sposób myślenia.

Sententia, ae, f. (sentio) zdanie, mniemanie, postanowienie, rozum, przedsiewzięcie, zamiar. — de sua sententia, samowolnie, samowładnie. 45, 6.

Sentio, sensi, sensum, īre, czuć, myśleć, poznać, strzec, mniemać, mieć zdanie.

Sēpēlio, īvi, (īi) ītum, sepultum, īre, sprzągnąć ze świata, grzebać.

Sēpio, psi, ptum, īre, (sepes) grodzić, otaczać, zastonić.

Septem, Adi. numer. siedm.

Septemtrio, ōnis, m. (septem, i trio, wół plugowy) północ.

Septentriones, właściwie nazywają się owe siedm gwiazd w najpółnocniejszej stronie nieba leżące, zatem niewłaściwie się za północ.

Septies, Adv. (septem) siedm-kroć.

Septimus, a, um, (septem) siódmy.

Septingentesimus, a, um, (septingenti) siedmsetny.

Septuagesimus, a, um, siedmdziesiąty.

Septuaginta, siedmdziesiąt.

Sepulcrum, i, n. (sepultum. Sup. od sepelio) grób, nagrobek.

Sequani, ōrum, naród w Galii przy źródlach Sekwany, gdzie teraz hrabstwo Burgundzkie.

Sēquor, quītus, albo cūtus sum, sēqui, postępować, iść za kim, trzymać się czego, ścigać kogo. — fortunam sequi, iść za szczęściem (t. i. z tą stroną trzymać, która wygrała). 4, 11. — partes alterius sequi, trzymać z kim, być z czyjąś strony, czymś stronić.

77, 1; 80, 1.

Sēricus, a, um, Serb, tyczący się, przy nich lub w ich

T

drau znalazłszy się, zary-
żki, a że ten naród szcze-
gólniej, słygał z roboty ma-
rury iedwabnych, więc ogół-
nie iedwabny.

Serpens, ns, c. (part od ser-
po) wąż.

Serpius, (Quintus) straszny
nieprzyjaciel Rzymian w Hi-
spanii 63, 2; 77, 4.

Servilis, e, (servus) niewolni-
czy.

Servitium, i, n. (servus) nie-
wolaństwo, służba, także nie-
wolnik, m. servitium depo-
scere, żądać zwrotu kogo
jako niewolnika 21, 9.

Servitus, ūtis, f. (servus) nie-
wola, — in servitutem resti-
tuere, kogo jako niewolnika
zwrócić, nazad oddać 31.

Servare, uważać, dążyć baczyć
nie, strzedz, zatem, utrzy-
mać, zachować, ocalić.

Servus, i, m. niewolnik. — ser-
vi publici, niewolnicy Rpiety,
publiczni słudzy, — servos
ad pileum vocare, z. Pileus.

Sestertius, i, m. (scil. numus)
sestercyusz, srebrna moneta
rzymska, czwarta część sre-
brnego denara. Jeżeli imię
liczbowe stop z sestertii (masc.)
to nateczas tyle sestercyów
znaczy, np. decem sestertii,
dziesięć sestercyów; jeżeli zaś
z sestertia (neutr.) iest po-
łączone, nateczas wyraża
tyle tysięcy, np. decem
sestertia, dziesięć tysięcy se-
stercyów. Jeżeli nakoniec

stoi Adverbium numerale
przy sestertium, nateczas
znaczy tyle sto tysięcy sester-
cyów, np. quadragies sester-
tium, czterysta tysięcy sester-
cyów.

Seru, luboŕve, Coni. albo.

Severus, Adm. (severus) ostro,
surów.

Severus, ūtis, f. (severus)
surowość, ostry.

Severus, a, um, ostry, suro-
wy.

Severus Septimius, C. 20;
Severus, C. 40.

Sex, Adj. numer. sześć.

Sexaginta, Adj. indecl. sześć-
dziesiąt.

Sexcenti, ae, a, (sex-centum)
sześćset.

Sexennium, i, n. (sexennis)
sześć lat.

Sexingies, (sex-ingie, e,) equi,
sześć wzięty sprzężonych ko-
ni, szóstka, zob. Equus.

Sextus, a, um, Adj. num. (sex)
szósty.

Sexus, us, m. płód, inżeka albo
żeńska.

Sibylli libri, Sybillskie księ-
gi, albo mniemane wieszczby

Sybili Kumejskie (w Kam-
panii) które Tarwiniusz sta-
ry kupił. Te księgi z naj-
większą troskliwością chowa-
no w skłenie pod Kapitolium.

W ważnych okolicznościach
radzono się ich, ołogo się
dowiedzieć, iakimby sposobem
można zagniewane Bogi u-
łagać. Czynność tę wyra-
żają przez libros Sibyllinos
inspicere, co też quindecim
viris sacra facundis, wysony-
wali. W r. 670, kiedy Ka-
pitolum spłonęło, lubo owe
księgi zaginęły, iednakowoż
zebrano je troskliwie z ulam-
ków i rękopismów.

Siccare, (siccus) suszyć, osu-
szyć.

Siccus, a, um, suchy. — ip-
sico (se. loco) na nielżnię,
suchem miejscu, 1, 2.

Sicilia, ae, f. miasto, i. Sic-
tingen, w Niemczech niedale-
ko Moguncyi.

Sicilia, ae, f. wyspa na mo-
rze śródziemnem.

Siculus, a, um, sykulski, sy-
cylński.

Sidus, Ćris, n. każde świecące
ciało na niebie, słońce, księ-
życ, gwiazda, sidus crinitus,
kometa.

Signum, i. n. każdy znak,
znaki wojenne, t. i. orły i
inne po naszymu chorągwie
lecz Rzymianie chorągwi nie
mieli 4. i t. d. psalm 43, 6;
60, 3; 74, 7. E. 84. 115. 155.

Silendarum, Part. fut. pass.
200. Sileo.

Sileo, ūi, ěre, milczec, za-
milczec.

Silo, (Q. Popedius). 80, 1.

Silva, ae, f. las, m. b. siwo.

Silvānus. C. 42. *silvānus*

Similis, e, (Comparat. simili-
lior. Superl. simillimus) po-
dobny.

Śmilitudo, inis, f. (similis)
podobieństwo — morum, cha-
rakterów. 7. 15.

Simul, Adv. oraz, tudzież, po-
spółu, razem, iak tylko, sko-
ro tylko.

Simuläre. (similis) udawab,
zmysław — tęgarni simulate,

zmyślic ucieczkę. 4, 7. 817
mutavit consilia, zob. Con-
silia. simulare transfugium,
udać się za zbiega 8, 2.

Simultas, āns, f. niechęć, nie-
snaska, sprzecзка.

Sin, Com. jeżeli zaś; sin mi-
nus, sin autem, sin vero,
jeżeli zaś nie, w przeciwnym
razie.

Singulāris, e, (singulus) sam
ieden, pojedynczy, osobliwy.

— singularnej wirtute, przez
nadzwyczajną odwagę. 49, 5.

— singulare proelium albo
certamen, (poicdynek. 2, 4;

Singūli, prae, na, 1 (singulus, na,

um), lecz Plur. częścię używany; każdy z osobna, poie-

Syno, iwi, ĩnum, sęreg, dopu-
szczać, pozwalac

um, pozwolony, umieszczony,
położony, pogrzebany.

Sinus, us, m. żono, zakrzy-
wienie, wypukłość, zaradźce.

Sipyhus, (y áróchie) i, m. gór.

Siłyńsk, (y Argosie) i, m. góra,
w Lidyi, sławna przez bajkę
Nioby.

Sirmiensis, e, z miasta Sirmium,
w niższej Panonii, w paśmie

w niższej Panzonii pocho-
dzący lub do niego należący
z umiarkowaną Substancją

syrmieński. Subst. *Syrmieński.*

Sisto, stiti, stātum, Źre, sta-
wić, wystawić, zastawić, sta-

Situs, a, um, x. Sinus, a, um, x.

Simytna, ae, f. młasto mied-
-morskie w Jonii, w Azji

Söbölös. is. f. Cod. Ephraem.

Soboles, is, 1. (od sobolesco
wzrastać) potomek, dziecko,
potomstwo

patomstwo. Sacer, ęri, m, swiekier, wese

t. i. oyciec żony lub męża.
 Sōciālis, e, (socius) towarzyszy.

— bellum sociale, wojna

sprzymierzonych. 63, 1.
Societas, āns, f. (socius) to-

warzystwo, społeczność, związek, przymierze, — aliquem

in societatem recipere, kogo
do związku przyciąga, zawiązać

Alem, mieć zwyczaj, np. co robić.

Solicitare, (częścię *sollicit*) wł. może z miejsca poruszyć (za *solo* cieo albo *cito*) zatem: poruszać, nalegać, namawiać, niespokojnym czynić, wabić, kusić. — **Romam sollicitatus** a **Valerio Flaceo**, namówiony był od **Waleryusza Flakka** aby się do Rzymu udał. 47, 1. *sollicitari non poterat*, nie dał się uwieść, przekupić. 35, 12.

Podobnie *Sollicitatis*. **P. et G. consulibus**, uikwszy sobie konsułów **P. i G.** 81, 4.

Solidare, (*solidus*, a, um,) utwierdzić, pokrzepić, spoić, zepić.

Solum, i, n. wysokie, wyniosłe siedzenie, siedlisko, zatem: tron, który często bierze się za królestwo.

Solitudō, inē, f. (*solus*) samotność, osobność, puszcza, pustynia, ustronie.

Solutus, a, um, zwyczajny.

Solon, ōnis, m. **Archont** i **stawny prawodawca** w **Atenach**, rodem z **Salaminy**, żył na 592 lat, pd. Chr. był on policzony między siedmiu mędrców.

Solum, i, n. ziemia, grunt, najniższa część każdej rzeczy, dno, grunt, zatem: podłoga, fundament budynku, podszwa u nogi lub obuwia, grunt t. i. ziemia, *solo aequare*, z ziemią zrównać.

Solus, a, um, sam, sam ieden.

Solutio, ōnis, f. (*solvo*) rozwiązanie, zapłacie, rozwiązanie.

Solutus, a, um, (*solvēre*) wolny, rozwiązany, rozpuszczony, wyrzuty.

Solvo, vi, ūtum, ēre, rozwiązać, uwolnić, wyzwolić,

wybawić, zniszczyć, uszkodzić, nadwzględzić, osłabić, rozwiązać dług, t. i. zapłacić, *solutus militae artibus*, gdy rozwiązniatą karność wojskowa. C. 2. *urbem obsidiōne solvere*, miasto od oblężenia uwolnić. 74, 4. *solvi morbo*, z choroby umrzeć. 3, 3.

Somnium, i, n. (*somnus*) sen.

Somnus, i, m. sen — *somno oppressus*, snem ogarnięty, uspiiony. 26, 2.

Soror, ōnis, f. siostra.

Sororius, a, um, siostry ty-czący się, siostrzenny. — *sororum tigillum*, szubienica siostrzenna. 4, 9.

Sorsiti, (*sors*) losować, dostać z losu.

Sp. przed imionami własnymi znaczy *Spurius*.

Spado, ōnis, m. rzeźniacz.

Spatium, i, n. miejsce, przestrzeń, przeciąg czasu, *aevi spatium*, zob. *Aevum*.

Species, ēi, f. postać, podobieństwo, pozor, kształt. 7, 1. — *specie albo per speciem*, pod pozorem, *specie curandae annonae*, pozorom starania się o żywność. C. 1, 2. *specie officii*, pod pozorem przyjaźni, grzeczności, niby przez grzeczność. C. 40, 22.

Speciesus, a, um, (*species*) dobrą postać mający, dobry na wywrzenie, wytworny, kształtny.

Spectaculum, i, n. (*spectare*) widok, widowisko.

Sperno, sprēvi, sprētum, ēre, oddzielić, odłączyć, odrzucić, gardzić, pogardzać.

Sperare, mieć nadzieję, spodziewać się.

Spe, ēi, f. nadzieia.

Spolia, ōrum, n. (*od spoliūm*, i, n.) wł. zdarta ze zwierzęcia skóra, nadto: to co rzymski żołnierz w potyczce zabitemu nieprzyjacielowi za-

brać, t. i. łupy — spolia
opima, zob. Opimus.

Spoliare, (spolium) aliquem
aliqua re, *ściągnąć co z ko-*
go, zedrzeć, odebrać komu
co, ogołocić kogo z czego.

Spondeo, spondi, sponsum,
ĕre, *uroczyćście przyrzekać,*
zapewniać, ręczyć, obiecy-
wać, oświadczyć się z czem.

Spons, us, f. *wola, skłonność,*
lecz tylko Gemit. i Ablat. po-
spolicie się używają, mea,
tua, sua, sam przez się, z
własnej woli, z ochoty. 65,
I.

Sponsus, i, m. (Part. od spon-

deon) *zaręczony, oblubieniec.*

Spondeo, spondi, sponsum, ĕre,

Sponsus, i, m. (Postumius). 30, 1.

Sp. Moelius. 17, 5.

Squalidus, a, um, (squalis
lub squalor) *brudny, pluga-*
wy, nieczysty, chropowaty,
niegładki, brudne suknie na
sobie mający, iakie oskarże-
ni i inni w smutnych okoli-
cznościach znajdujący się,
nosić zwykli byli.

Statum, Adv. (od sto albo stat-

us, a, um), *stoiąc na no-*

dze, zatem, zaraz, wnet,

natychmiast.

Stator, ōris, m. (od sisto albo

sto) 1) *zastanowiciel, 2)*

stuga, (od sto) ponieważ stu-

ga na zawołanie stoi.

Statua, ae, f. (statuo) *posąg.*

Statuo, ūi, ūium, ĕre, (od

sto t. i. od Sup. statum)

zrobić, ażeby co stało, po-

staanować, wystawić, wysta-

wić, — inchoiare statuere, z.

Status, us, m. (sto) *stanie,*

stan, postawa, położenie,

własność.

Stérilitas, atis, f. (sterus)

niepłodność, nieurodzajność,

nieurodzajność.

Sterno, stravi, stratum, ĕre,

przykrywać, rozsypać, roz-

rzucić. — lapidibus, bru-
wać. 34, 6; 72, 8.

Stimulare, (stimulus *bodziec*)
kołcem kłuć, trapić, pobu-
dzać, wabić.

Supātor, ōris, m. (supāre)
towarzysz, halabartnik, stu-
ga.

Supendārius, a, um, *ten któ-*
ry jest obowiązany płacić da-
niinę, haracz, poddany, ho-
downiczy, zhołdowany.

Stipendium, i, n. (stips, *pie-*
niądze, pendo) żołd, kon-
trybucya, danina, stipendia
facere, służyć w woysku. 72,
3. — stipendio privare, po-

zbawić kogo prawa, służenia
w woysku, in stipendium ac-
cipere, w nagrodę otrzymać.
81, 4.

Sto, steti, statum, stare, *stać.*

Stolidus, a, um, *głupi, glu-*
powaty, i dumny razem sto-
lidorum ingenia proinde a-
gunt uti monitores sunt,
stąbe umysły tak właśnie czy-
nią iak są ich doradzczy. C.
4, 1.

Strenuus, a, um, *waleczny,*
odważny, rzeźwy, rączy, czyn-
ny.

Stringo, nxi, ictum, ĕre, *do-*
tknąć się, drasnąć, wycią-
gnąć, dobyć, gladium, miecz
wyciągnąć.

Stūdēo, ūi, ĕre, (rzadzi Da-

uv.) *bydź troskliwym o co.*

gorliwie, usilnie, pilnie do

czego się przykładac, poświę-

cać się.

Stūdīose, Adv. (studiosus)

pilnie, usilnie, chciwie.

Stūdīosus, a, um, (studium)

chciwy, pilny, poświęcający

się.

Stūdiūm, i, n. *gorliwość, chęć,*

usilność, staranność, ochota,

do czego, trudnienie się czem,

stententia, studium, niewielka sta-

ranność. C. 42, 22. — stu-

- dla, *otum, nauki, umiętność*. 81, 2.
Stultitia, ae, f. (*stultus*, a, um,) *prostota, głupstwo*. — *stultitiam fingere*, *udawać głupiego*. 10, 1.
Suprare, (*stuprum*) *zhańbić, zkrzywdzić*.
Suprum, i, n. *zhańbienie, krzywda, gwałt*. — *stuprum inferre*, *krzywdę wyrządzić, zkrzywdzić, zgwałcić, zhańbić*.
Suadeo, si, sum, *ere*, *radzić, namawiać, doradzać*.
Suador, oris, m. (*suadeo*) *doradca*.
Sub, *Præp.* (*cum Accus. na pytanie dokąd? cum Ablat. na pytanie gdzie?*) *pod*.
Sub-dolus, a, um, *chytry, podstępny, zdrażliwy, zwo- dliwy*.
Sub-dulo, xi, ctum, *ere*, *zabrać, wziąć, odwiedzić, zaprowadzić*.
Subigo, egi, actum, *ere*, (*sub-ago*) *zapędzić, niewł. przyprowadzić, przywieźć do czego, podbić, ujarzmić*.
Subicio, ieci, iectum, *ere*, (*sub-iacio*) *podrzucić, podłożyć, podbić pod moc, wystawić na co*.
Subito, *Adv.* *nagle, gwałtownie*.
Subitus, a, um, (*od subeo*) *gwałtowny, niespodziewany*. — *subito consilio agere*, *natychmiast się namyslić, natychmiast się nakłonić*.
Sublatus, a, um, (*sublata*, *pal*) *z belkiew składający się, lub na palach spoczywający, pałowy*.
Sub-mitto, isi, issum, *ere*, *znikać do nóg, rzucić się, lub ułożyć co złożyć*. — *sub-mittre fasces in concione populi*, *peki na zgromadzeniu ludu na ziemi nachylać*. 15, 4.

- Sub-movēo**, ōvi, ōtum, *ere*, *z drogi uprzętnąć, oddalić, uchylić*.
Sub-ornare, aliquem, *wyprowadzić, uzbroić; spaźrzeć kogo w co, uiąć sobie, narobić, nastroić na kogo*.
Sub-rigare, wł. *pytać się ludzi czyliby niechciał takię osoby lub rzeczy w miejscu innem umieścić; postanowić, t. i. kogo w miejscu innego obie- rać, obierać; na urząd podać*. 15, 2.
Subsidium, i, n. (*subsideo*) *miejsce rezerwowe; pomoc, posilek*.
Sub-sum, sūi, esse, *bydź pod czym, bydź w bliskości, bydź przyległym, podłączonym; pod- ległym, poddanym*.
Sub-traho, xi, ctum, *ere*, *potajemnie wzięść, unosić, usunąć, zastonić*. 1) *aliquem invidiam, zastonić kogo przed nienawistością, usunąć go od nienawistości*. 64, 9.
Sub-vēho, xi, ctum, *ere*, *wieźć na koniu lub wodzą lub też nieść, podwodzić; za- tem; wgórę t. i. pod wodzą prowadzić*. — *subvēhi Tiberi adverso*, *pod wodzą, wgórę Tybru płynąć*. 22, 3.
Sub-vēno, vēm, ventum, *ire*, *przejsz na pomoc*.
Sub-volare, *w górę lecieć*.
Succedo, cessi, cessum, *ere*, (*sub-cedo*) *idź pod co, podchodzić, przyjsz gdzie, nastąpić po kim; powodzić się, szczęścić się*.
Successor, oris, m. (*succedo*) *następca*.
Successus, us, m. (*succedo*) *postępowanie, powodzenie, pomyślność, wypadek pomy- ślny*.
Suctonensis, is, m. *mieszka- niec miasta Sucto teraz Al- cira leżącego in Hispania Tarracon. nad r. Sucto, t.*

Jukar albo Kikar zwany.
Vallis Sutoronensis. 72, 11.
Suessa Pometia, dawne miasto
Włosków we Włoszech.
Suffero, (suff.) sustuli, sub-
lātum, suffire, znosić, wy-
trzymać, ścierpieć, wytrwać.
Sufficio, fēri, fectum, ēre,
(sub-facio) otoczyć lub rzecz
jaką na miejscu, inną postać
wić, przeznaczyć, obraci. —
sufficit, dosyć jest. 35, 5.
Suffragium, .i. n. głos w ob-
radach publicznych, prawo
głosowania, wotum.
Suffrago, frēgi, fractum, ēre,
(sub-frango) podłamać, zła-
mać.
Suggero, (suhg.) gessi, gestum,
ēre, podłożyć, dostarczać,
udzielać, radzić.
Sui, sibi, se, stę, siebie; semet,
znaczy też samo co se.
Sulla (L. Cornelius). 75, —
Faustus, tego syn. 78, 9.
Sullanus, a, um, Sulli ryczą-
cy się, od niego pochodzący
lub nazwany.
Sulpicius, a, um, n. r. R.
(P. Rutilus), który r. R. 655,
był Trybunem pospółstwa i
nalegał o to, aby wygnać
ciw odwołano, a Maryuszowi
naczelné dowództwo przeciw
Mitrydatesowi oddano, to
przedstawienie nazywa się
Sulpicia rogatio — cum Sul-
picia rogatione provinciam
Sullae ciperet, gdy przez
Sulpicyusza wniosła (prze-
stawienie), dowództwo Sulli
wydarł. Temu bowiem było
tuż oddane dowództwo w woj-
nie przeciw Mitrydatesowi.
67, 4. porównaj. 75, 8.
Sum, fūi, esse, być.
Summa, ae, f. (summus zob.
superus), ogół, summa, treść,
główna rzecz, najwyższa wła-
dstwa, rząd. — summa impe-
rii, naczelné dowództwo. 7,
10.

Summus, a, um, (superus)
najwyższy, najwyższy, Subst.
summus, i, n. wierzchołek,
szczyt jakiej rzeczy. G. 24,
8.
Sūmo, sumsi, sumtum, ēre,
brać, wziąć, venedum, za-
dać sobie truczynę. 78, 7.
przyjęć. 17, 1. przyjęć, obraci.
19, 1. — bellum, wojnę roz-
począć.
Sumtus, us, m. (sumo) nakład,
koszt. — sumtus publice dati
sunt, utrzymywano na koszt
skarbu publicznego. 40, 2.
Superbe, Adv. (superbus) py-
sznie, okrutnie, rozpustnie,
po tyrańsku, samowładnie.
Superbia, ae, f. (superbus)
pycha, duma. — superbia
elatus, puchą nadęty.
Superbus, a, um, (super)
wynoszący się, wyniosły, wy-
sznny, dumny, okrutny, ty-
rański.
Superflūs, a, um, (superflus)
oksyty, opływający, zalewa-
jący, zbytek.
Supergredior, gressus, sum,
grēdi, (super-gradior) prze-
stępować, przewyższać, prze-
chozić.
Superior, us, (Comp. od Si-
perus, Superl. supremus albo
summus) wyższy, przedniy-
szy, osobliwszy, możniejszy,
potężniejszy.
Supērare, przeysdz przez co,
przejechać, zatem: przewy-
zićzyć, pokonać.
Superstitio, ōnis, m. 1) za-
bojen, 2) religia.
Super-sum, fūi, esse, pozost-
ać, być jeszcze, zostać,
przeżyć.
Supērus, a, um, Comp. su-
perior. Superl. supremus
albo summus, wysoko, górn-
ostajęcy się, wysoki. — supē-
rius mare, morze wyższe.
23, 1.

Super-venio, vēni, ventum,
iře, nadejść, napaść.

Supplex, leis, c. (sub-plico)
ten, który kłeka, który przed
kim zgina kolana, upokarza
się; błagający, pokornie pro-
szący, pokorny, o pomoc pro-
szący.

Supplicium, i, n. (supplex)
przeklętnie dla okazania
swego uszanowania, albo pod-
dania głowy pod miecz, za-
tem: pokorna prośba, modły;
kara taka bądź, męczarnie,
kara śmierci.

Supplicare, (supplex) przy-
kładać przed kim, okazać
komu swoje uszanowanie, ko-
rzyć się; dus, pokornie pro-
sić lub dziękować. 49, 17.

Suppono, sui, situm, ěre,
(sub-pono) podkładać, pod-
stawiać. — viae suppositus,
blisko drogi leżący albo sto-
jący. 4, 9.

Supprimo, pressi, pressum,
ěre, (sub-premo) przyciskać,
zatopić, wstrzymać, ukryć,
thesauros, skarby utaić. 24,
5.

Supra, Praep. cum Accus. nad,
Adv. u góry, wyżej, powyżej.
Supra-dico, dixi, dictum, ěre,
wyżej mówić, wspomnieć,
przytoczyć.

Sus, suis, c. swinia, wieprz,
na Dat. pl. suisbus częściety
subus.

Suscipio, ěpi, eptum, ěre,
wt. podnieść do góry, na sie-
bie wziąć, nieść, podić
się czego, przyjąć, np. cau-

T. przed imionami własnymi
znaczy Titus albo Tullius.
Tabernaculum, i, n. (taberna)
namiot, mieszkanie pasterka
ka okrętu, i. i. haita. 22, 2.

Tabes, is, f. (tabeo) ubywa-

eam, podić się czego. 58,
10. vota publice suscipere,
publiczne modły ustanowić.
Suspectare, (cz. stol. od suspi-
cio, exi) patrzeć w górę, w po-
deyrzeniu mieć, suspectari,
bydź podeyrzanym.

Suspectus, a, um, (suspicio)
podeyrzany, fałszywy. — su-
specta incesti, zob. Incestus.
dominationis suspectus, po-
deyrzany o dążenie do samo-
władztwa. 81, 4.

Suspicio, ōnis, f. (sus-specio)
podeyrzenie, in suspitionem
venire, wpaść w podeyrze-
nie, bydź podeyrzanym. 15,
2.

Sustinēo, ūi, entum, ěre,
do góry co trzymać, nie
dać czemu upaść, utrzy-
mywać, wstrzymać. aciem,
zob. Acies. — invidiā su-
stinere defectionis, doznać
nienawiści z przyczyny odpa-
dnięcia, odstąpienia. 65, 2.

Sūus, a, um, swój, iego, na-
leżący, krewny.

Syphax, ācis, m. król Maury-
tanii.
Syracusae, ārum, f. Syrakuzy,
stawne miasto w Sycylii przez
Koryntczyków założone, mie-
szkańcy iego zowią się Syra-
cusāmi, Syrakuzanie.

Syrīa, ae, f. kraj w Azji nad
morzem śródziemnym między
Cylicyą, rzeką Eufratem,
Mezopotamią i Palestyą.

Syrīacus, a, um, syryjski,
z Syrii pochodzący lub do
niej należący.

T.

nie, suchoty, konsumpcja, za-
raza.

Tabesco, būi, scēre, (Inchoat.
ad tabeo) powoli niszczyć,
znikać, schnąć, gnić.

Tabula, ae, f. deska albo ca-

blica, gdzie można pisać lub malować, zatem: tabula, obraz. 56, 2; 74, 7. tabulae, księgi, rejestra, spisy. — duodecim tabulae, dwanaście tablic praw rzymskich. 21, 2. — tabulae proscriptiōnis, są tablice, na których były napisane imiona z kraini wywołanych i na zabicie bezkarne przeznaczonych. 75, 9.

Taceo, m. itum, ere, milczeć, zamilczeć.

Tacitus, C. 36.

Tactus, us, m. (tango, tetigi, tactum, ere), dotykanie, dotknięcie.

Talassius, i, m. był to wódz Rzymu i piękny młodzieniec, Talassio eam duci responsum (dopeł. est) 2, 2. ut omnibus nuptius Talassii nomen invocaretur, ażeby na wszystkich weselach Talassiusza imię powtarzano. 2, 8. Był zwyczaj, że na uroczystościach (coena nuptialis) którą pan młody swym i oblubienicy krewnym, przyjaciółom i towarzyszącym wyprawiał, będący muzycanci śpiewali i wygrywali pieśń weselną (Epithalamium, Hymenaeum lub Thalassio,) przy tem często powtarzali Jo Hymen Hymenaei i Thalassio, wzywając Hymena bóżka małżeństwa u Greków i Talassiusza, który przeżywszy szczęśliwie i żonę, był opiekunem małżeństw; było to więc życzenie oznaczające, żeby się młodej parze, również szczęśliwie iak Talassiuszowi powodziło.

Talis, e, taki.

Talus, i, m. kostka u nogi. — talum, intorquere, nogę wywinąć. 65, 5.

Tamen, Adv. jednakże.

Tandem, Adv. 6, 4.

Tandem, Adv. nakoniec.

Tantum, zob. Tantus, a, um.

Tantus, a, um, tak wielki, tantum z Genit. tak wiele, tyle, tak bardzo.

Tarde, Adv. (tardus, a, um), zwolna, późno. — tardius, zbyt wolno.

Tarditas, āis, f. (tardus) powolność. — ingenii, zqd Ingenium.

Tardare, (tardus) opóźniać się, zatrzymywać, zwalniać.

Tarentini, ōrum, mieszkający miasta Tarentum.

Tarentum, i, n. jedno z najokazalszych miast w niższych Włoszech nad wybrzeżem tarentyńskim, bardzo handlowe.

Tarpēus mons, 2, 7. albo Tarpeium saxum. 24, 7; 66, 8. nazywano skałę na Kapitolium w Rzymie, na której zrzucano zbrodniarzów stanu.

Tarpēa virgo, panna, dziewica z góry tarpejskiej, córka kasztelana, t. i. dowódcy zamku; od niej nazwano

mons Tarpeius. 2, 6.

Tarquīni, ōrum, miasto w Etrurji, w Italii.

Tarquinus Priscus, r. 6. Superbus, r. 7. Collatinus, r. 9.

Tarrāconensis, e, z miasta Tarrāco, stolicy w Hispania

Tarraconensi, teraz Tarragona zwanego.

Tarsus albo Tarsos, i, f. stolica w Cylicji w Azji m.

Tallenses, było imię jedney z trzech Centuryj na Mórę Rzymu rzymską iardę podzielił. Obeymowała w sobie osadników sabińskich, otrzymała swoje imię od Tytusa Tacyusza. 2, 11. Podobną Rannensioj Luce-

res.

Tallus, (Tinus) wódz Sabińczyków, osadnik, gospodarca

Romula.

Taurus, i, m. góra w Azji.
Tēgo, tēxi, tēctum, ēre, przy-
krzyć, pokryć, okryć.

Tēgula, ae, f. (tego) dachów-
ka.

Tēlēsīnus (Ponīlus) imię naj-
mężniejszego i najsławniejszego
hetmana zjednoczonych
północnych narodów, które Sul-
ta zażyczył.

Tēmēre, Adv. nierozmyslnie,
niebacznie, porywczo.

Tempeſtas, ātis, f. (tempus)
czas, pora roku, pogoda,
nawałnica, burza.

Templum, i, n. każde wynio-
szone rozległy widok mające
miejsce, wysokość, wzgórek,
świątynia.

Tempus, ōris, n. czas.

Tēmētūdus, a, um, (teme-
tum, każdy upaiający trunek)
pić.

Tendo, tēndi, tensum, ten-
tum, ēre, ciągnąć, rozcią-
gnąć, podawać, dawać, iść,
jechać, rozciągać, się, na-
rzucać, usiłować.

Tēnēbra, ae, f. (poepolice
tylko m. plurali) ciemność,
noc, piekło.

Tēnēō, ūi, entum, ēre, dzie-
rzyć, zachować się, posia-
dać, zawierać, pamiętać,
wziąć na pamięć, teneri
perpetua virginitate, był
obowiązany zawsze w panień-
stwie (w panieńskim stanie)
pozostać. 1, 1.

Tēnūs, e, cieni, szczupły,
mały, długi, tenue studium,
mała staranność. 42, 22.

Tenēre, udać się do tego,
wziąć się do czego, macać,
nieć, próbować, doświad-
czać, iugum, ściąć uciec.
68, 4.

Tergum, i, n. grzbiet, tył.
a tergo, z tyłu, i, terga
przebiec, tył podać, cofać
się, uciekać.

Tēro, trīvi, tritum, ēre, trzeć,
rozetrzeć, znosić, zapotrzebo-
wać.

Terra, ae, f. ziemia, molus
terrae, trzęsienie ziemi. C.
13, 10.

Terro, ūi, itum, ēre, prze-
straszyć kogo, w bojaż wpra-
wić, odstraszyć.

Terror, ōris, m. (terreo)
strach.

Terſo albo terſum, Adv. ter-
tis, a, um, trzeci raz, po-
trzeci raz.

Testimōnium, i, n. (testis)
świadectwo, dowód.

Testāri, zawiadywać, zape-
wniać.

Teret, tra, trum, zpatny,
sprośny, haniebny, strasli-
wy, stragi.

Teutōnes, um albo Teutōni,
Teum, m. Teutonowie, mie-
szkali na wyspach skandy-
nawskich, które leżą między

Skandynawią południową i
Chersoniezem Cymbryjskim (te-
razniejszą Jutlandją w Da-
nii).

Theātrum, i, n. miejsce wido-
wiska, widowisko, dom wi-
dowisk.

Thermōpylae, ārum, f. wą-
wóz na górze Oeta w Tessa-
lii, który prowadził z Philo-
nis do Phocis i Loeis.

Thermus, (Quintus) r. 78, 1.

Thēsaurus, i, m. każdy zapas
rzeczy, które na przyszły u-
żytek zachowywamy, skarb,
zasiób, zapas, miotwo.

Thiācia, ae, f. (seil, terra)

Tracya, kraj, który z Ma-
cedonią, górą Haemus, mo-
rzem egejskim, Hellespontem
i Bosforem tracił, grani-
czył.

Thydrus, i, rzeka w Africa
propria.

Tibēris, is, m. rzeka między
Rzymem pływającą, która w gó-
rach apenińskich zaczyna się

i wpada do morza etruskie.
go.

Tiberius (Sempronius Gracchus) z Gracchus Claudius Tiberius Nero. C. 2.

Tibicen, inis, m. trębacz, surmacz (i. i. graigcy na surmie).

Tibur, ūris, n. miasto w Lacjum nad r. Anio, i. Tivoli.

Ticinus, i, m. rzeka (Tessino) która z najwyższej z gór alpejskich i. i. z góry S. Gortarda wypływa, i potem do rzeki Padus (Po) wpada.

Ticinum, i, n. miasto w części Istrii Galia Transpadana zwaney. T. Pavia.

Tigillum, i, n. (zdrobn. od iugum) balak. — sub tigillum maczey sub iugum miszrus, musiał przeysść po pod więzanie trzech żerdzi.

Tigillum, i, n. dwie żerdzie pionowe w ziemię wtopione, do których trzecia pozioma przywierdzona była, tak że miały kształt szubienicy n.

Tigrānes, is, król w wielkiej Armenii, zięć Mithridatesa.

Timēu, ūi, ēre, bac się.

Tiphata, ae, f. iest to iakieś miejsce w Rzymie.

Tiro, ōnis, m. młody żołnierz (i. i. rekrut) młodziak, młodzienszek.

Titulus, i, m. tytuł, napis, imię, póżor.

Toga, ae, szata zwierzchnia rzymska, od niej też nazywano Rzymian gens togata, w togati. Toga była suknia wełnialna, szeroka i długa, z przodu od piersi aż do pąsów orwana i bez rękawów, a doła miała kształt półokręgu. Różnica bogactw i dostojenstw obywateli wydawała się w cienkości i szerokości togi, uboższych toge zwano toga arcta (wąska). Przypinali ją na lewym ra-

mieniu, i jedną połę zarzucał na ramię, tak że się fałdy, czyli zanadze (sinus) robity, gdzie różne rzeczy chowano i któremi warz lub głowę okrywano. Prawa ręka była wolna. Czarna toga (pulla v. atra) była oznaką smutku. Bramowaney (praetexta) używali wodzowie tryumfujący, możniysi i dzieci nim doszły do lat 17. Niebramowaney i. i. białey (pura), pospolicie wszyscy Rzymianie używali i dzieci gdy poczynaty lata młodziensze (od roku 17.); a ponieważ odtąd więcej miały wolności, przeto nazywano ją także toga libera; daley: toga thana (picta), purpurova (purpurea) dla królów i naówczas iasnobiała (caudida) iakiey używali szanujący się, a iaki urząd. Dla tego od niej nazywali się Candidati. Zegd i tenaz ieszcze ubiegających się o iaki urząd kandydatami zowiąmy.

Tolerābilis, e, (tolerare) znosić.

Tolerans, tis, (tolerare) Comp. tolerantior, cierpliwy, erwały, znośny, średni.

Tolerantior, zob. Tolerans.

Tolerāre, znosić, cierpieć.

Tollo, sustuli, sublāui, tollerē, do góry podnieść, porwać, zprzątnąć, zabrać, pileum, kapelus, porwać. 6, 3. — aes alienum tollere, dług znieść, zhaszować. 29, 3.

Tōno, ūi, āre, grzmieć.

Torquatus, (torques) T. Manlius, 28, 1.

Torques, is, c. (torqueo) iak co iest hęcane lub zagięte, skięcone, łańcuch zięty na szyi.

Torreō, ūi, tostum, ēre,

(torrus) suszyć, piec, intrans.
pałac, płonąc.

Torus, i, m. każda miękka
wyniosłość, poduszka, mater-
rac, wałek miękki, ławka z
dawni i t. d. kanapa, sofa,
załazem: łoże, torus genitalis,
łoże małżeńskie. 54, 4.

Tor, Adv. tyle.

Tōidem, Adv. tyleż.

Tōtus, a, um, (toi) cały.

Traciāre, (od tractum Sup. od
traho.) wlec, dotykać się,
macać, bawić się czem. —
perfidiose tractare aliquem,
zdradziecko z kim się obeydź,
z kim sobie postąpić.

Trādo, dādi, dītum, ěre,
(trans-do) oddadź, oddadź
się, wydadź, uczyc, dadź,
oddadź się czemu.

Trādūco, xi, ctum, ěre,
(trans-duco) zaprowadzić,
przeprowadzić, albo prze-
nieść, przynieść, — obrócić,
położyć, ostawić, wysmie-
wać, in diversum traduci,
przeciwnie być użytym. C.
13, 7.

Trāho, xi, xtum, ěre, cią-
gnąc, przedłużać, dictum
aliquod in voluntatem suam
trahere, zdanie iakie według
życzenia swego wykladać. 35,

3.

Trāianus Ulpus. C. 13.

Trāicio, (trans-icio) iēci,
iectum, ěre, (od trans-iacio)
przerzucić, przeprowadzić się.
40, 1. — fretum navi pisca-
toria trāicere, przebydź cia-
śninę na łódce rybackiej. 37,
3. Tiberim trāicere, wpław
iść przez Tyber. 13, 1.

Tranquillus, a, um, spokojny,
cichy, tranquillae res, spo-
kojność, pokój.

Trans, Praep. cum Accus. za,
z tamtej strony.

Trans-alpinus, a, um, zaal-
pejski t. i. z tamtej strony

Alp (uważając od Rzymu)
mieszkańcy, znajdujący się.

Trans-ēo, ii, itum, ěre, z tē-
dnego miejsca na drugie iść,
przechodzić, przeysdź.

Trans-fēo, tūli, lātum, ferre,
przenieść.

Transfuga, ae, c. (trans-fugio)
zbieg.

Trans-fūgio, fūgi, fugitum,
ěre, uchodzić, uciekać, zbieg
szczegół. do nieprzyjaciela.

Transfugium, i, n. (transfu-
gio) zbieżenie, przeyscie do
nieprzyjaciela.

Transgrēdiōr, gressus sum, ēdi,
(trans-grādiōr) przeysdź,
przebydź co, — classe, prze-
płynąc, przeprowadzić się.

Transgressus, ūs, m. (trans-
grēdiōr) przeyscie.

Transigo, ēgi, actum, ěre,
(trans-ago) przebić, przeszyć.

Transilio, ūi, (ii) albo ūi
(ultum) ěre (trans-salio)
przeskoczyć.

Trans-mitto, mīsi, misum,
ěre, przepuścić, przestać,
przeieżdżać, przecisnąć, prze-
płynąc, przebydź co.

Trans-nāre lub trānāre, prze-
płynąc.

Transversus, a, um, poprze-
czny, w poprzek leżący.

Trāsimēnus albo Trāsymēnus
(scil. lacus) jezioro trazy-
meńskie w Etrurji między
Kortoną i Peruzją. T. Lago
di Perugia.

Trēbia, ae, c. rzeka w wyt-
szych Włoszech, in Gallia
Cispadana, która z Apenin
wypływa i przy Placencji
(Piacenza) do Padu (Po)
wpada.

Trēcēti, ae, a, (tres-centum)
trzysta.

Tredēcim, trzynasie.

Trēpidātio, ōnis, t. (trepi-
dare) tręskność, niespokoj-
ność, strach.

Trepidare, trwożliwie czynić, trwożyć się, bać się, drżać.

Trepidus, a, um, (trepidare) trwożliwy, drżący, przelęty, niespokojny, skwapliwy, nagły, spieszny, szybki.

Triēs, tria, trzy.

Tribunatus, us, m. (tribunus) trybunat, trybunostwo, urząd.

Tribuna, z. **Tribūnus**.

Tribūnicus, a, um, (tribūnus) trybunicki, t. i. Trybunów dotyczący się. — **tribūnicia** potestas, władza Trybunów pospółstwa, 75, 10.

Tribūnus, i, m. (tribus) Trybun. U Rzymian byli trojacy Trybunowie: 1) **Tribunus plebis**, Trybuni pospółstwa, byli to w Rzymie urzędnicy niższego stopnia, których powinnością było bronić pospółstwa przeciw pędzce szlachty. Gnębiony lud od patrycjuszów, wymógł na koniec, przez powszechne w r. R. 261. powstanie, że mu pozwolono obierać z pomiędzy siebie obrońców swych swobód. Początkowo było tylko dwóch Trybunów, potem pięciu a na koniec dziesięciu. Jeden z nich przewodniczył przy rocznym oborze nowych Trybunów na sejmach (comitia). Obierano ich z Plebejuszów, lecz dla wielkiego wpływu, jaki oni mieli, często i Patryjusze dali się Plebejuszom przysposobić za synów, aby tym sposobem, uzyskawszy wolność ubiegania się o ten urząd. Żaden z członków senatu nie mógł być Trybunem odrany, (podobnie) tak Trybunowie nie mogli iść do senatu, i tamże w czasie obrad znajdować się, lecz siedzieli przed drzwiami izby senatorskiej, tak iż wszystkie obrady słyszeć i wykończeniych, jeśliby tego była przy-

czyna, przez swoje Veto, tamę kładz mogli. Wpływ ich z czasem powiększył się. Osoby ich były nieetykalne. 2) **Tribuni militum** albo **militares**, niby półkownicy piechoty. Początkowo było ich po trzech w każdej legii, potem po 4, na koniec po 6; obierano ich z stanu rycerskiego lub z **Plebejuszów**, i po dwóch przez dwa miesiące, codzień naprzemiennie dowodzili legią. 3) **Tribuni militum** albo **militares eum consulari potestate**, Trybunowie wojskowi z władzą konsulowską. Tych obrało r. R. 310 na miejsce konsulów. W tym bowiem roku żądali Plebejuszowie, aby i z pomiędzy nich konsulów wybierano; ale żądaniu temu Patrycjuszowie i senat mocno się opierali; lecz gdy pospółstwo mocno przy swoim obstawało, do tego przyszło, że w miejsce konsulów tribuni militum consulari potestate, byli obrani, których iuż trzech, iuż szóstciu liczono. Później kilkakrotnie wzajemnie po sobie Konsulowie i Trybunowie następowali, aż na koniec w r. 387. zupełnie ustali, ponieważ odtąd i Plebejuszów przypuszczono do godności konsulów.

Tribūo, ūi, ūtum, ēre, dāt, darować, okazować.

Tribus, us, f. pokolenie; **Tribus** t. i. oddział ludu rzymskiego, gmina, zob. przypis na stronie 25, w tekście.

Tribūtarius, a, um, (tributum) dający, haraczny, dotyczący się, hołdowniczy, haracz płacący, podatkułczy.

Tribūtum, i, n. (Pact. od tribuo) podatek, danina, i. o. podatki, mianem podatków płacę, 12, 2.

Tricesimus, a, um, trzydziesty.

Tricipitinus, i, m, oyciec Lukrecyi. 10, 4.

Triduum, i, n. (scil. spatium, tempus) trzydni.

Triennium, i, n. (triennis, e, od tres annus) trzy lata.

Triennium, wż jest Adiectivum przy którym spatium albo tempus, domyslać się należy.

Trigeminus albo tergeminus, a, um, (ter-geminus) troisty, trigemini (scil. fratres) trojacy, t. i. trzy razem urodzeni. 4, 1. — Trigemina porta, brama Trigemina zwana w Rzymie. 65, 5.

Triginta, Adi. indecl. trzydzieści.

Tripolis, is, f. okolica w Afryce, trzy miasta obeymująca nad mą Syrtą.

Triumphalis, e, (triumphus) tyczący się tryumfu, do niego należący, tryumfalny, vestis, odzienie, szata tryumfalna. 56, 5.

Triumphare, (triumphus) tryumfować, tryumf odprawić, wiażd tryumfalny odprawić.

Triumphus, i, m. tryumf, wspaniały wiażd humania zwycięzcy; najwyższa dzieł wojennych nagroda. Senat, udzielał tego zaszczytu naczelnemu wodzowi, jeżeli ten w formalnie z zagranicznym nieprzyacielem rozpoczęty wojnie, więcej jak 5000 nieprzyaciół Rptę położył, i przez odniesione zwycięstwo granice państwa rozszerzył. Nie mógł ten tryumfować, który po poniesionym wprzód klęsce pobit nieprzyaciela. Chcący tryumf odprawić musiał sciagnąć wojsko z prowincyi do Rzymu. Czasem nieprawnie odprawiano go na górze albańskiej (45, 6). Gdy nadseść dzień

na tryumf wyznaczony, cały orszak ruszał z pola Marsowego ku bramie tryumfalnej, a potem przez znaczniejsze ulice kwiatami zastane ciągnął do Kapitolium. Najprzód szli muzycy i spiewacy wygrywając i spiewając piosnki tryumfalne. Potem prowadzono przeznaczone na ofiarę białe woły z postacaniem rogami na głowie przystroione w wstęgi. Dalej najożadsze łupy, posągi, naczynia, obrazy, broń i t. d. kształtnie ułożone, albo na wozach prowadzone, albo na drogach przez młodzianów pięknie przybranych niesione były; nadto złote korony i upominki dane od sprzymierzonych lub hołdujących narodów. Potem szli wodzowie nieprzyacielscy w więzach z dziećmi i swym orszakiem (zjad wyrażenie aliquem in triumphum ducere, prowadzić kogo w tryumfie. 56, 3). Po łańcach następowali liczkowie, mający pięci laurówni wieńcami uwienzione. Tym towarzyszyło mnóstwo spiewaków i słoczków, naksztale satyrów ubranych i mających na głowie złote korony. Między nich był pantomimik po biatogłowsku ubrany, który przez różne poruszenia i weyrzenia nagrawał się z zwyciężonych. Za tymi szedł długi orszak ludzi, którzy nieśli kaczka (suffimenta). Po tych dopiero lechał wódz (dux) w purpurowej złotem tkaney szacie (toga picta et tunica palmata). Był on na twarzy czerwienidłem umalowany i głowę miał uwienconą laurem, w prawicy trzymał gałązkę tegoż drzewa, w lewey zaś berto z koscistawionowy, na którego koncu

anaydował się orzeł. Na szyi miał bullam auream (zob. Bulla). Stał on na wozie poztacanym, który sioniową kością wyłożony, ciągniony był od czterech białych koni a czasem i od sioniów. Jego krewni i wielkie mnóstwo obywatelów, wszyscy w bieli, towarzyszyli mu; a dzieci jego razem z nim iechali. Żeby zaś nie wynosił się (ne sibi placeret), stał za nim niewolnik, ozdobiony złotą koroną błyszczącą od drogich kamieni, i szeptał mu do ucha te słowa: „pamiętaj żeś człowiekiem.” Za wódczem szli konsulowie i senatorowie, którzy to zwyczaj nastał od czasów Augusta, dawniej bowiem poprzedzali go. Jego Legaci i Trybunowie wojska iechali konno obok niego. Na ostathu ciągnęło całe wojsko łazda i plechota. Wszyscy żołnierze mieli wieńce laurowe, a ci którzy otrzymali iakie nagrody, byli w nie przybrani. Wszystko wojsko wykrzykiwało Io triumpho, a czasem mieszali satyry i szydzenia z helmana. Skoro się orszak zbliżał do Kapitolium, zaraz poymanych królów lub wódców prowadzono do więzienia, a czasem i zabijano. A gdy przybył do Kapitolium zatrzymywał się, aż mu doniesiono, że okrutny rozkaz wykonano. Potem czynił wódz modlitwy do bogów i zwierzęta na ofiary zabijać kazał, oraz składał swą koronę na łonie (in premio) Jowisza, któremu też część łupów ofiarował. Ofiary kończyły się wielką ucztą, którą wyprawiał dla przedniejszych obywatelów w mieście. Po biesiadzie wśród ogłosu trąb i przy

świecie pochodni i lamp gromadnie odprowadzano tryumfującego do jego mieszkania.

Triumviri, ōrum, m. (trsviri) tryumwirowie, trzej-mężowie.

Trucidare, w pień wyciąć, zabić, zamordować; żuł; niecz. zgubić, zniszczyć.

Truncare. (truncus) uciąć, skaleczyć, ściąć, wyciąć, zabić.

Truncus, i, m. pień, kadtub, (o człowieku).

Trux, ūcis, straszny, dziki, srog, okrutny.

Tuŕcor, iŭtus sum, lub tutus sum, iŭeri, patrzeć na co, przypatrywać się czemu, widzieć, uważać, rozważać, mieć staranie o co, strzedz, bronić.

Tugurium, i, n. chatka, lepianka, chatupa.

Tullia, ae, f. żona Tarkwiniusza, pysznego. 7, 16.

Tullius (Servius). r. 4.

Tullus (Attius). 19, 4.

Tum, Adv. natenczas, tedy, potem, dopiero, nadto, więc. — cum-tum, nietylko-ale też; tak-iak, równie-iak.

Tumeo, ūi, ere, napuchnąć, nabrzmić, być nadciętym, napuszczonym, pysnić się.

Tumidus, a, um, (tumeo) opuchły, nabrzmiaty, nadcięty, pyszny, dumny, wyniosły.

Tumultuare, Adv. (tumultuarius) spiesznie, na prędce.

Tumultuari, hałasować, zgietk czynić, być niespokojnym.

Tumulus, us, m. rozruch, zamieszanie, zgietk, trwoga.

Tunc, Adv. wtedy, w ówczas.

Tunica, ae, f. tunika, spodnia suknia u Rzymian, którą pod toga nosili.

Turba, ae, f. tłum, nieporządek, zamieszanie, pospólstwo, mnóstwo ludzi.

Turbāre, (turba) mieszać, nie-
spokojnym czynić, trwożyć.

Turdus, i, m. drozd, kwiczoł.

Turma, ae, f. poczet, oddział,
pluton (bo turma liczyła 30
koni), tłum; turmae praeto-
riae, straż cesarska, gwar-
dya. C. 40, 5.

Turpis, e, szpetny, brzydki,
szkaradny, sprosny, ohydny.

Turris, is, f. wieża, każda
wyniosła budowla.

Tusci, ōrum, m. Tuskowie,

mieszkańcy kraju Tuscia we
Włoszech.

Tusculānus, i, m. (Tusculum)
mieszkaniec miasta Tusculum
w starém Lacyum.

Tuella, ae, f. (tueor) obrońca,
opieka.

Tuāna, ae, f. miasto w Kap-
padocyi w Azji mn.

Tutor, ōris, m. (ściągnięte z
tutor od tueor) opiekun,
obrońca.

Tyrannis, idis, f. samowładz-
two, tyranstwo, despotyzm.

U.

Uber, ěris, Adi. żyzny, obfity,
Subst. neutr. żyzność, bro-
dawka u piersi; szczegól.
plur. piersi, cyc, wymię.

Ubi, Adv. gdzie, gdy, skoro,
jak tylko.

Ubique, Adv. wszędzie, wszędy.

Ulciscor, ultus sum, ulcisci,
mścić się na kim.

Ultimus, a, um, (Superl. od
ulter, era, erum. Comp.
ulterior, us), ostatni, naj-
gorszy, najnikczemniejszy,
najzewnetrzniejszy.

Ulio, ōnis, f. (ulciscor)
zemsta.

Ulro, Adv. z własnej woli,
chęci, dozwolnie, sam.

Umbilicus, i, m. pępek, śro-
dek, watek na który się co
zwisa, mały obwód, rodzaj
kręconych muszel albo ślima-
ków morskich albo matych
okrągłych hamieni.

Umbri, ōrum, m. mieszkańcy
Umbryi, kraju we Włoszech.

Unde, Adv. skąd, dlatego,
przeto, potem.

Unguo, nxi, nctum, ěre, na-
mascić.

Unicus, a, um, (unus, a, um)
iedyny, szczególny, osobliwy,
nadzwyczajny.

Unus, a, um, ieden, iedna,
iedno. — ad unum, co do

iednego, wszyscy. — ad unum
perierunt, wszyscy zginęli,
co do iednego polegli. 14, 3.

Unusquisque, una-quaeque,
unum-quodque, każdy, a, e.

Urbānus, a, um, (urbs) do
jakiego wielkiego miasta, szcze-
gólnie do Rzymu należący,
od niego pochodzący, miey-
ski, rzymski, ius urbanum,
prawo rzymskie. C. 19, 2.

Urbs, bis, f. każde znaczne
miasto; często używa się za-
miast Roma. Praefectus ur-
bis, a. Praefectus.

Urgěo, ursi, ěre, nalegać,
nacierać, popychać, pędzić,
dreczyć.

Usque, Adv. cum Accus. pó-
ty, aż; usque ad, aż do.

Usus, us, m. (utor) użycie,
ćwiczenie, korzyść, wyprawa,
zwyczaj, potrzeba, przypa-
dek. — ex usu reipublicae
esse, byđ z korzyścią, byđ
pożytecznym Rptęy. 32, 2.

Ut, Coniunct. ażeby, aby, gdy,
skoro.

Ut albo uti, Adv. iak, iako;
ut vulněrum erat dolor, iak
boleść z ran dozwalała, 4, 7.
uti rebus arctis solet, iakto
w przykrych okolicznościach
zwykle się dzieje, C. 20, 29.

Uter, ũtra, ũtrum, który ze dwóch.

Uterque, utraq̃ue, utrumque, obydwaj, obiedwie, oboje.

Uterus, i, m; ciało, żywot, brzuch, macica.

Uti, zob. Ut.

Utiā, ae, f. miasto in Africa propria, niedaleko Kartaginy.

Utilis, e, (utor) użyteczny, pożyteczny, dobry, — utilia curantes, Kommissarze prowiantowi, żywności. C. 33, 13.

Utilitas, ātis, f. (utilis) użyteń, korzyść, pożytek, użyteczność.

Utor, usus sum, uti, aliqua re, używać czego, mieć co;

— aliquo, żyć z kim w przyjaźni. — plurimum usus, w najściślejszemy żyć przyjaźni. 58, 7. — cum mari feliciter, uteretur, gdy mu się na morzu powodziło, gdy był na morzu szczęśliwym. 84, 2.

Utrunque, Adv. z obydwóch stron, z obu stron.

V.

Vacūus, a, um, (vaco) próżny, wolny, daleki od czego, otwarty, vacuus a Fortuna, opuszczony od losu. C. 3.

Vādimōnium, i, n. (vas, vādis) wt. przez rękomyię dane zapewnie, że ten, który dał rękomyię w oznaczonym czasie przed sądem stawieć się będzie, a zatem: dzień stawienia się przed sądem, termin, proces, pozw.

Vāgītus, us, m. (vagio) kwiłenie się, płacz, ięk.

Vāleō, ũi, ũum, ēre, zdrowym, mocnym bydz, mōdz, zdōłać.

Valerīānus Licinīus. C. 32.

Vālide, Adv. (validus, a, um) mocno, bardzo.

Vālidus, a, um, (valeo) mocny, zdrowy, w dobrym stanie będący, silny.

Vallāre, (vallus albo vallum) obwarować, okopać, oszańcować, otoczyć, oblędz. — cohortes obsidione vallatae, kohorty oblężone, otoczone. 58, 4.

Vallum, i, n. wał, okop, szaniec, palisady naokoło okopów.

Vārie, Adv. (varius) rozmaicie, różnie.

Vārius, a, um, rozmaity, różny, zmienny, niestaty.

Vasiāre, (vastus, a, um) puścić.

Vēcordia, ae, f. (vecors) szaleństwo, głupstwo.

Vecors, ōdis, bez rozumu będący, szalony, głupi.

Vectigal, ālis, n. (seil. tributum) 1) haracz; 2) opłata za wwożenie iakiego towaru, cło, dochód, pobór.

Vector, ōris, m. (vēho) ten, który co na sobie niesie lub wiezie, nosiciel (fragarz), bydlę łuczne; ten, który jest silny, mocny i dobrze biegać może, strzelec, nysłowy.

Vēhēmens, tis, popędliwy, gorący, krzepki, ostry, bardzo skuteczny.

Vēho, vexi, vectum, ēre, nieś, prowadzić, wieźć, iechać. vēhi, iechać, iechać konno, płynąć, (podług tego iak do słowa vēhi, curru, equo, lub navi iest dodane lub powinno być dopełnione).

Veientes, (Veiens, tis od Vēhi) mieszkający miasta Vēhi.

Vēhi, ōrum, m. miasto w Etrurji, niedaleko Rzymu.

Vēiāmen, īnis, n. (valare) zastona. — ozdoba, np. agyptium. 77, 13.

Vēlāmentum, i, n. (velare) zastona, zawicie, odzienie.

Vēlia, ae, f. wzgórek w Rzy-

- mie, w bliskości góry pa-
tyńskier.
- Velare, zastonić, zawić, za-
kryć, ukryć, chować.
- Vēlōcitas, ātis, f. (velox)
prędkość, szybkość.
- Vēlōciter, Adv. (velox) pręd-
ko, szybko.
- Vēnālis, e, (venus, us, prze-
dać) przedawny, kupny, tani,
Subst. niewolnik.
- Venditō, ōnis, f. (vendo)
przedaz.
- Vendo, dīdi, dītum, ěre,
(venum-do) przedawać.
- Vendobōna, ae, f, miasto w
wyższej Pannonii (z. Panno-
ma) T. Wiedeń.
- Vēlēmum, i, n. trucizna, iad.
— sumere, zadać sobie tru-
ciznę, 76, 7.
- Vēnērābilis, e, (vēnēror)
czcigodny.
- Vēnērāto, ōnis, f. (venēror)
część, poszanowanie.
- Vēnērūs, a, um, (Venus)
Wenerę, dotyczący się, do niej
należący.
- Vēnērari, czcić, szanować,
nayspokorniej prosić, błagać.
- Vēnēti, ae, f. miasto w Italii
na pobrzeżu odnogi weneckiej
między rzekami Po i Adygą.
- Vēnīa, ae, f. przebaczenie,
odpuszczenie, względy, grze-
czność, pozwolenie.
- Vēnīo, vēni, ventum, ěre,
przejdź, idź, iechać.
- Vāter, tis, m. brzuch, żołądek.
- Vēntilāre, (częstoł. od vāto,
are albo venio) często cho-
dzić, biegać, przychodzić.
- Vēntus, i, m. wiatr.
- Vēnustus, a, um, (Venus)
piękny, nadobny, ładny, po-
wabny, przyjemny.
- Vēnērāre, (verber) bić, chło-
stać, biczować, smagać. —
oculculosque verberare, w
twarz i w oczy bić.
- Verbum, i, n. wyraz, słowo,
liczba, mnogię verba

- znaczy wyrazy w takim ob-
rędku używane, formula —
verba solemnia respondens,
odmówiaszy uroczystą formu-
łę, 27, 3.
- Vērēor, veritus sum, verēti,
bać się czego, obawiać się.
- Vero, ōnis, m. zamiast verū,
rożen, dzida, włócznia.
- Verōna, ae, miasto w Italii
in Gallia Transpadana nad
r. Adygą, z. Italia.
- Veronēnsis, e, z pod, lub z
Werony będący.
- Verrūca, ae, f. brodawka,
wzgórek, pagórek.
- Verrūcōsus, a, um, (verruca)
pełen brodawek, brodawczaty.
- Verres (Caius) rządcza Sycylii,
81, 3.
- Verto albo vorto, ti, sum,
ěre, obracać, przewracać,
wywracać, zwałać, wypaść,
wziąć koniec.
- Vērūm, Adv. lecz, ale.
- Vērūmāmen, Adv. iednakże,
wszakże.
- Verns L. C. 16.
- Vērus, a, um, prawdziwy,
rzeczywisty, istny. Subst. ve-
rum, i, n. prawda.
- Vesētis, is, rzeka w Kampanii.
- Vespasiānus Flāv. C. 9. Tit.
Flāv. Vesp. C. 10.
- Vōpillo, ōnis, m. (vesper,
ěris, m. wieczór) grubarz,
czyli ten, który zwłoki zmar-
łych wynosił. Ludzi niższe-
go stanu wiozłorem na tra-
gach, możniejszych zaś w
lektyce wynoszono.
- Vesta, ae, f. w Rzymie bo-
gini ognia, córka Saturna i
Rei, której część, Numa Pom-
piliusz w Rzymie zaprowadził.
- Vestālis, e, (sc. virgo) (Vesta)
Westałka albo kapłanka We-
sty. Numa Pompiliusz obrał
cztery Westalki; do których
Tarkwiniusz stary jeszcze
dwie dodał. Wybierano do
tego młode panienki, między

szóstym a dziesiątym rokiem, a jeżeli nie chciały iść do-
 browolnie, natenczas kaptan
 zgromadzał 30 paniątek, z
 znakomitych rodzin rzym-
 skich, które losowały (zajd
 vestalem capere) a wybrańe
 z nich, przez 30 lat w
 rzych usługach zostawać
 były obowiązane. Przez
 pierwsze dziesięć lat uczyła
 się Westalka swoich powin-
 ności i obyczajów, przez dru-
 gie dziesięć wykonywała je,
 trzecie tożyła na uczenie in-
 nych młodszych. Dozor za-
 wsze palącego się ognia bo-
 gini Westy, był ich najwa-
 żniejszem zatrudnieniem.
 Zerwanie poprzysiężonej skro-
 miność pociągało za sobą o-
 kropną karę t. i. że przeko-
 nana o zbrodnię żywcem za-
 kopywano. Jeżeliby ogień
 przez niedożr zagasł, na-
 tenczas tak ciężko je chło-
 stano, że kara ta niekiedy o-
 śmierć je przyspawiała. Nie-
 które prerogatywy wynagra-
 dzały ich ostrość życia; a te
 były, że jeden liktor przed
 niemi szedł, że na widowi-
 skach osobno dla siebie prze-
 znaczone miały miejsce, że
 za życia swego oycy mogły
 testament robić, że jeśli wi-
 nowayca na śmierć prowa-
 dzony, z niemi się przypad-
 kowo spotkał, otrzymywał
 przebaczenie; i nakoniec że
 wolno im było w mieście swe
 zwłoki grzebać kazać, czego
 rzadko komu, i to dla bar-
 dzo ważnych w Rpię usług
 pozwalano.

Vestis, is, f. adzienie, szata.
 Vētrānus, m. (scil. miles)
 (vetus, ēris) stary, doświad-
 czony lub wyrzucony żołnierz,
 weteran.

Vēto, ūi, īum, āre, zakazać,
 zabronić, niezapuścić, bronić.

—vetantibus avibus, przeciw,
 auspiciom, przeciw wieszcz-
 bie. 59, 1.

Vetranio. C. 41.

Veturius (Caius u innych Ti-
 tus). 30, 1.

Vetus, ēris, (Comp. veterior.
 Superl. veterrimus) stary,
 podeszły, nie młody, nie no-
 wy, przeszły, dawny, plur.
 m. starzy, przodkowie.

Vexātio, ōnis, f. (vexare)
 mocne poruszenie, trudność,
 udęczenie, męha, zle ob-
 chodzenie się z kim.

Vexāre, trząść, tu i owdzie po-
 ruszać, dręczyć, przesłado-
 wać, trapić, uszkodzić.

Via, ae, f. droga, gościniec
 czyli trakt.

Vicēsimus albo vigēsīmus, a,
 um, (viginti) dwudziesty.

Vicīnus, a, um, (vicus) są-
 siedzi, bliski. Subst. Vicīnus,
 i, m. sąsiad.

Vicis albo vix, vicis, f. Nominat.
 nieznanym się, zmiana,
 przemiana. — vicibus annis,
 naprzemian, co rok. 1, 1. —
 miasto t. i. zamiast: ad vi-
 cem, zob. Ad.

Victor, ōris, m. (vinco) zwy-
 cięzca.

Victōria, ae, f. (vinco albo
 victor) zwycięstwo, victoria
 patria, zwycięstwo nad oy-
 czyną. C. 1, 2.

Vicus, i, m. ulica, lub mieszk-
 aniami zabudowana prze-
 strzeń w mieście, dzielnica,
 obwód, wieś lub miasteczko.

Vidēlicet, Adv. (z videre li-
 cet) iasna rzecz, bez wą-
 pienia, oczywista, to jest,
 ponieważ.

Vidēo, vīdi, vīsum, ēre, wi-
 dzieć, spostrzegać, uważać.

— videri, zdawać się. —
 videtur, podoba się, uchwa-
 lić, postanowić.

Vigēo, ūi, ēre, żyć, być
 czuwającym, raczącym, być

w szczęśliwym stanie, w znaczeniu, czynnym.

Vigilia, ae, f. (vigil) czuwanie, bezsenność, straż, zatem: niewt. czuwanie i. i. staranie.

Viginti, dwadzieścia.

Villa, ae, f. *villa* t. i. dom lub budowla za Rzymem, osobliwie przy wiosce lub miasteczku, gdzie bytło chowano, i przy której winnice i pola znajdowały się: wiejskie mieszkanie, folwark. — *villa publica*, była obszerna budowla, w Rzymie, różne przeznaczenie mająca. I tak w czasie sejmów (*comitia*) zbierał się w niej lud; w niej też mieszkali posłowie zagraniczni. 75, 10.

Vimīnālis, is, m. (scil. collis) (od *vimen* prącie) jedna z siedmiu gór rzymskich.

Vinārius, a, um, (*vinum*) wina dotyczący się. Subst. *vinarius*, i, m. (scil. negotiator) winem handlujący, winiarz.

Vincio, *vinxi*, ctum, ĩre, wiązać, obwijać, wiewiożyć.

Vinco, *vici*, victum, ěre, zwyciężać, pokonać, przemagać, przewyższać.

Vinculum, i, n. (*vincio*) każde wiązanie, którym się co wiąże, więzy, kajdany, to co dwie rzeczy z sobą łączy, połączenie. — *vincula*, więzienie.

Vindicāre, mścić się, pomścić się.

Vinētum, i, n. (*vinum*) winnica.

Vinolentia, ae, f. (*vinolentus*) winopilstwo, opilstwo.

Viri, *viri*, m. *viri* człowiek, mężczyzna, małżonek. — *vir consularis*, były konsul.

Virga, ae, f. rozga, gałąź, latorośl. — *virgis caedere*, zab. *Caedo*.

Virginitas, ātis, f. (*virgo*) panieństwo.

Virgo, ĩnis, f. panna, dziewica. — *virgo Vestalis*, *Westalika*.

Viriāthus, r. 71.

Viridis, e, (*virēo*) zielony, świeży, żywy, żeżywy, kwitnący.

Viridomārus, i, m. wódz Galów. 45, 1.

Viriūm, Adv. (*vir*) każdy, pojedynczo, między wszystkich, każdemu z osobą.

Virtus, ūtis, f. czynność, dzielność, usługa; uczynność, zręczność, waleczność, męstwo, odwaga, cnota, przymiot dobry, zaleta.

Virus, i, n. sok, iad, smród, moc, gorycz.

Vis, Genit. *vis*, tyłis Dativ. Accus. i Abl. sing. używają się. Plur. *vires* G. *virium*, f. moc, siła, gwałt, mnóstwo. *magna vis animi et corporis*, wielka moc duszy i ciała. 76, 1.

Viscēraŕio, ōnis, f. (*viscero*) rozdzieranie mięsa, rozdawanie mięsa surowego, które podczas takich uroczystości, szczególnież zaś podczas pogrzebów między lud dzielono, (uczta). 32, 4.

Viso, si, sum, ěre, (częstotl. od *video*) widywać, oglądać, doglądać, nawiedzać, od-wiedzać.

Visus, us, m. (*video*) widzenie, widok, zjawienie.

Vita, ae, f. życie, *vitae ultima*; (scil. *tempora*) *agere*, być bliskim śmierci. C. 40, 3.

Viellus, A. C. 8.

Vitium, i, n. obraza, błąd, wada, występki, *extra vitia*, wolny od wad.

Vitricus, i, m. oyczym.

Vivo, *vixi*, victum, ěre, żyć.

Vivus, a, um, (*vivo*) żywy, żyjący, świeży, zielony, *vivo*

flumine, w płynący wodzie.
7, 12.

Vix, Adv. zaledwo, ledwo, skoro.

Vocābŭlum, i, n. (vocare)
wyraz, imię, nazwisko.

Vocāre, wołać, nazywać, za-
praszać, przyzywać.

Volō, volui, velle, chcieć,
życzyć sobie, żądać.

Volsci, ōrum, m. Wolskowie,
naród w Latium.

Volsinii, ōrum, miasto w Etru-
ryi, którego mieszkańcy Vol-
simenses nazywają się.

Volūcris, is, f. (od volucer,
is, e, latający) (dopeł. avis)
ptak.

Voluntārius, a, um, (volun-
tas) dobrowolny. — volunta-
rius miles, ochotnik. 24, 1.

Voluntas, ātis, f. (velle)
wola, chęć, skłonność.

Voluptas, ātis, f. roszkość, u-
ciecha.

Votum, i, n. (vorēo) ślub,
życzenie.

Vovēo, vovi, votum, ślubo-
wać, ofiarować, poświęcać,
aedem, świątynię. 2, 8.

Vox, vōcis, f. głos, wyraz,
mowa. — magna voce, gło-
sno, wielkim głosem.

Vulcānālis, e, albo Volcānā-
lis, Wulkana tyczący się,
lub do niego należący, in
vulcanāli (scil. aede) w świą-

ryni Wulkana. 1, 2. Wulkan
bożek, był synem Jowisza i
Junony a mężem Wenery.
Jemu to przypisują wynalaz-
ek wszystkich kunsztów, któ-
re się trudnią topieniem me-
talów lub obrabianiem onych
za pomocą ognia.

Vulgo, Adv. (vulgus) pospoli-
cie, zwyczajnie, powszechnie.

Vulgāre, rozgłosić, roznieść.

Vulgus, i, n. lud, pospółstwo,
publiczność, ludzie, tłum. —
specie vulgo (dopeł. illecto)
lud uigwszy, zwabiwszy na
swą stronę. C, 1, 2. in armis
vulgus, kohorty mieyskie, któ-
re podowczas ex vulgo wy-
bierano. C. 39, 48.

Vulnerāre, (vulnus) ranić, o-
brażać, niewł. żyć, martwić.

Vulnus, ōris, n. rana, obraza,
— vulnera adversa, rany na
piersiach, albo rany z przodu
odebrane. 35, 4. — ambo
vulneribus mutuis occiderunt,
obydwaj umarli z ran, które
sobie nawzajem zadali. 10, 6.

Vultur, ūris, m. sęp. niewł.
każdy ptak drapieżny.

Vultus, us, m. twarz, rysy
twarzy.

Vulva, ae, albo volva, ae, f.
macica, zapewne świńska,
którą dawni za przysmak
iadali.

Z.

Zona, ae, f. pas, trzos, zatem:
pas Oriona, gwiazda; pe-

wne koła na niebie, inaczej
strefy zwane.

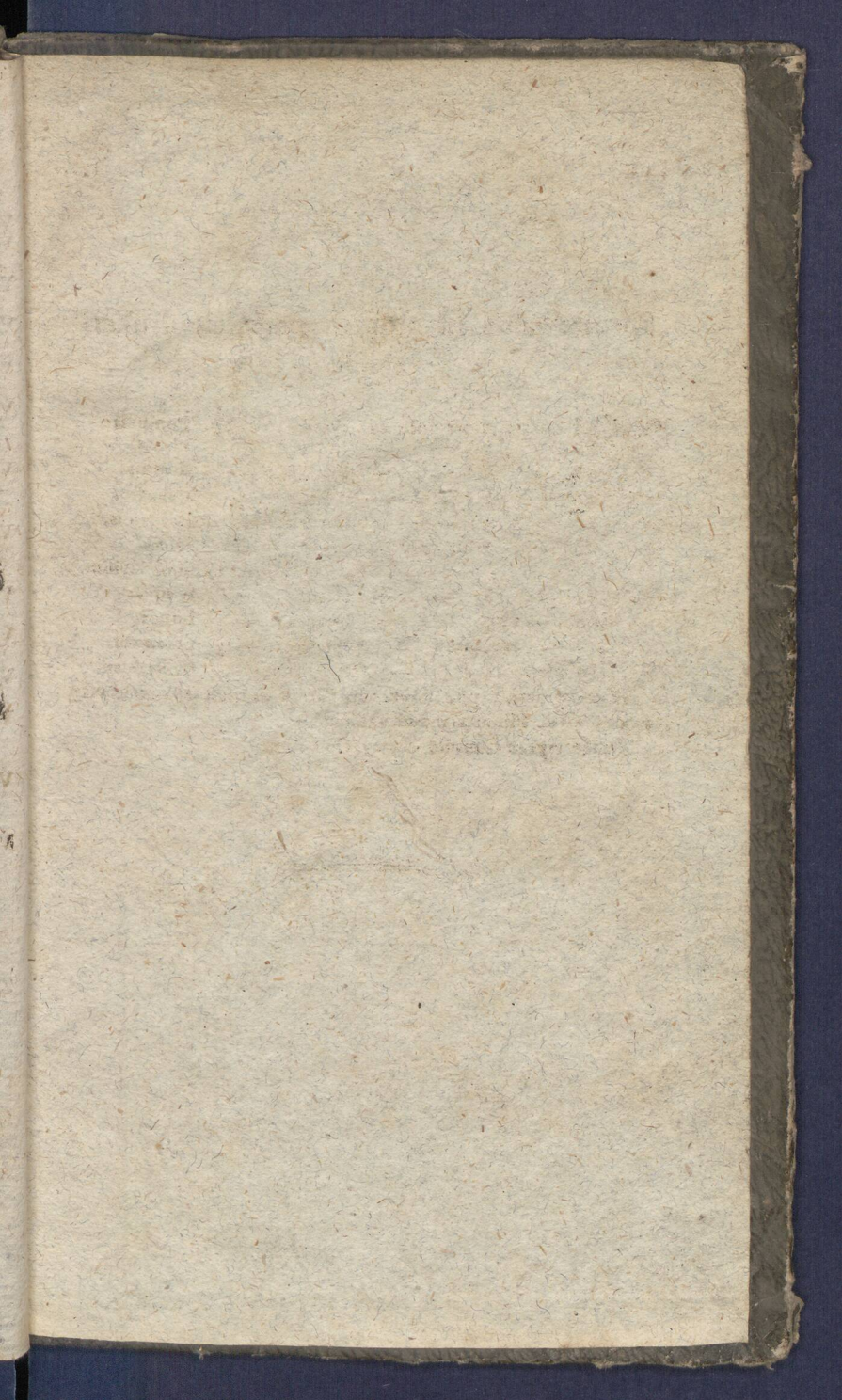

Sprostowanie niektórych pomyłek drukarskich:

Strona	§ wiersz	3 od dołu	za	Popiliu	czytaj	Pompiliu
—	28	—	1	—	libris	— liberis.
—	43	—	1	—	fortitus	— sortitus.
—	47	—	9	od dołu	— senatu	— a senatu.
—	51	—	4	—	Cardanos	— Dardanos.
—	63	—	7	od dołu	— pisces	— calces.
(t. i. calculos, minutos lapillos.)						
—	74	—	16	—	et suo	— e suo.
—	100	—	13	—	honore	— honor.
—	115	w przypisku	**	—	pretentu	— praetextu.
—	119	wiersz 14	—	—	transgressus	— transgressu.

W słowniczku pod wyrazem Circus zamiast 15,000 czytaj 150,000, a jak Pliniusz mówi 550,000.

Tamże wyraz Consulo czytaj Consilio.

Wypożycza się
tylko do czytelní